

ΕΤΗΣΙΑ
ΕΚΘΕΣΗ
2025

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ
ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΘΕΣΗ 2025

Στην προετοιμασία της Ετήσιας Έκθεσης 2025 συνέβαλε το σύνολο του προσωπικού του Συνηγόρου του Πολίτη.

Συντακτική ομάδα, συντονισμός, γενική επιμέλεια:

Αγγελική Μποσδογιάννη, Μαγδαληνή Νικολακοπούλου

Κείμενα:

Μαρία Αποστόλου, Δημήτρης Βερέμης, Ελένη Κουτρούμπα, Θεώνη Κουφονικολάκου, Αιμιλία Λιάσκα, Μαρία Μαυρογένη, Κωνσταντίνος Μπαρτζελιώτης, Δήμητρα Μυτιληναίου, Αιμιλία Πανάγου, Αγγελική Πανοπούλου, Μαρία Παπαδημητράκη, Αλεξάνδρα Πολιτοστάθη, Γρηγορία Πολύδερα, Σάββας Σάρρας, Σαμάνθα-Λυδία Στρατιδάκη, Αγγελική Σώρα, Μιχάλης Τσαπόγας, Χρυσή Χατζή

Επεξεργασία στατιστικών στοιχείων:

Δημήτρης Βράζος, Ελένη Γκλοβάνου, Ισμήνη Μιχαλοπούλου, Γιάννης Μόσχος, Δήμητρα Μυτιληναίου, Ιωάννα Παχωπού, Αναστασία Πίτσου, Αρετή Τακούρ, Βασιλική Τριάντη

Σχολιασμός στατιστικών στοιχείων: Γιάννης Μόσχος

Συντονισμός έκδοσης:

Ελένη Αδαμαντίδου, Βασιλική Δελέγκου

Επίσης συνεργάστηκαν:

Όλγα Βεράκη, Πολυξένη Ευαγγέλου, Μαρία Καφετζοπούλου, Γεώργιος Κωστογιάννης

Σχεδιασμός, σελιδοποίηση:

Μάιρα Παπασπύρου, info@mairadesign.gr

Επιμέλεια κειμένων:

Χρυσάνθη Γαλάτη chrysanthigalati@yahoo.com

Επιτρέπεται η δωρεάν αναπαραγωγή του κειμένου αυτής της έκδοσης σε οποιαδήποτε μορφή ή μέσο, υπό την προϋπόθεση ότι αναπαράγεται με τρόπο ακριβή και μη παραπλανητικό.

Είναι απαραίτητη η αναφορά στα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας του Συνηγόρου του Πολίτη και στον τίτλο της έκδοσης. Σε περίπτωση που περιλαμβάνεται υλικό τρίτων, πρέπει να ζητηθεί η άδεια από τον αντίστοιχο κάτοχο των πνευματικών δικαιωμάτων.

Για ερωτήματα σχετικά με την έκδοση παρακαλώ επικοινωνήστε στο press@synigoros.gr.

Η Ετήσια Έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη για το 2025 τυπώθηκε σε 500 αντίτυπα από το Εθνικό Τυπογραφείο, τον Μάρτιο του 2026, και διατίθεται στην πλήρη της μορφή στην ιστοσελίδα της Αρχής: www.synigoros.gr

Διαστάσεις: 17 X 24 εκ.

Σελίδες: 204

ISSN: 1108-8206

© Συνήγορος του Πολίτη

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32, Αθήνα

Τηλ.: 213 1306 600

www.synigoros.gr

Συνήγορος του Πολίτη - THE GREEK OMBUDSMAN

@Synigoros

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	13
Η ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ	21
1. ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ	21
2. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΕΓΓΥΗΤΗΣ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΕΣΜΕΥΣΕΩΝ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ	32
2.1. Προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων και χρήση συστημάτων Τεχνητής Νοημοσύνης	32
2.2. Ο ανεξάρτητος έλεγχος της προστασίας των δικαιωμάτων στο νέο ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο	33
2.2.1. Ο ανεξάρτητος έλεγχος στις διαδικασίες στα σύνορα	33
2.2.2. Ο ανεξάρτητος έλεγχος στις διαδικασίες επιστροφών	34
2.2.3. Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στο νέο πλαίσιο	35
2.3. Το νέο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο για τη λειτουργία των φορέων ισότητας	36
3. Η ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ	39
3.1. Πλήθος αναφορών	39
3.2. Η έκβαση της διερεύνησης	41
3.3. Οι κύριες μορφές κακοδιοίκησης	42
3.4. Οι φορείς κακοδιοίκησης	44
3.5. Η πρόσβαση στον Συνήγορο του Πολίτη	47
3.5.1. Η ηλεκτρονική διεύθυνση αλληλογραφίας press@synigoros.gr	47
3.5.2. Ηλεκτρονικές ιστοσελίδες και εφαρμογές	48
3.5.3. Το τηλεφωνικό κέντρο	51
3.6. Αντί συμπερασμάτων	51
ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ	55
1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	55
1.1. Έγγραφα αστικής κατάστασης: τεχνολογική πρόοδος και διοικητική δυσκαμψία	55
1.1.1. Ασυμφωνίες στοιχείων αστικής κατάστασης κατά την έκδοση Προσωπικού Αριθμού	56
1.1.2. Διοικητικές δυσχέρειες κατά την έκδοση ταυτοτήτων και διαβατηρίων	56
1.1.3. Υποχρεωτική αντικατάσταση δελτίων ταυτότητας χωρίς σαφή νομοθετική πρόβλεψη	58
1.1.4. Αφαίρεση των δελτίων ταυτότητας από τους κατατασσόμενους στις ένοπλες δυνάμεις	58

1.1.5. Διαβατήρια υιοθετημένων στις Η.Π.Α.	59
1.2. Επαγγελματικά Δικαιώματα	59
1.2.1. Επαγγελματική αναγνώριση από τον Πανελλήνιο Σύλλογο Φυσικοθεραπευτών (Π.Σ.Φ.) και τον Πανελλήνιο Σύλλογο Εργοθεραπευτών (Π.Σ.Ε.)	59
1.2.2. Καθυστερήσεις στην καταβολή επιδοτήσεων πρακτικής άσκησης σπουδαστών Ι.Ε.Κ./Σ.Α.Ε.Κ.	61
2. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ	62
2.1. Διεθνής προστασία	62
2.1.1. Τρίμηνη αναστολή υποβολής αιτημάτων ασύλου και αφίξεις πολιτών τρίτων χωρών στην Κρήτη	62
2.1.2. Θεώρηση γνησίου υπογραφής σε εξουσιοδότηση προς δικηγόρο	64
2.2. Μετανάστευση	65
2.2.1. Κατάργηση άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους	65
3. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΣΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ	66
3.1. Στελέχωση σχολικών μονάδων Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης	66
3.2. Ολοήμερο Πρόγραμμα Νηπιαγωγείων και Δημοτικών Σχολείων	68
3.3. Μεταφορά μαθητών/τριών	69
3.4. Ειδική Αγωγή: Εκπαίδευση και Υποδομές	69
4. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ	71
4.1. Εναρμόνιση ιδιωτικής και επαγγελματικής ζωής: Χορήγηση άδειας άνευ αποδοχών σε εκπαιδευτικούς	71
4.2. Καταγωγή και ιθαγένεια ως λόγος διάκρισης: Νέα δεδομένα και παλαιά προβλήματα	73
5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	77
5.1. Καταλογισμοί και συμψηφισμοί οφειλών με την κύρια σύνταξη, σε συνταξιούχους γήρατος τ. ΟΓΑ που λαμβάνουν και σύνταξη λόγω θανάτου	78
5.2. Καθυστέρηση στη συνταξιοδότηση δημοσίων υπαλλήλων με χρόνο ασφάλισης στο εξωτερικό	78
5.3. Ζητήματα ασφαλιστικών εισφορών – Οφειλές – Παραγραφές – Συρροή Ευθύνης – Ρυθμίσεις	79
5.3.1. Συρροή Ευθύνης	79
5.3.2. Αιτήσεις ασφαλισμένων περί παραγραφής αξιώσεων του e-ΕΦΚΑ από εισφορές	80
5.3.3. Ασφαλιστικές οφειλές ασφαλισμένων και υποψήφιων συνταξιούχων που εντάχθηκαν στον εξωδικαστικό μηχανισμό και στον ν. 3869/2010 «νόμος Κατσέλη»	81
5.4. Πλημμελής συμμόρφωση της Διοίκησης με τις ακυρωτικές αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου για την Εισφορά Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (Ε.Α.Σ.)	82
5.5. Απόδοση ποσών επιδομάτων από τον e-ΕΦΚΑ σε κληρονόμους	83

5.6.	Προβλήματα στην αποδοχή γνωματεύσεων υγειονομικών επιτροπών από τον e-ΕΦΚΑ κατά τη χορήγηση παροχών λόγω αναπηρίας	84
5.7.	Χορήγηση επιδόματος βοήθειας και συμπαράστασης ετέρου προσώπου/απολύτου αναπηρίας	85
6.	ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ	85
6.1.	Υπηρεσίες Υγείας	85
6.1.1.	Διακομιδές ασθενών και συνέχεια φροντίδας	85
6.1.2.	Διαχείριση πόνου σε Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών	86
6.1.3.	Φύλαξη αντικειμένων ασθενών σε δημόσιο νοσοκομείο	86
6.1.4.	Σφάλμα ταυτοποίησης ασθενούς σε χειρουργείο	86
6.1.5.	Καθυστέρηση παράδοσης Φαρμάκων Υψηλού Κόστους	87
6.1.6.	Αστική ευθύνη δημοσίου νοσοκομείου	87
6.1.7.	Επιστροφή ποσού υπερχρέωσης από ιδιωτική κλινική	88
6.2.	Κοινωνική Αλληλεγγύη	88
6.2.1.	Ενοτάσεις ΑμεΑ σχετικά με καταλογισμό αχρεωστήτως καταβληθέντων επιδομάτων	89
6.2.2.	Έκδοση Αποφάσεων Καταλογισμού και Συμψηφισμού από τον Ο.Π.Ε.Κ.Α. για Αχρεωστήτως Καταβληθέντα Ποσά Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφαλιστων Υπερηλίκων (Ε.Κ.Α.Α.Υ.)	90
7.	ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ Ο.Τ.Α. ΥΠΕΡ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	91
7.1.	Οδηγός για δημοσίους υπαλλήλους στην εξυπηρέτηση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού	91
7.2.	Μειώσεις ή απαλλαγές των ευάλωτων ομάδων από δημοτικούς φόρους και τέλη	92
8.	ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΒΕΒΑΙΩΣΗΣ ΠΡΟΣΤΙΜΩΝ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΟΔΙΚΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ (Κ.Ο.Κ.)	94
9.	ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΕΙΣ ΔΗΜΩΝ ΣΤΗ ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΟΦΕΙΛΩΝ ΑΠΟ ΕΙΣΦΟΡΑ ΣΕ ΓΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑ	98
9.1.	Υποχρέωση Εισφοράς σε Γη και Χρήμα – Νομοθετικό πλαίσιο	98
9.2.	Καθυστέρηση στη βεβαίωση και είσπραξη των εισφορών σε γη και χρήμα	99
9.2.1.	Εισφορά σε χρήμα	99
9.2.2.	Εισφορά από μετατροπή γης σε χρήμα	102
10.	ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΧΑΡΕΣ: ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΥΠΟΔΟΜΩΝ, ΣΥΝΤΗΡΗΣΗ, ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ	103
10.1.	Νομοθετικό πλαίσιο	103
10.2.	Ασφάλεια παιδικών χαρών – πιστοποίηση	104
10.3.	Ειδικές περιπτώσεις παιδικών χαρών	108
11.	ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ	109
11.1.	Νέος Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας	109

11.2. Δωρεάν μετακίνηση ανέργων και πρόστιμα	110
11.3. Προβλήματα κατά την προμήθεια εισιτηρίων του Οργανισμού Συγκοινωνιακού Έργου Θεσσαλονίκης (Ο.Σ.Ε.Θ.)	111
11.4. Ακύρωση δρομολογίου Ο.Α.Σ.Α. – Ο.ΣΥ.	112
11.5. Πρόγραμμα «Κινούμαι Ηλεκτρικά III»	112
11.6. Μεταφορά ηλεκτροκίνητων οχημάτων με επιβατηγά/ οχηματαγωγά πλοία	113
11.7. Αποκατάσταση πλημμελειών κατά τον έλεγχο ψηφιακών αδειών οδήγησης	113
11.8. Μη νόμιμη ακινητοποίηση και μεταφορά οχήματος με γερανό	114
11.9. Βεβαίωση παραβάσεων με τεχνικά μέσα	114

ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ 119

1. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΩΣ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΤΟΥ Ο.Η.Ε. ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ 119

1.1. Προσβασιμότητα	119
1.2. Αναδρομική διαγραφή τελών κυκλοφορίας	120
1.3. Κατάργηση της προϋπόθεσης της δια βίου πάθησης για την απαλλαγή από τα τέλη ταξινόμησης	120
1.4. Πρόσβαση στο ψηφιακό περιβάλλον	121
1.5. Παιδιά με αναπηρία	121
1.6. Συνταξιοδότηση λόγω αναπηρίας απασχολούμενων στο Δημόσιο, υπό το νέο θεσμικό πλαίσιο για συνέχιση της απασχόλησης	122
1.7. Δυσχέρειες στην πρόσβαση δικαστικού συμπαραστάτη σε τραπεζικό λογαριασμό συμπαραστατούμενου	123

2. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΦΟΡΕΑΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ – ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ Ν. 3304/2005 123

2.1. Εισαγωγή	123
2.2. Διαμόρφωση θεσμικού πλαισίου (2005–2010)	124
2.3. Διεύρυνση αρμοδιοτήτων και θεσμική εδραίωση (2012–2017)	125
2.4. Θεσμική ωρίμανση και περαιτέρω διεύρυνση (2018–2024)	126
2.5. Είκοσι χρόνια δράσης και προοπτικών	127

3. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΦΟΡΕΑΣ ΠΡΟΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ 128

4. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ 131

4.1. Αριθμητικά Στοιχεία	132
4.2. Συνοπτική παρουσίαση του έργου του μηχανισμού	132
4.2.1. Επιχειρήσεις επιστροφών	132
4.2.2. Διοικητική κράτηση ενόψει επιστροφής	134
4.2.3. Συνεργασίες και δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο	135

4.3. Εξελίξεις στο εθνικό και στο ευρωπαϊκό πλαίσιο	135
4.3.1. Ευρωπαϊκό πλαίσιο	135
4.3.2. Εθνικό πλαίσιο	136

5. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΩΝ ΑΥΘΑΙΡΕΣΙΑΣ **136**

6. Ο ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΩΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ ΠΡΟΛΗΨΗΣ ΒΑΣΑΝΙΣΤΗΡΙΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΣΚΛΗΡΗΣ, ΑΠΑΝΘΡΩΠΗΣ Η ΤΑΠΕΙΝΩΤΙΚΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ Η ΤΙΜΩΡΙΑΣ **139**

6.1. Εισαγωγή	139
6.2. Έκθεση της SPT, συνεργασίες και Διεθνή Δίκτυα	140
6.3. Παρουσίαση Εθνικού Σχεδίου Δράσης της Γ.Γ.Α.Π. (2025-2030) – Παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη	140
6.4. Νομοθετικές εξελίξεις	141
6.5. Αυτοψίες σε Σωφρονιστικά Καταστήματα	141
6.6. Αυτοψίες σε χώρους διοικητικής κράτησης αλλοδαπών	142
6.7. Συνθήκες διαβίωσης ασυνόδευτων ανηλίκων	143
6.8. Ψυχιατρικός εγκλεισμός	143

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ **147**

1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ **147**

1.1. Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών	147
1.2. Υπουργείο Εθνικής Άμυνας	150
1.3. Υπουργείο Εσωτερικών	151
1.4. Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού	153
1.5. Υπουργείο Υγείας	155
1.6. Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη	156
1.7. Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών	157
1.8. Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας	157
1.9. Υπουργείο Ανάπτυξης	158
1.10. Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης	158
1.11. Υπουργείο Δικαιοσύνης	160
1.12. Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας	161
1.13. Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	163
1.14. Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής	164
1.15. Υπουργείο Τουρισμού	164
1.16. Υπουργείο Κλιματικής Κρίσης και Πολιτικής Προστασίας	164

2. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ **165**

2.1. Παρατηρήσεις επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών, με τίτλο «Αναμόρφωση του πειθαρχικού δικαίου των υπαλλήλων του δημόσιου τομέα, σύσταση Ελληνικού Κέντρου Εμπειρογνωμοσύνης Διοικητικών Μεταρρυθμίσεων και λοιπές διατάξεις» (ν. 5225/2025)	165
2.2. Παρατηρήσεις επί σχεδίου Νόμου του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης «Ψηφιακή ενίσχυση της οδικής ασφάλειας και λοιπές διατάξεις» (ν. 5256/2025)	166
2.3. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Αναδιοργάνωση της δομής της Ελληνικής Αστυνομίας και αναβάθμιση της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού της – Εκσυγχρονισμός του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια – Ρύθμιση θεμάτων κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα και άλλες διατάξεις» (ν. 5187/2025)	168
2.4. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου «Αναμόρφωση Πλαισίου και διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών – Λοιπές ρυθμίσεις του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου» (ν. 5226/2025)	169
2.5. Παρατηρήσεις στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας «Χάρτης Μετάβασης των Ενόπλων Δυνάμεων στη Νέα Εποχή (σταδιοδρομία και εξέλιξη Αξιωματικών, Υπαξιωματικών και Επαγγελματιών Οπλιτών των Ενόπλων Δυνάμεων, μισθολογικές ρυθμίσεις για το στρατιωτικό προσωπικό των Ενόπλων Δυνάμεων, αναδιοργάνωση ακαδημαϊκής εκπαίδευσης των Ενόπλων Δυνάμεων, στρατολογία των Ελλήνων, εθελοντική στράτευση γυναικών και άλλες διατάξεις)» (ν. 5265/2026)	171

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ – ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

175

ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟ 2025

181

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

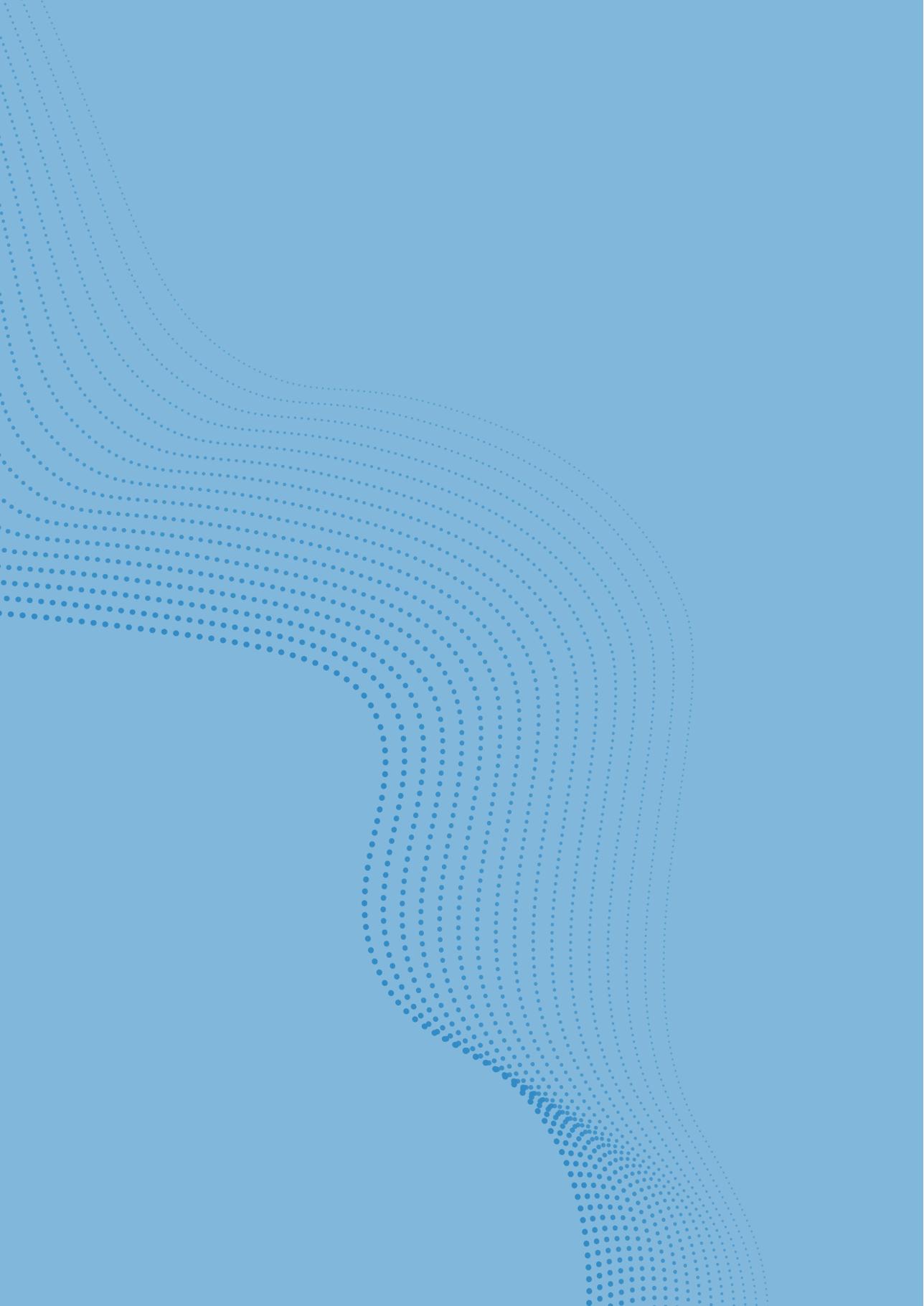
187

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

195

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι γεωπολιτικές εξελίξεις και το οικονομικό περιβάλλον, διεθνές και εγχώριο, συνέτειναν στη συντήρηση ενός κλίματος ανησυχίας, αβεβαιότητας, και ενίοτε ανασφάλειας της κοινωνίας, και δοκίμασαν την επάρκεια του διοικητικού μηχανισμού και το 2025.

Εντάσεις και μέσα στους κόλπους της βορειοατλαντικής συμμαχίας προστέθηκαν στη χρονίζουσα γεωπολιτική κρίση από τον συνεχιζόμενο πόλεμο στην Ουκρανία, την παρατεταμένη αστάθεια στη Λιβύη, την οξεία ανθρωπιστική κρίση στη Μέση Ανατολή.

Η εντεινόμενη πληθωριστική κρίση στην Ευρώπη και, ιδίως, στην Ελλάδα, με διατήρηση των εξαιρετικά υψηλών τιμών ενέργειας, εξακολουθεί να ασκεί ισχυρές πιέσεις στο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, υποβαθμίζοντας τις συνθήκες διαβίωσής τους και αυξάνοντας τον αριθμό όσων αντιμετωπίζουν το φάσμα της φτώχειας. Παράλληλα, η ακρίβεια, εγχώρια και διεθνής, εξακολούθησε να προκαλεί σοβαρές δυσλειτουργίες στην επιχειρηματική δραστηριότητα, τις επενδύσεις, τη βιομηχανία, την πρωτογενή παραγωγή. Ιδίως σε ό,τι αφορά στον αγροτοκτηνοτροφικό τομέα, το εισόδημα των παραγωγών εξακολούθησε να δέχεται ισχυρές πιέσεις από σειρά παραγόντων. Στις επιπτώσεις της αναθεωρημένης Κ.Α.Π. και στην ακρίβεια στην ενέργεια, τις ζωοτροφές και τα λιπάσματα, σε μεγάλο βαθμό συνέπεια της συνέχισης του πολέμου στην Ουκρανία, προσετέθησαν τα σοβαρά προβλήματα στη λειτουργία του συστήματος απόδοσης ενισχύσεων και αποζημιώσεων. Ήδη από το 2019, με ειδική Έκθεσή του, ο Συνήγορος του Πολίτη είχε αποτυπώσει πλήθος παθογενειών στη λειτουργία του Ο.Π.Ε.Κ.Ε.Π.Ε. και του ΕΛ.Γ.Α. και, με πόρισμά του στα τέλη του 2023, είχε εγκαίρως αναδείξει την κατάρρευση του συστήματος ελέγχων.

Για πρώτη χρονιά από της συστάσεως της Αρχής, το 2025 ξεπεράστηκε το φράγμα των είκοσι χιλιάδων (20.000) αναφορών. Τούτο συνιστά ένδειξη των οξύτατων προβλημάτων που αντιμετωπίζουν πολίτες, κάτοικοι της χώρας και νομικά πρόσωπα, σε ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών, επαγγελματικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Παράλληλα, αποτελεί απόδειξη της σταθερής εμπιστοσύνης που έχουν στις διαμεσολαβητικές και ελεγκτικές, εξωδικαστικές παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για την αποκατάσταση της νομιμότητας, την ενίσχυση της διαφάνειας και την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, όπως αυτά κατοχυρώνονται από το Σύνταγμα, τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε., την Ε.Σ.Δ.Α., τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας.

Ενώ σταθερά υψηλό πλήθος αναφορών αναδεικνύει προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πολίτες της χώρας με τις υπηρεσίες κοινωνικής προστασίας και πρόνοιας, θα πρέπει να επισημανθεί ιδιαίτερως η σημαντική αύξηση αναφορών για την ποιότητα του αστικού και φυσικού περιβάλλοντος, τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας, την υποβάθμιση του δημόσιου χώρου, την κατάσταση των δημοσίων υποδομών, καθώς και την αυθαίρετη δόμηση και παράνομη κατάληψη κοινόχρηστων χώρων, αιγιαλού και παραλίας. Η αύξηση αυτή συνδέεται με διαχρονικές ελλείψεις στον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, ενώ οι διαδοχικές παρατάσεις ρυθμίσεων τακτοποίησης αυθαιρέτων επιβεβαιώνουν τη θεσμική ανοχή, με αποτέλεσμα και την αύξηση των καταγγελιών. Επιπλέον, η συχνότητα φαινομένων φυσικών καταστροφών, πυρκαγιών και πλημμυρών, εκθέτει τα όρια των δυνατοτήτων των υφιστάμενων υποδομών και αποκαλύπτει σοβαρά ελλείμματα στη συντήρηση και ενίσχυσή τους, βάσει επικαιροποιημένου προγραμματισμού και σχεδιασμού.

Ιδιαίτερης αναφοράς χρήζει και η σημαντική αύξηση, εντός του 2025, σε καταγγελίες περιστατικών αυθαίρετης δράσης στελεχών των σωμάτων ασφαλείας. Σημειώνεται ότι, στις αρχές Φεβρουαρίου του 2025, η Αρχή ολοκλήρωσε και υπέβαλε αρμοδίως, στον Υπουργό Ναυτιλίας και στην Εισαγγελία του Ναυτοδικείου Πειραιώς, το πόρισμά της για το τραγικό ναυάγιο της 14.06.2023 ανοικτά της Πύλου. Το 148 σελίδων πόρισμα της Αρχής κατέληγε σε διαπίστωση σαφών ενδείξεων ευθύνης ανώτερων αξιωματικών του Λιμενικού Σώματος, θανατηφόρου έκθεσης και έκθεσης σε κίνδυνο ζωής, υγείας και σωματικής ακεραιότητας των επιβαινόντων του αλιευτικού *Adriana*, με την επιφύλαξη ενδεχόμενων περαιτέρω ευθυνών για πρόκληση ναυαγίου λόγω των σημαντικών κενών στο σχετικό αποδεικτικό υλικό που χορηγήθηκε στην Αρχή. Και ενώ πλέον, εντός του 2025, έχουν ασκηθεί ποινικές διώξεις κακουργηματικού χαρακτήρα, τόσο για θανατηφόρο έκθεση όσο και για πρόκληση ναυαγίου, το αρμόδιο Υπουργείο εξακολουθεί να απέχει από την άσκηση των προβλεπόμενων πειθαρχικών διώξεων. Ο Συνήγορος επιμένει ότι η κωλυσιεργία αυτή ελάχιστα εισφέρει στην προστασία του κύρους του Σώματος, αλλά και στην τόνωση του ηθικού των στελεχών του Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ., ανδρών και γυναικών, που ευόρκως και ευσυνειδήτως επιτελούν το καθήκον τους.

Ειδική αναφορά γίνεται στην παρούσα έκθεση και σε προβλήματα που ανέκυψαν από διαδικασίες βεβαίωσης προστίμων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας από τις αρμόδιες υπηρεσίες Δήμων της χώρας, συγκεκριμένα την εκτίμηση συμπλήρωσης της, προβλεπόμενης στον νόμο, αποσβεστικής προθεσμίας. Ομοίως, ιδιαίτερη μνεία γίνεται στην Έκθεση του 2025 σε καθυστερήσεις που παρατηρούνται εκ μέρους των υπηρεσιών Δήμων της χώρας στη βεβαίωση και είσπραξη οφειλών από εισφορά σε γη και χρήμα, στο πλαίσιο πράξεων εφαρμογής σχεδίων πόλης.

Επίσης, σημαντική είναι και η καταγραφή καταγγελιών αναφορικά με την προστασία των ζώων συντροφιάς (οικόσιτων – αδέσποτων), στο πλαίσιο της νέας αρμοδιότητας της Αρχής, στοιχείο που επιβάλλει την εντατικοποίηση του προγραμματισμού δράσεων για το 2026.

Αξιοποιώντας τις ειδικές, ελεγκτικές και επιχειρησιακές αρμοδιότητες και εξουσίες του, ο Συνήγορος του Πολίτη επιθεωρεί και καταγράφει τις συνθήκες σε χώρους στέρησης της ελευθερίας, παρεμβαίνει για την καταπολέμηση φαινομένων διακρίσεων και παρακολουθεί τις επιχειρήσεις αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών. Για τις ειδικές αυτές αρμοδιότητές της, η Αρχή δημοσιοποιεί κάθε χρόνο ειδικές εκθέσεις για την ίση μεταχείριση, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, τις αναγκαστικές επιστροφές αλλοδαπών, για φαινόμενα αυθαιρεσίας των σωμάτων ασφαλείας, για τις συνθήκες διαβίωσης σε χώρους στέρησης της ελευθερίας.

Πέραν των εκθέσεων αυτών, το 2025 ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε και δημοσιοποίησε Οδηγό για δημοσίους υπαλλήλους στην εξυπηρέτηση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού, με στόχο την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας του Δημοσίου στον τομέα εξυπηρέτησης των πολιτών που ανήκουν στις ομάδες αυτές.

Έχοντας διαρκή, καθημερινή επαφή με την ελληνική διοίκηση, τόσο κεντρική όσο και αποκεντρωμένη, ο Συνήγορος του Πολίτη διαθέτει προνομιακή γνώση και κατανόηση των παθογενειών της, καθώς και των συστημικών προβλημάτων στη λειτουργία της.

Μία σύγχρονη, αποτελεσματική δημόσια διοίκηση θα πρέπει να εστιάζει τόσο στο θεσμικό οικοδόμημα όσο και στο ανθρώπινο δυναμικό, παρέχοντας εχέγγυα αποτελεσματικότητας και για τους δύο αυτούς πυλώνες. Πράγματι, ο δημόσιος υπάλληλος, ως λειτουργός της δημόσιας διοίκησης, αποτελεί βασικό πυλώνα της χρηστής διοικητικής δράσης και θα πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο κάθε πρωτοβουλίας για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Υποστηρίζοντας διαχρονικά αυτή την αρχή, ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε επανειλημμένα στο παρελθόν να κωδικοποιήσει χρήσιμες πληροφορίες, συστάσεις, κατευθυντήριες αρχές και κανονιστικές ρυθμίσεις σε μορφή απλού, εύχρηστου και κατατοπιστικού οδηγού συμπεριφοράς για δημοσίους υπαλλήλους. Το 2005, σε συνεργασία με το Υπουργείο Εσωτερικών, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέταξε τον Οδηγό Καλής Συμπεριφοράς Δημοσίων Υπαλλήλων. Το εγχείρημα επαναλήφθηκε και επικαιροποιήθηκε το 2012, με την έκδοση του Οδηγού Ορθής Διοικητικής Συμπεριφοράς. Τα επόμενα χρόνια, η ανεξάρτητη Αρχή εστίασε στην υποστήριξη των δημοσίων λειτουργών για την εμπέδωση μίας συμπεριληπτικής διοικητικής συμπεριφοράς, εκδίδοντας το 2014 Οδηγό Ίσης Μεταχείρισης/ Εγχειρίδιο για Δημοσίους Υπαλλήλους, με τίτλο «Ο Σεβασμός Κάνει τη Διαφορά», τον οποίο και επικαιροποίησε το 2017.

Την ίδια λογική και φιλοσοφία, ακολουθεί και ο Οδηγός για δημοσίους υπαλλήλους για την εξυπηρέτηση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού που εξέδωσε η Αρχή το 2025, παρέχοντας γενικές, αλλά και ειδικότερες, πρακτικές οδηγίες και συμβουλές για τη συμπεριφορά, την προσβασιμότητα, μεθόδους και τεχνικές επικοινωνίας, την αποσαφήνιση κρίσιμων εννοιών, καθώς και πληροφορίες για τις κύριες νομοθετικές διατάξεις και τις δυνατότητες παραπομπής, με βάση τόσο τη μοναδικότητα κάθε ομάδας ευάλωτων πολιτών, όσο και την ανάγκη για οριζόντια ευαισθητοποίηση και συνεκτική πρακτική.

Και κατά το 2025, ο Συνήγορος υπέβαλε πλήθος νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων, αρκετές εκ των οποίων έγιναν αποδεκτές, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου. Επιπλέον, κατά τη διαδικασία διαβούλευσης νομοσχεδίων, σε πέντε (5) από αυτά διατύπωσε παρατηρήσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία και τη Βουλή. Ακόμη, συνέχισε την περιοδική ανάρτηση στην επίσημη ιστοσελίδα του των τετραμηνιαίων δελτίων, τα οποία εστιάζουν σε χαρακτηριστικές υποθέσεις, μέσα από τις οποίες αναδεικνύεται η δράση της Αρχής, σε ένα ευρύ φάσμα θεματικών πεδίων, αποσκοπώντας στην ευρύτερη δυνατή ενημέρωση των πολιτών και των εμπλεκόμενων φορέων. Ταυτόχρονα, εξακολουθεί να υποστηρίζει τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού, παρέχοντας στοχευμένη και πολυθεματική πληροφόρηση και ενημέρωση, μέσω της ειδικής ιστοσελίδας www.synigoros-solidarity.gr, η επισκεψιμότητα της οποίας, όπως και των υπολοίπων μέσων κοινωνικής δικτύωσης και ψηφιακής ενημέρωσης, διατηρήθηκε σε υψηλά επίπεδα.

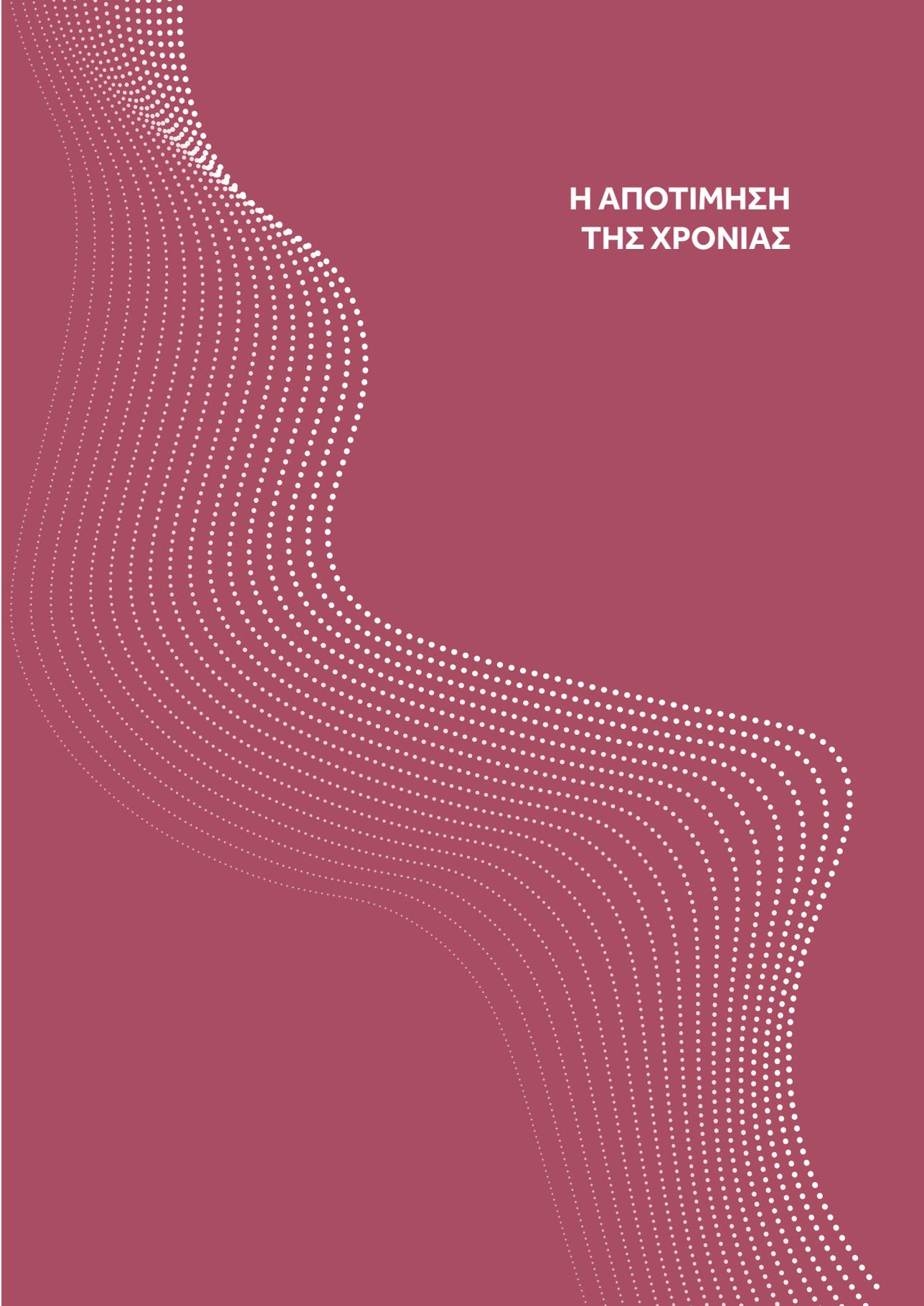
Οι διαδοχικές, παράλληλες και επάλληλες προκλήσεις των τελευταίων ετών, δημοσιονομικές, ανθρωπιστικές, υγειονομικές, κλιματικές, ενεργειακές έχουν αφήσει έντονο, ανεξίτηλο το αποτύπωμά τους στην οικονομία και την κοινωνική συνοχή της χώρας. Στο διαρκώς μεταβαλλόμενο αυτό περιβάλλον, ο Συνήγορος αναζητά θεσμικά λύσεις και ρεαλιστικές εναλλακτικές προτάσεις για την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού και, παράλληλα, την επίλυση στρεβλώσεων και αγκυλώσεων στη λειτουργία του διοικητικού μηχανισμού, στην κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια, την εκπαίδευση, τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, τη φορολογική διοίκηση, τις μεταφορές.

Εντός του 2026, η Αρχή καλείται να ανταποκριθεί σε νέες προκλήσεις και αρμοδιότητες. Η ενσωμάτωση των Οδηγιών για τα πρότυπα των φορέων ίσης μεταχείρισης και την ίση αμοιβή ανδρών – γυναικών, η ενεργοποίηση του εποπτικού ρόλου της Αρχής στο πλαίσιο της εφαρμογής του Κανονισμού για την Τεχνητή Νοημοσύνη, και η ανάθεση στον Συνήγορο της αρμοδιότητας για έλεγχο των διαδικασιών διαλογής (screening) και των διαδικασιών στα σύνορα, που προβλέπεται στο Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, καθιστούν επιβεβλημένη την ουσιαστική ενίσχυση της Αρχής σε ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους και σε υλικοτεχνική υποδομή, και επιτάσσουν την αναθεώρηση του θεσμικού

πλαίσιου λειτουργίας της, προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες απαιτήσεις και να διατηρήσει υψηλά επίπεδα αποτελεσματικής λειτουργίας.

Με σταθερή προσήλωση στη διαμεσολάβηση για την άρση των στρεβλώσεων, αγκυλώσεων, αδικιών, με έμφαση σε θεσμικές παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση συστημικών προβλημάτων της διοίκησης, αλλά και τη θωράκιση του πλαισίου προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ο Συνήγορος του Πολίτη υπηρετεί πιστά την αποστολή του, ως θεσμικός, συνταγματικός πυλώνας ενός ευρωπαϊκού, δημοκρατικού κράτους δικαίου.

Ανδρέας Ι. Ποττάκης
Συνήγορος του Πολίτη

Η ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

Η ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

1. Οι δράσεις του Συνηγόρου του Πολίτη και οι συνεργασίες

Σημαντικές πολιτικές εξελίξεις σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους 2025, τόσο στη χώρα μας όσο και στο διεθνές περιβάλλον, εντασσόμενες σε ένα ευρύτερο πλαίσιο παρατεταμένων γεωπολιτικών εντάσεων. Παράλληλα, η κλιματική κρίση συνέχισε να εκδηλώνεται με ιδιαίτερη ένταση μέσω σοβαρών φυσικών καταστροφών, όπως εκτεταμένες πυρκαγιές και πλημμύρες, οι οποίες είχαν σημαντικές επιπτώσεις στη γεωργία, τις υποδομές και σε ευρύ φάσμα της κοινωνικής και οικονομικής δραστηριότητας.

Επιπροσθέτως, κατά το ίδιο έτος καταγράφηκαν φαινόμενα έντονης σεισμικής δραστηριότητας, όπως η αυξημένη σεισμικότητα στη Σαντορίνη το 2025, τα οποία προκάλεσαν ανησυχία στους κατοίκους και ανέδειξαν ζητήματα ανθεκτικότητας των τοπικών κοινωνιών, επάρκειας των υποδομών και ετοιμότητας των αρμόδιων μηχανισμών του κράτους.

Το σύνολο των ανωτέρω εξελίξεων –πολιτικών, γεωπολιτικών και περιβαλλοντικών– συνέβαλε στην περαιτέρω όξυνση χρόνιων προβλημάτων της καθημερινότητας των πολιτών. Ζητήματα όπως η ακρίβεια, η πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες υγείας και η λειτουργία των μεταφορών επηρεάστηκαν άμεσα ή έμμεσα, εντείνοντας το αίσθημα ανασφάλειας και επιβαρύνοντας τις συνθήκες διαβίωσης μεγάλου μέρους του πληθυσμού.

Ταυτόχρονα, η ταχεία ανάπτυξη και η ολοένα αυξανόμενη αξιοποίηση συστημάτων Τεχνητής Νοημοσύνης επηρεάζουν καθοριστικά την οικονομία, την κοινωνία και τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, δημιουργώντας νέες δυνατότητες, αλλά και προκλήσεις, για την προστασία των δικαιωμάτων και τη διασφάλιση της νομιμότητας.

Ο Συνήγορος του Πολίτη εξακολουθεί να παρεμβαίνει για την επίλυση ζητημάτων που εντάσσονται τόσο στον βασικό κύκλο της δραστηριότητάς του όσο και στις ειδικές αρμοδιότητες που του έχουν ανατεθεί. Οι παρεμβάσεις του εκτείνονται σε ποικίλα πεδία και αποσκοπούν στη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων, στην προαγωγή της χρηστής διοίκησης, στην ενίσχυση της νομιμότητας και, στο μέτρο του δυνατού, στον περιορισμό περιστατικών κακοδιοίκησης.

Το 2025 αποτελεί έτος – ρεκόρ στην αύξηση των αναφορών που υποβλήθηκαν στην Αρχή. Η έμφαση που δόθηκε τα προηγούμενα έτη στην ενίσχυση της απο-

τελεσματικότητας και της εξωστρέφειας της Αρχής, μέσα από πολυθεματικές δράσεις, αλλά και με διαρκή επαφή με τους πολίτες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αντανακλά την ενίσχυση της αναγνωρισμότητας της Αρχής και της εμπιστοσύνης των πολιτών.

Στην ετήσια Έκθεση της Αρχής για το έτος 2025, παρουσιάζονται κρίσιμα ζητήματα που αφορούν στην παιδική προστασία, την εκπαίδευση, τις διακρίσεις, την κοινωνική ασφάλιση, την υγεία και την πρόνοια. Επιπροσθέτως, αναδεικνύονται θέματα που προκύπτουν από την εμπλοκή του Συνηγόρου σε ζητήματα της τοπικής αυτοδιοίκησης, όπως η βεβαίωση και είσπραξη προστίμων που προβλέπονται από τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας, οφειλές από Εισφορά σε Γη και Χρήμα, η συντήρηση και πιστοποίηση των παιδικών χαρών, καθώς και η υποστήριξη ευπαθών ομάδων πληθυσμού. Τέλος, αποτυπώνονται προβληματικά πεδία που αφορούν στις μεταφορές, όπως η εφαρμογή διατάξεων του Κ.Ο.Κ., η επιβολή προστίμων, η προμήθεια εισιτηρίων, η ακύρωση δρομολογίων, η μεταφορά οχημάτων κ.ά.

Παράλληλα, η Αρχή επικέντρωσε τη δράση της στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, με παρεμβάσεις που αφορούν στη διαχείριση του προσφυγικού και μεταναστευτικού ζητήματος, την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, τον έλεγχο περιστατικών σκληρής, απάνθρωπης ή/και ταπεινωτικής μεταχείρισης, τη διερεύνηση καταγγελιών αυθαιρεσίας από το ένστολο προσωπικό των σωμάτων ασφαλείας, καθώς και την παρακολούθηση των συνθηκών κράτησης και της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην ελληνική έννομη τάξη.

Ταυτόχρονα, αξιοποιώντας την εμπειρία και τεχνογνωσία της, η Αρχή φιλοδοξεί να αναλάβει νέες δράσεις και να διαδραματίσει νέο ρόλο, ως διασφαλιστής διεθνών δεσμεύσεων της χώρας, ο οποίος αναδεικνύεται σε ειδικό κεφάλαιο της παρούσας Έκθεσης.

Ο Συνήγορος, όπως κάθε χρόνο, συνέβαλε στη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, υποβάλλοντας πλήθος νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων, αρκετές εκ των οποίων έγιναν αποδεκτές. Επιπλέον, κατά τη διαδικασία διαβούλευσης νομοσχεδίων, διατύπωσε παρατηρήσεις προς τα αρμόδια Υπουργεία και τη Βουλή σε πέντε (5) περιπτώσεις. Για την ενίσχυση της διαφάνειας της δράσης του και την ευρύτερη ενημέρωση των πολιτών και των εμπλεκόμενων φορέων, συνέχισε την περιοδική ανάρτηση στην επίσημη ιστοσελίδα του των τετραμηνιαίων δελτίων, τα οποία εστιάζουν σε χαρακτηριστικές υποθέσεις.

Για μια ακόμα χρονιά, μέσω της ειδικής ιστοσελίδας www.synigoros-solidarity.gr, παρέχει στοχευμένη και πολυθεματική πληροφόρηση και ενημέρωση προς τα άτομα που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Ως βασικός συνομιλητής της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης, εξέδωσε **«Οδηγό για δη-**

μοσίου υπαλλήλους στην εξυπηρέτηση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού», με στόχο την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας του Δημοσίου στον τομέα εξυπηρέτησης των πολιτών που ανήκουν στις ομάδες αυτές.

Παράλληλα με την εγχώρια δράση της, η Αρχή εξακολούθησε και κατά το έτος 2025 να επιδεικνύει ενεργή διεθνή παρουσία, συμμετέχοντας σε δίκτυα ομόλογων θεσμών, διεθνών μηχανισμών προστασίας ανθρωπίνων δικαιωμάτων και συνεδριάσεις διεθνών φορέων.

Από το σημαντικό έργο του Συνηγόρου του Πολίτη, κ. Ανδρέα Ι. Ποττάκη, για το οποίο πλήρη ενημέρωση προσφέρει η επίσημη ιστοσελίδα της Αρχής www.synigoros.gr, ενδεικτικά αναφέρονται, με χρονολογική σειρά, οι ακόλουθες δράσεις και εκδηλώσεις:

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ

20 Ιανουαρίου: Συνάντηση του ΣτΠ με μέλη της Επιτροπής του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Εξευτελιστικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT) στα γραφεία της Αρχής. Στη συνάντηση συζητήθηκαν οι διαπιστώσεις του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης των Βασανιστηρίων (Ε.Μ.Π.) αναφορικά με τις συνθήκες στους χώρους στέρησης της ελευθερίας στην ελληνική επικράτεια, καθώς και τις τροποποιήσεις της ελληνικής νομοθεσίας.

23 Ιανουαρίου: Συμμετοχή του ΣτΠ στη συζήτηση στρογγυλής τραπέζης εμπειρογνομόνων, με θέμα *“Ombudsman and the protection of asylum seekers and refugees: developing innovative collaborations, methods, and practices”* («Ο Συνήγορος και η προστασία των αιτούντων άσυλο και των προσφύγων»), που διοργανώθηκε από το Πρόγραμμα *“Ombudspersons and the Protection of Refugees and Asylum Seekers”* (OPRAS) σε συνεργασία με τη Συνήγορο Δημοσίων Υπηρεσιών Βόρειας Ιρλανδίας, Ms. Margaret Kelly, και έλαβε χώρα στο Belfast της Β. Ιρλανδίας.

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ

5 Φεβρουαρίου: Συνάντηση του ΣτΠ με τον Επίτροπο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Συμβουλίου της Ευρώπης, Mr. Michael O’ Flaherty, και το επιτελείο του, στα γραφεία της Αρχής. Στη συνάντηση συζητήθηκε η κατάσταση του κράτους δικαίου και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων στη χώρα, με ιδιαί-

τερη εστίαση σε προβλήματα στη διαχείριση μικτών ροών προσφύγων – μεταναστών, καθώς και Ρομά.

- 7 Φεβρουαρίου:** Συνάντηση με μέλη της Επιτροπής ενστάσεων του τοπικού κοινοβουλίου της Βάδης – Βυρτεμβέργης στον χώρο του γερμανικού συλλόγου Philadelphia στο Μαρούσι.
- 24 Φεβρουαρίου:** Διαδικτυακή συμμετοχή του ΣτΠ στη συνάντηση εργασίας με εκπροσώπους της Ομάδας Έργου του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α./ΟΕCD) για θέματα βελτιστοποίησης των θεσμικών διατάξεων και κανόνων λειτουργίας των Ανεξάρτητων Αρχών.
- 25 Φεβρουαρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον Αναπληρωτή Επικεφαλής του γραφείου Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Frontex, κ. Γρηγόριο Τσιούκα, στα γραφεία της Αρχής.

ΜΑΡΤΙΟΣ

- 11 Μαρτίου:** Συνάντηση του ΣτΠ στα γραφεία της Αρχής με τον Εκτελεστικό Διευθυντή του Frontex, Mr. Hans Leijtens, στο πλαίσιο της επίσκεψής του στην Ελλάδα. Στη συνάντηση εργασίας συζητήθηκαν θέματα κοινού ενδιαφέροντος για την προστασία των συνόρων με σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, καθώς και οι εξελίξεις στην υπόθεση του Ναυαγίου της Πύλου, μετά και την ολοκλήρωση της έρευνας της Αρχής και την έκδοση του πορίσματός της.
- Συμμετοχή του ΣτΠ στην εκδήλωση που διοργανώθηκε από το Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου – Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου και το Παρατηρητήριο Συνταγματικών και Θεσμικών Εξελίξεων στην αίθουσα του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, με θέμα «Πόσο ανεξάρτητες είναι οι Ανεξάρτητες Αρχές;».
- 14 Μαρτίου:** Συμμετοχή του ΣτΠ μέσω τηλεδιάσκεψης και έκθεση των απόψεων της Αρχής ενώπιον της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης και της Ειδικής Μόνιμης Επιτροπής Σωφρονιστικού Συστήματος και λοιπών Δομών Εγκλεισμού Κρατούμενων, στην κοινή συνεδρίαση για το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη με τίτλο «Αναδιοργάνωση της δομής της Ελληνικής Αστυνομίας και αναβάθμιση της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού της – Εκσυγχρονισμός του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια – Ρύθμιση θεμάτων κρατούμενων σε σω-

φρονιστικά καταστήματα και άλλες διατάξεις».

- 20 Μαρτίου:** Συμμετοχή του ΣτΠ σε διαδικτυακή σύσκεψη στο πλαίσιο της δημόσιας διαβούλευσης για την προετοιμασία της Έκθεσης για το Κράτος Δικαίου 2025 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.
- 21 Μαρτίου:** Παράδοση στον Πρόεδρο της Βουλής, κ. Νικήτα Κακλαμάνη, της Ετήσιας Έκθεσης του έτους 2024.
- 28 Μαρτίου:** Συμμετοχή στο συνέδριο που διοργάνωσε ο Σ.Α.Κ.Α. με θέμα «Περιβάλλον, Κλιματική Αλλαγή και Ενέργεια: Οι προκλήσεις και οι αντιφάσεις», στο Θέατρο του Κολλεγίου Αθηνών.

ΑΠΡΙΛΙΟΣ

- 1 Απριλίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον Επικεφαλής του Τμήματος Εκτέλεσης Αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, Mr. Frederic Dolt, και κλιμάκιο στα γραφεία της Αρχής.
- 7 Απριλίου:** Συμμετοχή του ΣτΠ σε εκδήλωση της Πρεσβείας της Ολλανδίας στο πλαίσιο του Διεθνούς Φεστιβάλ «SNFCC's Women of the World (WOW) Festival 2025».
- 9 Απριλίου:** Συνάντηση με τη Συντονίστρια Επιστροφών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Ms. Mari Juritsch, και τον κ. Πέτρο Χατζή από τη Γενική Διεύθυνση Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, για θέματα επιστροφών υπηκόων τρίτων χωρών στα γραφεία της Αρχής.
- 29 - 30 Απριλίου:** Συμμετοχή στο εργαστήριο στρατηγικής αξιοποίησης της τεχνητής νοημοσύνης του Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. «Δημόκριτος».

ΜΑΪΟΣ

- 23 Μαΐου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον Υπουργό Ψηφιακής Διακυβέρνησης για θέματα εφαρμογής της τεχνητής νοημοσύνης στην Ανεξάρτητη Αρχή.
- 26 Μαΐου:** Συμμετοχή του ΣτΠ μέσω τηλεδιάσκεψης με τον Αναπληρωτή Επικεφαλής του γραφείου Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Frontex, κ. Γρηγόριο Τσιούκα, για θέματα επιστροφών υπηκόων τρίτων χωρών.
- 27 Μαΐου:** Διαδικτυακή διάλεξη του ΣτΠ σε φοιτητές του Τμήματος Κοινωνικής Πολιτικής του Δ.Π.Θ., με θέμα τον ρόλο και το έργο της ανεξάρτητης αρχής ως Εθνικός Μηχανισμός Δι-

ερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας και Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης Βασανιστηρίων και Κακομεταχείρισης, μετά από πρόσκληση του κ. Νικόλαου Κουλούρη, Αναπληρωτή Καθηγητή Δ.Π.Θ .

30 Μαΐου: Συνάντηση των επικεφαλής των πέντε συνταγματικά κατοχυρωμένων ανεξάρτητων αρχών, με πρωτοβουλία του ΣτΠ, στα γραφεία της Αρχής για θέματα αξιολόγησης επίτευξης στόχων.

ΙΟΥΝΙΟΣ

6 Ιουνίου: Συνάντηση του ΣτΠ με τον Υπουργό Μετανάστευσης και Ασύλου.

10 - 11 Ιουνίου: Συμμετοχή στο διήμερο συνέδριο, υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων, με θέμα: «Πενήντα χρόνια από το Σύνταγμα του 1975. Η συνταγματική υπόσχεση της Μεταπολίτευσης και η ποιότητα της Δημοκρατίας και του Κράτους Δικαίου», στο Ζάππειο Μέγαρο.

18 Ιουνίου: Διαδικτυακή συμμετοχή του ΣτΠ σε τεχνικό σεμινάριο που διοργανώθηκε από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α./OECD) σε συνεργασία με την Προεδρία της Κυβέρνησης και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, με θέμα “*Redesigning the Framework for Independent Oversight Authorities*”.

19 Ιουνίου: Συμμετοχή στην εκδήλωση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου (EPLO), στο πλαίσιο του εορτασμού για τα 18 χρόνια από την ίδρυσή του.

24 - 25 Ιουνίου: Συμμετοχή του ΣτΠ στις εκδηλώσεις για τον εορτασμό των 25 χρόνων από τη σύσταση του Συνηγόρου της Αλβανίας.

25 Ιουνίου: Διαδικτυακή συμμετοχή του ΣτΠ στη συνάντηση ανταλλαγής απόψεων της Επιτροπής Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων (LIBE) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, σχετικά με την κατάσταση του Κράτους Δικαίου στην Ελλάδα.

26 Ιουνίου: Συνάντηση με εκπροσώπους της Homo Digitalis, σχετικά με τον Κανονισμό για την Τεχνητή Νοημοσύνη.

27 Ιουνίου: Επίσκεψη στα γραφεία της Αρχής 17 φοιτητών από το Πανεπιστήμιο York του Τορόντο με τον καθηγητή τους, κ. Σάκη Γκέκα, και ενημέρωση από τον ΣτΠ για το έργο του Συνηγόρου.

ΙΟΥΛΙΟΣ

- 2 Ιουλίου:** Συμμετοχή του ΣτΠ στο 1ο Forum διαβούλευσης για την εφαρμογή του AI Act στην Ελλάδα, στο πλαίσιο του Έργου *"Integrating AI Technologies in the Greek Public Administration"*, στην αίθουσα τύπου του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης.
- 14 Ιουλίου:** Συνάντηση εργασίας του ΣτΠ με τον Ειδικό Γραμματέα του Υπουργείου Εσωτερικών για την Προστασία Ζώων Συντροφιάς, κ. Νικόλαο Χρυσάκη. Η συνάντηση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της αρμοδιότητας της Ανεξάρτητης Αρχής για τη διαμεσολάβηση σχετικά με τα δικαιώματα και την ευζωία των ζώων συντροφιάς, καθώς και την τήρηση της σχετικής νομοθεσίας.
- 15 Ιουλίου:** Διαδικτυακή συνάντηση με στελέχη από το Γ.Λ.Κ. και την Πρόεδρο της Ομάδας Εργασίας για την ενσωμάτωση των Οδηγιών για τα πρότυπα των φορέων ισότητας, κ. Εύη Παπαρσενίου.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ

- 25 Αυγούστου:** Αναλυτική έγγραφη συνεισφορά του Συνηγόρου, στο πλαίσιο της περιοδικής εξέτασης της Ελλάδας από την Επιτροπή Παρακολούθησης Υποχρεώσεων και Δεσμεύσεων (Monitoring Committee) της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης (ειδικότερα στα αντικείμενα «*Επιπτώσεις από τις πολιτικές λιτότητας στα κοινωνικά δικαιώματα*», «*Συνθήκες κράτησης και συμμόρφωση της χώρας με την ανάγκη εξάλειψης κάθε απάνθρωπης εξευτελιστικής μεταχείρισης*», «*Ρατσισμός – εγκλήματα μίσους*», «*Κακομεταχείριση κρατουμένων από αστυνομικές αρχές*», «*Ζητήματα ενδοοικογενειακής βίας κατά των γυναικών*»).

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ

- 4 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση εργασίας του ΣτΠ με εκπρόσωπο του ομόλογου θεσμού της Νοτίου Κορέας και Γενικό Διευθυντή της Επιτροπής για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και κατά της Διαφθοράς, κ. Nam-Doo Kim, και με κυβερνητικό κλιμάκιο αποτελούμενο από εκπροσώπους της φορολογικής αρχής και των Υπουργείων Παιδείας, Κοινωνικής Κατοικίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Εσωτερικών. Αντικείμενο της συνάντησης

ήταν η ενημέρωση του κλιμακίου για το έργο και τις παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη και η παροχή τεχνογνωσίας στην επίλυση προβλημάτων και στρεβλώσεων της διοικητικής δράσης.

- 9 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση εργασίας του ΣτΠ με την Περιφερειακή Διευθύντρια Έρευνας της Διεθνούς Αμνηστίας, Ms. Dinushika Dissanayake, σχετικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τις συνθήκες αστυνόμευσης, τις κρατικές πολιτικές που επηρεάζουν ευάλωτες ομάδες και την προώθηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας.
- 25 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον νέο Γενικό Γραμματέα του Εθνικού Συμβουλίου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα της Αιγύπτου, Δρ. Hany Ibrahim.
- 26 Σεπτεμβρίου:** Συνάντηση με τη Βοηθό Προστασίας του Ύπατου Αρμοστή των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, Ms. Ruwendrini Menikdiwela, συνοδευόμενη από τον Διευθυντή του Γραφείου για την Ευρώπη, Mr. Philippe Leclerc, και την εκπρόσωπο της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες, Ms. Maria Clara Martin, στην οποία έγινε ενημέρωση και ανταλλαγή απόψεων για τη διεθνή προστασία των προσφύγων.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ

- 13 Οκτωβρίου:** Εκδήλωση του Συνηγόρου του Πολίτη για την παρουσίαση της ειδικής έκθεσης «Επιστροφές αλλοδαπών 2024» στα γραφεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Δημοσίου Δικαίου – EPLO. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε με συγχρηματοδότηση από το «Πρόγραμμα Ελλάδας – Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης 2021 – 2027».
- 20 Οκτωβρίου:** Συνάντηση συνεργασίας του ΣτΠ στη Βαρσοβία με τον κ. Χανς Λέιτενς, Διευθυντή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), με θέμα τη θεσμική θωράκιση για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων αλλοδαπών στις αναγκαστικές επιστροφές και τα σύνορα.
- 30 Οκτωβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με τον καθηγητή Ι. Κτιστάκι, Πρόεδρο Γ' Τμήματος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.), και ομιλία του τελευταίου προς το προσωπικό της Αρχής πάνω στις εμβληματικές περιβαλλοντικές υποθέσεις που έχει αναλάβει το τελευταίο διάστημα

το Ε.Δ.Δ.Α., με έμφαση στις προσφυγές Ευρωπαίων πολιτών σε σχέση με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις ζωές τους.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ

- 10 Νοεμβρίου:** Συνάντηση συνεργασίας ΣτΠ με τον ομόλογο Ολλανδό Συνήγορο, Mr. Reinier van Zutphen, για σειρά ζητημάτων που εμπíπτουν στις αρμοδιότητες των δύο φορέων, όπως η ένταξη των αιτούντων διεθνή προστασία, μεταναστών και αναγνωρισμένων προσφύγων.
- 13 Νοεμβρίου:** Συνάντηση του ΣτΠ με μέλη της Επιτροπής CINGO (Conference of International Non-Governmental Organisations) του Συμβουλίου της Ευρώπης για θέματα μετανάστευσης.
- Διαδικτυακή συνάντηση με τον Επικεφαλής του Γραφείου Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Frontex, Mr. Jonas Grimheden.
- 18 Νοεμβρίου:** Συνάντηση ΣτΠ με τον κ. Χρήστο Δημόπουλο, διευθυντή του Ελληνικού Τμήματος της Διεθνούς Αμνηστίας, με θέμα την προστασία και προώθηση των κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων στην Ελλάδα.
- 20 Νοεμβρίου:** Συμμετοχή του ΣτΠ στο ετήσιο συνέδριο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων που έλαβε χώρα στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στις Βρυξέλλες.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ

- 2 Δεκεμβρίου:** Συνάντηση εργασίας του ΣτΠ με εκπροσώπους οργανώσεων για την προστασία των ζώων συντροφιάς (Καταφύγιο Αδέσποτων Ζώων – ΚΑΖ, Σύλλογος Περίθαλψης και Προστασίας Αδέσποτων Ζώων – stray.gr, Σύλλογος Προστασίας Αδέσποτων Ζώων – ΣΠΑΖ και Save your Hood). Με τη συνάντηση αυτή τέθηκαν οι βάσεις για μια συστηματική συνεργασία με τους φορείς της κοινωνίας των πολιτών, με στόχο την παρακολούθηση της εφαρμογής του θεσμικού πλαισίου για την ευζωία των ζώων συντροφιάς και την τήρηση των προβλεπόμενων υποχρεώσεων της διοίκησης, κεντρικής και αυτοδιοίκησης, για την προστασία τους.
- 11 Δεκεμβρίου:** Συνέδριο του Συνηγόρου του Πολίτη στην Ε.Σ.Η.Ε.Α. με θέμα «*Συνήγορος του Πολίτη, δέκα χρόνια (2014 – 2024) εξωτερι-*

κός έλεγχος αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών», με τη συμμετοχή εκπροσώπων διεθνών οργανισμών, στο πλαίσιο του Προγράμματος «Πρόγραμμα Ελλάδας – Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης 2021 – 2027».

17 Δεκεμβρίου: Συνάντηση με τον Γενικό Γραμματέα Μεταναστευτικής Πολιτικής, κ. Μάνο Λογοθέτη, με θέμα τη νέα αρμοδιότητα της Αρχής στην προστασία των συνόρων.

Στο πλαίσιο των **διεθνών δραστηριοτήτων και των συνεργασιών**, ο Συνήγορος συνεργάζεται με **ευρωπαϊκούς και διεθνείς θεσμούς**, όπως με:

- τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.),
- τη UNICEF,
- την Ύπατη Αρμοστεία του Ο.Η.Ε. για τους Πρόσφυγες,
- την Υποεπιτροπή του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (SPT),
- την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.),
- τον Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA),
- το Συμβούλιο της Ευρώπης,
- την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI),
- το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (CPT),
- τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (Ο.Ο.Σ.Α.) και
- τον Οργανισμό για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (Ο.Α.Σ.Ε.).

Επίσης, ο Συνήγορος συμμετέχει σε **διεθνή δίκτυα και προγράμματα**, παρευρίσκεται τακτικά στις συναντήσεις, παίρνει μέρος στις εκπαιδεύσεις, ανταλλάσσει πληροφορίες και καλές πρακτικές με:

- τη Διεθνή Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη (ΙΟΙ),
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Διαμεσολαβητών (ΕΝΟ),
- την Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη των Χωρών της Μεσογείου (ΑΟΜ),
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων του Παιδιού (ΕΝΟC),
- το Δίκτυο Συνηγόρων για το Παιδί της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (CRONSEE),
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων για την Ισότητα (EQUINET),
- το Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων (NPM),
- το Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων (SEE NPM) της Νοτιοανατολικής Ευρώπης,
- το Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τον εξωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων Ανα-

- γκαστικής Επιστροφής Αλλοδαπών (FReM III),
- το Δίκτυο Ανεξάρτητων Θεσμών για καταγγελίες κατά των Σωμάτων Ασφαλείας (IPCAN),
 - την Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη και Διαμεσολαβητών Γαλλόφωνων Κρατών (AOMF),
 - το Δίκτυο Εθνικών Συνηγόρων για την Ενέργεια (NEON) και
 - το Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας (IMPEL).

Ειδικότερα, το δίκτυο IMPEL (European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law) αποτελεί βασικό μηχανισμό συνεργασίας των αρμοδίων αρχών των κρατών – μελών για την αποτελεσματική εφαρμογή και επιβολή της ενωσιακής περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Η Αρχή εντάχθηκε στο δίκτυο το 2019 και η συμμετοχή της έχει ανανεωθεί για δύο διαδοχικές τριετίες, γεγονός που επιβεβαιώνει τη συνεχή και ουσιαστική παρουσία της στο έργο του IMPEL.

Το δίκτυο IMPEL λειτουργεί ως φόρουμ ανταλλαγής εμπειρίας, τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών μεταξύ διοικητικών, ελεγκτικών και εποπτικών αρχών, με στόχο την ενίσχυση της συμμόρφωσης προς το ενωσιακό περιβαλλοντικό κεκτημένο, την εναρμόνιση των ελέγχων και τη βελτίωση της διοικητικής αποτελεσματικότητας. Στο πλαίσιο αυτό, αναπτύσσονται θεματικά έργα, ομάδες εργασίας και πιλοτικά προγράμματα που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών ζητημάτων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη λαμβάνει μέρος σε συγκεκριμένα θεματικά έργα και δράσεις που συνδέονται άμεσα με τον θεσμικό του ρόλο, αξιοποιώντας την εμπειρία της Αρχής από τη διαμεσολάβηση σε υποθέσεις περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και την εποπτεία της διοικητικής δράσης. Ενδεικτικά, η Αρχή συμμετέχει σε πρόγραμμα για την πρόληψη, ανίχνευση και διερεύνηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος, με τη συνδρομή της τεχνολογικής προόδου και καινοτομίας, με παράλληλη διασφάλιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, της διαφάνειας και της λογοδοσίας. Παράλληλα, ο Συνήγορος δραστηριοποιείται σε δράσεις που αφορούν στην ενδυνάμωση των εθνικών περιβαλλοντικών δικτύων, ώστε να αναπτύξουν και να διαχειρίζονται τα δικά τους συστήματα αμοιβαίας αξιολόγησης, με στόχο τη βελτίωση της απόδοσης μέσω διαλόγου, συνεργασίας και ανταλλαγής καλών πρακτικών μεταξύ ομότιμων φορέων στο πλαίσιο του ίδιου δικτύου.

Επίσης, ο Συνήγορος συμβάλλει στο πρόγραμμα που αφορά στην προστασία οικοτόπων και ειδών, ιδίως σε περιοχές Natura 2000, μέσω εργαλείων εκτίμησης κινδύνου, παρακολούθησης και προγραμματισμού ελέγχων.

Επιπλέον, η Αρχή εμπλέκεται σε δράσεις που αφορούν στην αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού εγκλήματος, των παράνομων γεωτρήσεων και των μη αδειοδοτημένων αντλήσεων υπόγειων υδάτων, των παράνομων χώρων διάθεσης αποβλήτων, των εγκαταλελειμμένων αποβλήτων και των ρυπασμένων περιοχών σε ολόκληρη την Ευρώπη, καθώς και την εφαρμογή της περιβαλλοντικής ευθύνης, με στόχο την αποτελεσματική πρόληψη και αποκατάσταση περιβαλλοντικών ζημιών.

Έμφαση δίνεται και σε επιμέρους περιβαλλοντικά ζητήματα, όπως οι επιπτώσεις της φωτορύπανσης στο φυσικό περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα και η χρήση του υδρογόνου ως εναλλακτικού ενεργειακού καυσίμου, με αξιολόγηση των περιβαλλοντικών και κανονιστικών προκλήσεων που αυτή συνεπάγεται.

Μέσω της συμμετοχής του στο δίκτυο IMPEL, ο Συνήγορος του Πολίτη ενισχύει τον θεσμικό του ρόλο στην προάσπιση της νομιμότητας, της χρηστής διοίκησης και της περιβαλλοντικής προστασίας, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στη διαμόρφωση κοινών ευρωπαϊκών προσεγγίσεων σε κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως εγγυητής διεθνών δεσμεύσεων της χώρας

Το παρόν κεφάλαιο περιλαμβάνει ειδικές δράσεις και νέες αρμοδιότητες που η Αρχή ανέλαβε ή επιδιώκει να επεκτείνει, στο πλαίσιο του ρόλου της ως προασιτής ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε εθνικό επίπεδο.

2.1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΧΡΗΣΗ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΤΕΧΝΗΤΗΣ ΝΟΗΜΟΣΥΝΗΣ

Η ενσωμάτωση συστημάτων Τεχνητής Νοημοσύνης (Τ.Ν.) σε ολοένα και περισσότερους τομείς δημόσιας πολιτικής και διοικητικής δράσης κατέστησε αναγκαία τη θέσπιση σαφούς και ενιαίου ρυθμιστικού πλαισίου σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1689 για την Τ.Ν. καθορίζει κανόνες που αποσκοπούν στη διασφάλιση της ασφάλειας, της αξιοπιστίας και του δεοντολογικού χαρακτήρα των συστημάτων Τ.Ν., καθώς και στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η έναρξη εφαρμογής του τοποθετείται στις 2 Αυγούστου 2026.

Ο Συνήγορος του Πολίτη είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη δημόσια Αρχή, η οποία λειτουργεί ως θεματοφύλακας των δικαιωμάτων στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, με ιδιαίτερη έμφαση στην παρακολούθηση και προώθηση της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης, των δικαιωμάτων του παιδιού και των ευάλωτων ομάδων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ως άνω, η Αρχή, σύμφωνα με τη σχετική ενημέρωση του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης¹, **περιελήφθη στις εθνικές δημόσιες αρχές και φορείς που εποπτεύουν ή επιβάλλουν την τήρηση των υποχρεώσεων που απορρέουν από το ενωσιακό δίκαιο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, σε σχέση με τη χρήση των συστημάτων Τ.Ν. υψηλού κινδύνου.**

2.2. Ο ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΣΤΟ ΝΕΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΤΟ ΑΣΥΛΟ

Ο ανεξάρτητος έλεγχος κατά τις διαδικασίες στα σύνορα και τις επιστροφές, όπως αυτές εφαρμόζονται και όπως περαιτέρω θεσμοθετούνται με το Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο, συνιστά βασικό θεσμικό εργαλείο για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και τη διασφάλιση της διαφάνειας της διοικητικής δράσης. Στο νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο, ο ανεξάρτητος έλεγχος δεν αντιμετωπίζεται ως συμπληρωματική εγγύηση, αλλά ως αναπόσπαστο στοιχείο της νομιμότητας και της ορθής εφαρμογής των σχετικών διαδικασιών.

2.2.1. Ο ανεξάρτητος έλεγχος στις διαδικασίες στα σύνορα

Το άρθρο 10 του Κανονισμού Διαλογής (Screening Regulation²) και το άρθρο 43 του Κανονισμού για τις διαδικασίες ασύλου (Asylum Procedure Regulation³) προβλέπουν ρητά **τη σύσταση ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης θεμελιωδών δικαιωμάτων**. Ο μηχανισμός αυτός καλύπτει το σύνολο των δραστηριοτήτων που αναλαμβάνουν τα κράτη – μέλη κατά την εφαρμογή των Κανονισμών και παρακολουθεί τη συμμόρφωση με το ενωσιακό και το διεθνές δίκαιο,

1. Υπ' αρ. πρωτ. 11846.11.2024 «Ενημέρωση σχετικά με ορισμό αρχής σύμφωνα με το άρθρο 77 του Κανονισμού (ΕΕ) 2024/1689 (Κανονισμός για την Τεχνητή Νοημοσύνη)» έγγραφο του Γραφείου Υπουργού Ψηφιακής Διακυβέρνησης.
2. Κανονισμός (Ε.Ε.) 2024/1356 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 2024 για τη θέσπιση ελέγχου διαλογής υπηκόων τρίτων χωρών στα εξωτερικά σύνορα και για την τροποποίηση των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 767/2008, (Ε.Ε.) 2017/2226, (ΕΕ) 2018/1240 και (Ε.Ε.) 2019/817, άρθρο 10.
3. Κανονισμός (Ε.Ε.) 2024/1348 Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14ης Μαΐου 2024 για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ένωση και την κατάργηση της οδηγίας 2013/32/Ε.Ε. άρθρο 43 παρ. 4. «Με την επιφύλαξη και συμπληρωματικά προς τον μηχανισμό παρακολούθησης που προβλέπεται στο άρθρο 14 του Κανονισμού (Ε.Ε.) 2021/2303, κάθε κράτος – μέλος προβλέπει μηχανισμό για την παρακολούθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε σχέση με τη διαδικασία στα σύνορα που πληροί τα κριτήρια που ορίζονται στο άρθρο 10 του κανονισμού (Ε.Ε.) 2024/1356».

συμπεριλαμβανομένου του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων, ιδίως ως προς την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου, την αρχή της μη επαναπροώθησης, το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και τους κανόνες που διέπουν την κράτηση κατά το στάδιο της διαλογής.

Ο Κανονισμός Διαλογής⁴ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στον ρόλο θεσμών με κατοχυρωμένη ανεξαρτησία, όπως οι εθνικοί διαμεσολαβητές και οι εθνικοί οργανισμοί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των εθνικών μηχανισμών πρόληψης βασανιστηρίων. Οι θεσμοί αυτοί μπορούν να συμμετέχουν στη λειτουργία του ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης ή να αναλαμβάνουν το σύνολο ή μέρος των αρμοδιοτήτων του, ενώ προβλέπεται και η δυνατότητα συμμετοχής διεθνών και μη κυβερνητικών οργανώσεων και ανεξάρτητων δημόσιων φορέων.

Παράλληλα, ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) έχει εκδώσει κατευθυντήριες γραμμές για τη σύσταση και τη λειτουργία των εθνικών μηχανισμών παρακολούθησης. Σύμφωνα με αυτές⁵, οι μηχανισμοί οφείλουν να διαθέτουν πλήρη λειτουργική ανεξαρτησία, ευρεία εντολή παρακολούθησης όλων των πτυχών των συνοριακών επιχειρήσεων, απρόσκοπτη πρόσβαση σε χώρους, επιχειρήσεις και αρχεία, επαρκή εξειδικευμένη γνώση και εμπειρογνωμοσύνη, καθώς και τους αναγκαίους πόρους για την αποτελεσματική άσκηση των καθηκόντων τους. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στη διαφάνεια της λειτουργίας τους και στη διατύπωση συστάσεων, καθώς και στη συνεργασία με υφιστάμενους ελεγκτικούς μηχανισμούς.

2.2.2. Ο ανεξάρτητος έλεγχος στις διαδικασίες επιστροφών

Στο πλαίσιο της πρότασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη θέσπιση Κανονισμού σχετικά με ένα κοινό σύστημα επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών που διαμένουν παράτυπα στην Ευρωπαϊκή Ένωση⁶, προβλέπεται η λειτουργία ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης του σεβασμού των θεμελιωδών δικαι-

-
4. Βλ. όπως παραπάνω, άρθρο 10 του Κανονισμού Διαλογής 2024/1356.
 5. European Union Agency for Fundamental Rights, establishing national independent mechanisms to monitor fundamental rights compliance at EU external borders: practical guidance, Publications Office of the European Union, 2022, διαθ. σε <https://data.europa.eu/doi/10.2811/03425>.
 6. Πρόταση ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ σχετικά με τη θέσπιση κοινού συστήματος για την επιστροφή των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν παράνομα στην Ευρωπαϊκή Ένωση, και την κατάργηση της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της οδηγίας 2001/40/ΕΚ του Συμβουλίου και της Απόφασης 2004/191/ΕΚ του Συμβουλίου, COM/2025/101 final, διαθ. σε <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52025PC0101>.

ωμάτων κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων απομάκρυνσης⁷.

Στην Ελλάδα, ο Συνήγορος του Πολίτη ασκεί ήδη την αρμοδιότητα του εθνικού μηχανισμού εξωτερικού ελέγχου των διαδικασιών αναγκαστικής επιστροφής, σύμφωνα με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Η αρμοδιότητα αυτή ασκείται συστηματικά από το 2014 και αποσκοπεί στη διασφάλιση της διαφάνειας της διοικητικής δράσης και στη λειτουργία μιας ουσιαστικής δικλείδας ασφαλείας έναντι παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και φαινομένων κακομεταχείρισης, σε συμμόρφωση με τις διεθνείς δεσμεύσεις της χώρας.

2.2.3. Ο ρόλος του Συνηγόρου του Πολίτη στο νέο πλαίσιο

Το Σύμφωνο για τη Μετανάστευση και το Άσυλο διαμορφώνει ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο διαχείρισης, στο οποίο ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελεί ουσιώδη προϋπόθεση για την ορθή εφαρμογή των διαδικασιών ασύλου και επιστροφών. Κεντρικό στοιχείο του πλαισίου αυτού είναι η ύπαρξη ανεξάρτητου μηχανισμού ελέγχου, ο οποίος πρέπει αφενός να είναι θεσμικά και λειτουργικά ανεξάρτητος από τις αρχές που εφαρμόζουν τις σχετικές διαδικασίες, και αφετέρου να διαθέτει τα αναγκαία χαρακτηριστικά ανεξαρτησίας, διαφάνειας και λογοδοσίας.

Σε εθνικό επίπεδο, ο Συνήγορος του Πολίτη, ως συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη αρχή, διαθέτει ισχυρά εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας. Παράλληλα, ασκώντας ειδικές αρμοδιότητες ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης Βασανιστηρίων, Εθνικός Μηχανισμός Εξωτερικού Ελέγχου των Αναγκαστικών Επιστροφών και Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, έχει αποκτήσει μακρόχρονη εμπειρία και εξειδικευμένη τεχνογνωσία στη διαχείριση υποθέσεων που άπτονται της μετανάστευσης, του ασύλου και της κράτησης.

Η αξιοποίηση του Συνηγόρου του Πολίτη στο πλαίσιο εφαρμογής των νέων Κανονισμών δεν ανταποκρίνεται μόνο στην απαίτηση επάρκειας και συμμόρφωσης με το ευρωπαϊκό δίκαιο, αλλά συνιστά και την πλέον ορθολογική επιλογή για το κράτος, καθώς αξιοποιεί έναν υφιστάμενο, θεσμικά θωρακισμένο και επιχειρησιακά δοκιμασμένο μηχανισμό ελέγχου, αποφεύγοντας τον κατακερματισμό αρμοδιοτήτων και τη δημιουργία παράλληλων δομών.

Ενόψει της έναρξης εφαρμογής του Συμφώνου για τη Μετανάστευση και το Άσυλο τον Ιούνιο του 2026, η συστηματική αξιοποίηση της υφιστάμενης εμπειρίας

7. Βλ. σχετ. Συμφωνία του Συμβουλίου σχετικά με τη νομοθεσία της Ε.Ε. για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών, 8 Δεκεμβρίου 2025: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-16521-2025-INIT/en/pdf>.

και τεχνογνωσίας του Συνηγόρου του Πολίτη μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη διασφάλιση του σεβασμού των δικαιωμάτων των αλλοδαπών, στη διαφάνεια της διοικητικής δράσης και, εν τέλει, στην ενίσχυση της νομιμότητας και της εμπιστοσύνης σε ένα ουσιαστικό κράτος δικαίου.

2.3. ΤΟ ΝΕΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΙΣΟΤΗΤΑΣ

Το 2023 υιοθετήθηκε η Οδηγία 2023/970/ΕΚ για την ενίσχυση της εφαρμογής της αρχής της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία της αυτής αξίας, μέσω μισθολογικής διαφάνειας και μηχανισμών επιβολής. Η Οδηγία αυτή διαμορφώνει το πλαίσιο για την επίτευξη διαφάνειας στους μισθούς των εργαζομένων και κατά συνέπεια, ελέγξιμους όρους για τυχόν αθέμιτες διαφοροποιήσεις και διακρίσεις. Πέρα από τις εν γένει αλλαγές που αναμένεται να επιφέρει στο εργασιακό πεδίο σε θέματα διαφάνειας των αμοιβών, θα αποτελέσει το έρεισμα για τον έλεγχο και την εξάλειψη σταθερά διαπιστωμένων μισθολογικών διακρίσεων με βάση το φύλο. Η έλλειψη μισθολογικής διαφάνειας στην απασχόληση και την εργασία έχει αναγνωριστεί ως ένα από τα βασικά εμπόδια στη γεφύρωση του μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων, το οποίο έχει σοβαρό και μακροπρόθεσμο αντίκτυπο στην ποιότητα ζωής των γυναικών, στον κίνδυνο έκθεσής τους στη φτώχεια, αλλά και στο συνεχιζόμενο συνταξιοδοτικό χάσμα. **Η Οδηγία αυτή επιφυλάσσει ειδικό ενδυναμωμένο ρόλο στον φορέα ισότητας και υποχρεώνει τα κράτη – μέλη να παράσχουν κάθε αναγκαία συνδρομή για την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων του, συμπεριλαμβανομένης και της δικαστικής συνδρομής.** Αναμένεται να αποτελέσει ορόσημο στον τρόπο με τον οποίο η χώρα μας προσεγγίζει και αντιμετωπίζει το ζήτημα του μισθολογικού χάσματος, ενώ οι εξελίξεις αυτές αποτελούν σαφή απόδειξη της σταθερής προσήλωσης των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην επίτευξη στόχων που θα επιφέρουν μετρήσιμα αποτελέσματα και αλλαγές σε θέματα ισότητας στην πράξη.

Τον Μάιο του 2024 ψηφίστηκαν δύο νέες Οδηγίες (1499/2024/ΕΚ και 1500/2024/ΕΚ) με ταυτόσημο περιεχόμενο, οι οποίες εδράζονται σε δύο διαφορετικές νομικές βάσεις και **θεσπίζουν ελάχιστα πρότυπα για τη λειτουργία των φορέων ισότητας.** Η υιοθέτηση των Οδηγιών αυτών συνιστά ορόσημο για την εξέλιξη του δικαίου της ίσης μεταχείρισης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Σκοπός τους είναι η ενίσχυση της εφαρμογής της νομοθεσίας για την ίση μεταχείριση, μέσω της ενδυνάμωσης του ρόλου των φορέων ισότητας και, ιδίως, μέσω της διασφάλισης των προϋποθέσεων για την ανεξάρτητη και αποτελεσματική λειτουργία τους. Οι Οδηγίες αντικαθιστούν τις, έως σήμερα ισχύουσες, διατάξεις και διαμορφώνουν ένα ενισχυμένο, πληρέστερο και δε-

σμευτικό κανονιστικό πλαίσιο για τα κράτη – μέλη. Η καταληκτική προθεσμία ενσωμάτωσής τους στην εθνική έννομη τάξη είναι η 19η Ιουνίου 2026.

Η Οδηγία 1499/2024/EK αφορά στους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, καθώς και στον τομέα της ίσης μεταχείρισης στην εργασία και την απασχόληση, ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Επιπλέον, καλύπτει την ίση μεταχείριση γυναικών και ανδρών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες. Αντίστοιχα, η Οδηγία 1500/2024/EK αφορά στους φορείς ισότητας με αρμοδιότητα στον τομέα της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών στην εργασία και την απασχόληση.

Οι Οδηγίες θεσπίζουν υποχρεωτικά ελάχιστα πρότυπα, τα οποία αρθρώνονται γύρω από τρεις βασικούς άξονες: την ανεξαρτησία, την επάρκεια των πόρων και την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων των φορέων ισότητας.

Ως προς την ανεξαρτησία, τα κράτη – μέλη υποχρεούνται να διασφαλίζουν ότι οι φορείς ισότητας ασκούν τα καθήκοντά τους ανεξάρτητα και αυτόνομα από κάθε πολιτική, θρησκευτική ή άλλη επιρροή, χωρίς να ζητούν ή να λαμβάνουν οδηγίες. Η υποχρέωση αυτή εξειδικεύεται περαιτέρω στις Οδηγίες και συνδέεται άμεσα με τη μετρήσιμη αποτελεσματικότητα των φορέων, βάσει συγκεκριμένων δεικτών. Ζητήματα ενδέχεται να ανακύπτουν ιδίως στις περιπτώσεις φορέων που λειτουργούν στο πλαίσιο οργανικών μονάδων της κεντρικής διοίκησης. Αντίστοιχα, όταν οι φορείς ισότητας εντάσσονται στη δομή ανεξάρτητων αρχών με πολλαπλές αρμοδιότητες, απαιτείται να διασφαλίζεται η οργανωτική τους αυτονομία και η διακριτή, απρόσκοπτη και αποτελεσματική άσκηση του συνόλου των ειδικών καθηκόντων που τους ανατίθενται.

Η επάρκεια των πόρων αποτελεί κρίσιμη προϋπόθεση για την αποτελεσματική εκπλήρωση της αποστολής των φορέων ισότητας. Στους πόρους περιλαμβάνονται το επαρκές και εξειδικευμένο προσωπικό, οι κατάλληλες εγκαταστάσεις και υποδομές, καθώς και ο αναγκαίος προϋπολογισμός για τον σχεδιασμό, την οργάνωση και την υλοποίηση των δράσεών τους. Οι Οδηγίες προβλέπουν ρητά ότι η χρηματοδότηση θα πρέπει να είναι σταθερή, να προγραμματίζεται σε πολυετή βάση και να επιτρέπει την κάλυψη τόσο των τρεχουσών όσο και των προβλεπόμενων δαπανών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αφορούν στη δικαστική συνδρομή ή την αναβάθμιση αυτοματοποιημένων και προσβάσιμων συστημάτων και εφαρμογών.

Παράλληλα, καθιερώνεται ένα σαφές τρίπτυχο αρμοδιοτήτων: πρόληψη και προαγωγή της ίσης μεταχείρισης, συνδρομή στο θύμα και αποκατάσταση της παραβίασης.

Η προαγωγή και η πρόληψη περιλαμβάνουν δράσεις ευαισθητοποίησης, ενημέρωσης, έρευνας και συνεργασίας με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, με στόχο την εμπέδωση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών πτυχών των διακρίσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η εξωστρέφεια και οι δράσεις ευαισθητοποίησης δεν αποτελούν επικουρικές λειτουργίες, αλλά ελάχιστες προϋποθέσεις για την αποτελεσματική άσκηση της προληπτικής και προαγωγικής αποστολής των φορέων ισότητας.

Η συνδρομή στο θύμα προϋποθέτει τη δυνατότητα υποβολής καταγγελίας στον φορέα ισότητας, τη διασφάλιση της προσβασιμότητας και, ως ελάχιστο περιεχόμενο, την παροχή βασικών πληροφοριών σχετικά με τη διαδικασία εξέτασης της καταγγελίας, τα διαθέσιμα μέσα προστασίας και τους κανόνες εμπιστευτικότητας που εφαρμόζονται κατά τη διερεύνησή της.

Η αποκατάσταση της παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης περιλαμβάνει τόσο την εξωδικαστική επίλυση διαφορών όσο και τη δυνατότητα δικαστικής συνδρομής του φορέα ισότητας, σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Ο εθνικός νομοθέτης καλείται να επιλέξει τη μορφή συμμετοχής του φορέα στη δικαστική διαδικασία, η οποία θα πρέπει πάντως να περιλαμβάνει είτε τη δυνατότητα εκπροσώπησης του θύματος, είτε την παρέμβαση υπέρ αυτού σε εκκρεμή διαδικασία, είτε την κίνηση της διαδικασίας στο όνομα του φορέα.

Στην Ελλάδα, ο Συνήγορος του Πολίτη, ως εθνικός φορέας ισότητας, πληροί ήδη σε μεγάλο βαθμό τις ελάχιστες απαιτήσεις του νέου πλαισίου, τόσο σε επίπεδο θεσμικής οργάνωσης όσο και σε επίπεδο εφαρμογής στην πράξη. **Η συνταγματική κατοχύρωση της Ανεξάρτητης Αρχής παρέχει ισχυρά εχέγγυα λειτουργικής ανεξαρτησίας και αμερόληπτης κρίσης, ενώ η πολυετής εμπειρία της στην εξέταση καταγγελιών και στην εξωδικαστική διαμεσολάβηση, ιδίως στους τομείς της εργασίας και της απασχόλησης, συνιστά σημαντικό θεσμικό κεφάλαιο.**

Η πλήρης εναρμόνιση με τις Οδηγίες προϋποθέτει την περαιτέρω ενδυνάμωση της προληπτικής και προαγωγικής δράσης του Συνηγόρου του Πολίτη, μέσω της διάθεσης επαρκών ανθρώπινων, τεχνικών και οικονομικών πόρων, που θα επιτρέψουν τον συστηματικό σχεδιασμό, την υλοποίηση και την εποπτεία των σχετικών δράσεων στο σύνολο του πεδίου αρμοδιότητάς του.

Η δυνατότητα δικαστικής συνδρομής συνιστά σημαντική καινοτομία σε σχέση με την έως σήμερα λειτουργία του φορέα. Η οργάνωσή της κατά τρόπο που να εντάσσεται αρμονικά και αποτελεσματικά στο ισχύον σύστημα απονομής της δικαιοσύνης αποτελεί πρόκληση για το μέλλον, αλλά και κρίσιμη παρακαταθήκη του θεσμού στη μάχη κατά των διακρίσεων.

3. Η στατιστική αποτύπωση

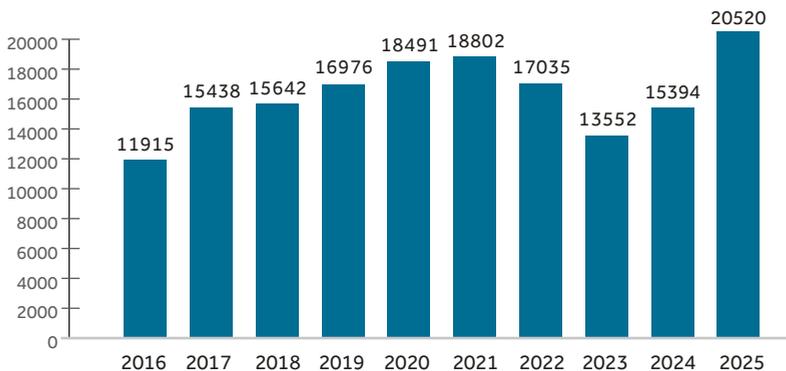
Η εικόνα των προβλημάτων στις σχέσεις δημόσιας διοίκησης πολιτών, μέσα από τις αναφορές που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη το 2025

3.1. ΠΛΗΘΟΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Κατά το έτος 2025 υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη 20.520 αναφορές. Ο αριθμός αυτός αποτελεί ιστορικό υψηλό για την Αρχή, γεγονός που φαίνεται να οφείλεται αφενός στην εξαφάνιση των συνεπειών της απομόνωσης των πολιτών λόγω της πανδημίας Covid και επιστροφή στους ανοδικούς ρυθμούς της «προ-Covid» εποχής. Αφετέρου, οφείλεται στην επιβεβαιωμένη πλέον εξοικείωση των πολιτών με το Διαδίκτυο και, συνεπώς, με τους τρόπους υποβολής ηλεκτρονικών αιτημάτων τόσο απευθείας προς την Πολιτεία (λ.χ. Πύλη gov.gr) όσο και προς την Ανεξάρτητη Αρχή. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 82% των αναφορών προς τον Συνήγορο υποβλήθηκαν μέσω της οικείας ιστοσελίδας⁸. Ένας τρίτος λόγος είναι η περαιτέρω υποβάθμιση των λειτουργιών υπηρεσιών της χώρας, όπως λ.χ. σε θέματα οικιστικού περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα την αύξηση των σχετικών αναφορών, που θα περιγραφούν αναλυτικότερα στις επόμενες ενότητες. Σε κάθε περίπτωση, επιβεβαιώνεται η άποψη ότι οι πολίτες εμπιστεύονται σταθερά τον Συνήγορο του Πολίτη για τη διευθέτηση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν με τη Διοίκηση (Γράφημα 1).

Γράφημα1

Αριθμός αναφορών κατά τα έτη 2016 - 2025

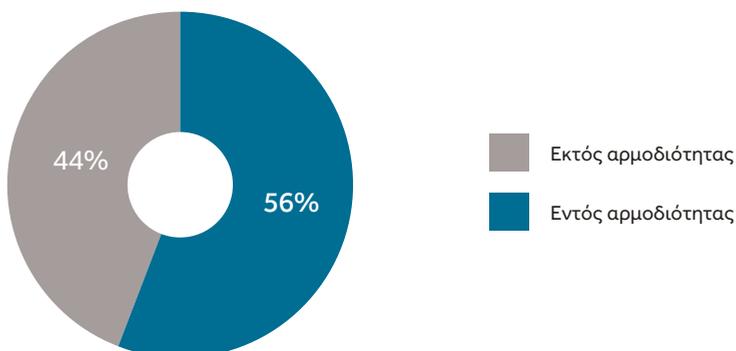

8. Είναι ενδιαφέρον ότι πολίτες γνώρισαν στην Αρχή πως προχώρησαν στην υποβολή αναφοράς ύστερα από σχετική σύσταση προγραμμάτων Τεχνητής Νοημοσύνης (ChatGPT, Gemini κ.λπ.)!

Οι αναφορές που κατατίθενται κάθε χρόνο στον Συνήγορο του Πολίτη είναι πολλαπλάσιες του αριθμού των αναφορών για τις οποίες η Αρχή έχει, εκ του νόμου, αρμοδιότητα διερεύνησης. Επίσης, είναι πολλαπλάσιες των αναφορών, στη συνέχεια της διερεύνησης των οποίων διαπιστώνεται κάποια μορφή κακοδιοίκησης. Από το σύνολο των αναφορών που διεκπεραιώθηκαν κατά το έτος 2025, δηλαδή η διερεύνησή τους ολοκληρώθηκε («έκλεισαν») κατά τη διάρκεια του έτους, το 56% διαπιστώθηκε ότι ήταν εντός της αρμοδιότητας διερεύνησης του Συνηγόρου του Πολίτη (Γράφημα 2).

Γράφημα 2

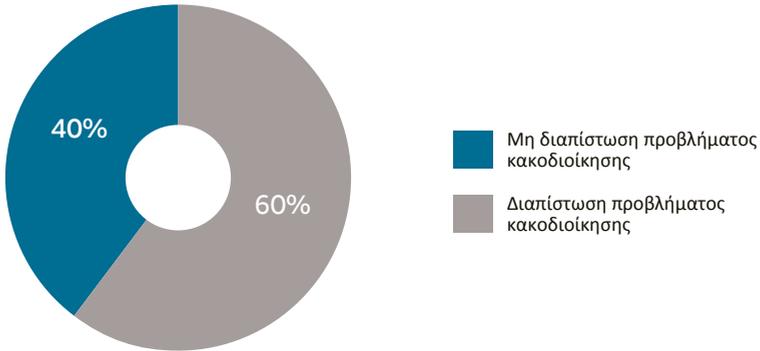
Κατανομή αναφορών έτους 2025 ως προς την αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη

Αντίστοιχα, από τις αναφορές για τις οποίες επιβεβαιώθηκε η αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη και ολοκληρώθηκε η διερεύνησή τους κατά το έτος 2025, διαπιστώθηκε ότι στο 40% του συνόλου δεν παρατηρήθηκε πρόβλημα κακοδιοίκησης και οι αναφορές αυτές χαρακτηρίστηκαν ως «αβάσιμες». Αντίθετα, κρίθηκαν ως «βάσιμες» και, κατά συνέπεια, υπήρξε διαμεσολάβηση και προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος κακοδιοίκησης που περιείγραφαν, στο 60% των αναφορών (Γράφημα 3).

Γράφημα 3

Κατανομή των εντός αρμοδιότητας αναφορών που διεκπεραιώθηκαν το έτος 2025

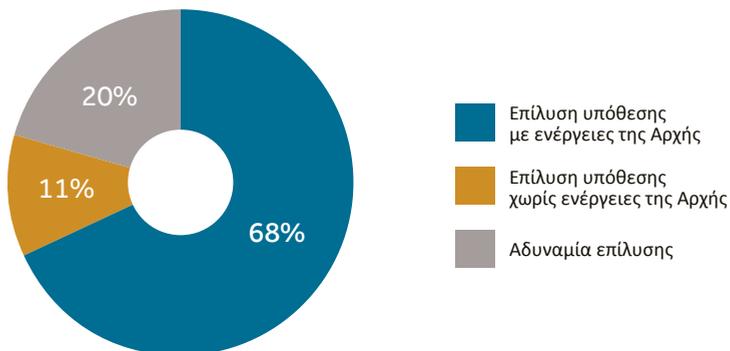

3.2. Η ΕΚΒΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ

Από τις αναφορές, για τις οποίες διαπιστώθηκε κακοδιοίκηση και υπήρξε διαμεσολάβηση, επιλύθηκε θετικά για τους αναφερόμενους πολίτες, με ενέργειες της Αρχής, η μεγάλη πλειοψηφία των αναφορών (68%). Αντιθέτως, για ένα σημαντικό ποσοστό (21%) των αναφορών δεν ήταν δυνατή η επίλυση των αντίστοιχων υποθέσεων για λόγους που οφείλονται είτε σε άρνηση της Διοίκησης να ακολουθήσει τις υποδείξεις του Συνηγόρου του Πολίτη, είτε σε νομοθετικά κενά, σε οργανωτικές δυσλειτουργίες, κ.ά. Τέλος, για ένα επίσης όχι ευκαταφρόνητο ποσοστό (11%) των υπό διερεύνηση αναφορών, οι πολίτες κατόρθωσαν εντωμεταξύ να επιλύσουν με δικές τους ενέργειες το πρόβλημα που αντιμετώπιζαν (Γράφημα 4).

Γράφημα 4

Έκβαση διερεύνησης αναφορών έτους 2025
 στις οποίες διαπιστώθηκε πρόβλημα κακοδιοίκησης

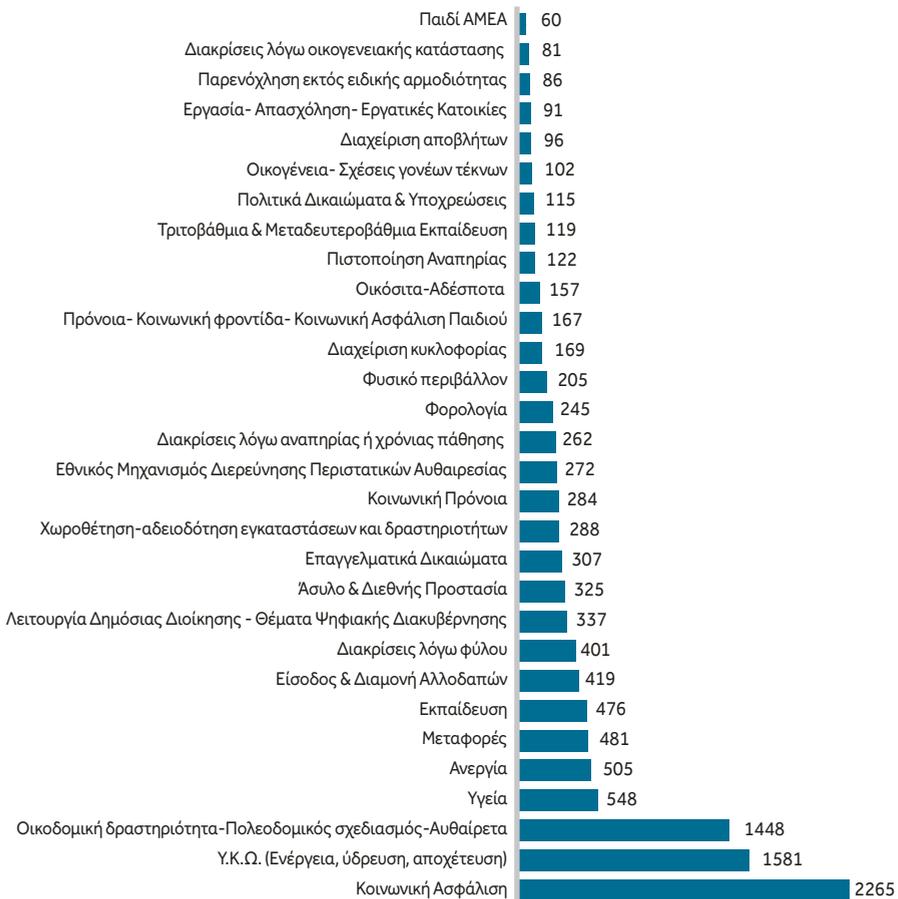
3.3. ΟΙ ΚΥΡΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Ζητήματα που αφορούν στην κοινωνική ασφάλιση αντιπροσωπεύουν, και το έτος 2025, την πλειονότητα των αναφορών (2.265) που υποβλήθηκαν στην Αρχή. Ο σταθερά υψηλός αριθμός αναφορών για τα ζητήματα αυτά επιβεβαιώνει τη σπουδαιότητά τους και καταδεικνύει την ανάγκη συνεχών διοικητικών προσαρμογών, ώστε οι πολίτες να εξυπηρετούνται όσο το δυνατόν πιο άμεσα. Παράλληλα παρατηρείται αύξηση των αναφορών που έλαβε η Ανεξάρτητη Αρχή για θέματα ποιότητας αστικού και φυσικού περιβάλλοντος το 2025, η οποία ξεπερνά το 30%. Ειδικότερα, παρατηρείται αύξηση αναφορών (1.581) για τις υπηρεσίες κοινής ωφέλειας – ύδρευση, αποχέτευση και ενέργεια, ιδίως λόγω συστηματικών διακοπών υδροδότησης – καταγράφεται έντονη υποβάθμιση του δημοσίου χώρου, με κυρίαρχα ζητήματα την καθαριότητα, την κακή κατάσταση των πεζοδρομίων, την αυθαίρετη κατάληψη κοινόχρηστων χώρων, καθώς και σοβαρά φαινόμενα ηχορύπανσης από καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος. Επίσης, παρατηρείται αύξηση του αριθμού αναφορών στα ζητήματα χωροθέτησης – αδειοδότησης εγκαταστάσεων – δραστηριοτήτων, καθώς και των αναφορών σε θέματα πολεοδομίας και χωροταξίας, όπως η αυθαίρετη δόμηση και η παράνομη κατάληψη κοινόχρηστων χώρων, αιγιαλού και παραλίας. Η αύξηση αυτή συνδέεται με διαχρονικές ελλείψεις στον χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, ενώ οι διαδοχικές παρατάσεις ρυθμίσεων τακτοποίησης αυθαιρέτων επιβεβαιώνουν τη θεσμική ανοχή, με αποτέλεσμα και την αύξηση των καταγγελιών. Τέλος, η νέα αρμοδιότητα του Συνηγούρου αναφορικά με την προστασία των ζώων συντροφιάς (οικόσιτα – αδέσποτα), παρουσίασε σημαντική αρχική δραστηριότητα, στο πλαίσιο της οποίας υποβλήθηκαν 157 αναφορές.

Προβληματισμό προκαλεί και ο συνεχιζόμενος υψηλός αριθμός αναφορών για διακρίσεις λόγω φύλου, καθώς και εκείνων που σχετίζονται με την αστυνομική αυθαιρεσία, που υποδεικνύει ότι η χώρα μας πρέπει να καλύψει αρκετά κενά ακόμη στους τομείς αυτούς. Σταθερά, όπως κάθε χρόνο, εμφανίζονται και τα προβλήματα που συνδέονται με τις φορολογικές υποθέσεις των πολιτών, την εκπαίδευση, τις μεταφορές. Υπογραμμίζεται, πάντως, ότι κακοδιοίκηση καταγράφηκε σχεδόν σε όλο το φάσμα των λειτουργιών της Διοίκησης. Οι λειτουργίες που συγκέντρωσαν τις περισσότερες αναφορές εμφανίζονται στο Γράφημα 5.

Γράφημα 5

Κύριες θεματικές αναφορών έτους 2025

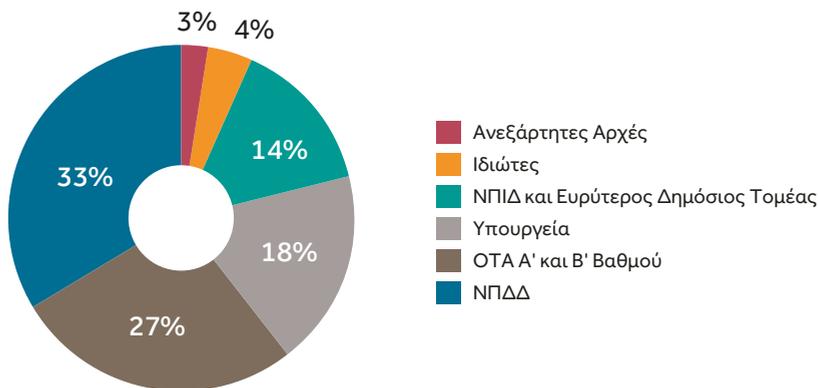

3.4. ΟΙ ΦΟΡΕΙΣ ΚΑΚΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Η κατανομή της κακοδιοίκησης ως προς τους φορείς, διαχωρίζεται σε κακοδιοίκηση προερχόμενη από ενέργειες των Υπουργείων, των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού, των Νομικών Προσώπων Δημόσιου και Ιδιωτικού Δικαίου, των Ανεξαρτήτων Αρχών και των ιδιωτών (σε θέματα ισότητας και δικαιωμάτων του παιδιού). Από την ανάγνωση των αποτελεσμάτων, τα Υπουργεία και η Αυτοδιοίκηση παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό κακοδιοίκησης (19% και 27% αντίστοιχα), σαφώς αυξημένο, που δικαιολογεί, με τη σειρά του, τη συνολική αύξηση αναφορών, που αναφέρθηκε σε προηγούμενη ενότητα. Ωστόσο, εντυπωσιακά υψηλότερο ποσοστό κακοδιοίκησης σημειώνουν φορείς που δεν ανήκουν στην Κεντρική Κυβέρνηση, καθώς η κατηγορία των Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου ξεπερνά το 33% των περιπτώσεων κακοδιοίκησης (Γράφημα 6).

Γράφημα 6

Κατανομή αναφορών 2025 ανά κατηγορία φορέων

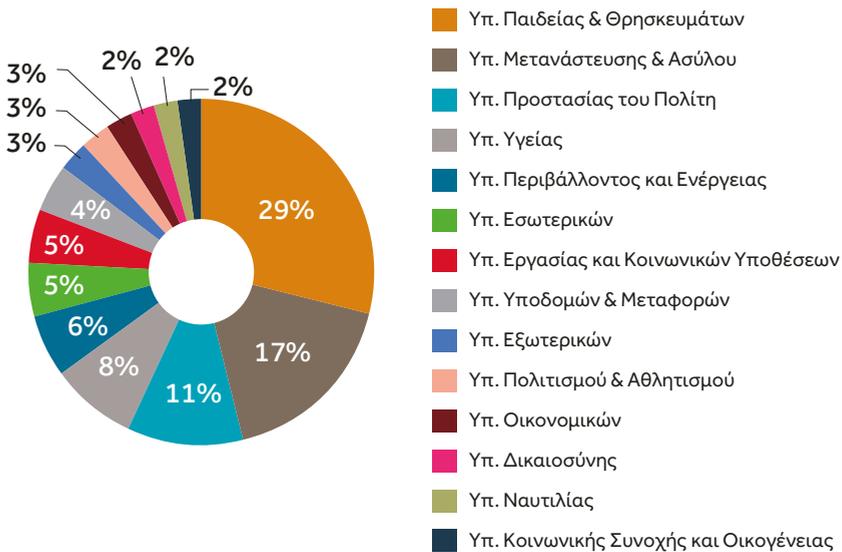
Το γεγονός αυτό οφείλεται στο ότι οι φορείς που ασχολούνται με την απονομή συντάξεων, την περίθαλψη, την (τριτοβάθμια κυρίως) εκπαίδευση, τις φορολογικές υποχρεώσεις των πολιτών κ.λπ., έχουν ενταχθεί σε ειδικές υπηρεσίες που συνιστούν είτε Νομικά Πρόσωπα είτε Ανεξάρτητες Αρχές (λ.χ. η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων, οι φορείς κύριας ασφάλισης ή ασθένειας, κ.λπ.).

Όσον αφορά στα Υπουργεία, όλα σχεδόν συμμετείχαν στο ποσοστό κακοδιοί-

κτησης για το έτος 2025. Αναλυτικότερα, οι αναφορές πολιτών προς Υπουργεία που διερευνήθηκαν αφορούσαν σε μεγαλύτερο βαθμό στα Υπουργεία Παιδείας, Μετανάστευσης και Ασύλου, Προστασίας του Πολίτη και Υγείας. Ακολουθούν Υπουργεία για θέματα της αρμοδιότητας των οποίων οι πολίτες διαμαρτύρονται κάθε χρόνο, όπως τα Υπουργεία Υποδομών και Μεταφορών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων, κ.λπ. Επιβεβαιώνεται λοιπόν, για άλλη μια χρονιά, το σοβαρό πρόβλημα που διατρέχει την κρατική λειτουργία στον τομέα αυτόν, παρ' όλες τις προσπάθειες εξομάλυνσης και ορθολογισμού, εισάγοντας λ.χ. εκτεταμένη μηχανογράφηση υπηρεσιών, και το οποίο μπορεί να προστεθεί στους λόγους για τους οποίους υπήρξε η σημαντική αύξηση των αναφορών προς τον Συνήγορο κατά το έτος 2025 (Γράφημα 7).

Γράφημα 7

Κατανομή αναφορών έτους 2025 ανά υπουργείο

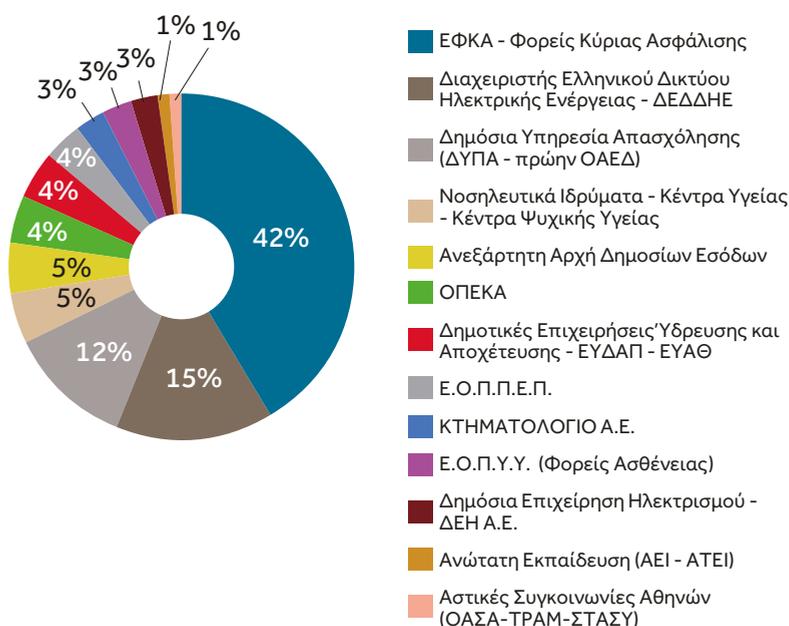

Αναφορικά με τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, και ιδίως τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, συνεχίζεται η «πρωτοκαθεδρία» του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ), προς τον οποίο κυρίως αναφέρεται η μεγάλη πλειοψηφία των υποθέσεων που διερεύνησε ο Συνήγορος (41%).

Ακολουθεί ο Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας (Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε.), η Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (Δ.Υ.Π.Α.), η Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων (Α.Α.Δ.Ε.), οι φορείς που είναι αρμόδιοι σε θέματα ασθένειας και υπηρεσιών υγείας, αναγνώρισης επαγγελματικών δικαιωμάτων, και το Κτηματολόγιο Α.Ε., γεγονός που υπογραμμίζει τα χρόνια προβλήματα της Διοίκησης στους τομείς αυτούς, όπως αυτά έχουν περιγραφεί και σε προηγούμενες εκθέσεις της Αρχής (Γράφημα 8).

Γράφημα 8

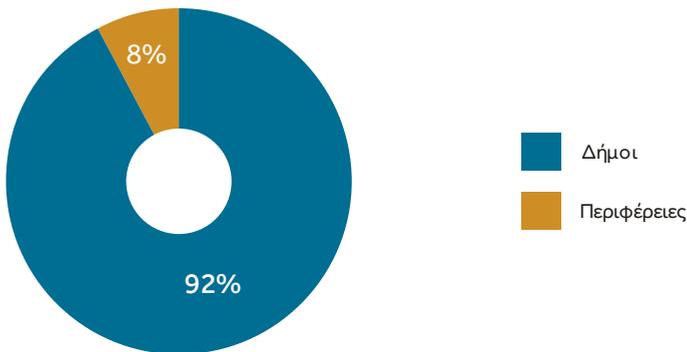
Κατανομή αναφορών 2025 που σχετίζονται με ΝΠΔΔ, ΝΠΙΔ, Ανεξάρτητες Αρχές και ευρύτερο δημόσιο τομέα

Τέλος, όσον αφορά στην τοπική αυτοδιοίκηση, το συντριπτικό ποσοστό (92%) υποθέσεων αφορά στον Α' βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης, τους Δήμους δηλαδή, με τις Περιφέρειες να περιορίζονται στο -όχι ευκαταφρόνητο ποσοστό- 8%. Το φαινόμενο αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι οι αποφάσεις των Δήμων επηρεάζουν αμεσότερα και σε μεγαλύτερο βαθμό τον απλό πολίτη, όπως λ.χ. σε θέματα ύδρευσης, τοπικών έργων, θεμάτων αστικής κατάστασης, κ.λπ. (Γράφημα 9).

Γράφημα 9

Κατανομή αναφορών ανά βαθμό τοπικής αυτοδιοίκησης

3.5. Η ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟΝ ΣΥΝΗΓΟΡΟ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ο Συνήγορος του Πολίτη, στην προσπάθειά του να διευκολύνει την πρόσβαση των πολιτών στις υπηρεσίες του, καθώς και την έγκαιρη ενημέρωσή τους, έχει υιοθετήσει τρόπους εξυπηρέτησης μέσω ηλεκτρονικών εφαρμογών, εξειδικευμένων ιστοσελίδων και αναρτήσεων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, καθώς και με συνεχή τηλεφωνική πληροφόρηση.

3.5.1. Η ηλεκτρονική διεύθυνση αλληλογραφίας press@synigoros.gr

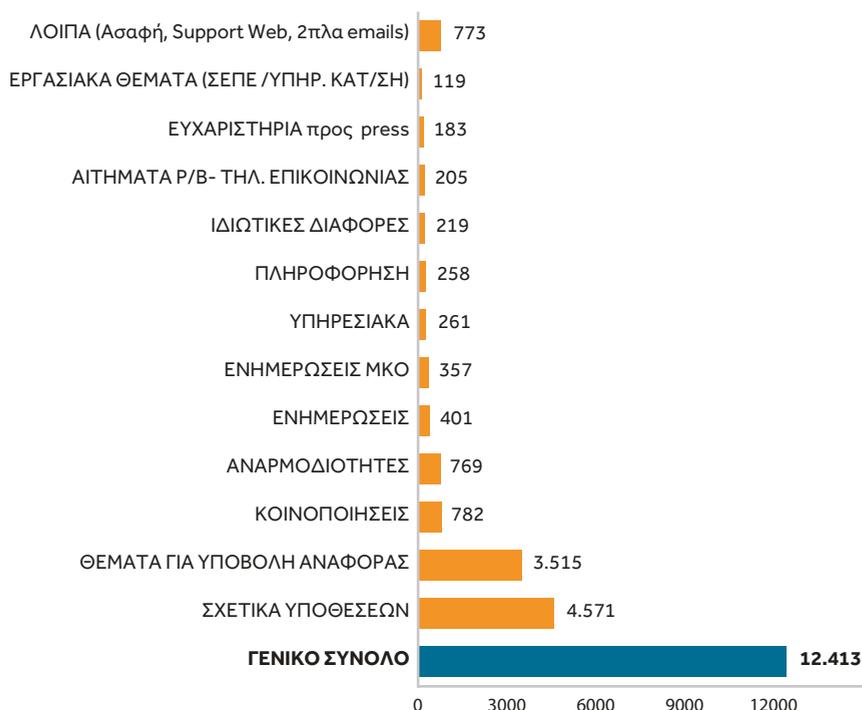
Στον Συνήγορο του Πολίτη λειτουργεί η ηλεκτρονική διεύθυνση αλληλογραφίας press@synigoros.gr, η οποία αποτελεί έναν βασικό πυλώνα επικοινωνίας μεταξύ των πολιτών και της Αρχής. Μέσω της διεύθυνσης αυτής παραλαμβάνονται ερωτήματα και αιτήματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων του Συνηγόρου, ενημερώσεις, καθώς και πλήθος εγγράφων Φορέων και Υπηρεσιών.

Κατά το έτος 2025, ο Συνήγορος του Πολίτη δέχθηκε συνολικά 12.413 μηνύματα πολιτών και Υπηρεσιών (e-mails), εκ των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό 65% (8.086 μηνύματα) σχετίζεται με αναφορές και συσχετιζόμενα έγγραφα αυτών.

Επιμέρους κατηγορίες αφορούν σε μηνύματα σχετικά με την παροχή πληροφόρησης από την Αρχή για γενικότερα θέματα λειτουργίας της διοίκησης, σε ενημέρωση ή/και επικοινωνία με την Αρχή διαφόρων Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (Μ.Κ.Ο.), θέματα εκτός αρμοδιότητας της Αρχής, κ.λπ. (Γράφημα 10).

Γράφημα10

Δραστηριότητα του Γραφείου "Press" κατά το έτος 2025

3.5.2. Ηλεκτρονικές ιστοσελίδες και εφαρμογές

Και κατά το έτος 2025 ο Συνήγορος του Πολίτη ανέδειξε την παρουσία του στον Παγκόσμιο Ιστό, μέσω της διαχείρισης Ιστότοπων όπως οι Synigoros.gr, Synigoros – Solidarity, 0-18.gr, αλλά και των λογαριασμών του στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης, όπως το «Facebook» και το «X» (πρώην «Twitter»).

Έτσι, τις ιστοσελίδες Synigoros.gr και Old.Synigoros.gr επισκέφτηκαν περισσότεροι από 170.000 επισκέπτες. Ο αριθμός των επισκεπτών, αν και εντυπωσιακός, παρουσιάζει ελαφρά μείωση σε σχέση με το προηγούμενο έτος 2024 (~180.000 επισκέπτες). Περαιτέρω, τις ιστοσελίδες Synigoros-Solidarity.gr και 0-18.gr-Synigoros.gr/paidi, όπου παρουσιάζονται θέματα που ενδιαφέρουν τις ευάλωτες ομάδες και το παιδί, επισκέφτηκαν αντίστοιχα 62.800 και 2.800 επισκέπτες. Σημειώνεται ότι με την έννοια «επισκέπτες» εννοούνται οι «μοναδικοί επισκέπτες».

Τις ιστοσελίδες Facebook (synigoros) και X (@synigoros) προσέγγισαν (μέσω «like» ή «follow») 34.000 χρήστες, στα ίδια επίπεδα με το προηγούμενο έτος.

Ο τρόπος πρόσβασης στις ιστοσελίδες είναι κατά κύριο λόγο οι μηχανές αναζήτησης, και το μέσο πρόσβασης είναι κυρίως ο ηλεκτρονικός υπολογιστής ή το κινητό τηλέφωνο – «*smartphone*» (Γράφημα 11).

Γράφημα 11

SYNIGOROS.GR (1/1/2025 – 31/12/2025)

Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 68.957

Προβολές Ιστοσελίδων: 356.331

Πηγές Επισκεψιμότητας

Μηχανές αναζήτησης [44,95%]

Απευθείας πρόσβαση [36,41%]

Ιστοχώροι και παραπομπές [18,65%]

Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (Η/Υ, *smartphone*, κινητό)

Πρόσβαση από υπολογιστή [56,16%]

Πρόσβαση από *smartphone* [42,61%]

Πρόσβαση από *tablet* [1,23%]

OLD.SYNIGOROS.GR (1/1/2025 – 31/12/2025)

Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 101.787

Προβολές Ιστοσελίδων: 225.747

Πηγές Επισκεψιμότητας

Μηχανές αναζήτησης [87,92%]

Απευθείας πρόσβαση [11,19%]

Ιστοχώροι και παραπομπές [0,88%]

Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (Η/Υ, *smartphone*, κινητό)

Πρόσβαση από υπολογιστή [47,76%]

Πρόσβαση από *smartphone* [50,32%]

Πρόσβαση από *tablet* [1,92%]

SYNIGOROS-SOLIDARITY.GR (1/1/2025 – 31/12/2025)*
Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 62.809
Προβολές Ιστοσελίδων: 127.376
Πηγές Επισκεψιμότητας
Μηχανές αναζήτησης [15,74%]
Απευθείας πρόσβαση [82,67%]
Ιστοχώροι και παραπομπές [1,59%]
Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (Η/Υ, smartphone, κινητό)
Πρόσβαση από smartphone [80,76%]
Πρόσβαση από υπολογιστή [16,34%]
Πρόσβαση από tablet [2,89%]
0-18.GR - SYNIGOROS.GR/PAIDI (1/1/2025 - 31/12/2025)*
Πλήθος Μοναδικών Επισκεπτών: 2.844
Προβολές Ιστοσελίδων: 7.449
Πηγές Επισκεψιμότητας
Απευθείας πρόσβαση [75,90%]
Μηχανές αναζήτησης [22,80%]
Ιστοχώροι και παραπομπές [1,30%]
Ανάλυση Τεχνολογιών Πρόσβασης (Η/Υ, smartphone, κινητό)
Πρόσβαση από smartphone [53,42%]
Πρόσβαση από υπολογιστή [45,47%]
Πρόσβαση από tablet [1,11%]
SOCIAL MEDIA (1/1/2025 – 31/12/2025)
FACEBOOK (/SYNIGOROS)
*Μοναδικοί χρήστες που έχουν κάνει «Like!» στο επίσημο προφίλ / Μέλη δημόσιου προφίλ της Αρχής στα τέλη του 2025: **26.227***
X/TWITTER (@SYNIGOROS)
*Μοναδικοί χρήστες που έχουν κάνει «Follow» / Ακόλουθοι - Followers δημόσιου προφίλ της Αρχής στα τέλη 2025: **7.783***

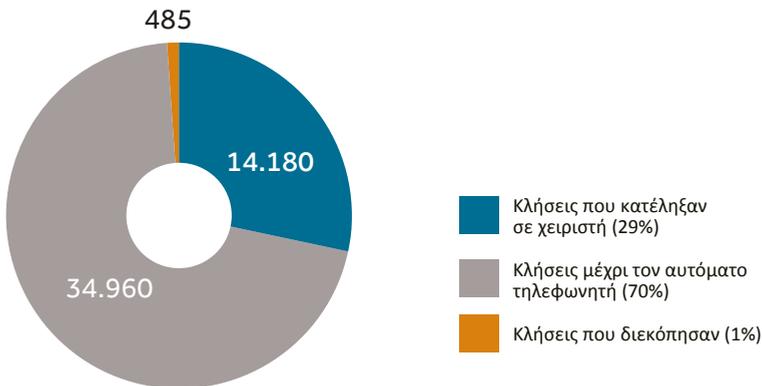
* κατόπιν ρητής δήλωσης συναίνεσης επισκέπτη («Συμφωνώ»)

3.5.3. Το τηλεφωνικό κέντρο

Όσον αφορά στις τηλεφωνικές κλήσεις, εφαρμόζεται το σύστημα της μετάδοσης βασικής πληροφόρησης μέσω αυτοματοποιημένων μηνυμάτων που ενημερώνουν τους πολίτες για τις αρμοδιότητες της Αρχής και τους καθοδηγούν στις ενέργειές τους για την υποβολή αναφοράς. Στην περίπτωση που ο πολίτης επιθυμεί περισσότερη πληροφόρηση, κατά τις εργάσιμες ημέρες και ώρες, υπάρχει δυνατότητα πρόσβασης σε ειδικούς επιστήμονες, οι οποίοι χορηγούν πιο εξειδικευμένη ενημέρωση. Κατά τη διάρκεια του έτους 2025 έγιναν 49.625 τηλεφωνικές κλήσεις προς τον Συνήγορο του Πολίτη, από τις οποίες 14.180 (29%) εξυπηρετήθηκαν από ειδικό επιστήμονα. Αντίθετα, 34.960 κλήσεις, δηλαδή το 70% του συνόλου, εξυπηρετήθηκαν από το αυτοματοποιημένο μήνυμα της Αρχής, ενώ σε 485 κλήσεις (1%) η επικοινωνία διακόπηκε (Γράφημα 12).

Γράφημα 12

Κλήσεις στο τηλεφωνικό κέντρο έτους 2025

3.6. ΑΝΤΙ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ

Ο πρωτοφανής υψηλός αριθμός των αναφορών προς τον Συνήγορο του Πολίτη ενισχύει τις διαπιστώσεις της Αρχής για την αναγκαιότητα σοβαρών παρεμβάσεων στους επιμέρους τομείς της Δημόσιας Διοίκησης. Οι πολίτες εξακολουθούν να απασχολούνται με θέματα ασφάλισης και συντάξεων, υγείας, πολεοδομικών παραβάσεων ή φορολογικών διαδικασιών, και γενικά με προβλήματα που έχουν αναδειχθεί με τις παρεμβάσεις της Αρχής, μέσα από νομοθετικές προτάσεις, πορίσματα και ειδικές εκθέσεις και περιγράφονται στην παρούσα Έκθεση.

Η παρατηρούμενη περαιτέρω επιδείνωση κάποιων τομέων της Δημόσιας Διοίκησης, όπως αποτυπώθηκε με την αυξημένη υποβολή αντίστοιχων αναφορών και παρουσιάστηκε στις προηγούμενες ενότητες, επιβάλλει, παρά τη συνεχιζόμενη υλοποίηση δράσεων που βελτιώνουν τη λειτουργία του δημοσίου τομέα (π.χ. η συνεχής επέκταση των λειτουργιών της διαδραστικής πύλης «*gov.gr*»), να εφαρμοστούν επιπλέον ουσιαστικές μεταρρυθμίσεις σ' αυτά τα πολλά και κρίσιμα πεδία της διοικητικής δράσης, ακολουθώντας τους προβληματισμούς και τις συστάσεις που αποτυπώνονται στην παρούσα Έκθεση.

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

Κατά το έτος 2025, ο Συνήγορος του Πολίτη συνέχισε να ασκεί τον θεσμικό του ρόλο, με έμφαση στην προστασία των θεμελιωδών ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, παρεμβαίνοντας διαμεσολαβητικά σε κρίσιμα και επίκαιρα ζητήματα που απασχολούν τους πολίτες. Μέσα από τις παρεμβάσεις αυτές, η Αρχή επιδίωξε να συμβάλει ουσιαστικά στην ενίσχυση της νομιμότητας και στη βελτίωση της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι βασικές θεματικές ενότητες που αναδεικνύονται στην παρούσα Έκθεση για το έτος 2025 είναι οι εξής:

- Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Δικαιώματα και προστασία πολιτών τρίτων χωρών
- Δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση
- Διακρίσεις
- Κοινωνική Ασφάλιση
- Υπηρεσίες Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
- Υποστήριξη της δημόσιας διοίκησης και των Ο.Τ.Α. υπέρ ευάλωτων ομάδων πληθυσμού
- Διαδικασία βεβαίωσης προστίμων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας
- Καθυστερήσεις Δήμων στη Βεβαίωση και Είσπραξη Οφειλών από Εισφορά σε Γη και Χρήμα
- Παιδικές χαρές: προβλήματα υποδομών, συντήρηση, πιστοποίηση
- Μεταφορές

1. Προστασία ανθρωπίνων δικαιωμάτων

1.1. ΕΓΓΡΑΦΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ: ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΔΥΣΚΑΜΨΙΑ

Παρά τις υφιστάμενες τεχνολογικές δυνατότητες για τη βελτίωση της ασφάλειας και της ορθότητας των εγγράφων αστικής κατάστασης, η υιοθέτηση σύγχρονων λύσεων εξακολουθεί να προσκρούει σε παγιωμένες διοικητικές πρακτικές και σε περιορισμούς του ισχύοντος κανονιστικού πλαισίου.

1.1.1. Ασυμφωνίες στοιχείων αστικής κατάστασης κατά την έκδοση Προσωπικού Αριθμού

Με αφορμή την έκδοση Προσωπικού Αριθμού, ο Συνήγορος του Πολίτη έθεσε υπόψη των Υπουργών Εσωτερικών, Προστασίας του Πολίτη και Ψηφιακής Διακυβέρνησης το ζήτημα της απόκλισης στοιχείων. Όταν διαπιστώνονται ακόμη και εμφανείς ορθογραφικές διαφορές στα στοιχεία των πολιτών, αυτοί παραπέμπονται στους Δήμους για διόρθωση⁹. Ωστόσο, οι σχετικές διαδικασίες παραμένουν δαπανηρές και χρονοβόρες, ενώ συχνά προσκρούουν στην έλλειψη ευελιξίας των υπηρεσιών, ιδίως Ληξιαρχείων, που αρνούνται να προβούν σε διόρθωση λόγω παραδρομής, παρά την πρόβλεψη του ν. 4674/2020, η οποία υιοθετήθηκε κατόπιν εισήγησης του Συνηγόρου¹⁰.

Η Αρχή πρότεινε την απλούστευση των διαδικασιών, ενόψει του αυξημένου αριθμού αιτήσεων. **Το Υπουργείο Εσωτερικών συμφώνησε, και συγκρότησε σχετική ομάδα εργασίας, ενώ η ΕΛ.ΑΣ. επισήμανε ρητά πως η πρόταση του Συνηγόρου θα διευκολύνει τη διαδικασία έκδοσης δελτίων αστυνομικής ταυτότητας¹¹.**

1.1.2. Διοικητικές δυσχέρειες κατά την έκδοση ταυτοτήτων και διαβατηρίων

Παρά τις μεμονωμένες βελτιώσεις, οι πολίτες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην εξεύρεση ραντεβού για την έκδοση δελτίου ταυτότητας, με τον χρόνο αναμονής σε ορισμένες περιοχές, π.χ. στη Θεσσαλονίκη, να υπερβαίνει τους πέντε (5) μήνες¹². Μέτρα όπως η άρση της εδαφικής αρμοδιότητας, η προσθήκη νέων σημείων εξυπηρέτησης και η διεύρυνση του ωραρίου συμβάλουν στη βελτίωση της κατάστασης, αλλά δεν επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών¹³. Παράλληλα, εξακολουθεί να προκαλεί προβληματισμό η επιβολή παραβόλου για μια διαδικασία που είναι υποχρεωτική για όλους τους πολίτες¹⁴.

9. <https://mindigital.gr/archives/7554>

10. Αποδοχή πρότασης του Συνηγόρου του Πολίτη για τροποποίηση της διαδικασίας διόρθωσης ληξιαρχικών πράξεων: <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/arodoxh-protashs-toy-synhgoroy-toy-polith-gia-tropopoihsh-ths-diadikasia-dior8wshs-lh3iarxikwn-pra3ewn>

11. Σύνοψη Διαμεσολάβησης, Αποκλίσεις στοιχείων αστικής κατάστασης κατά την έκδοση Προσωπικού Αριθμού: <https://www.synigoros.gr/el/category/astikh-katastash/post/synopsh-diamesolabshs-or-apokliseis-stoixeiwn-astikh-katastash-kata-thn-ekdosh-proswpikoy-arismoy>

12. Βλ. Ετήσια Έκθεση 2024, σελ. 68 – 69.

13. Φ.Υ. 380114, 380343 και 383589.

14. Φ.Υ. 379129.

Αντίστοιχες δυσχέρειες παρατηρούνται και στη διαδικασία έκδοσης διαβατηρίων¹⁵, η οποία επιβαρύνεται ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, λόγω προσέλευσης κατοίκων εξωτερικού και αδειών του προσωπικού. **Η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.), ανταποκρινόμενη στη σχετική επισήμανση του Συνηγόρου, δεσμεύθηκε να προχωρήσει σε ηλεκτρονικό προγραμματισμό ραντεβού και στην άρση της εδαφικής αρμοδιότητας, όπως ήδη εφαρμόζεται για τα δελτία ταυτότητας.**

Αποτελεσματική υπήρξε η παρέμβαση του Συνηγόρου και σε περιπτώσεις υπερηλίκων και ατόμων με αναπηρία (ΑμεΑ), προκειμένου να γίνουν δεκτά τα αιτήματά τους για εξυπηρέτηση κατ' οίκον προς έκδοση δελτίου ταυτότητας, τα οποία εκκρεμούσαν επί μήνες λόγω υποστελέχωσης των αστυνομικών τμημάτων¹⁶.

Αν και για τα παραπάνω, αμιγώς οργανωτικά, προβλήματα παρατηρείται διάθεση επίλυσης, δεν ισχύει το ίδιο για εγγενείς αδυναμίες στο πεδίο της χρηστής διοίκησης. Η πληθώρα αιτημάτων για έκδοση ταυτοτήτων ανέδειξε εκ νέου την υπέρμετρα σχολαστική απαίτηση για διόρθωση δικαιολογητικών, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου τα σφάλματα οφείλονται στη διοίκηση. Ενδεικτική είναι περίπτωση πολίτη γεννημένου στο εξωτερικό πριν από πολλές δεκαετίες, του οποίου το δημοτολογικό πιστοποιητικό απορρίφθηκε από την ΕΛ.ΑΣ., επειδή ως τόπος γέννησης αναγραφόταν μόνο η χώρα και όχι η πόλη. Μετά από υπόδειξη του Συνηγόρου, ο οικείος Δήμος προέβη σε ορθή καταχώριση βάσει υπεύθυνης δήλωσης¹⁷.

Αντιθέτως, και παρά κάποιες παλαιότερες θετικές ενδείξεις¹⁸, η ΕΛ.ΑΣ. δεν μετέβαλε τη στάση της σε περιπτώσεις συντετμημένης («Αλεξ/πολη», «Κων/νος¹⁹») ή μη κυριολεκτικής αναγραφής («Λονδίνο Αγγλίας²⁰») τόπων γέννησης, όπου τα δικαιολογητικά απορρίπτονται, παρότι κατά την κοινή λογική δεν υπάρχει κανένα ενδεχόμενο παρερμηνείας²¹.

15. Φ.Υ. 372838, 371109, 366324, 365431 και 356216.

16. Φ.Υ. 370919.

17. Φ.Υ. 369251.

18. Σύνοψη Διαμεσολάβησης, Δεκτή για την έκδοση διαβατηρίου η συντετμημένη αναγραφή τόπου γέννησης στο δελτίο ταυτότητας <https://www.synigoros.gr/el/category/astikh-katastash/post/synopsh-diamesolabshs-or-deltaekh-gia-thn-ekdosh-diabathrioy-h-syntethenh-anagrafh-topoy-gennshs-sto-deltio-taytohtas>.

19. Βλ. Ετήσια Έκθεση 2015, σελ. 82.

20. Βλ. Ετήσια Έκθεση 2022, σελ. 88 – 89.

21. Φ.Υ. 384257 και 384439.

1.1.3. Υποχρεωτική αντικατάσταση δελτίων ταυτότητας χωρίς σαφή νομοθετική πρόβλεψη

Πρόσφατα αναδείχθηκε το ζήτημα της απόρριψης αιτήσεων έκδοσης διαβατηρίου λόγω παλαιότητας του δελτίου ταυτότητας, όταν έχει παρέλθει δεκαπενταετία από την έκδοσή του. Η Διεύθυνση Διαβατηρίων του Αρχηγείου ΕΛ.ΑΣ. αιτιολογεί με πανομοιότυπο τρόπο ότι, λόγω της παλαιότητας του δελτίου ταυτότητας, δεν καθίσταται δυνατή η ασφαλής πιστοποίηση της ταυτοπροσωπίας βάσει της φωτογραφίας που αυτό φέρει²². Ως εκ τούτου, ζητείται από τους πολίτες η αντικατάσταση της ταυτότητας, παρά την έλλειψη σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης. Ενδεικτικά, σε μία περίπτωση, διαβατήριο εκδόθηκε κανονικά, αλλά λίγες εβδομάδες αργότερα ακυρώθηκε και κατασχέθηκε για τον λόγο αυτό²³.

Η κρίση περί μη αναγνωρισιμότητας μιας φωτογραφίας απαιτεί **εξατομικευμένη και ειδικώς αιτιολογημένη αξιολόγηση**. Αντιθέτως, όταν η παλαιότητα του δελτίου ταυτότητας αντιμετωπίζεται αυτομάτως ως τεκμήριο ακαταλληλότητας της φωτογραφίας εισάγεται, εμμέσως πλην σαφώς, **απόρριψη του δελτίου αποκλειστικά λόγω της ημερομηνίας έκδοσής του**. Η πρακτική αυτή στερείται νόμιμου ερείσματος, καθώς δεν έχει εκδοθεί η αναγκαία υπουργική απόφαση²⁴. Επιπλέον δημιουργεί σοβαρό πρόβλημα σε πολίτες που επείγονται ν' αποκτήσουν διαβατήριο, ενώ είχαν βασιστεί στη βεβαιότητα ότι ο νόμος δεν απαιτεί την προηγούμενη έκδοση νέου δελτίου ταυτότητας. Ο Συνήγορος πρότεινε να παρέχεται κατά προτεραιότητα η δυνατότητα έκδοσης νέου δελτίου όταν ο πολίτης υποχρεώνεται σε αντικατάσταση λόγω απόρριψης της αίτησης διαβατηρίου.

Η Διεύθυνση Διαβατηρίων, αν και δεν αναθεώρησε τη θέση της όσον αφορά στην καταλληλότητα των παλαιών ταυτοτήτων, **αποδέχθηκε την πρόταση ώστε οι κατά τόπους υπηρεσίες να εκδίδουν ταυτότητες χωρίς ραντεβού σε αυτές τις περιπτώσεις**.

1.1.4. Αφαίρεση των δελτίων ταυτότητας από τους κατατασσόμενους στις ένοπλες δυνάμεις

Από το 2013, κατόπιν αναφορών από μονίμους στρατιωτικούς και στρατευσίμους, ο Συνήγορος πρότεινε την κατάργηση της αφαίρεσης των δελτίων αστυνομικής ταυτότητας από τους κατατασσόμενους στις ένοπλες δυνάμεις, κρίνοντας το μέτρο άσκοπο και αναχρονιστικό. Η κατάργηση του μέτρου κρίθηκε αναγκαία για τη διευκόλυνση των συναλλαγών στο εσωτερικό, για λόγους ασφα-

22. Ενδεικτικά Φ.Υ. 374841, 379491, 379991, 380698 και 383172.

23. Φ.Υ. 381002.

24. Απόφαση 1602/2021 Συμβουλίου Επικρατείας.

λείας στο εξωτερικό, αλλά πρωτίστως για λόγους ισότητας με τους υπόλοιπους πολίτες. **Μετά από επανειλημμένη ανάδειξη του θέματος, το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας απάντησε ήδη από το 2016 ότι συμφωνεί με την πρόταση²⁵. Ωστόσο, η σχετική διάταξη κατέστη δυνατό να συμπεριληφθεί σε νόμο μόλις το 2025 (ν. 5195/2025), με αφορμή την εισαγωγή των δελτίων ταυτότητας νέου τύπου²⁶.**

1.1.5. Διαβατήρια υιοθετημένων στις Η.Π.Α.

Ο Συνήγορος κλήθηκε να διαμεσολαβήσει στις διαδικασίες καθορισμού ιθαγένειας και χορήγησης διαβατηρίου σε τέκνα Ελλήνων πολιτών που είχαν υιοθετηθεί στις Η.Π.Α. κατά τη δεκαετία του 1950. Κύριο εμπόδιο αποτέλεσε η δυσκολία ακριβούς αντιστοίχισης της ταυτοπροσωπίας των υιοθετηθέντων, καθώς εκείνη την εποχή, εν όψει της δύσκολης ιστορικής συγκυρίας, οι σχετικές διαδικασίες δεν είχαν τηρηθεί με την αναγκαία σχολαστικότητα. **Ο Συνήγορος προέτρεψε το Υπουργείο Εσωτερικών να προωθήσει όσες αιτήσεις συνοδεύονται από αξιοποιήσιμα στοιχεία. Σε συγκεκριμένες περιπτώσεις, η διοίκηση ανταποκρίθηκε θετικά και ολοκλήρωσε τον καθορισμό ιθαγένειας, ενώ, με την υπ' αριθμ. 21864/22.04.2025 Κ.Υ.Α., απλοποιήθηκε η σχετική διαδικασία²⁷.**

1.2. ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Στο πεδίο των επαγγελματικών δικαιωμάτων, το έτος 2025 χαρακτηρίστηκε από σημαντικές νομοθετικές και δικαστικές εξελίξεις, ιδίως ως προς την αναγνώριση της επαγγελματικής ισοδυναμίας αλλοδαπών τίτλων σπουδών. Παράλληλα, ο Συνήγορος διερεύνησε εκτενώς ζητήματα που σχετίζονται με υπέρμετρες καθυστερήσεις στην καταβολή επιδοτήσεων για την πρακτική άσκηση σπουδαστών Ι.Ε.Κ.

1.2.1. Επαγγελματική αναγνώριση από τον Πανελλήνιο Σύλλογο Φυσικοθεραπευτών (Π.Σ.Φ.) και τον Πανελλήνιο Σύλλογο Εργοθεραπευτών (Π.Σ.Ε.)

Κατά το έτος 2025, η Αρχή συνέχισε να διερευνά το ζήτημα της άρνησης του

25. <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/67715b2c-ec81-4f0c-ad6a-476a34d732bd/9665671.pdf> και Ετήσια Έκθεση 2015, σελ. 83.

26. Δελτίο Τύπου, Αποδοχή πρότασης του Συνηγόρου του Πολίτη για τα δελτία ταυτότητας στρατιωτικών:
<https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typou-or-apodoxh-protashs-toy-synhgoroy-toy-polith-gia-ta-deltia-taytohtas-stratiwtikwn>

27. Φ.Υ. 335532.

Π.Σ.Φ. και του Π.Σ.Ε. να εγγράψουν στα μητρώα τους κατόχους αποφάσεων του Αυτοτελούς Τμήματος Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού (Α.Τ.Ε.Ε.Ν), περί αναγνώρισης της επαγγελματικής ισοδυναμίας αλλοδαπών τίτλων σπουδών. Το ζήτημα είχε επανειλημμένα απασχολήσει την Αρχή, κατόπιν αναφορών πολιτών²⁸. Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος απηύθυνε κατ' επανάληψη έγγραφες παρατηρήσεις προς τους Συλλόγους και τον εποπτευόμεντα Υπουργό Υγείας.

Δεδομένου ότι από το 2024 εκκρεμούσε ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας αίτηση ακύρωσης του Π.Σ.Φ., η οποία εκδικάστηκε με τη διαδικασία πρότυπης – πιλοτικής δίκης, η Αρχή διατήρησε τις σχετικές αναφορές σε εκκρεμότητα μέχρι την έκδοση της απόφασης. Κατά τη διάρκεια του 2025 σημειώθηκε σημαντική εξέλιξη με τη θέσπιση νομοθετικών ρυθμίσεων²⁹ που επιτρέπουν, υπό προϋποθέσεις, στους αιτούντες εγγραφή σε επαγγελματικούς φορείς (Ν.Π.Δ.Δ.) εποπτευόμενους από το Υπουργείο Υγείας, όπως οι Π.Σ.Φ. και Π.Σ.Ε., να απευθύνονται στις Περιφέρειες, οι οποίες δύνανται να χορηγούν τη σχετική βεβαίωση άσκησης επαγγέλματος.

Με την απόφαση 890/2025 του ΣτΕ (Τμ. Δ') κρίθηκε ότι η διαδικασία αναγνώρισης επαγγελματικής ισοδυναμίας αλλοδαπών τίτλων, όπως εφαρμόστηκε από τον εθνικό νομοθέτη προς συμμόρφωση με το πρωτογενές ενωσιακό δίκαιο, είναι συνταγματικά ανεκτή και εφαρμόσιμη, ακόμη και σε τίτλους τρίτων χωρών, κατ' εφαρμογή της σχετικής νομοθετικής πρόβλεψης. Μετά την έκδοση της απόφασης³⁰, η Αρχή απευθύνθηκε εκ νέου στον Υπουργό Υγείας και στους εμπλεκόμενους Συλλόγους, ζητώντας ενημέρωση για τις ενέργειες συμμόρφωσης.

Ο Π.Σ.Φ. ενημέρωσε ότι πλέον δέχεται αιτήσεις εγγραφής κατόχων αποφάσεων επαγγελματικής ισοδυναμίας του Α.Τ.Ε.Ε.Ν., ενώ οι πολίτες που είχαν ήδη ασκήσει δικαστικές προσφυγές μπορούν να εγγραφούν χωρίς να απαιτείται προσφυγή στην Επιτροπή Συμμόρφωσης. Η Αρχή αναμένει ακόμη τις απαντήσεις του Υπουργού Υγείας και του Π.Σ.Ε.

28. Ενδεικτικά, Φ.Υ. 335271, 341639, 353887, 364391 και 374115.

29. Άρθρο 21 («Επιτάχυνση διαδικασίας χορήγησης βεβαίωσης άσκησης επαγγέλματος για επαγγέλματα υγείας») του ν. 5173/2025 (Α' 11).

30. Σε συνδυασμό και με την προηγούμενη σχετική νομολογία. Βλ. ιδίως ΣτΕ 178 – 179/2023 (Ολομ.).

1.2.2. Καθυστερήσεις στην καταβολή επιδοτήσεων πρακτικής άσκησης σπουδαστών Ι.Ε.Κ./Σ.Α.Ε.Κ.

Ο Συνήγορος έλαβε πλήθος αναφορών³¹ από σπουδαστές ιδιωτικών και δημοσίων Ινστιτούτων Επαγγελματικής Κατάρτισης (Ι.Ε.Κ.), και ήδη Σχολές Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης (Σ.Α.Ε.Κ.), σχετικά με σημαντικές καθυστερήσεις στην καταβολή των προβλεπόμενων ποσών επιδότησης για τη διεξαγωγή της αμειβόμενης πρακτικής τους άσκησης κατά το εκπαιδευτικό έτος 2022 – 2023. Η Αρχή ζήτησε ενημέρωση από το Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης (Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.), αρμόδιο φορέα για την καταβολή των επιδοτήσεων, σχετικά με το ακριβές χρονοδιάγραμμα πληρωμών, στο πλαίσιο της Πράξης «Πρακτική άσκηση κατάρτιζόμενων Ι.Ε.Κ.», έτους 2022 – 2023.

Το Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ. ενημέρωσε ότι συγκροτήθηκε ομάδα έργου για τον έλεγχο των δικαιολογητικών και ότι η καταβολή των επιδοτήσεων θα ολοκληρωνόταν έως τον Ιούνιο 2025, μετά την ένταξη της Πράξης στο νέο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή 2021–2027». Ωστόσο, και μετά την παρέλευση της ημερομηνίας αυτής, συνεχίστηκαν οι αναφορές σπουδαστών. Διαπιστώθηκε ότι πολλοί κατάρτιζόμενοι, ακόμη και όσοι είχαν ολοκληρώσει την πρακτική τους άσκηση προ διετίας, είτε δεν είχαν ενημερωθεί για την πληρότητα των φακέλων τους και την προοπτική καταβολής της επιδότησης, είτε δεν είχαν λάβει το ποσό, παρότι στο Πληροφοριακό Σύστημα Διαχείρισης Κατάρτισης στις Σ.Α.Ε.Κ. και στις Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης (Ε.Σ.Κ.) η επιδότησή τους εμφανιζόταν ως εγκεκριμένη.

Η Αρχή επανήλθε ζητώντας αναλυτική ενημέρωση σχετικά με:

- την πρόοδο των πληρωμών και τις ημερομηνίες υποβολής των αιτήσεων που έχουν εξοφληθεί,
- τον ακριβή, ή έστω κατά προσέγγιση, χρόνο ολοκλήρωσης των καταβολών και
- τις ενέργειες του Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ. για τη διασφάλιση των αναγκαίων πόρων.

Απαντήσεις αναμένονται στο σχετικό έγγραφο του Συνηγόρου.

31. Ενδεικτικά, Φ.Υ. 349807, 353361, 366551, 368699 και 372250.

2. Δικαιώματα και προστασία πολιτών τρίτων χωρών

2.1. ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Κατά το έτος 2025 τα θέματα διεθνούς προστασίας αναδείχτηκαν σε σημαντικό λόγο υποβολής αναφορών στον Συνήγορο του Πολίτη.

2.1.1. Τρίμηνη αναστολή υποβολής αιτημάτων ασύλου και αφίξεις πολιτών τρίτων χωρών στην Κρήτη

Ι. Τον Ιούλιο του 2025 ο Συνήγορος διατύπωσε επιφυλάξεις προς την Βουλή των Ελλήνων³² σχετικά με την τροπολογία που κατατέθηκε (νυν άρθρο 79 του ν. 5218/2025, Φ.Ε.Κ. Α' 125/14.07.2025), η οποία προέβλεπε τρίμηνη αναστολή της δυνατότητας υποβολής αιτήσεων ασύλου από αλλοδαπούς που εισέρχονται στη χώρα με πλωτά μέσα προερχόμενα από τη Βόρεια Αφρική, με παράλληλη επιστροφή τους στη χώρα προέλευσης ή καταγωγής χωρίς καταγραφή³³.

Οι επιφυλάξεις του Συνηγόρου επικεντρώθηκαν σε δύο άξονες: α) την αντίθεση του περιεχομένου της επίμαχης ρύθμισης με κανόνες του διεθνούς κι ενωσιακού δικαίου και β) την έλλειψη επιχειρησιακής ετοιμότητας από πλευράς ελληνικής πολιτείας να διαχειριστεί τις αυξανόμενες αφίξεις αλλοδαπών στην Κρήτη.

Ως προς την αντίθεση με το διεθνές και ενωσιακό δίκαιο, ο Συνήγορος επεσήμανε ειδικότερα ότι:

Η διασφάλιση των κανόνων του διεθνούς δικαίου περί παροχής διεθνούς προστασίας αποτελεί *sine qua non* όρο για το κράτος δικαίου, η δε αρχή της μη επαναπροώθησης (*non refoulement*) συνιστά το όριο κάθε σχετικής με τα σύνορα

32. Συνήγορος του Πολίτη, Υπόμνημα – Αναστολή υποβολής αιτημάτων ασύλου και αφίξεις πολιτών τρίτων χωρών στην Κρήτη, υπ' αρ. πρωτ. 43116/10.07.2025 έγγραφο: <https://www.synigoros.gr/el/category/nea/post/ypomnhma-or-anastolh-yربولhs-aithmatwn-asyloy-kai-afizeis-politwn-tritwn-xwrwn-sthn-krhth>.

33. Τροπολογία με γεν. αριθμ. 375 και ειδ. αριθμ. 20 της 09.07.2025, που κατατέθηκε στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Ανάπτυξης «Αναμόρφωση του πλαισίου για επαγγελματική κατάρτιση υπαλλήλων που χειρίζονται δημόσιες συμβάσεις», νυν άρθρο 79 του ν. 5218/2025 (Φ.Ε.Κ. Α'/14.07.2025).

νόμιμης διαδικασίας³⁴. Ως προς το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τόσο ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (άρ. 18 και 19), όσο και το παράγωγο ενωσιακό δίκαιο (Οδηγία 2013/32/ΕΕ) κατοχυρώνουν το δικαίωμα πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου, με μόνη παρέκκλιση τις σύντομες προθεσμίες εξέτασης σε περίπτωση υποβολής μεγάλου αριθμού αιτήσεων (άρ. 655). Ωστόσο, μόνη αρμόδια να κρίνει το παραδεκτό και το βάσιμο του αιτήματος διεθνούς προστασίας πριν υλοποιηθούν μέτρα απομάκρυνσης, είναι η Υπηρεσία Ασύλου. Επιπρόσθετα, η προστασία από την επαναπροώθηση εφαρμόζεται και σε παράτυπους μετανάστες, σύμφωνα με την Οδηγία 2008/115/ΕΚ.

Ως προς την επιχειρησιακή ετοιμότητα και τη διαχειριστική επάρκεια, ο Συνήγορος πρότείνει να ληφθεί μέριμνα για την:

- ενίσχυση των διαθέσιμων δυνάμεων της ΕΛ.ΑΣ. και του Λιμενικού Σώματος (Λ.Σ.) – Ελληνικής Ακτοφυλακής (ΕΛ.ΑΚΤ.),
- άμεση μεταφορά των αφιχθέντων σε οργανωμένες και κατάλληλες δομές,
- έναρξη διαδικασιών καταγραφής,
- προστασία ευάλωτων ομάδων, ασυνόδευτων ανηλίκων και οικογενειών, και
- επάρκεια σε βασικές παροχές και υπηρεσίες σίτισης, ένδυσης και υγειονομικής επιμέλειας.

II. Ο Συνήγορος εξέτασε την εφαρμογή του άρ. 79 του ν. 5218/2025 (Φ.Ε.Κ. Α'/14.07.2025) κατόπιν αναφορών³⁵ αλλοδαπών που μεταφέρθηκαν από την Κρήτη σε Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών (ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α. Ξάνθης και Αμυγδαλέζας), στην Ειδική Εγκατάσταση Κράτησης (Ε.Ε.Κ.) Σιντικής, αλλά και στο πλαίσιο των ειδικών αρμοδιοτήτων του, ως Εθνικός Φορέας Εξωτερικού Ελέγχου των Αναγκαστικών Επιστροφών και Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων και της Κακομεταχείρισης, προβαίνοντας σε αυτοψίες στους χώρους κράτησης στην Αμυγδαλέζα Αττικής (02.10.2025) και στη Σιντική Σερρών (03.10.2025).

Ολοκληρώνοντας την παρέμβασή του, ο Συνήγορος απήυθνε συνολικές πα-

34. Η αρχή της μη επαναπροώθησης κατοχυρώνεται στο προσφυγικό δίκαιο και εισάγει απόλυτη προστασία, με μοναδική εξαίρεση τις περιπτώσεις όπου ο πρόσφυγας συνιστά κίνδυνο για τη χώρα, συνδρομής σοβαρών λόγων εθνικής ασφάλειας ή τελεσιδικής καταδίκης για ιδιαίτερο σοβαρό αδίκημα (άρ. 32, 33 παρ. 2 της Σύμβασης της Γενεύης και άρ. 21 Οδηγίας 2011/95/ΕΕ). Πέραν της ρητής κατοχύρωσης, η αρχή αυτή συνιστά αναγκαστικό δίκαιο του διεθνούς εθιμικού δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων, δεσμεύει όλες τις χώρες και παρέχει απόλυτη προστασία από την άμεση και την έμμεση επαναπροώθηση, δηλαδή από την απομάκρυνση σε χώρα στην οποία υπάρχει κίνδυνος μετέπειτα απέλασης σε άλλη χώρα, όπου το πρόσωπο θα κινδυνεύσει.

35. Ενδεικτικά Φ.Υ. 377157, 381064, 380515, 379111, 378264, κ.ά.

ρατηρήσεις στους συναρμόδιους Υπουργούς³⁶, αποτιμώντας την εφαρμογή του μέτρου. Μεταξύ άλλων διαπίστωσε:

- Η επιχειρησιακή ετοιμότητα για τη δημιουργία έκτακτων και κατάλληλων δομών ήταν ανεπαρκής. Προτάθηκε η άμεση μεταφορά των αφιχθέντων σε οργανωμένες δομές, στις οποίες θα παρέχονται υπηρεσίες πρώτης υποδοχής και θα εκκινεί η διαδικασία υποβολής ασύλου, θα ακολουθείται κατάλληλη μεταχείριση ευάλωτων ομάδων του ν. 4939/2022 και θα διασφαλίζεται επάρκεια σε βασικές παροχές και υπηρεσίες, λ.χ. διερμνεϊας, ένδυσης, παροχής κλινοσκεπασμάτων και ειδών προσωπικής υγιεινής, νομικής βοήθειας, κ.ά.
- Η εφαρμογή του άρ. 79 υπήρξε τελικά μερική και αποσπασματική, προκαλώντας δυσανάλογο φόρτο στις υπηρεσίες και εγείροντας σοβαρές αμφιβολίες ως προς την αναλογικότητα και αναγκαιότητα των εξαιρετικών, κατά παρέκκλιση του διεθνούς και ενωσιακού πλαισίου, ρυθμίσεων.

2.1.2. Θεώρηση γνησίου υπογραφής σε εξουσιοδότηση προς δικηγόρο

Ο Συνήγορος έλαβε αναφορά σχετικά με την άρνηση θεώρησης γνησίου υπογραφής σε εξουσιοδότηση προς δικηγόρο από τις Αρχές της Κλειστής Ελεγχόμενης Δομής (Κ.Ε.Δ.) Σάμου, σε περιπτώσεις όπου ο αιτών δεν είχε ακόμη δελτίο αιτούντος διεθνή προστασία. Η άρνηση αυτή δημιούργησε εμπόδια στην πρόσβαση στη νομική συνδρομή των διαμενόντων στη δομή³⁷.

Η Αρχή επισήμανε στις αρμόδιες Αρχές ότι, ο Κώδικας Μετανάστευσης και Ασύλου περιλαμβάνει ρητή πρόβλεψη για τη θεώρηση γνησίου υπογραφής των αιτούντων βάσει των στοιχείων που έχουν δηλώσει [σε περιπτώσεις παραμονής σε δομές της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης (ΥΠ.Υ.Τ.), κράτησης κ.λπ.], ρυθμίζοντας ρητά τη διαδικασία θεώρησης σε περίπτωση έλλειψης δελτίου. Η Διοίκηση ανταποκρίθηκε, αποστέλλοντας οδηγίες στις Περιφερειακές Υπηρεσίες της ΥΠ.Υ.Τ., βάσει των οποίων η παροχή πληρεξουσιότητας προς δικηγόρο καλύπτεται τόσο στην περίπτωση των αιτούντων, με την προϋπόθεση της θεώρησης γνησίου υπογραφής κατά τις διατάξεις του

36. Συνήγορος του Πολίτη, Αποτίμηση της εφαρμογής του μέτρου αναστολής αιτημάτων ασύλου και επιστροφής αλλοδαπών άνευ καταγραφής, υπ' αρ. πρωτ. 65617/13.10.2025 έγγραφο: <https://www.synigoros.gr/el/category/nea/post/deltio-tyroy-or-apotimhsh-ths-efarmoghs-toy-metroy-anastolhs-aithmatwn-asyloy-kai-epistrofhs-allodapwn-aney-katagrafhs>

37. Φ.Υ. 365845. Στην αναφορά επισημάνθηκε ότι δεν πρόκειται για μεμονωμένη περίπτωση. Παρεμφερείς αναφορές είχε λάβει η Αρχή και αναφορικά με το Κ.Υ.Τ. Μαλακάσας, Φ.Υ. 361250 και 364589.

Κώδικα Μετανάστευσης και Ασύλου, όσο και στην περίπτωση όσων δεν φέρουν ακόμη – ή έχουν απωλέσει – την ιδιότητα του αιτούντος, χωρίς την προϋπόθεση θεώρησης, σύμφωνα με τον Κώδικα Δικηγόρων και τις γενικές διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας.

2.2. ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Ο Συνήγορος συνεχίζει να παρακολουθεί συστηματικά τις εξελίξεις στο πεδίο της μεταναστευτικής πολιτικής, ιδίως ως προς τις νομοθετικές μεταβολές, διατυπώνοντας παρατηρήσεις και προτάσεις βελτίωσης προς τα αρμόδια όργανα.

2.2.1. Κατάργηση άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους

Με το άρθρο 29 του ν. 5226/2025 (Φ.Ε.Κ. 154 Α') **καταργήθηκε η άδεια διαμονής για εξαιρετικούς λόγους**, η οποία χορηγείτο σε πολίτες τρίτων χωρών που διέμεναν στη χώρα για επτά (7) τουλάχιστον συνεχή έτη πριν την υποβολή της αίτησης, και τους παρείχε δικαίωμα πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Η άδεια αυτή, που ίσχυε επί μακρό χρονικό διάστημα, είχε ως σκοπό τη νομιμοποίηση και ένταξη στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας πολιτών τρίτων χωρών που είτε διέμεναν επί σειρά ετών υπό καθεστώς μη νόμιμης διαμονής είτε είχαν απωλέσει τη νομιμότητά τους, μετά από περίοδο νόμιμης παραμονής.

Ο Συνήγορος εξέφρασε τον προβληματισμό του³⁸ για την αιφνίδια κατάργηση της άδειας χωρίς πρόβλεψη μεταβατικού διαστήματος, επισημαίνοντας ότι η επιλογή αυτή αναμένεται να έχει σημαντικές δυσμενείς συνέπειες στην κοινωνική, επαγγελματική, οικογενειακή και οικονομική ζωή συγκεκριμένων κατηγοριών αλλοδαπών, ιδίως:

- Κατόχων αδειών διαμονής που εξέπεσαν της νομιμότητας λόγω μη έγκαιρης ανανέωσης, είτε από δικής του υπαιτιότητα (απώλεια προθεσμίας ανανέωσης), είτε λόγω ανωτέρας βίας (όπως αδυναμία πλήρωσης των προϋποθέσεων της ασφαλιστικής ικανότητας κατά την οικονομική ή υγειονομική κρίση, ή τεχνικά προβλήματα κατά την ηλεκτρονική υποβολή αιτημάτων).
- Διαμενόντων, ήδη για πολλά χρόνια στην Ελλάδα, με ουσιαστική ενσωμάτωση στην ελληνική κοινωνία, και οι οποίοι είτε βρίσκονταν στη διαδικασία συγκέντρωσης δικαιολογητικών είτε ανέμεναν τη συμπλήρωση της απαιτούμενης επταετίας για την υποβολή της αίτησης.

38. Συνήγορος του Πολίτη, Παρατηρήσεις στο Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου: «Αναμόρφωση πλαισίου και διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών», έγγραφο υπ' αρ. πρωτ. 53332/28.08.2025: <https://www.synigoros.gr/el/category/nea/post/parathrhseis-or-sxedio-nomoy-anamo-rtwsh-plaisiyo-kai-diadikasiwn-epistروفwn-politwn-tritwn-xwrwn>.

Η κατάργηση της άδειας αυτής, σε συνδυασμό με την κατάργηση της άδειας του άρ. 193 του ν. 5078/2023 (με την οποία χορηγείται άδεια διαμονής για εργασία σε αλλοδαπούς με τουλάχιστον τριετή διαμονή στη χώρα και προσφορά εργασίας από εργοδότη στην Ελλάδα), δεν συνεπάγεται μόνο επισφάλεια σε ατομικό επίπεδο, αλλά αναμένεται να επηρεάσει και **παραγωγικούς κλάδους της οικονομίας** που αντιμετωπίζουν ήδη έλλειψη εργατικού δυναμικού. Η αξιοποίηση αλλοδαπών που διαμένουν ήδη στη χώρα υποκαθίσταται από τη χρονοβόρα, και συχνά δυσλειτουργική, διαδικασία μετάκλησης μέσω προξενικών αρχών.

Περαιτέρω, η συνεπακόλουθη επιστροφή στη χώρα καταγωγής όσων στερούνται νομιμοποιητικών τίτλων κρίνεται στην πράξη **μη ρεαλιστική**, καθώς παραβλέπει αντικειμενικές δυσχέρειες, όπως την ανεπάρκεια στελεχιακού δυναμικού για την διακρίβωση της νομιμότητας παραμονής, την έλλειψη κατάλληλων κτηριακών υποδομών για την κράτηση έως την απέλαση, καθώς και το υψηλό κόστος και την πολυπλοκότητα των διαδικασιών απελάσεων. Επιπλέον, είναι απολύτως βέβαιο ότι αλλοδαποί με μακροχρόνια διαμονή και ισχυρούς δεσμούς με την Ελλάδα θα συνεχίζουν να διαμένουν στη χώρα υπό καθεστώς μη νόμιμης διαμονής, με τις συνεπακόλουθες αρνητικές συνέπειες.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, ο Συνήγορος θεωρεί επιβεβλημένη είτε τη **διατήρηση της άδειας διαμονής για εξαιρετικούς λόγους**, τουλάχιστον για τις προαναφερόμενες κατηγορίες, είτε την **επαναφορά ειδικής ad hoc διαδικασίας νομιμοποίησης**, αντίστοιχης με εκείνη του άρ. 193 του ν. 5078/2023, η οποία να ανταποκρίνεται στις πραγματικές ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, οικονομίας και διοίκησης.

3. Δικαίωμα του παιδιού στην εκπαίδευση

3.1. ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Κατά το σχολικό έτος 2024 – 25, ο Συνήγορος του Πολίτη δέχτηκε, για μια ακόμα φορά, σημαντικό αριθμό αναφορών σχετικά με **ελλείψεις εκπαιδευτικών σε σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης**³⁹. Από τη διερεύνηση των υποθέσεων προέκυψε ότι το πρόβλημα οφείλεται πρωτίστως στην ανεπάρκεια των διατιθέμενων πιστώσεων για την κάλυψη των λειτουργικών κενών.

Η Αρχή απευθύνθηκε στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού

39. Φ.Υ. 358765, 359918, 360938, 364148 και 365411.

(Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.), ενόψει της έναρξης του σχολικού έτους 2025 – 26, επισημαίνοντας ότι, σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 1566/1985 «η εξασφάλιση όλων των αναγκαίων προϋποθέσεων και μέσων για την απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων», αποτελεί «*βασικό συντελεστή*» για την υλοποίηση του σκοπού της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης.

Επίσης, υπογράμμισε ότι η πρόβλεψη της υπ' αριθμ. 104627/ΓΔ5/07.08.2020 Υ.Α., σύμφωνα με την οποία «σε περίπτωση αδυναμίας κάλυψης του συνόλου των λειτουργικών κενών στις σχολικές μονάδες από τους προσληφθέντες (ανά φάση πρόσληψης) αναπληρωτές, οι Διευθυντές Εκπαίδευσης οφείλουν να αξιολογούν και ιεραρχούν εκ των προτέρων την αναγκαιότητα πλήρωσης του καθενός», και την οποία έχει επικαλεστεί το Υπουργείο στο παρελθόν σε σχέση με επιμέρους προβλήματα στελέχωσης σχολικών μονάδων, δεν επιλύει το συνολικότερο ζήτημα των αναγκών σε διδάσκοντες.

Αντιθέτως, η μη έγκαιρη κάλυψη των κενών οδηγεί σε καθυστέρηση έναρξης των μαθημάτων, με συνακόλουθες παραβιάσεις του δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση (άρθρα 28 και 29 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως κυρώθηκε με τον ν. 2101/1992). Ειδικότερα, παρεμποδίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία των σχολείων, δημιουργείται καθεστώς εκτεταμένης ανισότητας ως προς τις ευκαιρίες μάθησης και, ιδίως στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, διαταράσσεται ο οικογενειακός προγραμματισμός, ενώ προκύπτουν και ζητήματα ασφάλειας των μικρών παιδιών.

Ο Συνήγορος ζήτησε, επιπλέον, ενημέρωση για τον προγραμματισμό του Υπουργείου σχετικά με προσλήψεις μόνιμων εκπαιδευτικών μέσω του Α.Σ.Ε.Π. για την κάλυψη των πάγιων αναγκών, καθώς και για τις ενέργειες που δρομολογούνται ώστε να διασφαλίζεται επαρκής αριθμός ενδιαφερόμενων αναπληρωτών για την κάλυψη των κενών. Συγκεκριμένα, ζήτησε ενημέρωση σχετικά με:

- α)** την έγκαιρη κάλυψη όλων των λειτουργικών κενών με την έναρξη του σχολικού έτους, αλλά και όσων προκύπτουν κατά τη διάρκειά του λόγω νόμιμων αδειών ή άλλων παραγόντων, για τους οποίους εκπαιδευτικοί απουσιάζουν από την εργασία τους σε τακτά χρονικά διαστήματα,
- β)** την τοποθέτηση δεύτερου εκπαιδευτικού σε νηπιαγωγεία όπου, λόγω μικρής δυναμικότητας του μαθητικού πληθυσμού, έχει τοποθετηθεί μόνο ένας/μία νηπιαγωγός, ώστε να διασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία τόσο της πρωινής όσο και της ολοήμερης ζώνης και η ασφάλεια των παιδιών σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης,
- γ)** την επανεξέταση της ένταξης της Σαλαμίνας στην Α' μεταθετική περιοχή Πειραιά, καθώς φαίνεται ότι δυσχεραίνει την στελέχωση των γυμνασίων του νησιού, με προοπτική την εκ νέου ένταξή της στην Β' μεταθετική περιοχή.

3.2. ΟΛΟΗΜΕΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Με την έναρξη του σχολικού έτους 2025 – 26, ο Συνήγορος δέχτηκε σειρά αναφορών για σοβαρά προβλήματα που προέκυψαν κατόπιν της έκδοσης της υπ' αρ. Φ.7/115075/Δ1 εγκυκλίου της Δ/νσης Σπουδών, Προγραμμάτων και Οργάνωσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης του Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. σχετικά με τη «Φοίτηση των μαθητών/τριών στο Ολοήμερο Πρόγραμμα των Νηπιαγωγείων και Δημοτικών Σχολείων»⁴⁰. Η εγκύκλιος εκδόθηκε μετά την έναρξη των μαθημάτων και αφού τα τμήματα ολοήμερου είχαν προγραμματιστεί ήδη από τη λήξη του προηγούμενου έτους βάσει των αιτήσεων των γονέων.

Η εφαρμογή της εγκυκλίου προκάλεσε έντονη αναστάτωση, καθώς οι Προϊστάμενοι των Νηπιαγωγείων και οι Διευθυντές των Δημοτικών Σχολείων κλήθηκαν να κάνουν δεκτές τις αιτήσεις για φοίτηση μαθητών/τριών στο Ολοήμερο Πρόγραμμα βάσει συγκεκριμένων προϋποθέσεων και μετά την συγκέντρωση των σχετικών δικαιολογητικών.

Ο Συνήγορος ζήτησε την ανάκληση της εγκυκλίου ή την παροχή σαφών διευκρινίσεων στις σχολικές μονάδες, επισημαίνοντας ότι η εν λόγω εγκύκλιος εισάγει προϋποθέσεις και κριτήρια αντίθετα προς την ισχύουσα Φ7/118139/ΦΔ/Δ1 Υ.Α., η οποία προβλέπει την πρόσβαση όλων των παιδιών στο Ολοήμερο Πρόγραμμα χωρίς προϋποθέσεις. Η απάντηση του Υπουργείου περιορίστηκε στην παράθεση της σχετικής νομοθεσίας. Η Αρχή επανήλθε επισημαίνοντας ότι η εγκύκλιος, σε συνδυασμό με τη μη τοποθέτηση επαρκούς αριθμού εκπαιδευτικών για την λειτουργία όλων των τμημάτων που είχαν προγραμματιστεί, έχει οδηγήσει στην πράξη σε μια de facto κατάργηση του ολοήμερου προγράμματος.

Από την εξέταση των αναφορών διαπιστώθηκε ότι στην πράξη εφαρμόστηκε ιεράρχηση μαθητών με βάση τα κριτήρια της εγκυκλίου, δηλαδή επιλογής μαθητών/τριών με δυο γονείς/κηδεμόνες εργαζόμενους ή μονογονεϊκών οικογενειών έναντι των λοιπών, λ.χ. ευάλωτων οικογενειών ή ανέργων. Έτσι, εξαιρέθηκαν παιδιά ανέργων, ευάλωτα παιδιά, παιδιά οι γονείς των οποίων δεν μπορούσαν να προσκομίσουν τα απαιτούμενα δικαιολογητικά, ανεξαρτήτως εάν ανήκαν σε ευάλωτη ομάδα ή εργαζόνταν, αλλά ακόμη και παιδιά εργαζόμενων γονέων, επειδή οι θέσεις δεν επαρκούσαν ή προκειμένου να μειωθούν τα τμήματα. Επιπλέον, λόγω συγχωνεύσεων, συγκροτήθηκαν τμήματα έως 25 μαθητών, με συνέπειες στην ασφάλεια, τη λειτουργικότητα και το παιδαγωγικό περιεχόμενο, μετατρέποντας το ολοήμερο πρόγραμμα σε απλή φύλαξη. Η κατάσταση συνεπάγεται επιβάρυνση του οικογενειακού προγραμματισμού/προϋπολογισμού, ενώ έχει διαταράξει σοβαρά τη λειτουργία των σχολείων, προκαλώντας εντά-

40. Φ.Υ. 380807, 381881, 381401, 381411, 381560 και 380988.

σεις μεταξύ γονέων και εκπαιδευτικών.

Τέλος, η Αρχή ζήτησε την ανάκληση της εγκυκλίου και την άμεση τοποθέτηση από το Υπουργείο επαρκούς αριθμού αναπληρωτών εκπαιδευτικών, ώστε να λειτουργήσουν πλήρως τα ολοήμερα τμήματα που είχαν προγραμματιστεί με βάση τις αιτήσεις των γονέων, και να ενταχθούν σε αυτά ισότιμα και χωρίς προϋποθέσεις όλα τα ενδιαφερόμενα παιδιά.

3.3. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΤΡΙΩΝ

Ο Συνήγορος δέχτηκε, όπως κάθε χρόνο, αναφορές σχετικά με προβλήματα **μεταφοράς μαθητών/τριών στα σχολεία**⁴¹. Σε περιπτώσεις διοικητικής αδράνειας (π.χ. ελλιπής ενημέρωση γονέων για τις προβλέψεις της νομοθεσίας, καθυστέρηση ή παράλειψη προώθησης αίτησης στην Περιφέρεια ώστε να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για τη μεταφορά δικαιούχου μαθητή, κ.ά.), η διαμεσολάβηση της Αρχής οδήγησε σε θετικές εξελίξεις για συγκεκριμένους/ες μαθητές/τριες.

Ωστόσο, το ζήτημα των άγονων δρομολογίων, ιδίως για μαθητές/τριες με αναπηρία, παραμένει οξύ, καθώς οι προβλέψεις της υπ' αριθμ. 50025/2018 Κ.Υ.Α., όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, δεν ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες, με αποτέλεσμα να διαιωνίζονται προβλήματα όπως η μη ανάληψη δρομολογίων από ιδιώτες μεταφορείς, η αδυναμία εύρεσης κατάλληλα εκπαιδευμένων συνοδών, η μη επάρκεια κατάλληλα διαμορφωμένων οχημάτων και, τελικά, η μετακύλιση του προβλήματος στην οικογένεια, με επιβάρυνση του οικογενειακού προγραμματισμού, όπως έχει επισημάνει επανειλημμένα ο Συνήγορος και στο παρελθόν.

3.4. ΕΙΔΙΚΗ ΑΓΩΓΗ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Κατά το έτος 2025, ο Συνήγορος δέχτηκε αρκετές αναφορές σχετικά με **την ελλιπή εφαρμογή των προβλεπόμενων από τον ν. 3699/2008 μέτρων υποστήριξης της φοίτησης μαθητών με αναπηρία ή/και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ε.ε.α.) στο γενικό σχολείο**, ιδίως ως προς τη μη υλοποίηση ή τη μερική και ανεπαρκή υλοποίηση εγκεκριμένων αιτημάτων παράλληλης στήριξης ή αιτημάτων υποστήριξης από Σχολικό Νοσηλεύτη⁴².

Δέχτηκε επίσης αναφορές για **προβλήματα στελέχωσης Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (Σ.Μ.Ε.Α.Ε.)**, ιδίως τη μη έγκαιρη τοποθέτη-

41. Φ.Υ. 363272 383120, 382356, 381596 και 381534.

42. Φ.Υ. 379769, 379839, 379861, 380129 και 381523.

ση σε αυτές αναπληρωτών εκπαιδευτικών, Ειδικού Εκπαιδευτικού και Ειδικού Βοηθητικού Προσωπικού ή Σχολικών Νοσηλευτών⁴³, με σοβαρές επιπτώσεις στην ποιότητα της παρεχόμενης εκπαίδευσης στα ενδιαφερόμενα παιδιά.

Από τα στοιχεία των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης προέκυψε ότι τα προβλήματα οφείλονται, και στην περίπτωση αυτή, κυρίως στην ανεπάρκεια πιστώσεων, με συνέπεια ο αριθμός των αναπληρωτών που διατίθενται για το σύνολο των σχολικών μονάδων να μην επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών. Προβλήματα προκύπτουν και λόγω των νόμιμων αδειών, αποσπάσεων, ή έλλειψης ενδιαφέροντος των αναπληρωτών για πρόσληψή τους σε συγκεκριμένες περιοχές, ιδίως στην περιφέρεια, με συνέπεια την αδυναμία πλήρωσης των κενών.

Ο Συνήγορος παρενέβη σε περιπτώσεις **υπέρμετρου χρόνου αναμονής για την εξέταση ή επανεξέταση μαθητών/τριών από Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης, Συμβουλευτικής και Υποστήριξης (ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.) στην Αττική⁴⁴, καθώς και για θέματα εκπαιδευτικής και παιδαγωγικής αντιμετώπισης μαθητών με αναπηρία ή/και ε.ε.α. που φοιτούν σε γενικά σχολεία⁴⁵.**

Περαιτέρω, η Αρχή δέχτηκε αναφορές σχετικά **με προβλήματα στέγασης Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (Σ.Μ.Ε.Α.Ε.) ή προσβασιμότητας των κτιριακών εγκαταστάσεων γενικών σχολείων⁴⁶**, με άμεσες επιπτώσεις στη συμπερίληψη μαθητών/τριών με αναπηρίες ή/και ε.ε.α. Από τη διερεύνηση των υποθέσεων διαπιστώθηκαν:

- ελλείψεις συντήρησης και καθυστερήσεις στην πραγματοποίηση αναγκαίων επισκευών στις κτιριακές υποδομές Σ.Μ.Ε.Α.Ε.,
- κτίρια γενικών σχολείων που δεν πληρούν τις απαιτούμενες προδιαγραφές προσβασιμότητας των μαθητών/τριών με αναπηρίες, με συνέπεια να δυσχεραίνεται η ουσιαστική συμμετοχή τους στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Για τα ζητήματα αυτά, το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. παραπέμπει στους οικείους Δήμους ή στις Κτιριακές Υποδομές Α.Ε. (ΚΤ.ΥΠ. Α.Ε.), επισημαίνοντας ότι συχνά δεν υπάρχει έγκαιρη ή αιτιολογημένη ανταπόκριση στα σχετικά αιτήματα των σχολικών μονάδων.

43. Φ.Υ. 360375, 366520 και 360607.

44. Φ.Υ. 376340, 378189, 379842, 381133 και 383340.

45. Φ.Υ. 366323, 369918, 371210, 372388 και 381313.

46. Φ.Υ. 366074, 363272, 360607, 360375 και 378460.

4. Διακρίσεις

4.1. ΕΝΑΡΜΟΝΙΣΗ ΙΔΙΩΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΖΩΗΣ: ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΔΕΙΑΣ ΑΝΕΥ ΑΠΟΔΟΧΩΝ ΣΕ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ως φορέας ισότητας και της ειδικότερης αρμοδιότητάς του ως φορέας κατά των διακρίσεων στη χορήγηση αδειών και διευκολύνσεων για την εναρμόνιση της επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε, κατά την τελευταία τριετία, σημαντικό αριθμό αναφορών για ζητήματα χορήγησης αδειών σε εκπαιδευτικούς, και ιδίως τη χορήγηση της τετράμηνης γονικής άδειας άνευ αποδοχών.

Με τα άρθρα 28 του ν. 4808/2021 και 56 του ν. 4830/2021, θεσπίστηκε ειδικό, **αυτοτελές και ατομικό δικαίωμα κάθε γονέα σε γονική άδεια άνευ αποδοχών** έως τη συμπλήρωση του 8ου έτους ηλικίας του τέκνου. Από τον συνδυασμό των διατάξεων αυτών συνάγεται ότι τόσο οι αναπληρωτές όσο και οι μόνιμοι εκπαιδευτικοί δικαιούνται άδεια άνευ αποδοχών – διάρκειας τεσσάρων (4) μηνών οι αναπληρωτές, και έως πέντε (5) ετών οι μόνιμοι εκπαιδευτικοί. Η άδεια επιδοτείται, κατ' αρχήν, για δύο (2) μήνες, ενώ τέσσερις (4) μήνες λογίζονται ως χρόνος πραγματικής υπηρεσίας.

Κατά την εξέταση των αιτημάτων, οι αρμόδιες Διευθύνσεις Εκπαίδευσης εφόρμωζαν –και εξακολουθούν να εφαρμόζουν– παράλληλα με τις ανωτέρω διατάξεις και το άρ. 16 περ. ε' του ν. 1566/1985. Ωστόσο, η διάταξη αυτή ρυθμίζει τη χορήγηση άδειας άνευ αποδοχών σε εκπαιδευτικούς για σοβαρούς λόγους, όπως ιδίως λόγοι υγείας του ίδιου ή μελών της οικογένειάς του, ειδικές περιπτώσεις εγκυμοσύνης, τοκετού και μητρότητας, ολοκλήρωση μεταπτυχιακών σπουδών ή ανάγκη προσωρινής εγκατάστασης στο εξωτερικό, και προβλέπει ότι η άδεια αυτή χορηγείται έως τη λήξη του σχολικού έτους, με ανώτατο συνολικό όριο τα πέντε (5) σχολικά έτη.

Με την επίκληση της ανωτέρω διάταξης, οι υπηρεσίες του Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. χορηγούν στους εκπαιδευτικούς (μονίμους και αναπληρωτές) τη γονική άδεια άνευ αποδοχών, θέτοντας όμως ως υποχρεωτική καταληκτική ημερομηνία την 31η Αυγούστου κάθε σχολικού έτους, τη λήξη δηλαδή της εκάστοτε σχολικής χρονιάς. Η πρακτική αυτή στηρίζεται στη Γνωμοδότηση 80/2016 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, σύμφωνα με την οποία το άρ. 16 περ. ε' του ν. 1566/1985 θεωρείται ειδικότερη διάταξη για τους εκπαιδευτικούς και εφαρμόζεται συμπληρωματικά σε κάθε άλλη διάταξη περί άδειας άνευ αποδοχών.

Η εν λόγω γνωμοδότηση, ωστόσο, εκδόθηκε πριν από τη θέσπιση των ν.

4808/2021 και 4830/2021 και δεν λαμβάνει υπόψη ότι η γονική άδεια άνευ αποδοχών αποτελεί ειδική και αυτοτελή κατηγορία άδειας, με διαφορετικές προϋποθέσεις και σκοπό.

Ο Συνήγορος του Πολίτη προέβη σε επανειλημμένες παρεμβάσεις, τόσο προς τις κατά τόπον Διευθύνσεις Εκπαίδευσης όσο και προς το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α., επιστημαίνοντας ότι το άρθρο 16 περ. ε' του ν. 1566/1985 αφορά άδεια άνευ αποδοχών **για σοβαρούς λόγους**, οι οποίοι ρητώς προσδιορίζονται στη διάταξη, και δεν ταυτίζεται ούτε συνδέεται με τη γονική άδεια άνευ αποδοχών των άρθρων 28 του ν. 4808/2021 και 56 του ν. 4830/2021. Πρόκειται για **δύο διακριτές κατηγορίες αδειών**, με διαφορετικό σκοπό, προϋποθέσεις και διαδικασία χορήγησης και η επιβολή της 31ης Αυγούστου, ημερομηνία λήξης του σχολικού έτους, ως καταληκτικής ημερομηνίας για τη γονική άδεια άνευ αποδοχών δεν προκύπτει από καμία διάταξη νόμου, περιορίζοντας αδικαιολόγητα ένα αυτοτελές, ατομικό δικαίωμα των εκπαιδευτικών γονέων, ενώ το δικαίωμα αυτό δεν μπορεί να εξαρτάται από την ημερολογιακή λήξη του σχολικού έτους.

Παρά τις παρεμβάσεις της Αρχής, συνέχισαν να υποβάλλονται αναφορές, καθώς η πρακτική της υποχρεωτικής λήξης της άδειας την 31η Αυγούστου οδήγησε:

- στην απώλεια δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών για μικρότερης διάρκειας άδειες,
- στη δημιουργία κενών θέσεων στα σχολεία λόγω αναγκαστικής παράτασης της άδειας πέραν του αιτηθέντος διαστήματος,
- στην άνιση και αντιφατική μεταχείριση, καθώς διαφορετικές Διευθύνσεις υιοθετούσαν διαφορετικές ερμηνείες.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επεσήμανε⁴⁷ ότι, εξαιτίας της υποχρεωτικής χορήγησης αδειών άνευ αποδοχών μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους (την 31η Αυγούστου) δημιουργούνται πολλές κενές θέσεις εργασίας εκπαιδευτικών, γεγονός το οποίο επιβεβαίωσαν δημοσίως και οι αρμόδιοι Υπουργοί/Υφυπουργοί Παιδείας⁴⁸.

Το Διοικητικό Εφετείο Αθηνών (Τμήμα Η') με τις αποφάσεις 886/2024 και 174/2025 έκρινε ότι δεν προβλέπεται από τη νομοθεσία υποχρεωτική λήξη της γονικής άδειας άνευ αποδοχών με το τέλος του σχολικού έτους. Με τις αποφά-

47. Με το υπ' αριθμ. 361131/23.2.2025 έγγραφό του προς το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.

48. Βλ. κατά χρονική αλληλουχία <https://www.esos.gr/arthra/94032/yf-paideias-i-syhni-apoysia-ton-anapliroton-i-antikatastasi-toys-diatarassei>, δήλωση Υφυπουργού Παιδείας, κυρίου Βλάχου και <https://www.kathimerini.gr/visual/infographics/563810437/ekpaideysidioristikan-kai-piran-adeia/> δηλώσεις Υπουργού κυρίας Ζαχαράκη.

σεις αυτές επιβεβαιώθηκαν πλήρως οι θέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη και αναδείχθηκε η ανάγκη συμμόρφωσης της Διοίκησης με το ενωσιακό δίκαιο και την εθνική έννομη τάξη.

Το Υ.ΠΑΙ.Θ.Α. δεσμεύθηκε⁴⁹ για την έκδοση ερμηνευτικής εγκυκλίου, εναρμονισμένης με τις ανωτέρω αποφάσεις του Διοικητικού Εφετείου, αναγνωρίζοντας την ανάγκη αποκατάστασης της νομιμότητας. Ωστόσο, μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί σχετική οδηγία, με αποτέλεσμα το πρόβλημα να εξακολουθεί να υφίσταται.

Ο Συνήγορος επανήλθε με πόρισμά του προς την Υπουργό Παιδείας και συνέστησε:

- Την άμεση έκδοση ερμηνευτικής εγκυκλίου, ώστε να κατοχυρώνεται ρητά το δικαίωμα των εκπαιδευτικών να λαμβάνουν τη γονική άδεια ανατροφής τέκνου άνευ αποδοχών στο χρονικό διάστημα που επιλέγουν, χωρίς τον περιορισμό της 31ης Αυγούστου εκάστου σχολικού έτους.
- Την ενοποίηση της διοικητικής πρακτικής, ώστε αποφεύγονται αντιφάσεις και άνιση μεταχείριση από τις Διευθύνσεις Εκπαίδευσης.
- Την ανάπτυξη μηχανισμών έγκαιρου προγραμματισμού και αναπλήρωσης, ώστε να διασφαλίζεται τόσο η προστασία των δικαιωμάτων των εκπαιδευτικών, λαμβάνοντας την άδεια στο χρονικό διάστημα που επιλέγουν με έγκαιρη ενημέρωση, όσο και η απρόσκοπτη λειτουργία των σχολικών μονάδων.

4.2. ΚΑΤΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑ ΩΣ ΛΟΓΟΣ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ: ΝΕΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΑΛΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Η διάκριση λόγω εθνικής καταγωγής αποτελεί ένα από τα συχνότερα και πλέον σύνθετα ζητήματα που απασχολούν τον Συνήγορο του Πολίτη, ήδη από τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του. Στο πλαίσιο της ειδικής του αρμοδιότητας για την προώθηση της αρχής της ίσης μεταχείρισης και την καταπολέμηση των διακρίσεων στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα, ο Συνήγορος εξετάζει πλέον και περιπτώσεις διάκρισης προσώπων διαφορετικής εθνικής καταγωγής όχι μόνο στον τομέα της απασχόλησης και της εργασίας, αλλά και σε πεδία όπως η παιδεία, η κοινωνική προστασία, η κοινωνική ασφάλιση, η υγειονομική περίθαλψη, καθώς

49. Με το υπ' αριθμ. 40620/Ε3/10.04.2025 έγγραφό του, στο πλαίσιο διαδικασίας κοινοβουλευτικού ελέγχου.

και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες⁵⁰.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ε.Ε. και ιδίως την Οδηγία 2000/43/ΕΚ, η καταπολέμηση των διακρίσεων πρέπει να καλύπτει όλους τους ανωτέρω τομείς. Η απαγόρευση των διακρίσεων εφαρμόζεται και σε υπηκόους τρίτων χωρών, εφόσον η διαφορετική μεταχείριση δεν συνδέεται με τη νομική τους κατάσταση ή με τις διατάξεις που αφορούν στην είσοδο και παραμονή τους στην Ελλάδα.

Περαιτέρω, στον Συνήγορο έχει ανατεθεί η παρακολούθηση της εφαρμογής της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων εντός της Ε.Ε., σύμφωνα με την Οδηγία 2014/54/ΕΕ και το άρθρο 14 του ν. 4443/2016, με σκοπό τη διασφάλιση ότι οι εργαζόμενοι από άλλα κράτη – μέλη δεν υπόκεινται σε διακρίσεις λόγω καταγωγής ή υπηκοότητας.

Η Αρχή έχει διαπιστώσει ότι, παρά την ύπαρξη εκτενούς νομοθετικού πλαισίου, εξακολουθούν να υφίστανται πρακτικά εμπόδια και μορφές αποκλεισμού, ιδίως εις βάρος ευάλωτων ομάδων πολιτών τρίτων χωρών. Τα εμπόδια αυτά αφορούν, μεταξύ άλλων, και ηλεκτρονικές διαδικασίες του δημοσίου.

Παρά τη σημασία του ζητήματος, οι αναφορές που υποβάλλονται με ρητή επίκληση παραβίασης της αρχής της ίσης μεταχείρισης παραμένουν περιορισμένες και αντιστοιχούν σε περίπου 3% των αναφορών σε ετήσια βάση. Η Αρχή εκτιμά ότι το φαινόμενο αυτό συνδέεται με ελλιπή ενημέρωση, γλωσσικά εμπόδια, έλλειψη διερμηνέων και έλλειψη πρόσβασης σε νομική συνδρομή. Τα τελευταία έτη, ωστόσο, αυξάνεται η συμβολή οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών, συμπεριλαμβανομένων μεταναστευτικών και προσφυγικών φορέων, συνδικαλιστικών οργανώσεων και επαγγελματικών ενώσεων, οι οποίες εκπροσωπούν θύματα διακρίσεων ή αναδεικνύουν ζητήματα γενικότερου ενδιαφέροντος.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτούν υποθέσεις που σχετίζονται με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και την ψηφιοποίηση των διοικητικών διαδικασιών. Ενδεικτικά, συλλογικότητα για τα δικαιώματα μεταναστών και προσφύγων, καθώς και επιχειρηματίες με μεταναστευτικό ή προσφυγικό υπόβαθρο, προσέφυγαν στον Συνήγορο καταγγέλλοντας αδυναμία ολοκλήρωσης της διασύνδεσης των μηχανημάτων POS και των ταμειακών μηχανών με την πλατφόρμα της Α.Α.Δ.Ε. Το

50. Οδηγία 2000/43 (αιτιολογικός λόγος 12): «Προκειμένου να εξασφαλιστεί η ανάπτυξη δημοκρατικών και ανεκτικών κοινωνιών οι οποίες θα επιτρέπουν τη συμμετοχή παντός, ασχέτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, μια συγκεκριμένη δράση στον τομέα των διακρίσεων λόγω φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής πρέπει να εκτείνεται πέρα από την πρόσβαση σε δραστηριότητες απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης και να καλύπτει τομείς όπως η παιδεία και η κοινωνική προστασία, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής ασφάλισης και της υγειονομικής περίθαλψης, οι κοινωνικές παροχές και η πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και στην παροχή αυτών».

πρόβλημα συνδεόταν με εκκρεμείς διαδικασίες ανανέωσης αδειών διαμονής, με αποτέλεσμα τον αποκλεισμό από την επαγγελματική χρήση των συστημάτων⁵¹.

Ανάλογες δυσχέρειες έχουν διαπιστωθεί κατά τη χρήση ηλεκτρονικών υπηρεσιών του Δημοσίου από πολίτες χωρίς ελληνική ιθαγένεια. Χαρακτηριστική είναι αναφορά μεταναστευτικής οργάνωσης σχετικά με την αδυναμία ανανέωσης της ασφαλιστικής ικανότητας μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας του e-ΕΦΚΑ από πολίτες τρίτων χωρών, παρά το γεγονός ότι πληρούσαν τις νόμιμες προϋποθέσεις. Η ηλεκτρονική ανανέωση ήταν εφικτή μόνο για Έλληνες πολίτες, καθώς μόνο για αυτούς ήταν δυνατή η αυτόματη άντληση στοιχείων από το Μητρώο Πολιτών. Αντιθέτως, για ασφαλισμένες και ασφαλισμένους χωρίς ελληνική ιθαγένεια δεν είχε προβλεφθεί ηλεκτρονικός τρόπος υποβολής των απαραίτητων στοιχείων, με αποτέλεσμα να απαιτείται η αυτοπρόσωπη παρουσία τους στις υπηρεσίες του φορέα. Η πρακτική αυτή προκαλούσε καθυστερήσεις στη διαδικασία ανανέωσης, καθώς και άλλα προβλήματα (π.χ. απουσία από την εργασία, δαπανηρές μετακινήσεις, κ.ά.⁵²).

Παρόμοιο ζήτημα αναδείχτηκε και σε υποθέσεις πολιτών της Ε.Ε., μόνιμους κατοίκους Ελλάδας (έγγαμους με δύο ανήλικα τέκνα), που αιτήθηκαν υπαγωγή σε στεγαστικό πρόγραμμα. Τα στοιχεία οικογενειακής κατάστασης είχαν καταχωριστεί στη βεβαίωση επιλεξιμότητας εσφαλμένα (άγαμοι χωρίς τέκνα), με αποτέλεσμα την απόρριψη της αίτησης. Η ανακρίβεια αποδόθηκε στην αδυναμία άντλησης των ορθών στοιχείων από το Μητρώο Πολιτών, το οποίο διαθέτει εγγραφές μόνο για Έλληνες πολίτες με οικογενειακή μερίδα σε ελληνικό δήμο⁵³.

Ο Συνήγορος έχει επίσης χειριστεί υποθέσεις τραπεζικών συναλλαγών, στις οποίες εντοπίστηκαν στοιχεία πλήρως αυτοματοποιημένης – και εν δυνάμει «αλγοριθμικής» – διάκρισης. Αιτήματα πολιτών τρίτων χωρών απορρίφθηκαν αυτοματοποιημένα, χωρίς επαρκή αιτιολόγηση. Από τη διερεύνηση προέκυψε ότι οι απορρίψεις αυτές συνδέονταν με τη χρήση λογισμικού σχεδιασμένου για άλλους σκοπούς, όπως η καταπολέμηση οικονομικών εγκλημάτων ή η ασφάλεια συναλλαγών, κατέληγε ωστόσο στον αυτόματο αποκλεισμό συγκεκριμένων κατηγοριών προσώπων. Όπως έχει επισημάνει επανειλημμένα ο Συνήγορος του Πολίτη κατά τον χειρισμό σχετικών αναφορών – ενδεικτικά, περιπτώσεων όπως η άρνηση ανοίγματος τραπεζικού λογαριασμού σε αιτούντα άσυλο – η ανατιολόγητη ή πλήρως αυτοματοποιημένη απόρριψη αιτημάτων, όταν οδηγεί στον αυτοδίκαιο αποκλεισμό πολιτών τρίτης χώρας από την πρόσβαση σε τραπεζικές υπηρεσίες (π.χ. άρνηση ηλεκτρονικών συναλλαγών, απόρριψη αιτήματος

51. Φ.Υ. 351010.

52. Φ.Υ. 366521.

53. Φ.Υ. 365780.

για λογαριασμό μισθοδοσίας, επιβολή κυρώσεων, κ.ά.), εγείρει ζήτημα πιθανής διάκρισης λόγω εθνικής καταγωγής ή ιθαγένειας. Παρόμοιες αναφορές εξακολουθούν να απασχολούν την Αρχή⁵⁴.

Μια ακόμη κατηγορία υποθέσεων που απασχολεί τον Συνήγορο αφορά στον αποκλεισμό πολιτών τρίτων χωρών από κοινωνικές παροχές, ιδίως ευάλωτων προσώπων, όπως άτομα με αναπηρία ή ηλικιωμένους. Οι υποθέσεις αυτές αφορούν, μεταξύ άλλων, στη χορήγηση επιδομάτων ή συντάξεων, και αναδεικνύουν διαχρονικές δυσλειτουργίες στην εφαρμογή του πλαισίου κοινωνικής προστασίας⁵⁵.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επανειλημμένα υποστηρίξει ότι το ισχύον κανονιστικό πλαίσιο κοινωνικής προστασίας⁵⁶ οφείλει να εφαρμόζεται και στους πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν νόμιμα στην Ελλάδα. Στο πλαίσιο αυτό έχει επικαλεστεί τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, σε υποθέσεις που είχαν απασχολήσει και τον ίδιο τον Συνήγορο, σύμφωνα με την οποία, ο αποκλεισμός προσώπων από κοινωνικές παροχές, όπως το επίδομα πολυτεκνίας ή τριτεκνίας, όταν βασίζεται αποκλειστικά στο κριτήριο της ιθαγένειας, συνιστά διακριτική μεταχείριση κατά παράβαση των άρθρων 8 (**προστασία ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής**) και 14 (**απαγόρευση των διακρίσεων**)⁵⁷ της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Σε συμμόρφωση με τις αποφάσεις αυτές, ο Έλληνας νομοθέτης προέβη σε τροποποίηση της μέχρι τότε ισχύουσας νομοθεσίας, καταργώντας την ιθαγένεια ως προϋπόθεση για τη χορήγηση των συγκεκριμένων παροχών⁵⁸.

Ωστόσο, για άλλες κοινωνικές παροχές, όπως το οικογενειακό επίδομα, η μόνη διαμονή στη χώρα εξακολουθεί να αποτελεί τυπική προϋπόθεση για τη χορήγησή τους σε πολίτες τρίτων χωρών⁵⁹. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απηύθυνε αιτιολογημένη γνώμη προς την Ελλάδα [INFR(2023)2097], κρίνοντας ότι η σχετική εθνική νομοθεσία δεν συμμορφώνεται με τους κανόνες της Ευρωπαϊκής

54. Φ.Υ. 369398.

55. Φ.Υ. 367704.

56. Το Ν.Δ. 57/1973, όπως ισχύει.

57. Βλ. αποφάσεις *Fawsie v. Greece*, no 40080/07 και *Saidoun v. Greece*, no 40083/07, της 28.10.2010.

58. Π.χ. βλ. άρθρο 63 του ν. 1892/1990 για την καταβολή επιδόματος τριτεκνίας ή πολυτεκνίας, με την τροποποίηση της παρ. 1 του άρθρου 42 του ν. 3918/2011 (Φ.Ε.Κ. Α' 31/02.03.2011).

59. Βλ. σχετική προηγούμενη παρέμβαση του Συνηγόρου: <https://www.synigoros.gr/?i=health-and-social-welfare.el.oikogeneiaka-epidomata.483975>

Ένωσης για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας⁶⁰ και την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων⁶¹. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την ισχύουσα ελληνική νομοθεσία, αίτηση για οικογενειακές παροχές μπορούν να υποβάλουν μόνο οι υπήκοοι της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διαμένουν στην Ελλάδα επί τουλάχιστον πέντε έτη μαζί με τα τέκνα τους, ενώ οι υπήκοοι τρίτων χωρών που υπάγονται στους ενωσιακούς κανόνες κοινωνικής ασφάλειας δύνανται να υποβάλουν σχετική αίτηση μόνο εφόσον έχουν διαμείνει στη χώρα επί τουλάχιστον δώδεκα έτη. Κατά την εκτίμηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, οι ρυθμίσεις αυτές εισάγουν διακριτική μεταχείριση και παραβιάζουν το δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁶².

Τέλος, επισημαίνεται ότι η εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης, ανεξαρτήτως εθνικής καταγωγής ή ιθαγένειας, συνεπάγεται την υποχρέωση παράλληλης αντιμετώπισης υφιστάμενων ανισοτήτων και την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών, ιδίως ενόψει του γεγονότος ότι οι γυναίκες υφίστανται συχνά πολλαπλές διακρίσεις. Αντίστοιχη μέριμνα απαιτείται και για πρόσωπα που, πέραν της καταγωγής ή της ιθαγένειας, υφίστανται διακρίσεις και για άλλους λόγους, όπως η αναπηρία ή η χρόνια πάθηση, η ηλικία ή ο σεξουαλικός προσανατολισμός.

5. Κοινωνική Ασφάλιση

Τα ασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά δικαιώματα αποτελούν διαχρονικά αντικείμενο διαμεσολάβησης της Αρχής. Θέματα που αναδείχθηκαν και προηγούμενες χρονιές συνεχίζουν να απασχολούν τους ασφαλισμένους, όπως οι καθυστερήσεις και διοικητικά εμπόδια στη χορήγηση ασφαλιστικών παροχών, η δημιουργία οφειλών και η αποπληρωμή τους, η παροχή πλήρους και ακριβούς ενημέρωσης από τη διοίκηση. Η σταδιακή ψηφιοποίηση του e-ΕΦΚΑ, ως ενοποιημένου φορέα των επιμέρους παλαιών ταμείων, έχει συντελέσει στην ταχεία διεκπεραίωση μεγάλου όγκου αιτημάτων των ασφαλισμένων. Υφιστάμενες, ωστόσο, εκκρεμότητες σε μηχανογραφικές εφαρμογές για σειρά ζητημάτων (π.χ. επανυπολογισμός συντάξεων, υπολογισμός αναδρομικών ποσών, συντάξεις με χρόνο ασφάλισης στο εξωτερικό, παρατάσεις σύνταξης από έμμεσο δικαίωμα, κ.λπ.), σε συνδυασμό με τη μη έκδοση διοικητικών πράξεων σε περιπτώσεις μεταβο-

60. Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 883/2004.

61. Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 492/2011 και άρθρο 45 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

62. Βλ. και σχετική ανακοίνωση της Αντιπροσωπείας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στην Ελλάδα σε: https://greece.representation.ec.europa.eu/news/i-epitropi-apofasizei-naparapempsei-tin-ellada-sto-dikastirio-tis-eyropaikis-enosis-2025-11-21_el

λής των παροχών (όπως στους επανυπολογισμούς συντάξεων) συνιστούν πηγή πλήθους παραπόνων που διατυπώνονται από τους πολίτες⁶³.

5.1. ΚΑΤΑΛΟΓΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΣΥΜΨΗΦΙΣΜΟΙ ΟΦΕΙΛΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΚΥΡΙΑ ΣΥΝΤΑΞΗ, ΣΕ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΟΥΣ ΓΗΡΑΤΟΣ Τ. ΟΓΑ ΠΟΥ ΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΗ ΛΟΓΩ ΘΑΝΑΤΟΥ

Στην Αρχή απευθύνθηκαν συνταξιούχοι γήρατος του τ. ΟΓΑ (βασικής και κύριας σύνταξης), στους οποίους, πολλά έτη μετά τη συνταξιοδότησή τους και κατόπιν χορήγησης σύνταξης λόγω θανάτου της/του συζύγου, καταλογίστηκαν σημαντικά χρηματικά ποσά ως οφειλές που προέκυψαν από την επί σειρά ετών αχρεώστητη καταβολή μέρους της βασικής σύνταξης.

Παράλληλα, για την εξόφληση των οφειλών αυτών, ανεστάλη για μεγάλα χρονικά διαστήματα η καταβολή της σύνταξης γήρατος, γεγονός που προκαλεί σοβαρές δυσμενείς επιπτώσεις στη διαβίωση των ενδιαφερομένων, ιδίως λαμβανομένης υπόψη της ηλικίας και της οικονομικής τους κατάστασης.

Ο Συνήγορος του Πολίτη επεσήμανε προς την Υπουργό Εργασίας και τη Διοίκηση του e-ΕΦΚΑ την ανάγκη:

- α) τροποποίησης των εφαρμοζόμενων διατάξεων για τον συμψηφισμό, ώστε αυτός να πραγματοποιείται σε περισσότερες δόσεις και να μην διακόπτεται πλήρως η καταβολή της σύνταξης
- β) ανάπτυξης κατάλληλων μηχανογραφικών εφαρμογών για τη διασφάλιση της άμεσης και ορθής υλοποίησης της ισχύουσας νομοθεσίας, και
- γ) συνεκτίμησης της υφιστάμενης νομολογίας, προκειμένου να εξεταστεί το ενδεχόμενο, υπό προϋποθέσεις, μη καταλογισμού των οφειλών⁶⁴.

5.2. ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗ ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΜΕ ΧΡΟΝΟ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ

Ασφαλισμένοι και συνταξιούχοι του Δημοσίου με χρόνο ασφάλισης σε κράτη-μέλη της Ε.Ε. ή σε τρίτες χώρες, διαμαρτύρονται για καθυστερήσεις στη διαδικασία αναγνώρισης του χρόνου αυτού και προβλήματα τεχνικής και οργανωτικής φύσης που δυσχεραίνουν την απόδοση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων⁶⁵.

63. Βλ. Ετήσια Έκθεση ΣτΠ 2024 (σελ. 98 επ.).

64. Φ.Υ. 379471.

65. Φ.Υ. 373577.

Από την παρέμβαση της Αρχής αναδείχθηκαν διαρθρωτικά προβλήματα, όπως η υποστελέχωση των αρμοδίων υπηρεσιών, η έλλειψη τεχνογνωσίας, η δυσχέρεια λειτουργίας πληροφοριακών συστημάτων, καθώς και η περιορισμένη δυνατότητα των πολιτών να ενημερώνονται και να παρακολουθούν την πορεία των υποθέσεών τους.

Οι καθυστερήσεις αυτές κρίνονται αντίθετες προς τις διατάξεις του δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλειας και επιτείνουν την ταλαιπωρία των ασφαλισμένων, γεγονός που καθιστά επιτακτική την ανάγκη λήψης διοικητικών και οργανωτικών μέτρων⁶⁶.

5.3. ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ – ΟΦΕΙΛΕΣ – ΠΑΡΑΓΡΑΦΕΣ – ΣΥΡΡΟΗ ΕΥΘΥΝΗΣ – ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

5.3.1. Συρροή Ευθύνης

Ο Συνήγορος εξέτασε αναφορά διαχειρίστριας δύο εταιρειών Ι.Κ.Ε., η οποία ήταν εκ του νόμου συνυπόχρη για τις εργοδοτικές τους οφειλές. Διαπιστώθηκε ότι οι συνευθυνόμενοι δεν είχαν πρόσβαση και δυνατότητα υποβολής αιτήσεων ρύθμισης και διαχείρισης πληρωμών μέσω ηλεκτρονικών καρτελών στο Κ.Ε.Α.Ο. Για έξι χρόνια, η ίδια κατέβαλλε τις δόσεις του ν. 4611/2019 σε ειδικό τραπεζικό λογαριασμό του Κ.Ε.Α.Ο., αποστέλλοντας αποδεικτικά, αλλά τα Μητρώα Οφειλέτη δεν ενημερώνονταν, με αποτέλεσμα να απωλεσθούν οι ρυθμίσεις και να κατασχεθούν οι τραπεζικοί της λογαριασμοί. Μετά την παρέμβαση της Αρχής, έγινε άρση των κατασχέσεων, αναβίωση των ρυθμίσεων, τοποθέτηση των καταβολών στις εξοφλημένες δόσεις και επιστροφή ποσών.

Η Αρχή ζήτησε από την κεντρική υπηρεσία του Κ.Ε.Α.Ο.: i) ορθολογική διαδικασία πλήρους πρόσβασης των συνευθυνόμενων στις οφειλές, ii) επίλυση χρόνιων προβλημάτων, όπως η άμεση ενημέρωση οφειλών μέσω κωδικών RF, χωρίς πρόσθετες ενέργειες υπαλλήλων, και iii) ηλεκτρονική παρακολούθηση ή άλλη τακτική ενημέρωση των συνοφειλετών⁶⁷.

Σε άλλη περίπτωση⁶⁸, επανενεργοποιήθηκε κατ' εξαίρεση ρύθμιση οφειλών που είχε χαθεί, ενώ η εξυπηρέτησή της αναλήφθηκε από άλλον συνοφειλέτη, με εκτίμηση εισοδηματικού/περιουσιακού προφίλ και συνέπειας. Η Αρχή υποστήριξε ότι η λύση εξυπηρετεί το οικονομικό συμφέρον του e-ΕΦΚΑ, ενισχύοντας τις πιθανότητες είσπραξης.

66. Φ.Υ. 361730.

67. Φ.Υ. 374570.

68. Φ.Υ. 349273.

Σε άλλη αναφορά⁶⁹, μετά από ενέργειες της Αρχής προς e-ΕΦΚΑ και Κ.Ε.Α.Ο., έγιναν αποδεκτές μεταβολές στα Μητρώα Εργοδοτών τ. Ι.Κ.Α. – Ε.Τ.Α.Μ. και στο Ο.Π.Σ. e-ΕΦΚΑ για την αποδέσμευση Α.Φ.Μ., που είχε λανθασμένα καταχωρηθεί ως υπεύθυνος για οφειλές, και δόθηκε δυνατότητα έκδοσης ηλεκτρονικής ασφαλιστικής ενημερότητας.

5.3.2. Αιτήσεις ασφαλισμένων περί παραγραφής αξιώσεων του e-ΕΦΚΑ από εισφορές

Κατά το έτος 2025 συνεχίστηκαν οι παρεμβάσεις της Αρχής σε αιτήματα πρωτοφειλετών, συνυπόχρεων και κληρονόμων σχετικά με την παραγραφή αξιώσεων του e-ΕΦΚΑ από ατομικές και εργοδοτικές εισφορές. Ενδεικτικά, ο Συνήγορος παρενέβη σε περιπτώσεις όπου η Διοίκηση επικαλέστηκε ως λόγους διακοπής της παραγραφής γεγονότα των οποίων η νομιμότητα ή η συνδρομή δεν βρέθηκε να είναι επαρκώς βασισμένη στα σχετικά νομικά ή/και πραγματικά δεδομένα:

- ατομικές ειδοποιήσεις ή πράξεις αναγκαστικής εκτέλεσης χωρίς προηγούμενη κοινοποίηση ή χωρίς προηγούμενη νόμιμη κοινοποίηση καταλογιστικής πράξης (π.χ. κοινοποίηση σε δικηγόρο, ο οποίος δεν είχε πλέον την ιδιότητα αντικλήτου⁷⁰), με συνέπεια επακόλουθη πλημμελή ταμειακή βεβαίωση, σε κάποιες δε περιπτώσεις ακολουθεί ακύρωση της καταλογιστικής πράξης π.χ. από Διοικητική Επιτροπή⁷¹,
- κατασχέσεις που επιβλήθηκαν μετά την πάροδο δεκαετίας από το προηγούμενο διακοπτικό γεγονός⁷² ή χωρίς αποστολή ατομικής ειδοποίησης, καθώς και περιπτώσεις επίκλησης τεκμαρτής κοινοποίησης ειδοποιήσεων που είχαν επιστραφεί ως αζήτητες⁷³ ή αφορούσαν ταμειακές βεβαιώσεις ακυρωθείσες με δικαστική απόφαση⁷⁴,
- καταχωρήσεις διακοπτικών γεγονότων στο πληροφοριακό σύστημα χωρίς αντίστοιχα αποδεικτικά έγγραφα⁷⁵, όπως κατασχετήριο εις χείρας τρίτου που ωστόσο δεν είχε αποσταλεί σε τράπεζα ή άλλον τρίτο⁷⁶,
- επίκληση διακοπτικών γεγονότων που δεν προβλέπονται στον νόμο ή εγγεί-

69. Φ.Υ. 359914.

70. Φ.Υ. 361518.

71. Φ.Υ. 347901.

72. Φ.Υ. 370945.

73. Φ.Υ. 351444.

74. Φ.Υ. 342371.

75. Φ.Υ. 351444 και 361685.

76. Φ.Υ. 365938.

ρουν ερμηνευτικά ζητήματα, όπως απόρριψη αιτήματος παραγραφής με επίκληση της κατάθεσης από τον αιτούντα γενικής αίτησης αμφισβήτησης ατομικών οφειλών⁷⁷, είσπραξη εκπλειστηριάσματος, δεύτερη κοινοποίηση (επανακοινοποίηση) της καταλογιστικής πράξης, που μάλιστα σε μία περίπτωση έλαβε χώρα αφού είχε περατωθεί η διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης δια πλειστηριασμού⁷⁸,

Η Αρχή θεωρεί ιδιαίτερα σημαντικό ότι η Διεύθυνση Εισφορών Μη Μισθωτών του e-ΕΦΚΑ παρείχε με έγγραφό της⁷⁹ οδηγία προς όλες τις Περιφερειακές Υπηρεσίες Συντονισμού και Υποστήριξης και τις Τοπικές Διευθύνσεις, ώστε στους αιτούντες να χορηγείται πάντοτε ένα αντίγραφο της Έκθεσης Ελέγχου που συντάσσεται πριν από την έκδοση απάντησης. Με το ίδιο έγγραφο διευκρινίζεται ότι δεν συνιστούν λόγους διακοπής της παραγραφής, μεταξύ άλλων, η έκδοση Πράξης Βεβαίωσης Οφειλής χωρίς κοινοποίηση, η ταμειακή βεβαίωση χωρίς προηγούμενη νόμιμη κοινοποίηση της καταλογιστικής Πράξης, και η απλή αίτηση υπαγωγής σε ρύθμιση χωρίς καταβολή δόσης.

5.3.3. Ασφαλιστικές οφειλές ασφαλισμένων και υποψήφιων συνταξιούχων που εντάχθηκαν στον εξωδικαστικό μηχανισμό και στον ν. 3869/2010 «νόμος Κατσέλη»

I. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει ήδη από τα τέλη του 2023 την ανάγκη άμεσης παρέμβασης για την προστασία υποψήφιων συνταξιούχων με οφειλές ενταγμένες σε ρύθμιση του Εξωδικαστικού Μηχανισμού, ώστε η υποβολή αίτησης συνταξιοδότησης να μη συνεπάγεται αναβίωση προσαυξήσεων, ως εάν η οφειλή να μην είχε ρυθμιστεί. Επί του ζητήματος πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο 2025 εποικοδομητική συνάντηση κλιμακίου της Ανεξάρτητης Αρχής με τον αρμόδιο Γενικό Γραμματέα και υπηρεσιακά στελέχη του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και του e-ΕΦΚΑ. Παράλληλα, η διαμεσολάβηση της Αρχής συνεχίζεται σε ατομικές περιπτώσεις. Ενδεικτικά αναφέρονται περιπτώσεις⁸⁰ όπου υποψήφιοι συνταξιούχοι εξόφλησαν εμπρόθεσμα το υπερβαίνον των 20.000 ευρώ ποσό της οφειλής, πλην όμως, για λόγους μηχανογραφικούς ή τυπικής απόδειξης, η εξόφληση δεν αποτυπώθηκε στα σχετικά πληροφοριακά συστήματα, καθιστώντας αναγκαία την επανεξέταση των υποθέσεων από τις αρμόδιες υπηρεσίες.

II. Στην Αρχή προσέφυγαν υποψήφιοι συνταξιούχοι που είχαν εντάξει οφειλές

77. Φ.Υ. 372182.

78. Φ.Υ. 361518.

79. Με το υπ' αρ. πρωτ. 701987/19.05.2025 έγγραφό της.

80. Φ.Υ. 341675 και 377373.

από ανεξόφλητες κοινωνικοασφαλιστικές εισφορές σε ρύθμιση κατόπιν δικαστικών αποφάσεων, βάσει του ν. 3869/2010 («νόμος Κατσέλη»), όπως ισχύει, ιδίως μετά την τροποποίησή του με τον ν. 4336/2015. Παρότι το ύψος των οφειλών τους δεν υπερβαίνει το νομοθετικά προβλεπόμενο παρακρατήσιμο όριο από τη σύνταξη, ο e-ΕΦΚΑ τους γνωστοποιεί ότι η απονομή σύνταξης δεν είναι δυνατή πριν από την πλήρη ολοκλήρωση της ρύθμισης. Η Αρχή έχει προτείνει είτε την έκδοση σαφών κατευθυντήριων οδηγιών από το αρμόδιο Υπουργείο προς τον e-ΕΦΚΑ είτε τη θέσπιση ειδικής νομοθετικής ρύθμισης, επισημαίνοντας ότι η πρακτική αυτή οδηγεί στη συσσώρευση εκκρεμών αιτημάτων συνταξιοδότησης και στη δημιουργία οφειλετών πολλαπλών ταχυτήτων, καθώς ασφαλισμένοι που πληρούν τις προϋποθέσεις συνταξιοδότησης στερούνται τη σύνταξη αποκλειστικά λόγω μη ολοκλήρωσης δικαστικής ρύθμισης, σε αντίθεση με οφειλότες όμοιων ή και μεγαλύτερων ποσών ενταγμένων σε άλλες ρυθμίσεις⁸¹. Τα σχετικά ζητήματα συζητήθηκαν επίσης στην προαναφερθείσα συνάντηση του Δεκεμβρίου 2025.

Επίσης, σε υπόθεση αναφερόμενης που είχε εκπληρώσει πλήρως τις υποχρεώσεις της προς όλους τους πιστωτές, βάσει δικαστικής Απόφασης, ο e-ΕΦΚΑ, κατόπιν διαμεσολάβησης της Αρχής, προέβη σε ειδική σήμανση του υπολοίπου της οφειλής για το οποίο ο ν. 3869/2010 προβλέπει απαλλαγή, ώστε να μην παρεμποδίζεται η έκδοση Αποδεικτικού Ασφαλιστικής Ενημερότητας ούτε να υφίσταται κίνδυνος μελλοντικού συμψηφισμού⁸².

5.4. ΠΛΗΜΜΕΛΗΣ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΜΕ ΤΙΣ ΑΚΥΡΩΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣΦΟΡΑ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ ΣΥΝΤΑΞΙΟΥΧΩΝ (Ε.Α.Σ.)

Ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε αναφορές από συνταξιούχους του Δημοσίου, που είχαν προσφύγει στο Α' Κλιμάκιο του Ελεγκτικού Συνεδρίου (Ελ.Σ.), κατόπιν επιβολής της Εισφοράς Αλληλεγγύης Συνταξιούχων (Ε.Α.Σ.) με διοικητικές πράξεις της τότε Γενικής Διεύθυνσης Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους. Στις πράξεις αυτές, ως ημερομηνία έναρξης ισχύος ορίστηκε η 1η.08.2010, ενώ, για τεχνικούς λόγους, η εφαρμογή της εισφοράς πραγματοποιήθηκε με τη σύνταξη Σεπτεμβρίου 2010, με παρακράτηση σε τέσσερις ισόποσες δόσεις.

Το Α' Κλιμάκιο του Ελ.Σ. δικαίωσε το σύνολο των προσφευγόντων, επικαλούμενο την υπ' αριθμ. 244/2017 απόφαση της Ολομέλειας του Ελ.Σ., με την οποία η

81. Φ.Υ. 287266.

82. Φ.Υ. 340991.

Ε.Α.Σ. είχε κριθεί αντισυνταγματική για τους συνταξιούχους του Δημοσίου, και ακύρωσε τις προσβαλλόμενες διοικητικές πράξεις. Σε συμμόρφωση με την ως άνω απόφαση, η Γενική Διεύθυνση Συντάξεων και Εφάπαξ Δημοσίου ακύρωσε τις σχετικές διοικητικές και επέστρεψε τα ποσά που παρακρατήθηκαν δυνάμει αυτών, πλην όμως συνέχισε να παρακρατεί την Ε.Α.Σ., υποστηρίζοντας ότι οι αποφάσεις δεν διέτασαν ρητώς την επιστροφή συγκεκριμένων ποσών, αλλά μόνον την ακύρωση των πράξεων.

Η Αρχή υποστήριξε ότι η Διοίκηση υποχρεούται να συμμορφώνεται πλήρως προς τις εκτελεστικές ακυρωτικές αποφάσεις του Ελεγκτικού Συνεδρίου, οι οποίες επαναφέρουν τον διοικούμενο στην προτέρα νομική κατάσταση. Ως εκ τούτου, η συμμόρφωση δεν εξαντλείται στην επιστροφή των παρακρατηθέντων ποσών, αλλά επιβάλλει και τη διακοπή της παρακράτησης της Ε.Α.Σ. από το κρίσιμο χρονικό σημείο και εφεξής, έως την 31η.12.2018, οπότε και η σχετική διάταξη του άρθρου 11 του ν. 3865/2010 κρίθηκε αντισυνταγματική⁸³. Την ίδια ερμηνευτική προσέγγιση υιοθέτησαν και αποφάσεις του Τριμελούς Συμβουλίου Συμμόρφωσης του Ελεγκτικού Συνεδρίου, με τις οποίες υποχρεώνεται η Διοίκηση στην αναδρομική επιστροφή της παρακρατηθείσας Ε.Α.Σ. από το έτος 2010.

Σε απάντηση των εγγράφων μας, ο Διοικητής του Φορέα γνωστοποίησε στην Αρχή ότι έχει τεθεί ερώτημα στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου της Δ/σης Νομικών Υποθέσεων επί του ορθού τρόπου εκτέλεσης των σχετικών Πράξεων και Αποφάσεων του Ε.Σ.

5.5. ΑΠΟΔΟΣΗ ΠΟΣΩΝ ΕΠΙΔΟΜΑΤΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ Ε-ΕΦΚΑ ΣΕ ΚΛΗΡΟΝΟΜΟΥΣ⁸⁴

Η Αρχή έλαβε πλήθος αναφορών⁸⁵ από κληρονόμους πολιτών που απεβίωσαν κατά τη διάρκεια της διαδικασίας πιστοποίησης της αναπηρίας τους από Υγειονομική Επιτροπή ΚΕ.Π.Α. ή αμέσως μετά την ολοκλήρωσή της, πριν τη χορήγηση παροχών λόγω αναπηρίας από τον e-ΕΦΚΑ, κυρίως του επιδόματος παραπληγίας. Στις περιπτώσεις αυτές, δεν αναγνωρίστηκε το δικαίωμα των κληρονόμων στα οφειλόμενα ποσά της παροχής.

83. Φ.Υ. 356867.

84. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-nees-odhgies-anaforika-me-thn-apodosh-apo-ton-e-efka-poswn-epidomatwn-logw-anaphrias-se-klhronomoys-twn-arxikwn-dikaioyxwn>,

85. <https://www.synigoros.gr/el/category/nea/post/synopsh-diamesolabhshs-or-apodosh-apo-ton-e-efka-poswn-epidomatwn-logw-anaphrias-se-klhronomoys-twn-arxikwn-dikaioyxwn>

Δεδομένου ότι το ζήτημα συνδεόταν και με την αποτύπωση της σχετικής διαδικασίας στο Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών, η Αρχή ζήτησε την επανεξέταση του θέματος από τον e-ΕΦΚΑ, επισημαίνοντας ότι η ηλεκτρονική διαδικασία χορήγησης παροχών και το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, σύμφωνα με το οποίο προηγείται η πιστοποίηση από το ΚΕ.Π.Α. και έπεται η υποβολή αίτησης για τη χορήγηση της παροχής, δημιουργούσαν ρυθμιστικό κενό στην περίπτωση θανάτου του δικαιούχου κατά τη διάρκεια της διαδικασίας.

Η Διοίκηση του e-ΕΦΚΑ ανταποκρίθηκε θετικά, ανακαλώντας τις προηγούμενες οδηγίες και αναγνωρίζοντας το σχετικό δικαίωμα των κληρονόμων⁸⁶. Αντίθετα, αντίστοιχες παρεμβάσεις της Αρχής προς τον Ο.Π.Ε.Κ.Α. και τον Οίκο Ναύτου δεν είχαν μέχρι σήμερα ανάλογη ανταπόκριση.

5.6. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΣΤΗΝ ΑΠΟΔΟΧΗ ΓΝΩΜΑΤΕΥΣΕΩΝ ΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΤΡΟΠΩΝ ΑΠΟ ΤΟΝ Ε-ΕΦΚΑ ΚΑΤΑ ΤΗ ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΠΑΡΟΧΩΝ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε αναφορές, από τις οποίες διαπιστώθηκε ότι οι πολίτες ταλαιπωρούνται, καθώς υποχρεώνονται να εξετάζονται για το ίδιο χρονικό διάστημα αναπηρίας από διαφορετικές υγειονομικές επιτροπές (ΚΕ.Π.Α. και Α.Σ.Υ.Ε., Α.Ν.Υ.Ε., κ.λπ.), για να έχουν πρόσβαση σε κοινωνικές παροχές. Ταυτόχρονα, διαπιστώνεται και η αμηχανία των εμπλεκόμενων στη χορήγηση των παροχών διοικητικών οργάνων, όταν διαφέρουν οι ιατρικές εκτιμήσεις των υγειονομικών επιτροπών.

Η Αρχή ανέδειξε το ζήτημα στην Υφυπουργό Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης, παρουσιάζοντας ενδεικτικές περιπτώσεις, όπως η χορήγηση σύνταξης γήρατος σε συζύγους αναπήρων που έχουν πιστοποίηση αναπηρίας από την Α.Σ.Υ.Ε.⁸⁷, επιδόματος παραπληγίας σε διπλοσυνταξιούχους⁸⁸, και η αξιολόγηση τέκνων με σοβαρές παθήσεις και νοητική υστέρηση από ΚΕ.Π.Α., χωρίς να λαμβάνονται υπόψη γνωματεύσεις Α.Σ.Υ.Ε.⁸⁹. Τονίστηκε ότι δεν προβλέπεται από τη νομοθεσία αποκλειστική πιστοποίηση αναπηρίας από τα ΚΕ.Π.Α. στις σχετικές περιπτώσεις και ότι απαιτείται βελτίωση του θεσμικού πλαισίου, ώστε να αποφεύγεται η ταλαιπωρία των πολιτών και οι αντικρουόμενες ιατρικές κρίσεις.

86. Φ.Υ. 346820 και 357820.

87. Φ.Υ. 363558 και 367406.

88. Φ.Υ. 360540.

89. Φ.Υ. 354229.

5.7. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΕΠΙΔΟΜΑΤΟΣ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΚΑΙ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΕΤΕΡΟΥ ΠΡΟΣΩΠΟΥ/ΑΠΟΛΥΤΟΥ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ

Η Αρχή διερεύνησε αναφορές⁹⁰ που ανέδειξαν προβλήματα στη χορήγηση του **Επιδόματος Απολύτου Αναπηρίας, ιδίως ως προς τη διαφοροποιημένη μεταχείριση** μεταξύ κατηγοριών συνταξιούχων. Παρότι η ανάγκη για φροντίδα και επίβλεψη κρίνεται από ιατρικές επιτροπές, οι **διαφορετικές ασφαλιστικές προϋποθέσεις** οδηγούν σε αδικαιολόγητες διακρίσεις μεταξύ πολιτών με παρόμοια λειτουργική κατάσταση. Επιπρόσθετα, οι πολίτες αντιμετωπίζουν διοικητικές δυσκολίες, όπως η **έλλειψη αιτιολόγησης των απορριπτικών αποφάσεων** και η άσκοπη ταλαιπωρία της παραπομπής σε λάθος υπηρεσίες. Για τους λόγους αυτούς, η Αρχή πρότεινε να εξεταστεί η δυνατότητα χορήγησης του επιδόματος αυτού σε όλους τους **συνταξιούχους του e-ΕΦΚΑ**, εφόσον κρίνεται ιατρικά ότι χρήζουν βοήθειας, ανεξάρτητα από το ταμείο προέλευσης ή τον λόγο συνταξιοδότησής τους.

6. Υπηρεσίες Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης

6.1. ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ

Η Αρχή διαμεσολάβησε σε υποθέσεις που καλύπτουν το σύνολο των δικαιωμάτων των ασθενών, από κρίσιμα ζητήματα ιατρικής και νοσηλευτικής φροντίδας έως τις πρακτικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι λήπτες υπηρεσιών υγείας στο πλαίσιο λειτουργίας του Εθνικού Συστήματος Υγείας. Ειδικότερα, οι παρεμβάσεις αφορούσαν στη διακομιδή και τη συνέχεια της φροντίδας, τη διαχείριση του πόνου, την ασφάλεια των ασθενών, την πρόσβαση στο φάρμακο, τις δαπάνες υγείας, καθώς και την προστασία των προσωπικών και ευαίσθητων δεδομένων υγείας.

6.1.1. Διακομιδές ασθενών και συνέχεια φροντίδας

Ο Συνήγορος διερεύνησε υπόθεση⁹¹ ασθενούς που μεταφέρθηκε λόγω οξέος πόνου με Ε.Κ.Α.Β. σε Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών (Τ.Ε.Π.), αλλά από εκεί παραπέμφθηκε σε άλλο νοσοκομείο, όπου του υποδείχθηκε η μεταφορά με ιδιωτικό μέσο (ταξί). Παρότι η Διοίκηση του νοσοκομείου υποστήριξε ότι ο ασθενής ήταν περιπατητικός και, κατά την ιατρική κρίση, δεν απαιτείτο διακομιδή,

90. Φ.Υ. 366258.

91. Φ.Υ. 359675.

η Αρχή επεσήμανε ότι δεν υφίσταται εναλλακτικός τρόπος μετάβασης που να διασφαλίζει τη μεταβίβαση της ιατρικής πληροφορίας και τη συνέχεια της φροντίδας εντός του Ε.Σ.Υ. Η υπόδειξη ιδιωτικού μέσου κατάργησε τον ενδιάμεσο κρίκο της διακομιδής, θέτοντας τον ασθενή εκτός της ευθύνης και εποπτείας του Ε.Σ.Υ.⁹².

6.1.2. Διαχείριση πόνου σε Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών

Η Αρχή ασχολήθηκε με το ζήτημα της διαχείρισης του πόνου σε Τ.Ε.Π. δημοσίου νοσοκομείου κατά την έναρξη της εφημερίας⁹³. Κατόπιν της διαμεσολάβησης, τροποποιήθηκε η διαδικασία διαλογής ώστε, σε περίπτωση έκτακτου κωλύματος του ειδικού ιατρού, η ανακούφιση του άλγους να πραγματοποιείται άμεσα στον κυρίως χώρο εξέτασης του Τ.Ε.Π. Η ανακούφιση του πόνου θα παρέχεται άμεσα με ευθύνη του παρόντος εφημερεύοντος ιατρού, ενώ η ειδική διερεύνηση θα ξεκινά με την παρουσία του ειδικού ιατρού.

6.1.3. Φύλαξη αντικειμένων ασθενών σε δημόσιο νοσοκομείο

Το ζήτημα της φύλαξης των αντικειμένων ασθενούς που απεβίωσε σε Μονάδα Εντατικής Θεραπείας (Μ.Ε.Θ.) δημόσιου νοσοκομείου⁹⁴ απασχόλησε τον Συνήγορο. Μετά την παρέμβασή του, η διοίκηση τροποποίησε τη διαδικασία, άλλαξε τον χώρο φύλαξης αντικειμένων σε κλειδωμένο χώρο, τροποποίησε τον κωδικό πρόσβασης στο χρηματοκιβώτιο και οργανώθηκε ενδοκλινικό μάθημα για το πρωτόκολλο παραλαβής τιμαλφών. Τονίζεται ότι τα κινητά τηλέφωνα δεν πρέπει να θεωρούνται πλέον συνήθη προσωπικά αντικείμενα, αλλά να διαχειρίζονται ως πολύτιμα, με ευαίσθητες ψηφιακές πληροφορίες⁹⁵.

6.1.4. Σφάλμα ταυτοποίησης ασθενούς σε χειρουργείο

Η Αρχή διερεύνησε σοβαρό σφάλμα ταυτοποίησης ασθενούς σε δημόσιο νοσοκομείο, όπου επέμβαση αντικατάστασης ισχίου 74χρονης ασθενούς καταχωρήθηκε λανθασμένα στον ηλεκτρονικό φάκελο 44χρονης συνονόματης, η οποία δεν είχε χειρουργηθεί. Οι απαιτούμενοι έλεγχοι δεν πραγματοποιήθηκαν και η διόρθωση έγινε πέντε χρόνια αργότερα, μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου⁹⁶.

92. <https://www.synigoros.gr/el/category/ygeia/post/synopsh-diamesolabhshs-or-anafora-polith-gia-th-synexeia-ths-iatrikhs-frontidas-sto-esy>

93. Φ.Υ. 358024.

94. Φ.Υ. 363329.

95. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/synopsh-diamesolabhshs-or-apwleia-kinhtoy-thlefwnoy-as8enoys-kata-th-fyla3h-se-dhmosio-nosokomeio>

96. Φ.Υ. 358717.

Η υπόθεση ανέδειξε τη σημασία των αυστηρών διαδικασιών ταυτοποίησης για την ασφάλεια των ασθενών και την αξιοπιστία του συστήματος.

6.1.5. Καθυστέρηση παράδοσης Φαρμάκων Υψηλού Κόστους

Η Αρχή διαμεσολάβησε επιτυχώς σε αναφορές που αφορούσαν **καθυστερήσεις στη μεταφορά και παράδοση Φαρμάκων Υψηλού Κόστους μέσω του προγράμματος «κατ' οίκον» του Ε.Ο.Π.Υ.Υ.**⁹⁷. Ορισμένα αιτήματα επιλύθηκαν άμεσα, σε συνεργασία με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ., ενώ επισημάνθηκαν ζητήματα που είχαν προκύψει, προκειμένου να διερευνηθούν αδυναμίες του προγράμματος και να εξεταστεί η δυνατότητα εφαρμογής διορθωτικών ενεργειών. Ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. αναγνώρισε τις αποκλίσεις στους χρόνους παράδοσης για ποικίλους λόγους, και εξέφρασε την πρόθεση να μειώσει περαιτέρω τις όποιες αστοχίες της λειτουργίας του προγράμματος και του 5ψήφιου 18181. Επιπλέον, ανέφερε ότι ο χρόνος παράδοσης των συνταγών ανήλθε σε 6 – 10 ημέρες από την ημερομηνία υποβολής του αιτήματος και αντιμετωπίστηκε η επαναδρομολόγηση των συνταγών, όταν ο ασθενής αδυνατεί να παραλάβει τα φάρμακα που του έχουν αποσταλεί.

6.1.6. Αστική ευθύνη δημοσίου νοσοκομείου

Ο Συνήγορος του Πολίτη διερεύνησε υπόθεση⁹⁸ σχετικά με την εφαρμογή απόφασης Διοικητικού Εφετείου μετ' αναίρεση, με την οποία καταδικάστηκε δημόσιο νοσοκομείο να καταβάλει υψηλό ποσό με τόκο υπερημερίας, ως αποζημίωση, για τον θάνατο ασθενούς⁹⁹. Μετά την κοινοποίηση της δικαστικής απόφασης στο νοσοκομείο, η Διοίκηση του νοσοκομείου αποφάσισε να ασκήσει αναίρεση, παρόλο που είχε αρνητική εισήγηση από την Υπηρεσία, και χωρίς αντίστοιχη εισήγηση από δικηγόρο. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη στο Υπουργείο Υγείας και την αρμόδια Υγειονομική Περιφέρεια (Υ.Π.Ε.), και αφού καταβλήθηκε στους συγγενείς η αποζημίωση μαζί με τους τόκους, που ξεπέρασαν το αρχικά επιδικασθέν ποσό, η Υγειονομική Περιφέρεια απέστειλε υπό τη μορφή εγκυκλίου στις/ους Διοικήτριες/τες των νοσοκομείων αποσπάσματα από την επιστολή του Συνηγόρου του Πολίτη σχετικά με την άσκηση ενδίκων μέσων, προς αποφυγή άσκοπης δημοσιονομικής δαπάνης και ταλαιπωρίας των πολιτών.

97. Φ.Υ. 375037, κ.ά.

98. Φ.Υ. 344797.

99. <https://www.synigoros.gr/el/category/ygeia/post/synopsh-diamesolabshs-or-astikh-ey8ynh-dhmosioy-nosokomeioy>

6.1.7. Επιστροφή ποσού υπερχρέωσης από ιδιωτική κλινική

Η Αρχή διαμεσολάβησε¹⁰⁰ επιτυχώς σε υπόθεση υπερχρέωσης ασφαλισμένου του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. από ιδιωτική κλινική¹⁰¹. Οι οικείοι του κατήγγειλαν υπερβολικές χρεώσεις, και απαίτηση πληρωμής προκαταβολής για τη νοσηλεία του. Ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. επιβεβαίωσε την υπερχρέωση και η κλινική επέστρεψε το ποσό στον ασφαλισμένο.

Σε συνέχεια Πορίσματος της Αρχής για την ευθύνη του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ως οργανισμού κοινωνικής ασφάλισης για τις χρεώσεις των ιδιωτικών υγειονομικών φορέων¹⁰², επισημαίνεται ότι η σχέση ασφαλισμένου Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και ιδιωτικής κλινικής δεν μπορεί να θεωρείται απλώς ιδιωτική σχέση, όπως υποστηρίζει ο Ε.Ο.Π.Υ.Υ. Δεδομένου ότι οι συμβεβλημένοι με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ιδιωτικοί πάροχοι υγείας ασκούν δραστηριότητα που συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών ζωτικής σημασίας στο πλαίσιο συμβατικής σχέσης με τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ., θα πρέπει να υπόκεινται σε καθεστώς αυστηρών ρυθμίσεων και ελέγχου.

6.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του ως Συνήγορος για την Υγεία και την Κοινωνική Αλληλεγγύη (άρθρο 18 ν. 3293/2004), καθώς και ως Εθνικός Μηχανισμός Παρακολούθησης της Σύμβασης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, ο Συνήγορος του Πολίτη διενεργεί συστηματικά αυτοψίες σε προνοιακές δομές φιλοξενίας, με σκοπό την αξιολόγηση των συνθηκών ασφαλούς και αξιοπρεπούς διαβίωσης ευάλωτων ομάδων, και ιδίως ατόμων με αναπηρία και ηλικιωμένων.

Κατά τις αυτοψίες αυτές, και ενδεικτικά στο Παράρτημα ΑμεΑ Δυτικής Αθήνας, διαπιστώθηκαν χρόνιες και δομικές ελλείψεις, οι οποίες συνιστούν συστηματική παραβίαση των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων. Ειδικότερα, καταγράφηκαν σοβαρά προβλήματα υποστελέχωσης, πρακτικές ουσιαστικού περιορισμού και απομόνωσης ατόμων με αυτισμό, καθώς και οργανωτικές και διοικητικές εκκρεμότητες που επηρεάζουν άμεσα την ασφαλή και εύρυθμη λειτουργία της δομής.

Ανάλογες δυσμενείς συνθήκες εντοπίζονται συχνά και σε άλλες προνοιακές δο-

100. Φ.Υ. 359287.

101. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-epistrofh-posoy-perxrewshs-apo-idiwtikh-klinikh-se-asfalismeno-eopyy>

102. <https://www.synigoros.gr/el/category/ylgeia/post/deltio-typoy-or-porisma-gia-tis-xrewseis-twn-idiwtikwn-ygeionomikwn-forewn-kai-ton-rolu-toy-eopyy-ws-organismoy-koinwnikhs-asfalishs>

μές φιλοξενίας ατόμων με αναπηρία, γεγονός που αναδεικνύει τον δομικό χαρακτήρα των προβλημάτων και καθιστά επιτακτική την ανάγκη ενίσχυσης των μηχανισμών εποπτείας και προστασίας των δικαιωμάτων τους.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη **διατυπώνει προτάσεις για την υιοθέτηση ουσιαστικών και αποτελεσματικών ρυθμίσεων**, επισημαίνοντας την **ανάγκη άμεσης μέριμνας** για την άρση του αποκλεισμού, την **παροχή εξειδικευμένης και εξατομικευμένης φροντίδας**, καθώς και τη διασφάλιση των δικαιωμάτων της εξαιρετικά ευάλωτης ομάδας των ατόμων με αναπηρία. Παράλληλα, συνεχίζει **τη στενή και συστηματική παρακολούθηση των συνθηκών διαβίωσης στις εν λόγω δομές**¹⁰³. Αντίστοιχα ζητήματα εξετάζονται και αναδεικνύονται και σε δομές φροντίδας ηλικιωμένων και ατόμων με ψυχικές παθήσεις.

Περαιτέρω, στο πλαίσιο της αρμοδιότητάς της, η Αρχή εξέτασε σειρά υποθέσεων που αφορούν στην εφαρμογή των **όρων χορήγησης των προνοιακών επιδομάτων**, τις διοικητικές διαδικασίες που ακολουθούνται **από τον Ο.Π.Ε.Κ.Α. και τα Κέντρα Κοινότητας**, καθώς και τα διοικητικά και πρακτικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι δικαιούχοι προνοιακής προστασίας κατά την άσκηση των δικαιωμάτων τους.

6.2.1. Ενστάσεις ΑμεΑ σχετικά με καταλογισμό αχρεωστήτως καταβληθέντων επιδομάτων

Η Αρχή διερεύνησε και χειρίστηκε επιτυχώς ενστάσεις ατόμων με αναπηρία (ΑμεΑ)¹⁰⁴ που αφορούσαν σε καταλογισμό ποσών ως αχρεωστήτως καταβληθέντων επιδομάτων από τον Ο.Π.Ε.Κ.Α. Οι καταλογισμοί αυτοί συνδέονταν με την υποβολή αιτήσεων ανανέωσης του επιδόματος μετά την παρέλευση τεσσάρων μηνών από την έκδοση της σχετικής Γνωμάτευσης του ΚΕ.Π.Α.

Ειδικότερα, έως τις 15.09.2022, οι ενδιαφερόμενοι υπέβαλλαν αίτηση χορήγησης της παροχής και παραπέμπονταν για πιστοποίηση αναπηρίας από το ΚΕ.Π.Α., χωρίς να απαιτείται μεταγενέστερη ενέργεια εκ μέρους τους μετά την έκδοση της Γνωμάτευσης. Από τις 16.09.2022, εισήχθη υποχρέωση υποβολής νέας αίτησης στον Ο.Π.Ε.Κ.Α., η οποία, ωστόσο, δεν γνωστοποιήθηκε επαρκώς στους δικαιούχους, δεν προέκυπτε με σαφήνεια από την απλή ανάγνωση των σχετικών διατάξεων και δεν συνοδεύτηκε από επαρκείς οδηγίες ή εκπαίδευση των υπαλλήλων των ΚΕ.Π.Α. και των Κέντρων Κοινότητας.

Η **αυτοδίκαιη εξάμηνη συνέχιση** της καταβολής του επιδόματος εκλήφθηκε ευλόγως από τους δικαιούχους ως επιβεβαίωση ότι είχαν προβεί σε όλες τις απα-

103. Φ.Υ. 369063.

104. Φ.Υ. 358326, 357440, κ.ά.

ραίτητες ενέργειες για την ανανέωση της παροχής. Η Αρχή έκρινε ότι τα ποσά που καταβλήθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της παράτασης δεν θα έπρεπε να θεωρηθούν αχρεωστήτως καταβληθέντα, δεδομένου ότι τόσο το ΚΕ.Π.Α., όσο και ο Ο.Π.Ε.Κ.Α., είχαν διαπιστώσει τη συνδρομή των νομίμων προϋποθέσεων χορήγησης του επιδόματος.

Οι σχετικοί καταλογισμοί κρίθηκε ότι δεν συνάδουν ούτε με τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας ούτε με διατάξεις υπερνομοθετικής ισχύος που καθορίζουν τις υποχρεώσεις της Πολιτείας έναντι των ατόμων με αναπηρία.

6.2.2. Έκδοση Αποφάσεων Καταλογισμού και Συμψηφισμού από τον Ο.Π.Ε.Κ.Α. για Αχρεωστήτως Καταβληθέντα Ποσά Επιδόματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφαλιστων Υπερήλικων (Ε.Κ.Α.Α.Υ.)

Η Αρχή εξέτασε αναφορά ανασφάλιστου υπερήλικα¹⁰⁵, ο οποίος συνέχισε να λαμβάνει το πλήρες ποσό Ε.Κ.Α.Α.Υ. από τον Ο.Π.Ε.Κ.Α., ακόμα και μετά την έγκριση άλλων (στεγαστικών) επιδομάτων. Σύμφωνα με πάγια πρακτική του Ο.Π.Ε.Κ.Α., τα στεγαστικά επιδόματα λαμβάνονται υπόψη ως λόγος μείωσης του μηνιαίου ποσού του πρώτου επιδόματος, παρά τη διαφορετική στόχευσή τους.

Ο Ο.Π.Ε.Κ.Α. αντιλήφθηκε εκ των υστέρων το γεγονός αυτό και υπολόγισε μεγάλα ποσά ως αχρεωστήτως καταβληθέντα, ενώ παράλληλα εκκίνησε διαδικασία συμψηφισμού των οφειλών αυτών με τα τρέχοντα μηνιαία ποσά του επιδόματος, χωρίς την προηγούμενη έκδοση ρητής διοικητικής πράξης.

Η Αρχή επεσήμανε την υποχρέωση έκδοσης ειδικής και αιτιολογημένης απόφασης καταλογισμού, προκειμένου να διασφαλιστεί το δικαίωμα του πολίτη για άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής και δικαστικής προστασίας, σύμφωνα με τα άρθρα 10 παρ. 1 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος, καθώς και το άρθρο 13 της Ε.Σ.Δ.Α. Κατόπιν της παρέμβασης της Αρχής, ο Ο.Π.Ε.Κ.Α. προέβη στην έκδοση τροποποιητικών αποφάσεων της αρχικής εγκριτικής πράξης, με τις οποίες αποτυπώθηκε ρητώς ο καταλογισμός των οφειλών.

105. Φ.Υ. 341368.

7. Υποστήριξη της δημόσιας διοίκησης και των Ο.Τ.Α. υπέρ ευάλωτων ομάδων πληθυσμού¹⁰⁶

7.1. ΟΔΗΓΟΣ ΓΙΑ ΔΗΜΟΣΙΟΥΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΥΣ ΣΤΗΝ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η οικονομική κρίση της τελευταίας δεκαπενταετίας επέφερε σημαντικές επιπτώσεις, ιδίως στα άτομα που ανήκουν στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Η εμπειρία της Αρχής καταδεικνύει ότι μεγάλος αριθμός πολιτών είτε δεν γνωρίζει τα δικαιώματά του ή τις παροχές που δικαιούται, είτε στην πορεία της ζωής του, εντάσσεται στις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. Παράλληλα, ανακύπτουν προβλήματα και ως προς την αντιμετώπιση και εξυπηρέτησή τους από τις αρμόδιες υπηρεσίες της δημόσιας διοίκησης και της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Ο Συνήγορος έχει το πλεονέκτημα της ευελιξίας και της καθημερινής επαφής με τα προβλήματα της τρέχουσας πραγματικότητας και στηρίζει αυτούς τους πολίτες με την παροχή βασικής πληροφόρησης. Ταυτόχρονα, διαμεσολαβεί με σεβασμό για το ζήτημα που τους απασχολεί, αναδεικνύοντας δυσλειτουργίες και διαδικαστικά θέματα της δημόσιας διοίκησης και συμβάλλει με οργανωτικές και νομοθετικές προτάσεις για την αντιμετώπισή τους.

Με βάση την πολυετή εμπειρία του και ως βασικός συνομιλητής της δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης, ο Συνήγορος συνέταξε Οδηγό δικαιωμάτων και παροχών για τις ευάλωτες ομάδες πληθυσμού¹⁰⁷, και δημιούργησε σχετικό ιστότοπο¹⁰⁸, ο οποίος επικαιροποιείται και ανανεώνεται συστηματικά.

Παράλληλα, έκρινε σκόπιμο να υποστηρίξει και τις δημόσιες υπηρεσίες με την έκδοση ενός **Οδηγού για δημοσίους υπαλλήλους στην Εξυπηρέτηση ευάλωτων ομάδων πληθυσμού**¹⁰⁹, με στόχο την ενίσχυση της διοικητικής ικανότητας

106. Βλ. Ευπαθείς ομάδες πληθυσμού νοούνται οι κοινωνικές ομάδες πληθυσμού των οποίων η συμμετοχή στην κοινωνική και οικονομική ζωή δυσχεραίνεται, είτε εξαιτίας κοινωνικών και οικονομικών προβλημάτων ή σωματικών ή ψυχικών διαταραχών, είτε εξαιτίας απρόβλεπτων γεγονότων τα οποία επηρεάζουν την εύρυθμη λειτουργία της τοπικής, ή ευρύτερα περιφερειακής οικονομίας. Διακρίνονται σε δύο κατηγορίες: α. Ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και β. Ειδικές ομάδες Πληθυσμού (πηγή: Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών).

107. <https://www.synigoros-solidarity.gr/solidarity/assets/uploads/2016/02/odigos-dikaiwmatwn-paroxwn-gia-eyalotes-omades-2015.pdf>

108. Βλ. στον ιστοχώρο www.synigoros-solidarity.gr

109. <https://www.synigoros.gr/el/category/o.t.a./post/eidikh-ek8esh-or-odhgos-dhmosiwn-ypallhwn-5>

του Δημοσίου στον κρίσιμο αυτό τομέα. **Ο οδηγός αποσκοπεί στην παροχή βασικών κατευθυντηρίων αρχών για την ενδεδειγμένη εξυπηρέτηση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων από τις υπηρεσίες του δημοσίου τομέα και τις κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων, αποτελώντας ένα ιδιαίτερα χρηστικό υποστηρικτικό εργαλείο στο δύσκολο έργο τους.**

Για την τεκμηρίωσή του, προηγήθηκε διαβούλευση με δημοσίους υπαλλήλους, εμπειρογνώμονες, κοινωνικές υπηρεσίες και εκπροσώπους φορέων της Κοινωνίας των Πολιτών που συνεπικουρούν τις ευπαθείς ομάδες. Τα πορίσματα της διαβούλευσης, σε συνδυασμό με τη συσσωρευμένη εμπειρία της Αρχής, αποτυπώθηκαν υπό τη μορφή συστάσεων και γενικών κατευθύνσεων σχετικά με τον ρόλο του δημοσίου υπαλλήλου ως αρωγού στην εξυπηρέτηση των ευάλωτων ομάδων, τη συμπεριφορά, τις μεθόδους και τις τεχνικές επικοινωνίας. Στις εξειδικευμένες αυτές οδηγίες παρατίθεται, επίσης, όλο το συναφές νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο μπορούν να ανατρέχουν οι υπάλληλοι των δημοσίων υπηρεσιών και των κοινωνικών υπηρεσιών των Δήμων, οι δυνατότητες παραπομπής σε άλλους υποστηρικτικούς φορείς, πρακτικές οδηγίες και συμβουλές για την εξυπηρέτηση κάθε ομάδας – στόχου ευάλωτων, συστάσεις για τη διαχείριση κρίσεων, κατεύθυνση για τη σύναψη συνεργασιών και τη δημιουργία δικτύων, όπως και οδηγίες για την προσβασιμότητα και την κτιριακή υποδομή¹¹⁰.

7.2. ΜΕΙΩΣΕΙΣ Η ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ ΤΩΝ ΕΥΑΛΩΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ ΑΠΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΦΟΡΟΥΣ ΚΑΙ ΤΕΛΗ

Τα δημοτικά συμβούλια δύνανται, με απόφασή τους, να μειώσουν τους δημοτικούς φόρους ή τα τέλη μέχρι 50%, ή να απαλλάξουν πλήρως από την επιβολή τους απόρους, άτομα με αναπηρία, πολύτεκνους, τρίτεκνους, μονογονεϊκές οικογένειες και μακροχρόνια ανέργους (όπως η ιδιότητα αυτών οριοθετείται αντίστοιχα από την κείμενη νομοθεσία), καθώς και δικαιούχους του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης του άρθρου 235 του ν. 4389/2016, υπό τις προϋποθέσεις που ορίζει η κείμενη νομοθεσία¹¹¹. Εφόσον έχει ληφθεί σχετική απόφαση από τον οικείο Ο.Τ.Α., οι πολίτες που εμπίπτουν στις κατηγορίες αυτές δύνανται να υποβάλουν σχετικό αίτημα.

110. Ειδικότερα, οι ειδικές οδηγίες αφορούν τις παρακάτω ομάδες των ευάλωτων: τα άτομα με αναπηρία (με ειδικές κατευθύνσεις για τα άτομα με περιορισμένη όραση – τύφλωση, βαρηκοΐα, κώφωση, κινητικές και νοητικές αναπηρίες, και ψυχικές διαταραχές), τους χρήστες ουσιών, τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα θύματα παράνομης διακίνησης και εμπορίας (Trafficking), τους άστεγους, τους αιτούντες άσυλο, τους πρόσφυγες και μετανάστες, τους Ρομά, τις θρησκευτικές μειονότητες, τους μακροχρόνια ανέργους, τα άτομα της Κοινότητας ΛΟΑΤΚΙ+ και τα παιδιά.

111. Ν. 3463/2006 (Κώδικας Δήμων και Κοινοτήτων), άρθρο 202 παρ. 3.

Ο Συνήγορος διαμεσολαβεί σε αναφορές πολιτών που εντάσσονται στις ευ-άλωτες ή στις ειδικές ομάδες, κατόπιν απόρριψης αιτημάτων για την απαλλαγή τους από την καταβολή δημοτικών φόρων και τελών από τα δημοτικά συμβούλια των Ο.Τ.Α.¹¹². Τα προβλήματα αφορούν συνήθως σε αίτημα αναπροσαρμογής των εισοδηματικών κριτηρίων που προβλέπεται στην απόφαση των δημοτικών συμβουλίων για τη μείωση ή απαλλαγή από τα δημοτικά τέλη, απόρριψη αιτημάτων λόγω εσφαλμένης ερμηνείας των προϋποθέσεων που προβλέπει ο νόμος για την ένταξή τους στις ευεργετικές διατάξεις, καθυστερήσεις στην εξέταση των αιτημάτων από τα δημοτικά συμβούλια, κ.ά.¹¹³.

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση πολίτη που ζήτησε τη διαμεσολάβηση της Αρχής μετά την απόρριψη αιτήματός του από τον Δήμο Αθηναίων για απαλλαγή από την καταβολή δημοτικών τελών λόγω πολυτεχνίας¹¹⁴. Σύμφωνα με το αιτιολογικό της απόρριψης, το αίτημά του δεν μπορούσε να γίνει δεκτό, επειδή δεν δήλωνε προστατευόμενα μέλη.

Ο Συνήγορος απευθύνθηκε στο αρμόδιο Τμήμα Ανταποδοτικών Τελών και Τ.Α.Π. του Δήμου, υπενθυμίζοντας την κείμενη νομοθεσία που διέπει τη δυνατότητα απαλλαγής πολυτέκνων από την καταβολή δημοτικών φόρων και τελών, καθώς και τις ειδικότερες διατάξεις περί πολυτεχνικής ιδιότητας¹¹⁵. Επισημάνθηκε ότι, η πολυτεχνική ιδιότητα αποδεικνύεται με το πιστοποιητικό οικογενειακής κατάστασης, συνοδευόμενο από πιστοποιητικό της Ανώτατης Συνομοσπονδίας Πολυτέκνων Ελλάδος (Α.Σ.Π.Ε).

Ειδικότερα, υποστήριξε ότι οι γονείς που απέκτησαν την πολυτεχνική ιδιότητα βάσει των διατάξεων του ν. 860/1979, καθώς και όσοι την απέκτησαν βάσει των

112. Ειδικές ομάδες πληθυσμού νοούνται εκείνες οι ομάδες του πληθυσμού, οι οποίες βρίσκονται σε μειονεκτική θέση ως προς την ομαλή ένταξή τους στην αγορά εργασίας από οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά αίτια. Σε αυτές ανήκουν οι άνεργοι νέοι, οι αρχηγοί μονογονεϊκών οικογενειών, οι αναλφάβητοι, οι κάτοικοι απομακρυσμένων περιοχών, οι πολύτεκνοι, οι ανήλικοι παραβάτες, κ.ά.

113. Φ.Υ. 381144.

114. Φ.Υ. 370322.

115. Ν. 3454/2006, άρθρο 6 παρ. 1: «1. Πολύτεκνοι υπό την έννοια του παρόντος νόμου είναι οι γονείς οι έχοντες τη γονική μέριμνα και επιμέλεια τεσσάρων τουλάχιστον τέκνων από έναν ή περισσότερους γάμους ή νομιμοποιηθέντων ή νομίμως αναγνωρισθέντων ή υιοθετημένων, τα οποία είναι άγαμα και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό τρίτο (23ο) έτος της ηλικίας τους ή σπουδάζουν σε αναγνωρισμένες τριτοβάθμιες σχολές πανεπιστημιακής και τεχνολογικής εκπαίδευσης και αναγνωρισμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα της ημεδαπής ή της αλλοδαπής ή εκπληρώνουν τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις και δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πέμπτο (25ο) έτος της ηλικίας τους. Στα τέκνα αυτά συνυπολογίζονται και αυτά με οποιαδήποτε αναπηρία σε ποσοστό εξήντα επτά τοις εκατό (67%) και άνω ισοβίως, ανεξαρτήτως ηλικίας και οικογενειακής κατάστασης...».

διατάξεων του ν. 3454/2006, τη διατηρούν ισοβίως και απολαμβάνουν ισοβίως τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτή, τα δε τέκνα τους προστατεύονται και απολαμβάνουν των δικαιωμάτων των τέκνων πολυτέκνων όσο διαρκεί η πολυτεκνική ιδιότητα, έστω και του ενός γονέα. Ο Συνήγορος, υποστήριξε επίσης ότι η ιδιότητα ισχύει δια βίου, και μάλιστα οι έχοντες την ιδιότητα του πολυτέκνου απολαμβάνουν ισοβίως τα δικαιώματα που απορρέουν από αυτή.

Κατά την άποψη της Αρχής, ο Δήμος, απορρίπτοντας το αίτημα του πολίτη, με το σκεπτικό ότι ορισμένα από τα τέκνα του είχαν υπερβεί το ηλικιακό όριο που θέτει η παρ. 1 του άρθρου 6 του ν. 3454/2006, προέβη σε εσφαλμένη ερμηνεία των διατάξεων του ν. 3464/2005. Ειδικότερα, η Αρχή υποστήριξε ότι αυτά τα όρια λαμβάνονται υπόψη αποκλειστικά και μόνο για την απονομή της ιδιότητας του πολυτέκνου από την Α.Σ.Π.Ε., και όχι για τη διατήρηση αυτής. Άλλωστε, η Α.Σ.Π.Ε. προβαίνει σε θεώρηση των πολυτεκνικών ταυτοτήτων, ακόμα και όταν τα παιδιά των πολυτέκνων έχουν υπερβεί τα προαναφερόμενα ηλικιακά όρια, ακόμα δηλαδή και όταν δεν υπάρχουν πια προστατευόμενα μέλη, γεγονός που αποδεικνύει την ισοβιότητα της πολυτεκνικής ιδιότητας. Δεδομένου, συνεπώς, ότι υπέρ των πολυτέκνων υπάρχει το τεκμήριο της εφ' όρου ζωής διατήρησης της πολυτεκνικής ιδιότητας, ο Συνήγορος ζήτησε από τον Δήμο να επανεξετάσει το αίτημα του πολίτη.

Η αρμόδια Υπηρεσία του Δήμου έκανε αποδεκτή την άποψη της Αρχής και ικανοποίησε το αίτημα του πολίτη, χορηγώντας ισοβίως απαλλαγή από την καταβολή δημοτικών τελών και φόρων, παρότι τα δύο από τα τέσσερα τέκνα του έχουν υπερβεί το 25ο έτος της ηλικίας τους.

8. Διαδικασία βεβαίωσης προστίμων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας (Κ.Ο.Κ.)

Το ζήτημα της βεβαίωσης και του χρόνου παραγραφής των αξιώσεων των Ο.Τ.Α. που αφορούν σε πρόστιμα του Κ.Ο.Κ. έχει απασχολήσει διαχρονικά την Αρχή¹¹⁶.

Την τελευταία διετία¹¹⁷, ο Συνήγορος διερεύνησε ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό αναφορών σχετικά με την προθεσμία βεβαίωσης των προστίμων του Κ.Ο.Κ και μέσω της διαμεσολαβητικής του δράσης, επεδίωξε την ενιαία εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας από τους Δήμους της χώρας¹¹⁸.

116. Βλ. Ετήσια Έκθεση ΣτΠ 2023 και 2024, Κεφάλαιο 7.1, σελ.102 – 104 και Κεφάλαιο 10, σελ. 122 – 124, αντίστοιχα.

117. Το σύνολο των αναφορών αφορούσαν σε ενενήντα (90) και πλέον Δήμους της χώρας.

118. Ν. 542/1977.

Στο πλαίσιο χειρισμού των υποθέσεων, η Αρχή πραγματοποίησε σειρά παρεμβάσεων, μέσω αλληλογραφίας, τηλεφωνικής επικοινωνίας, αλλά και συναντήσεων με τους αρμόδιους φορείς. Ειδικότερα, κλιμάκιο επιστημόνων, με επικεφαλής τη Βοηθό Συνήγορο, πραγματοποίησε συνάντηση εργασίας: α) στις 21.02.2025, στο Υπουργείο Εσωτερικών με στελέχη της Γενικής Διεύθυνσης Οικονομικών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Αναπτυξιακής Πολιτικής και β) στις 24.02.2025, στην έδρα της Αποκεντρωμένης Κρήτης, με εκπροσώπους των Δήμων Ηρακλείου, Χανίων και Ρεθύμνου.

Πολλοί Δήμοι συμμορφώθηκαν με τις υποδείξεις του Συνηγόρου και διέγραψαν οφειλές που είχαν βεβαιωθεί μετά την παρέλευση της τριετίας¹¹⁹. Ωστόσο, σε ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις, Δήμοι δεν ανταποκρίθηκαν θετικά και δεν προέβησαν στη βεβαίωση εντός της, προβλεπόμενης από το άρθρο 71 του ν. 542/1977, προθεσμίας¹²⁰. Η Αρχή κατέγραψε τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις της για το ζήτημα αυτό σε Πόρισμα προς τον Υπουργό Εσωτερικών¹²¹.

Το πρόβλημα της βεβαίωσης και είσπραξης των προστίμων Κ.Ο.Κ. επανήλθε με ιδιαίτερη ένταση μετά την ψήφιση του ν. 5027/2023, ο οποίος όρισε προθεσμίες μεταβατικής περιόδου για την είσπραξη των οφειλών¹²². **Η ασαφής στάση του Υπουργείου Εσωτερικών και η έλλειψη ρητής νομοθετικής πρόβλεψης, ανέδειξαν ως καιρία την παρέμβαση του Συνηγόρου, ο οποίος επαναδιατύπωσε την πάγια θέση του ως προς την προθεσμία της ταμειακής βεβαίωσης των προστίμων του Κ.Ο.Κ., δηλαδή ότι η κλήση αποτελεί τον νόμιμο τίτλο βεβαίωσης και ότι το ποσό του προστίμου που έχει επιβληθεί με αυτή θα πρέπει να βεβαιωθεί από τους Δήμους έως το διάστημα των τριών (3) ετών από την παραλαβή του**¹²³.

119. Δήμος Θεσσαλονίκης, Δήμος Καλαμαριάς, Δήμος Κηφισιάς, Δήμος Θέρμης, Δήμος Ξάνθης, Δήμος Μεταμόρφωσης, Δήμων Σπάτων – Αρτέμιδος, Δήμος Π. Φαλήρου, Δήμος Τρικκαίων, Δήμος Αμαρουσίου, Δήμος Αλεξανδρούπολης, Δήμος Πέλλας, Δήμος Κατερίνης, Δήμος Ηρακλείου Κρήτης, Δήμος Ορεστιάδας, Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου, Δήμος Καλαμάτας, Δήμος Βόλου, Δήμος Γλυφάδας, Δήμος Πειραιά, Δήμος Ρεθύμνου, Δήμος Πατρέων, Δήμος Νάουσας και Δήμος Φιλοθέης – Ψυχικού.

120. Δήμος Χανίων, Δήμος Χαλανδρίου, Δήμος Λαρισαίων, Δήμος Μυτιλήνης.

121. Βλ. το υπ' αρ. πρωτ. 364644/33380/02.06.2025 Πόρισμα του ΣτΠ προς τον Υπουργό Εσωτερικών <https://www.synigoros.gr/el/category/synopseis-porismata/post/porisma-or-bebaiwsh-prostimwn-apo-toys-dhmoys-roy-problepontai-apo-ton-kok>

122. Προς αποσαφήνιση του οικείου κανονιστικού πλαισίου εκδόθηκαν οι υπ' αρ. πρωτ. 534/04.05.2023 και 17729/23.02.2024 εγκύκλιες οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών.

123. Η νομολογία πάγια δέχεται ότι η τριετής προθεσμία άρχεται από την κτήση του τίτλου βεβαίωσης (κλήση), συμβάλλοντας καθοριστικά στην αποσαφήνιση του όρου του νόμιμου τίτλου κατά την είσπραξη εσόδων από τους Δήμους (βλ. υπ' αρ. 3618/2020 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης και υπ' αρ. 13675/2023 απόφαση του Διοικητικού Πρωτοδικείου Αθηνών).

Τα προβλήματα που απασχόλησαν τον Συνήγορο αφορούσαν κυρίως¹²⁴:

- Την εκπρόθεσμη βεβαίωση της οφειλής λόγω καθυστέρησης στην ανεύρεση των στοιχείων του παραβάτη από τον οικείο Δήμο ή λόγω καθυστέρησης στη διαβίβαση των πράξεων βεβαίωσης παράβασης από άλλες Αρχές.
- Το χρόνο είσπραξης των αυτοτελών προστίμων, καθώς οι διατάξεις του ν. 5027/2023 δημιούργησαν δύο κατηγορίες προστίμων, αυτών που γεννήθηκαν πριν ή μετά τις 31.12.2018, αναγνωρίζοντας στους Δήμους τη δυνατότητα να τα εισπράξουν, χρησιμοποιώντας τις διατάξεις περί εικοσαετούς προθεσμίας παραγραφής¹²⁵. Η χρήση της εικοσαετούς προθεσμίας μπορούσε να γίνει μέχρι και για δύο έτη από την έναρξη ισχύος του ν. 5025/2023, δηλαδή μέχρι τις 02.03.2025. Συνεπώς, μετά την παρέλευση της ως άνω αποσβεστικής προθεσμίας, ανακύπτουν ζητήματα απώλειας του δικαιώματος είσπραξης από τον οικείο Δήμο.
- Την επιστροφή των ποσών που αχρεωστήτως είχαν εισπραχθεί για πρόστιμα Κ.Ο.Κ. παρελθόντων ετών. Ενδεικτικά, σε περίπτωση πολίτη που είχε προβεί σε καταβολή στο πλαίσιο ρύθμισης των οφειλών, κατόπιν παρέμβασης του Συνηγόρου, η αρμόδια υπηρεσία εισηγήθηκε στη Δημοτική Επιτροπή την επιστροφή του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού¹²⁶.
- Την επιβάρυνση των οφειλών με προσαυξήσεις εκπρόθεσμης καταβολής. Με τη διαμεσολάβηση του Συνηγόρου, οι Δήμοι στις περισσότερες περιπτώσεις προχώρησαν στη διαγραφή τους κατόπιν απόφασης της Δημοτικής Επιτροπής, εφόσον δεν αποδεικνύετο από τα τηρούμενα αρχεία η νόμιμη αποστολή στους ενδιαφερόμενους ατομικών ειδοποιήσεων.

Ο Συνήγορος, καθότι εξακολουθεί να δέχεται πολύ μεγάλο αριθμό αναφορών πολιτών σχετικά με τα ανωτέρω ζητήματα, κατέληξε στη διαπίστωση ότι **η δι-αχρονικά αμφιλεγόμενη στάση του Υπουργείου Εσωτερικών και η αδράνεια μιας υποστελεχωμένης Διοίκησης στη συλλογή επίσημων στοιχείων, καθυστερούν την ομοιόμορφη εφαρμογή του οικείου νομοθετικού πλαισίου από τους Δήμους, ώστε να εμπεδωθεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης προς τη διοίκηση και ισότητας μεταξύ των πολιτών.**

Για τον λόγο αυτό, διατύπωσε πρόταση νομοθετικής ρύθμισης προς το Υπουργείο Εσωτερικών, σύμφωνα με την οποία: «*Η ταμειακή βεβαίωση των αυτοτελών προστίμων, μεταξύ των οποίων και των προστίμων του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας δύναται να διενεργείται μετά την πάροδο της παραπάνω προθεσμίας (των τριών μηνών) και αυστηρά όχι πέραν των τριών ετών από της λήξεως του έτους*

124. Φ.Υ. 370203, 376383, 376679, 376995, 377418, κ.ά.

125. Βλ. Α.Ν. 344/1968.

126. Κατ' εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 74Α παρ. 2 περ. ε του ν. 3852/2010.

εντός του οποίου εκδόθηκε ο τίτλος βεβαίωσης, ανεξαρτήτως του εάν επετεύχθη εντός της ως άνω προθεσμίας η συλλογή των στοιχείων για τον προσδιορισμό του προσώπου του παραβάτη – οφειλέτη».

Ειδικά για τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν έως και 31.12.2018, ο Συνήγορος πρότεινε την έκδοση από το αρμόδιο Υπουργείο εγκύκλιος οδηγίας, με την οποία να ορίζεται ρητά η απαγόρευση είσπραξης από τους Δήμους οφειλών που προέρχονται από πρόστιμα του Κ.Ο.Κ., τα οποία βεβαιώθηκαν πέραν της τριετούς αποσβεστικής προθεσμίας του άρθρου 71 του ν. 542/1977.

Ωστόσο, η εγκύκλιος οδηγία που εκδόθηκε από το Υπουργείο Εσωτερικών δεν συνέβαλε στην ουσιαστική επίλυση του ζητήματος, καθώς οι παρεχόμενες διευκρινήσεις παρέμειναν αμφιλεγόμενες, καταλήγοντας ότι «...*τυχόν εκκρεμότητες σε σχέση με τα πρόστιμα Κ.Ο.Κ. παρελθόντων ετών, τα οποία βεβαιώθηκαν πέραν της τριετίας και βρίσκονται ακόμα στο στάδιο της είσπραξής τους, στο πλαίσιο της διοικητικής αυτοτέλειας των Ο.Τ.Α. που εγγυάται την οικονομική τους αυτοτέλεια, πρέπει να εξετάζονται ως προς τον τρόπο αντιμετώπισής του κατά περίπτωση και με βάση τα πραγματικά περιστατικά από τα αρμόδια όργανα των Δήμων*¹²⁷». Η διαμεσολάβηση της Αρχής για τις σχετικές υποθέσεις συνεχίζεται.

Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη τα προβλήματα που δημιουργεί η καθυστέρηση επίδοσης και βεβαίωσης των πράξεων βεβαίωσης παράβασης, ο Συνήγορος, στις παρατηρήσεις¹²⁸ που υπέβαλε στο σχεδίου νόμου του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης «Ψηφιακή ενίσχυση της οδικής ασφάλειας και λοιπές διατάξεις» προς την αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, επεσήμανε, μεταξύ άλλων, ότι:

Η συμμόρφωση των οδηγών με τους κανόνες οδικής συμπεριφοράς και η, κατά συνέπεια, μείωση της παραβατικής συμπεριφοράς αυτών συνδέεται άρρηκτα με την άμεση επίδοση στον παραβάτη των πράξεων βεβαίωσης παραβάσεων, καθώς και την άμεση εκτέλεση των προβλεπόμενων ποινών και κυρώσεών τους (είσπραξη των ποσών των προστίμων, αφαίρεση της άδειας και των πινακίδων κυκλοφορίας του οχήματος, όπου προβλέπεται), τα οποία συντελούν στη διαφύλαξη της οδικής ασφάλειας.

127. Η υπ' αρ. 38445/11.07.2025 Εγκύκλιος του ΥΠ.ΕΣ. «Παροχή διευκρινίσεων επί της αποσβεστικής προθεσμίας για τη βεβαίωση οφειλών από πρόστιμα του Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας».

128. Βλ. παρούσα έκθεση, Παρατηρήσεις επί Σχεδίων Νόμου, 2.2. σελ. 166.

9. Καθυστερήσεις Δήμων στη Βεβαίωση και Είσπραξη Οφειλών από Εισφορά σε Γη και Χρήμα

Κατά το έτος 2025, ο Συνήγορος του Πολίτη εξέτασε σημαντικό αριθμό αναφορών που αφορούσαν στην καθυστερημένη επιβολή, βεβαίωση και είσπραξη εισφορών σε γη και χρήμα, στο πλαίσιο πράξεων εφαρμογής σχεδίων πόλης. Οι αναφορές ανέδειξαν δομικές δυσχέρειες στη διαχείριση των σχετικών αξιώσεων από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ιδίως όταν αυτές αναζητούνταν πολλά έτη μετά την κύρωση των πράξεων εφαρμογής.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος προέβη σε παρεμβάσεις με σκοπό την αποσαφήνιση ζητημάτων που αφορούν στην αποσβεστική προθεσμία και την παραγραφή των αξιώσεων των Ο.Τ.Α., συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενιαίας διοικητικής πρακτικής και στην ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου. Σε αρκετές περιπτώσεις, η Διοίκηση υιοθέτησε τις θέσεις της Αρχής.

9.1. ΥΠΟΧΡΕΩΣΗ ΕΙΣΦΟΡΑΣ ΣΕ ΓΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑ – ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Το άρθρο 24 του Συντάγματος θεμελιώνει την υποχρέωση του Κράτους για χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό, με στόχο την ορθολογική ανάπτυξη των πόλεων και την προστασία του περιβάλλοντος. Παράλληλα, καθιερώνει την υποχρεωτική, χωρίς αποζημίωση, συμμετοχή των ιδιοκτητών στη δημιουργία κοινόχρηστων χώρων και υποδομών.

Η πρώτη σύγχρονη προσπάθεια οικιστικού σχεδιασμού πραγματοποιήθηκε με τον ν. 947/1979¹²⁹, ενώ ο ν. 1337/1983¹³⁰ («νόμος Τρίτση») εισήγαγε την **Πράξη Εφαρμογής** ως το βασικό εργαλείο καθορισμού των μεταβολών στις ιδιοκτησίες και των εισφορών σε γη και χρήμα, επιδιώκοντας την αποτελεσματική υλοποίηση των σχεδίων πόλης προς εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος.

Η εισφορά επιβάλλεται στους ιδιοκτήτες ακινήτων μετά την κύρωση της Πράξης Εφαρμογής και αποσκοπεί στη χρηματοδότηση και δημιουργία κοινόχρηστων χώρων (όπως δρόμοι, πλατείες, άλση), καθώς και βασικών υποδομών (ύδρευση, αποχέτευση κ.λπ.), στις περιοχές που εντάσσονται στο σχέδιο πόλης. Η εισφορά μπορεί να είναι είτε σε γη, με παραχώρηση τμήματος του οικοπέδου, είτε σε χρήμα, ανάλογα με τις ανάγκες του σχεδιασμού.

129. Ν. 947/1979, Φ.Ε.Κ. 169Α «Περί οικιστικών περιοχών».

130. Ν. 1337/1983, Φ.Ε.Κ. 33Α «Επέκταση των πολεοδομικών σχεδίων, οικιστική ανάπτυξη και σχετικές ρυθμίσεις».

9.2. ΚΑΘΥΣΤΕΡΗΣΗ ΣΤΗ ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΚΑΙ ΕΙΣΠΡΑΞΗ ΤΩΝ ΕΙΣΦΟΡΩΝ ΣΕ ΓΗ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη έγινε αποδέκτης πλήθους αναφορών πολιτών που κλήθηκαν να καταβάλουν εισφορές σε γη και χρήμα, ακόμη και είκοσι ή περισσότερα έτη μετά την κύρωση της Πράξης Εφαρμογής. Οι καθυστερήσεις αυτές δημιουργούν ανασφάλεια δικαίου και σημαντική οικονομική επιβάρυνση για τους πολίτες, ενώ παράλληλα υπονομεύουν τη δυνατότητα των Δήμων να χρηματοδοτήσουν έγκαιρα τα αναγκαία πολεοδομικά έργα.

Από τη διερεύνηση των υποθέσεων, προέκυψε ότι πρόκειται για παγιωμένη κακή διοικητική πρακτική, στο πλαίσιο της οποίας Δήμοι αδράνησαν επί σειρά ετών και, εκ των υστέρων, αρνήθηκαν να εφαρμόσουν το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, εξωθώντας τους πολίτες σε προσφυγή ενώπιον ανεξάρτητων αρχών ή των δικαστηρίων¹³¹.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι δημοτικές αρχές επικαλούνται γνωμοδοτήσεις για να δικαιολογήσουν τη μη εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας, συστήνοντας στους πολίτες την προσφυγή στη δικαιοσύνη. Η πρακτική αυτή δεν συνάδει με τις αρχές της νομιμότητας, της χρηστής διοίκησης και της ασφάλειας δικαίου, και επιβαρύνει αδικαιολόγητα τόσο τους πολίτες όσο και τη δικαιοσύνη.

Οι δυσλειτουργίες αυτές εκδηλώθηκαν με ιδιαίτερη ένταση ως προς την εισφορά σε χρήμα.

9.2.1. Εισφορά σε χρήμα

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαχρονικά διαμεσολαβήσει σε ζητήματα που αφορούν τη βεβαίωση και την παραγραφή αξιώσεων των Ο.Τ.Α. από εισφορές σε γη και χρήμα. Κομβικής σημασίας υπήρξε η Γνωμοδότηση 170/2020 του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η οποία εκδόθηκε κατόπιν ερωτήματος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Με τη γνωμοδότηση αυτή διευκρινίστηκε **ότι η αποσβεστική προθεσμία για τη βεβαίωση της εισφοράς σε χρήμα είναι πενταετής και αρχίζει από το τέλος του οικονομικού έτους, εντός του οποίου κυρώθηκε η Πράξη Εφαρμογής. Αντίστοιχα, ο χρόνος παραγραφής για την είσπραξη των βεβαιωμένων οφειλών είναι επίσης πενταετής, και αρχίζει από το τέλος του οικονομικού έτους της οριστικής βεβαίωσής τους.** Η γνωμοδότηση έγινε αποδεκτή από τον Υπουργό Περιβάλλοντος και Ενέργειας και κοινοποιήθηκε σε όλους τους Δή-

131. Φ.Υ. 327259, 321579, 327718 και 350972.

μους¹³², καθιστώντας την εφαρμογή της υποχρεωτική.

Επισημαίνεται ότι η πενταετής προθεσμία προβλέπεται ήδη από τον ν. 1337/1983¹³³ και αποτελεί το μοναδικό νόμιμο χρονικό διάστημα εντός του οποίου οι Δήμοι μπορούν να βεβαιώνουν και να εισπράττουν σχετικές απαιτήσεις. Η δυνατότητα καταβολής της εισφοράς σε δόσεις δεν αναιρεί την υποχρέωση εμπρόθεσμης βεβαίωσης, δεδομένου ότι, εφόσον η εισφορά έχει βεβαιωθεί εντός της πενταετίας από την κύρωση της Πράξης Εφαρμογής, η αποπληρωμή της πρέπει να ολοκληρωθεί εντός προθεσμίας εννέα (9) ετών από την πράξη επιβολής της.

Παρά τα ανωτέρω, αρκετοί Δήμοι εξακολούθησαν να αναζητούν εισφορές δεκαετιών, ακόμη και από τον προηγούμενο αιώνα, προκαλώντας εύλογες αντιδράσεις πολιτών. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση του Δήμου Βόλου, όπου επιβλήθηκαν εισφορές βάσει Πράξης Εφαρμογής του 1994, οι οποίες βεβαιώθηκαν σχεδόν τριάντα έτη αργότερα. Μετά από παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, τα ποσά διαγράφηκαν¹³⁴.

Αντίστοιχα, στον Δήμο Κασσάνδρας, οφειλή που βεβαιώθηκε το 2023 για ακίνητο ενταγμένο στο σχέδιο πόλης από το 2003 κρίθηκε εκπρόθεσμη¹³⁵. Ο Δήμος επικατέστηκε αρχικά τη μεταβατική διάταξη του άρθρου 72 του ν. 5027/2023¹³⁶, πλην όμως, σύμφωνα με τη θέση της Αρχής και του Υπουργείου Εσωτερικών, οι εισφορές του άρθρου 9 του ν. 1337/1983 υπάγονται στο ειδικό καθεστώς της πενταετούς αποσβεστικής προθεσμίας, όπως ρητά προβλέπεται στη Γνωμοδότηση 170/2020 του Ν.Σ.Κ.

Ακολούθως, πολίτης προσέφυγε στην Αρχή, διαμαρτυρόμενος για τη μη χορήγηση βεβαίωσης περί μη οφειλής από τον Δήμο Νέας Προποντίδας για ακίνητο ενταγμένο στο σχέδιο πόλης με Πράξη Εφαρμογής, κυρωθείσα το έτος 2001, με απόφαση του Νομάρχη Χαλκιδικής. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη, η νομική σύμβουλος του Δήμου εισηγήθηκε τη διαγραφή της οφειλής

132. Τα με αριθμ. πρωτ. 94670/21.12.2021 και 17729/23.02.2024 έγγραφα της Διεύθυνσης Οικονομικών Ο.Τ.Α. του ΥΠ.ΕΣ. προς τις Αποκεντρωμένες Διοικήσεις.

133. Φ.Υ. 309088, 353184 και 353579.

134. Φ.Υ. 359376.

135. Φ.Υ. 335517.

136. Ν. 5027/2023, Φ.Ε.Κ. 48Α «Σύστημα Καινοτομίας στον δημόσιο τομέα Ρυθμίσεις Γενικής Γραμματείας Ανθρωπίνου Δυναμικού Δημοσίου Τομέα Ρυθμίσεις για τη λειτουργία των Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού και των αποκεντρωμένων διοικήσεων και για την ευζωία των ζώων συντροφιάς. Λοιπές επείγουσες ρυθμίσεις του Υπουργείου Εσωτερικών και άλλες διατάξεις».

λόγω παραγραφής¹³⁷, θέση που τελικώς έγινε δεκτή.

Σε άλλη περίπτωση, Δήμος προχώρησε στη σύνταξη βεβαιωτικού χρηματικού καταλόγου και στη βεβαίωση της οφειλής επτά (7) έτη μετά την κύρωση της Πράξης Εφαρμογής¹³⁸, γεγονός που κρίθηκε αντίθετο προς το ισχύον νομικό πλαίσιο περί αποσβεστικής προθεσμίας.

Ιδιαίτερη περίπτωση αποτέλεσε αναφορά πολίτη σχετικά με ειδοποίηση για οφειλή δόσεων που ανάγονταν στο έτος 2005. Κατά τη διερεύνηση της υπόθεσης, προέκυψε ότι η οφειλή είχε επιμεριστεί σε δώδεκα εξαμηνιαίες δόσεις και ότι είχαν καταβληθεί οι πρώτες οκτώ έως το 2009, ενώ οι υπόλοιπες δεν είχαν αναζητηθεί από τον Δήμο εντός των προβλεπόμενων χρονικών ορίων. Κατόπιν της παρέμβασης της Αρχής, η απαίτηση κρίθηκε παραγεγραμμένη¹³⁹.

Στον Δήμο Κοζάνης, εισφορά σε χρήμα που προερχόταν από Πράξη Εφαρμογής του 1993 και διορθωτική πράξη του 1999, η οποία κυρώθηκε το 2006, επιχειρήθηκε να εισπραχθεί το 2021. Παρά το γεγονός ότι ο Συμπαραστάτης του Δημότη και της Επιχείρησης του Δήμου Κοζάνης είχε γνωμοδοτήσει υπέρ της διαγραφής της οφειλής, ο Δήμος αρχικά αρνήθηκε να προχωρήσει στη διαγραφή, επικαλούμενος τη Γνωμοδότηση 92/2022 του Ν.Σ.Κ. Ωστόσο, η εν λόγω γνωμοδότηση επιβεβαιώνει την πενταετή αποσβεστική προθεσμία και, κατόπιν της περαιτέρω παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη, η οφειλή τελικώς διαγράφηκε¹⁴⁰.

Αντιθέτως, στο πλαίσιο εξέτασης υπόθεσης στον Δήμο Παιανίας, διαπιστώθηκε ότι η αξίωση του Δήμου για την είσπραξη εισφοράς σε χρήμα δεν είχε υποπέσει σε παραγραφή, καθώς για το συγκεκριμένο ακίνητο είχε εκδοθεί διορθωτική Πράξη Εφαρμογής το έτος 2020¹⁴¹. Στην περίπτωση αυτή, ο νομικός σύμβουλος του Δήμου αποδέχθηκε την εφαρμογή της πενταετούς παραγραφής ως γενικού κανόνα, μολονότι αυτή δεν είχε συμπληρωθεί λόγω της νεότερης διορθωτικής πράξης.

Ωστόσο, ο ίδιος Δήμος υιοθέτησε αντίθετη στάση ως προς άλλο ακίνητο, το οποίο είχε ενταχθεί στο σχέδιο πόλης με Πράξη Εφαρμογής του 2010, αποκρούοντας την εφαρμογή της πενταετούς παραγραφής, παρά το γεγονός ότι στην περίπτωση αυτή δεν υφίστατο νεότερη διορθωτική πράξη, ικανή να επηρεάσει την έναρξη ή τη διακοπή της παραγραφής, γεγονός που ανέδειξε την έλλειψη ενιαίας και συνεπούς διοικητικής πρακτικής.

137. Φ.Υ. 366345.

138. Φ.Υ. 369772.

139. Φ.Υ. 352367.

140. Φ.Υ. 374385.

141. Φ.Υ. 373769.

Οι ανωτέρω υποθέσεις καταδεικνύουν ότι η μη έγκαιρη βεβαίωση και είσπραξη των εισφορών σε χρήμα δεν αποτελεί μεμονωμένο φαινόμενο, αλλά επαναλαμβανόμενη πρακτική, η οποία απαιτεί συνεπή εφαρμογή του ισχύοντος νομικού πλαισίου από τους Ο.Τ.Α.

9.2.2. Εισφορά από μετατροπή γης σε χρήμα

Πέραν της εισφοράς σε χρήμα του άρθρου 9 του ν. 1337/1983, ζητήματα καθυστέρησης στη βεβαίωση και είσπραξη ανακύπτουν και στις περιπτώσεις μετατροπής της εισφοράς σε γη σε ισάξια χρηματική υποχρέωση, οι οποίες ακολουθούν ειδικότερη διαδικασία και διακριτό νομικό καθεστώς.

Η εισφορά σε γη μπορεί, υπό προϋποθέσεις, να μετατραπεί σε ισάξια χρηματική υποχρέωση, όταν το προς παραχώρηση τμήμα δεν είναι πολεοδομικά αξιοποιήσιμο ή η αφαίρεσή του είναι φανερά επιζήμια για την ιδιοκτησία. Το ποσό που προκύπτει από τη μετατροπή αυτή διατίθεται αποκλειστικά **για τη δημιουργία κοινόχρηστων και κοινωφελών χρήσεων και σκοπών.**

Το Υπουργείο Εσωτερικών διευκρίνισε ότι η πενταετής αποσβεστική προθεσμία για τη βεβαίωση της σχετικής χρηματικής υποχρέωσης αρχίζει από τον προσδιορισμό της οριστικής τιμής μετατροπής, καθώς μόνο από το χρονικό αυτό σημείο διαθέτει ο Δήμος πλήρη και οριστικά στοιχεία για τη σύνταξη του βεβαιωτικού καταλόγου. Η μετατροπή εισφοράς γης σε χρήμα δεν εξομοιώνεται πλήρως με την εισφορά σε χρήμα του άρθρου 9 του ν. 1337/1983, όπως επιβεβαιώνεται και από την ερμηνευτική εγκύκλιο 534/2023¹⁴².

Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση πολίτη από τον Δήμο Χαλκιδαιών, ο οποίος ζήτησε βεβαίωση περί μη οφειλής για ιδιοκτησίες του που είχαν ενταχθεί στο σχέδιο πόλης της Χαλκίδας με Πράξη Εφαρμογής του 1992 και τη Διορθωτική του 1996. Ο Δήμος, ενώ προχώρησε στη διαγραφή της οφειλής από εισφορές σε χρήμα, αρνήθηκε τη διαγραφή της οφειλής που προερχόταν από μετατροπή εισφοράς από γη σε χρήμα, παρά την πάροδο τριάντα ετών. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου, η οφειλή διαγράφηκε, καθώς είχε παρέλθει η νόμιμη προθεσμία¹⁴³.

Τέλος, ζητήματα ανέκυψαν και ως προς τον υπολογισμό εισφορών σε περιπτώσεις διορθωτικών πράξεων εφαρμογής για ιδιοκτησίες που στην αρχική πράξη αναγράφονταν με την ένδειξη «άγνωστος». Σύμφωνα με τη σχετική διευκρινιστική εγκύκλιο Εγκ-18734/216/19.02.2020 (ΔΤΕ) του Υπουργείου Περιβάλλοντος

142. Η με αρ. πρωτ. 38880/04.05.2023 εγκύκλιος του ΥΠ.ΕΣ. για την εφαρμογή του ν. 5027/2023.

143. Φ.Υ. 349308.

και Ενέργειας (Υ.Π.ΕΝ.), για τον υπολογισμό της εισφοράς λαμβάνεται υπόψη η οικοπεδική αξία κατά τον χρόνο κύρωσης της διορθωτικής πράξης, εκτός εάν δεν είχαν βεβαιωθεί οι εισφορές της αρχικής πράξης, οπότε λαμβάνεται υπόψη η αξία κατά τον χρόνο κύρωσης αυτής. Επομένως, εφόσον έχουν βεβαιωθεί ήδη οι εισφορές σε χρήμα στις ιδιοκτησίες της κυρωμένης πράξης εφαρμογής για τις οποίες είναι γνωστά τα στοιχεία τους, η εισφορά σε χρήμα για τις ιδιοκτησίες που στην κυρωμένη πράξη εφαρμογής οι ιδιοκτήτες αναγράφονται με ελλιπή στοιχεία ή με την ένδειξη «άγνωστος» για τον υπολογισμό της εισφοράς σε χρήμα, λαμβάνεται υπόψη η οικοπεδική αξία κατά τον χρόνο κύρωσης της διορθωτικής πράξης εφαρμογής από το αρμόδιο όργανο¹⁴⁴.

Όσον αφορά στην παρέλευση εύλογου χρόνου για τη σύνταξη διορθωτικής πράξης, το Υ.Π.ΕΝ. επεσήμανε ότι η Διοίκηση οφείλει να σταθμίζει την ανάγκη διόρθωσης με τη σταθερότητα των εμπράγματων ρυθμίσεων και την πραγματική κατάσταση που έχει διαμορφωθεί.

10. Παιδικές χαρές: προβλήματα υποδομών, συντήρηση, πιστοποίηση

Ο Συνήγορος του Πολίτη δέχεται επί σειρά ετών αναφορές για προβλήματα λειτουργίας παιδικών χαρών, κυρίως λόγω ελλιπούς συντήρησης. **Η νόμιμη και ασφαλής λειτουργία τους συνδέεται άμεσα με το δικαίωμα των παιδιών στο παιχνίδι και τη χρήση του κοινόχρηστου χώρου, ιδιαίτερα σε μεγάλα αστικά κέντρα.**

10.1. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

Η έννοια της παιδικής χαράς ορίζεται στις Υπουργικές Αποφάσεις 28492/2009 και 27934/2014, ως **οριοθετημένος υπαίθριος χώρος σε δημοτικό ακίνητο ή σε ακίνητο της ιδιωτικής περιουσίας του Ο.Τ.Α., προοριζόμενος για την ψυχαγωγία ανηλίκων, με κατάλληλο εξοπλισμό που είναι σχεδιασμένος για ατομικό ή ομαδικό παιχνίδι.** Ο χώρος **δεν πρέπει να βρίσκεται κοντά** σε ρυπογόνες χρήσεις, πηγές ηλεκτρομαγνητικής ακτινοβολίας, δρόμους ταχείας κυκλοφορίας, νεκροταφεία, φυλακές και περιοχές που υπάρχει κίνδυνος για κατολισθήσεις, καταρρεύσεις, κ.λπ. Μια παιδική χαρά **πρέπει να διαθέτει** φυσική ή τεχνητή περίφραξη, προσβασιμότητα και εξοπλισμό για άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ), επαρκή φωτισμό, πόσιμο νερό, ζώνες πρασίνου, καθίσματα για τους συνοδούς, καθώς και πινακίδα εισόδου με τις προβλεπόμενες πληροφορίες.

144. Φ.Υ. 381539.

Η νομοθεσία προβλέπει ενιαίο πλαίσιο για την κατασκευή, ανακατασκευή και συντήρηση των παιδικών χαρών, μέσω της υποχρεωτικής συμμόρφωσης του εξοπλισμού που τοποθετείται σε αυτές με τα πρότυπα του ΕΛ.Ο.Τ. Η τήρηση των προδιαγραφών ελέγχεται στο πλαίσιο της διαδικασίας πιστοποίησης από την **Επιτροπή Ελέγχου Παιδικών Χαρών** του εκάστοτε νομού, η οποία **χορηγεί το ειδικό σήμα καταλληλότητας**¹⁴⁵. Συγκεκριμένα, **προβλέπεται ένα τριπλό σύστημα ελέγχου για την ασφάλεια των παιδικών χαρών, που περιλαμβάνει:**

- πιστοποιητικό συμμόρφωσης εξοπλισμού με τα πρότυπα του ΕΛ.Ο.Τ.,
- τεχνική έκθεση του οικείου Ο.Τ.Α., από την οποία προκύπτει ότι η σχεδίαση και οργάνωση της παιδικής χαράς συνάδει με τις προϋποθέσεις της νομοθεσίας και
- έκδοση του ειδικού σήματος καταλληλότητας.

Η Επιτροπή δεν υποχρεούται σε αυτοψία για τη χορήγηση του ειδικού σήματος, ωστόσο διατηρεί το δικαίωμα αφαίρεσής του και σφράγισης της παιδικής χαράς, σε περίπτωση διαπίστωσης αποκλίσεων από τις προβλεπόμενες προδιαγραφές. **Σε κάθε περίπτωση, η λειτουργία μη πιστοποιημένης παιδικής χαράς απαγορεύεται.**

Το Υπουργείο Εσωτερικών (ΥΠ.ΕΣ.) εξέδωσε σειρά αποφάσεων και εγκυκλίων, με σκοπό τη συνδρομή των Δήμων στην προσαρμογή τους στις απαιτήσεις της νομοθεσίας και στις αλλαγές που αυτή επέφερε¹⁴⁶. Ενδεικτικά αναφέρεται το πρόγραμμα «Φιλόδημος II», με αντικείμενο την «**Προμήθεια – τοποθέτηση εξοπλισμού για την αναβάθμιση παιδικών χαρών των Δήμων της χώρας**»¹⁴⁷.

10.2. ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ

Οι Δήμοι έχουν την ευθύνη της εύρυθμης λειτουργίας των παιδικών χαρών εντός της χωρικής τους αρμοδιότητας και μπορούν να εκδίδουν Κανονισμό Λειτουργίας. Οφείλουν να ελέγχουν τον εξοπλισμό, να επισκευάζουν ή να αντικαθιστούν επικίνδυνα παιχνίδια με πιστοποιημένα, και να **σφραγίζουν χώρους που παρουσιάζουν επικινδυνότητα ή δεν διαθέτουν πιστοποίηση.**

Σε περίπτωση ατυχήματος, η ευθύνη παραμένει στον οικείο Δήμο, όπως

145. Η διαδικασία πιστοποίησης των παιδικών χαρών έχει αναρτηθεί στο Εθνικό Μητρώο Διοικητικών Διαδικασιών – Μίτος («887267 Χορήγηση σήματος λειτουργίας παιδικών χαρών»).

146. Εγκύκλιοι 18239/05.05.2014, 21901/29.05.2014, 30681/07.08.2014, 17602/22.05.2015, 30841/16.09.2015.

147. Υπ' αρ. πρωτ. 244/13.03.2018 έγγραφο της Δ/σης Οικονομικής και Αναπτυξιακής Πολιτικής του ΥΠ.ΕΣ.

ρητά αναφέρεται και σε εγκυκλίους του ΥΠ.ΕΣ.: «...σε κάθε περίπτωση, εφόσον ο Δήμος κρίνει ότι μια παιδική χαρά είναι ακατάλληλη, οφείλει να τη σφραγίζει ο ίδιος άμεσα ή να αποξηλώσει τα επικίνδυνα παιχνίδια...». Κατά συνέπεια, **σε περίπτωση ατυχήματος σε παιδική χαρά, η οποία δεν είναι σφραγισμένη και είναι προσβάσιμη στο κοινό, η τοποθέτηση προειδοποιητικής πινακίδας, στην οποία αναγράφεται ότι η παιδική χαρά δεν διαθέτει πιστοποίηση και η χρήση της γίνεται με ευθύνη των γονέων ή των συνοδών των ανηλίκων¹⁴⁸, δεν συνιστά αποποίηση ευθύνης του οικείου Δήμου.**

Από τη συστηματική διερεύνηση των αναφορών διαπιστώνεται ότι **κεντρικό και διαχρονικό ζήτημα παραμένει η ασφάλεια των παιδιών, καθώς αρκετοί Δήμοι επιτρέπουν τη λειτουργία μη πιστοποιημένων παιδικών χαρών ή δεν προχωρούν σε αποξήλωση των επικίνδυνων παιχνιδιών ή στη σφράγιση των χώρων.** Ενδεικτικά, η Αρχή επισήμανε στον Δήμο Μεγαρέων ότι η ανάρτηση προειδοποιητικής πινακίδας «*Η είσοδος στην παιδική χαρά γίνεται με δική σας ευθύνη*» σε επικίνδυνη παιδική χαρά στο Αλεποχώρι, δεν αίρει την ευθύνη του Δήμου¹⁴⁹. Ο Δήμος Μονεμβασίας, μετά τον τραυματισμό παιδιού, σφράγισε μη πιστοποιημένη παιδική χαρά στην παραλία Πλύτρας Ασωπού¹⁵⁰.

Μετά από καταγγελίες, ορισμένοι Δήμοι προέβησαν σε διορθωτικά μέτρα, όπως ο Δήμος Πατρέων, ο οποίος τοποθέτησε περίφραξη γύρω από επικίνδυνο όργανο σε πιστοποιημένη παιδική χαρά έως την αποξήλωσή του¹⁵¹. Ο Δήμος Ωρωπού επισκέυασε την παραβιασμένη περίφραξη σφραγισμένης παιδικής χαράς στο Μαρκόπουλο και την ενέταξε σε μελέτη για την ανακατασκευή και πιστοποίηση παιδικών χαρών¹⁵².

Ο Συνήγορος του Πολίτη, κατά τη διερεύνηση σχετικών αναφορών, ενημερώνει την αρμόδια Διεύθυνση Οργάνωσης και Λειτουργίας Τοπικής Αυτοδιοίκησης του ΥΠ.ΕΣ., όπου τηρείται αρχείο των πιστοποιημένων παιδικών χαρών όλης της χώρας, καθώς και την οικεία Αποκεντρωμένη Διοίκηση, για την κίνηση διαδικασιών ελέγχου και γνωστοποίηση αναφορών στις Επιτροπές Ελέγχου¹⁵³. Οι υπηρεσίες ανταποκρίνονται άμεσα, αποστέλλοντας έγγραφα συμμόρφωσης στους Δήμους. Εκτός από τις επανειλημμένες υπομνήσεις του ΥΠ.ΕΣ. προς

148. Εγκύκλιοι 17602/22.05.2015, 30841/16.09.2015.

149. Φ.Υ. 380932.

150. Φ.Υ. 305573.

151. Φ.Υ. 370594.

152. Φ.Υ. 316929.

153. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, αν διαπιστωθεί ότι μια παιδική χαρά λειτουργεί χωρίς πιστοποιητικό καταλληλότητας, τότε η Επιτροπή Ελέγχου διακόπτει τη λειτουργία της, μέχρι αυτό να εκδοθεί.

τους Ο.Τ.Α., ενδεικτική είναι και η εγκύκλιος του 2024 της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής προς τους Δήμους με την οποία «... **τονίζεται η αναγκαιότητα σφράγισης (ή αποξήλωσης εφόσον δεν υπάρχει περίφραξη) των παιδικών χαρών άνευ του ειδικού σήματος καταλληλότητας σε ισχύ, ανεξαρτήτως παραμέτρων που σχετίζονται με τις διαδικασίες που έχουν δρομολογηθεί για την πιστοποίησή τους ... υπό το πρίσμα της διαφύλαξης του δημοσίου συμφέροντος...**». Επίσης, τονίζεται **η σπουδαιότητα των αυτεπάγγελτων περιοδικών ελέγχων από τις Επιτροπές Ελέγχου**¹⁵⁴.

Σε πολλές περιπτώσεις παρατηρούνται, ωστόσο, καθυστερήσεις στην ανανέωση της πιστοποίησης των παιδικών χαρών μετά τη λήξη του πιστοποιητικού¹⁵⁵, λόγω της ανάγκης ελέγχου κάθε παιδικής χαράς, καταγραφής ελλείψεων ή και ολοκλήρωσης επισκευών. Όταν ολοκληρωθούν οι επισκευές, απαιτείται η σύνταξη τεχνικής έκθεσης, ο έλεγχος από ειδικό πιστοποιητή και η υποβολή αίτησης για την ανανέωση του ειδικού σήματος. Η υποστελέχωση των Δήμων, ο φόρτος εργασίας των Τεχνικών Υπηρεσιών και ο αριθμός των παιδικών χαρών επιμηκύνουν τη διαδικασία. Το αποτέλεσμα είναι ότι, σε ορισμένους Δήμους (Μεσολογγίου¹⁵⁶, Ναυπλιέων¹⁵⁷, Ζηρού¹⁵⁸) δεν υφίσταται καμιά πιστοποιημένη παιδική χαρά¹⁵⁹, γεγονός που στερεί τα παιδιά από ασφαλείς χώρους παιχνιδιού.

Σημειώνεται ότι, και οι παιδικές χαρές που βρίσκονται στον προαύλιο χώρο βρεφονηπιακών σταθμών και νηπιαγωγείων, υπάγονται επίσης στις ίδιες κανονιστικές ρυθμίσεις και πρέπει να τηρούν τα προβλεπόμενα¹⁶⁰. Η Αρχή αναμένει ενημέρωση από τον Δήμο Παλλήνης για τη μη απομάκρυνση επικίνδυνων παιχνιδιών σε προαύλιο νηπιαγωγείου¹⁶¹.

154. Εγκύκλιος 75357/29.10.2024 με θέμα: «Έλεγχος και ασφαλής λειτουργία παιδικών χαρών».

155. Το ειδικό σήμα έχει διάρκεια ισχύος ενός (1) έτους και απαιτείται επανέλεγχος από τον αρμόδιο φορέα πιστοποίησης για να ανανεωθεί.

156. Υπ' αριθμ. πρωτ. 5907/10.03.2025 απόφαση Δημάρχου, με θέμα: «Αναστολή της χρήσης και σφράγιση εισόδου παιδικών χαρών Δήμου Ι.Π. Μεσολογγίου», Φ.Υ. 341408 και 381049.

157. Υπ' αρ. πρωτ. 19306/14.08.2025 έγγραφο της Δ/νσης Τεχνικών Υπηρεσιών: «...στις υφιστάμενες παιδικές χαρές του Δήμου Ναυπλιέων δεν έχει ολοκληρωθεί η διαδικασία χορήγησης ειδικού σήματος καταλληλότητας, καθώς αυτά είναι ετήσιας διάρκειας και έχουν λήξει...», Φ.Υ. 378284.

158. Υπ' αριθμ. 56/2024 απόφαση της Αντιδημάρχου Δήμου Ζηρού για τη σφράγιση των παιδικών χαρών του Δήμου, Φ.Υ. 368547.

159. Κατά την περίοδο συγγραφής του κειμένου (Νοέμβριος 2025).

160. Άρθρα 4 και 5 του Π.Δ. 99/2017 για τον καθορισμό προϋποθέσεων λειτουργίας των παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών των Ο.Τ.Α.

161. Φ.Υ. 381637.

Όπως προαναφέρθηκε, **κατά τη χωροθέτηση μιας παιδικής χαράς πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πολλαπλοί παράγοντες, και να πληρούνται βασικές αρχές ασφάλειας.** Η Αρχή επισήμανε στον Δήμο Νοτίου Πηλίου την ύπαρξη κινδύνου αναρίχησης των παιδιών στους στύλους υποσταθμού ηλεκτρικού ρεύματος, λόγω της εγγύτητάς του με την παιδική χαρά στα Καλά Νερά¹⁶² και ενημέρωσε σχετικά και τον Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. Ο Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε. δεσμεύτηκε να προβεί σε παραλλαγή του δικτύου και στην τοποθέτηση του υποσταθμού σε νέα θέση. Παρόλο που η παιδική χαρά είχε λάβει πιστοποιητικό συμμόρφωσης με τα πρότυπα του ΕΛ.Ο.Τ., η Επιτροπή Ελέγχου Παιδικών Χαρών Π.Ε. Μαγνησίας, λαμβάνοντας υπόψη τις διαπιστώσεις της Αρχής, αποφάσισε τη μη έκδοση του ειδικού σήματος καταλληλότητας, έως ότου ολοκληρωθεί η μετακίνηση του υποσταθμού, στο πλαίσιο πρόληψης κινδύνων για τη σωματική ακεραιότητα των παιδιών.

Επικινδυνότητα, ωστόσο, μπορεί να παρουσιάζει και μια πιστοποιημένη παιδική χαρά, όταν δεν διαθέτει επαρκή περιήφραξη για τη διασφάλιση του χώρου και των παιδιών. Μετά την παρέμβαση της Αρχής σχετικά με την ελλιπή περιήφραξη παιδικής χαράς εντός άλσους και σε έντονα επικλινές έδαφος, ο Δήμος Αθηναίων προχώρησε στην τοποθέτηση κιγκλιωμάτων¹⁶³.

Παρότι οι παιδικές χαρές απευθύνονται σε συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες, κυρίως σε νήπια και μικρά παιδιά και σπάνια σε εφήβους, η έλλειψη μεγάλων ανοιχτών χώρων στις πόλεις ωθεί εφήβους και νέους να περνούν τον ελεύθερο χρόνο τους σε παιδικές χαρές, ιδίως κατά τις βραδινές ώρες. Το φαινόμενο συχνά συνοδεύεται από παραβίαση των λουκέτων σε κλειδωμένες παιδικές χαρές¹⁶⁴, φθορές στα παιχνίδια και όχληση των περιοίκων¹⁶⁵. Αν και η νομοθεσία προβλέπει ότι **οι Δήμοι λαμβάνουν κάθε πρόσφορο μέτρο για τη φύλαξη της παιδικής χαράς**, στις περιπτώσεις αυτές επικαλούνται αδυναμία συστηματικής επιτήρησης. Επισημαίνεται ότι αρμόδια αρχή για την τήρηση του ωραρίου κοινής ησυχίας είναι η οικεία αστυνομική αρχή. Παράλληλα, **πρέπει να τονισθεί η υπέρμετρη οικονομική και τεχνική επιβάρυνση που υφίστανται οι Δήμοι από τις καταστροφές οργάνων στις παιδικές χαρές.**

Η Αρχή έθεσε το ζήτημα της επαρκούς περιήφραξης και της φύλαξης των παιδικών χαρών σε επιστολή προς τον Υπουργό Εσωτερικών ήδη από το 2017 και πρότεινε, μεταξύ άλλων, τη διενέργεια αυτοψίας πριν τη χορήγηση πιστοποιη-

162. Φ.Υ. 369486.

163. Φ.Υ. 257893: <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/arsh-epikindynothtas-paidikhs-xaras-meta-apo-parembash-toy-synhgoroy>

164. Φ.Υ. 350563 και 357367.

165. Φ.Υ. 317957, 321760, 327326, 341408 και 368547.

τικού καταλληλότητας από τις Επιτροπές Ελέγχου, καθώς και τη δημιουργία κατάλληλα διαμορφωμένων δημόσιων χώρων για εφήβους¹⁶⁶. Οι προτάσεις αυτές δεν έτυχαν ανταπόκρισης από την Πολιτεία.

10.3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ ΠΑΙΔΙΚΩΝ ΧΑΡΩΝ

Πέραν των παιδικών χαρών, οι οποίες, όπως προαναφέρθηκε, εμπίπτουν κατά κανόνα στην αρμοδιότητα των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, η Αρχή έχει αντιμετωπίσει και ζητήματα που αφορούν παιδικές χαρές ή συναφείς εγκαταστάσεις, αρμοδιότητας Περιφερειών ή άλλων δημόσιων φορέων.

Η Αρχή ασχολήθηκε με τη **λειτουργία παιδικών χαρών εντός ευρύτερων κοινόχρηστων χώρων**, όπως τα πάρκα. Στην περίπτωση των **παιδικών χαρών στο Πεδίο του Άρεως**, αρμοδιότητας της Περιφέρειας Αττικής, η παρέμβαση του Συνηγόρου οδήγησε στη σύνταξη τεχνικής μελέτης αποκατάστασής τους και στην επαναλειτουργία τους¹⁶⁷. Όσον αφορά στην παιδική χαρά στο **Παιδικό Πάρκο Πικιώνη**, το Υπουργείο Πολιτισμού και ο Δήμος Φιλοθέης – Ψυχικού θεωρούν ότι η εφαρμογή της Υπουργικής Απόφασης για τις παιδικές χαρές δεν είναι δυνατή, προκειμένου να μην αλλοιωθεί το μνημείο¹⁶⁸, ενώ το ΥΠ.ΕΣ. δεν συναινεί στη θέσπιση ειδικών όρων και προϋποθέσεων. Η υπόθεση παραμένει εκκρεμής¹⁶⁹.

Επιπλέον, στην Αρχή υποβλήθηκε αναφορά σχετικά με τη νομιμότητα επιβολής προστίμου **για τη λειτουργία παιδικής χαράς σε τουριστικό κατάλυμα** στη Σκοτίνα, Δήμου Δίου – Ολύμπου, χωρίς άδεια. Η ισχύουσα νομοθεσία δεν επιτρέπει τη λειτουργία ιδιωτικών παιδικών χαρών¹⁷⁰, και οι χώροι για παιδιά σε τουριστικά καταλύματα υπάγονται στη νομοθεσία περί παιδοτόπων¹⁷¹.

Τέλος, τον Συνήγορο απασχόλησε η επικινδυνότητα της θέσης και ο έλεγχος

166. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/synopsh-diamesolabhshs-or-protaseis-toy-synhgoroy-toy-polith-gia-th-leitoyrgia-kai-thn-asfaleia-twn-paidikwn-xarwn>

167. Φ.Υ. 189914 <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/synopsh-diamesolabhshs-or-parembash-toy-synhgoroy-toy-polith-gia-thn-episkeyh-kai-epanaleitoyrgia-twn-paidikwn-xarwn-sto-pedio-toy-arews>

168. Υπ' αρ. πρωτ. 1833/44182/19.07.1983 απόφαση του Υπουργείου Πολιτισμού που χαρακτηρίζει το μνημείο ως έργο τέχνης και τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

169. Φ.Υ. 363702.

170. Μόνο σε δημοτικό ακίνητο ή σε ακίνητο της ιδιωτικής περιουσίας του Ο.Τ.Α.

171. Άρθρο 9 της Κ.Υ.Α. 43650/2019 «Για την ίδρυση και λειτουργία παιδοτόπου εντός ... τουριστικών καταλυμάτων ... εκδίδεται ξεχωριστή άδεια από την οικεία Περιφερειακή Υπηρεσία Τουρισμού ... ή την ...ΕΥΠΑΤΕ ...», Φ.Υ. 351655.

Λειτουργίας θαλάσσιας παιδικής χαράς στην Ουρανούπολη Χαλκιδικής¹⁷². Το Λιμεναρχείο Ιερισσού ενημέρωσε ότι, για την κατάσταση του βυθού είχαν πραγματοποιηθεί επιθεωρήσεις από πιστοποιημένο δύτη, η εγκατάσταση πληροί τις προβλεπόμενες νομοθετικές προϋποθέσεις.

11. Μεταφορές

Το παρόν κεφάλαιο εξετάζει τα κύρια ζητήματα και τις προκλήσεις που προέκυψαν στον τομέα των μεταφορών το 2025, με στόχο την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των θεσμικών πλαισίων, την προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και την προώθηση της οδικής ασφάλειας και της εξυπηρέτησης του επιβατικού κοινού. Ειδικότερα, ζητήματα που αφορούν στην εφαρμογή του Κ.Ο.Κ., την ακύρωση προστίμων ανέργων δικαιούχων δωρεάν μετακίνησης, την προμήθεια εισιτηρίων του Οργανισμού Συγκοινωνιακού Έργου Θεσσαλονίκης (Ο.Σ.Ε.Θ.), την ακύρωση δρομολογίου από τις Οδικές Συγκοινωνίες (Ο.Σ.Υ.) του Οργανισμού Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών (Ο.Α.Σ.Α.), το πρόγραμμα «Κινούμαι Ηλεκτρικά III», τη μεταφορά ηλεκτροκίνητων οχημάτων με επιβατηγά/οχηματαγωγά πλοία, την αποκατάσταση πλημμελειών κατά τον έλεγχο ψηφιακών αδειών οδήγησης, καθώς και την ακινητοποίηση και μεταφορά οχήματος με γερανό, παρουσιάζονται στην ενότητα αυτή.

11.1. ΝΕΟΣ ΚΩΔΙΚΑΣ ΟΔΙΚΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Διαχρονικά, την Αρχή έχουν απασχολήσει ζητήματα που αφορούν στην εφαρμογή των διατάξεων του Κ.Ο.Κ., και ιδίως οι τροποποιήσεις τους, με στόχο τη βελτίωση της οδικής ασφάλειας. Ο νέος Κ.Ο.Κ. θεσπίστηκε με τον ν. 5209/2025 (Φ.Ε.Κ. 100/Α'/13.06.2025).

Ο Συνήγορος του Πολίτη αξιολογεί θετικά την κατάργηση της διοικητικής ποινής της αφαίρεσης των στοιχείων κυκλοφορίας του οχήματος στις παραβάσεις διατάξεων περί στάσης και στάθμευσης, καθώς μειώνει τις συνέπειες για ιδιοκτήτες που δεν φέρουν ευθύνη για τη συμπεριφορά τρίτων οδηγών, θέση που είχε διατυπώσει και στο παρελθόν¹⁷³.

Περαιτέρω, κατόπιν εξέτασης και διαμεσολάβησης σε μεγάλο αριθμό υποθέσεων που αφορούν στην εφαρμογή του Κ.Ο.Κ., η Αρχή έχει επισημάνει και προτεί-

172. Άρθρο 22 της Υ.Α. 3131.1/03/99/99: "Έγκριση του Γενικού Κανονισμού Λιμένα με αριθμ. 20 "Ταχύπλοα σκάφη και λοιπά θαλάσσια μέσα αναψυχής"; Φ.Υ. 349779.

173. Σχετ. το υπ' αριθμ. πρωτ.280545/47102/09.10.2020 έγγραφο του ΣτΠ προς το Υπουργείο Υποδομών και Μεταφορών.

νει συνοπτικά τα ακόλουθα:

- Την επανεξέταση του μέτρου της αφαίρεσης των στοιχείων κυκλοφορίας του οχήματος (άδειας κυκλοφορίας και πινακίδες), δεδομένου ότι η βούληση του νομοθέτη είναι η τιμωρία του πραγματικού παραβάτη, χωρίς να επιβαρύνονται ιδιοκτήτες των οχημάτων, οι οποίοι δεν φέρουν ευθύνη για την παράνομη οδική συμπεριφορά τρίτων οδηγών.
- Τη θέσπιση συγκεκριμένης προθεσμίας επίδοσης της κλήσης από τον χρόνο τέλεσης της παράβασης, προκειμένου οι παραβάτες να τιμωρούνται άμεσα και να αποφεύγεται η δημιουργία καθεστώτος παρατεταμένης ατιμωρησίας¹⁷⁴.
- Την αυστηροποίηση του θεσμικού πλαισίου καταχώρισης των ποινών στο Σύστημα Ελέγχου της Συμπεριφοράς των Οδηγών (Σ.Ε.Σ.Ο.), ώστε η υποτροπή να συνδέεται με επαναλαμβανόμενες παραβάσεις της ίδιας κατηγορίας επικινδυνότητας εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος.
- Τη μεγαλύτερη διαφοροποίηση στο ύψος του προστίμου για οδηγούς που στερούνται ή δεν κατέχουν την ανάλογη άδεια οδήγησης, λαμβάνοντας υπόψη ότι η διασφάλιση της οδικής ασφάλειας συναρτάται από τον τύπο του οχήματος.

Επιπλέον, όσον αφορά στη μείωση της διάρκειας αφαίρεσης της άδειας οδήγησης για σημαντικά επικίνδυνες παραβάσεις (από 60 ημέρες σε 10 – 40 ημέρες), σε συνδυασμό με την επιβολή αυξημένου χρηματικού προστίμου, ο Συνήγορος του Πολίτη επισημαίνει ότι η κύρωση πρέπει να διατηρεί αποτρεπτική ισχύ, τόσο για τον οικονομικά εύρωστο όσο και για τον οικονομικά ασθενέστερο παραβάτη. Συνεπώς, η ποινή της αφαίρεσης της άδειας οδήγησης φαίνεται να υπηρετεί αποτελεσματικότερα τη βούληση του νομοθέτη για συμμόρφωση με τους κανόνες οδικής συμπεριφοράς.

Τέλος, η Αρχή υπέβαλε παρατηρήσεις επί συγκεκριμένων διατάξεων του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης με τίτλο «Ψηφιακή ενίσχυση της οδικής ασφάλειας και λοιπές διατάξεις», με στόχο τη συμβολή στη βελτίωση του θεσμικού πλαισίου¹⁷⁵.

11.2. ΔΩΡΕΑΝ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΗ ΑΝΕΡΓΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΙΜΑ

Ο Συνήγορος του Πολίτη ανέδειξε διαχρονικό πρόβλημα που αφορά σε ανέρ-

174. Με το υπ' αριθμ. πρωτ. 364644/33380/02.03.2025 Πόρισμα του ΣτΠ προς τον Υπουργό Εσωτερικών, με θέμα «Βεβαίωση προστίμων από τους Δήμους που προβλέπονται από τον Κώδικα Οδικής Κυκλοφορίας».

175. Βλ. παρούσα Έκθεση, Παρατηρήσεις επί Σχεδίων Νόμου, 2.2. σελ. 166.

γους δικαιούχους δωρεάν μετακίνησης, στους οποίους επιβάλλονται υψηλά πρόστιμα —έως και 60 φορές το κανονικό εισιτήριο— όταν δεν έχουν εκδώσει, φορτίσει ή ενεργοποιήσει την προσωποποιημένη ηλεκτρονική κάρτα τους¹⁷⁶. Παρότι οι πολίτες αποδεικνύουν άμεσα ότι είναι δικαιούχοι πλήρους απαλλαγής από το κόμιστρο, οι ενστάσεις τους απορρίπτονται από τις Επιτροπές Ενστάσεων Προστίμων.

Η Αρχή ζήτησε από τις αρμόδιες υπηρεσίες την επανεξέταση του ζητήματος¹⁷⁷, ώστε **η μη ολοκλήρωση ενός σταδίου της διαδικασίας να μην οδηγεί σε απώλεια του θεσμοθετημένου δικαιώματος της δωρεάν μετακίνησης**. Πρότεινε, επίσης, τη διασύνδεση των πληροφοριακών συστημάτων για την απλοποίηση των διαδικασιών έκδοσης και ενεργοποίησης της κάρτας, καθώς και την εφαρμογή αντίστοιχων ρυθμίσεων και για άλλες κατηγορίες δικαιούχων, όπως τα άτομα με αναπηρία. Ο Συνήγορος εξέφρασε την ικανοποίησή του για τη θετική εξέλιξη, καθώς με τη νέα Κ.Υ.Α. (Φ.Ε.Κ. 1563/Β'/01.04.2025) προβλέπεται **η διαγραφή των προστίμων με τη προσκόμιση ενεργής κάρτας, ακόμη κι αν αυτή εκδόθηκε μετά την παράβαση**¹⁷⁸.

11.3. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΠΡΟΜΗΘΕΙΑ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ ΤΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ ΣΥΓΚΟΙΝΩΝΙΑΚΟΥ ΕΡΓΟΥ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ (Ο.Σ.Ε.Θ.)

Το 2025 αποτέλεσε το πρώτο έτος λειτουργίας του Μετρό της Θεσσαλονίκης. Κατά το διάστημα αυτό, επιβάτες του Μετρό και των λεωφορείων της Θεσσαλονίκης ανέφεραν σοβαρά προβλήματα κατά την αγορά ή φόρτιση εισιτηρίων και καρτών του Ο.Σ.Ε.Θ.¹⁷⁹. Συγκεκριμένα, παρατηρήθηκαν συχνές διακοπές συναλλαγών με μετρητά ή κάρτα στα αυτόματα μηχανήματα έκδοσης εισιτηρίων, με εμφάνιση σχετικών μηνυμάτων, όπως «*Η πληρωμή σας ακυρώθηκε*» ή «*disconnected*». Τα χρήματα δεσμεύονταν ή παρακρατούνταν, χωρίς να εκδίδεται απόδειξη και χωρίς να φορτίζεται η κάρτα, ενώ οι επιβάτες ενημερώνονταν ότι χωρίς απόδειξη δεν ήταν δυνατή επιστροφή χρημάτων. Επιπλέον, καταγράφηκαν περιστατικά απομαγνητισμού εισιτηρίων, αδυναμίας ανάγνωσης προσωποποιημένων καρτών και μη αναγνώρισης εισιτηρίων από ακυρωτικά μηχανήματα.

176. Φ.Υ. 339152.

177. Με τα υπ' αριθμ. πρωτ. 339152/14835/11.03.2025 προς τον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών και υπ' αριθμ. πρωτ. 339152/57098/22.11.2023 προς τον Ο.Α.Σ.Α., έγγραφα του ΣτΠ.

178. <https://www.synigoros.gr/el/category/metafores-epikoinwnies-ypodomes/post/synopsh-diamesolabhshs-or-epilysh-toy-zhthmatos-ths-mh-akyrwshs-prostimwn-se-nergoy-s-dikaioyxoy-s-dwrean-metakinshs-me-ta-mesa-mazikhs-metaforas>

179. Φ.Υ. 379090, 380115, 373915, 368279, 366370, κ.ά.

νήματα λεωφορείων. Τα προβλήματα εντοπίστηκαν κυρίως στο προϊόν «10+1» του Μετρό, καθώς το σύστημα δεν μπορεί να εντοπίσει αμφισβητούμενες συναλλαγές.

Από τις 29.10.2025, ο Ο.Σ.Ε.Θ. καθιέρωσε ειδική διαδικασία επιστροφής χρημάτων μέσω εντύπου στα εκδοτήρια, ενώ στα λεωφορεία ο εντοπισμός και ο αντιλογισμός σφαλαμάτων πραγματοποιείται πλέον αυτόματα μέσω τραπεζών¹⁸⁰.

11.4. ΑΚΥΡΩΣΗ ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΟΥ Ο.Α.Σ.Α. – Ο.Σ.Υ.

Πολίτης κατήγγειλε¹⁸¹ ότι λεωφορείο δεν διήλθε από τη στάση στην οποία ανέμενε, παρότι είχε προηγουμένως ελέγξει την ιστοσελίδα του Ο.Α.Σ.Α. για τυχόν τροποποιήσεις λόγω εορταστικών εκδηλώσεων. Ο Ο.Α.Σ.Α. αναγνώρισε ότι δεν είχε εκδοθεί σχετική ανακοίνωση και υπήρξαν παραλείψεις στην ενημέρωση του επιβατικού κοινού, οι οποίες αποδόθηκαν σε τεχνικές και λειτουργικές δυσκολίες.

Η Αρχή πρότεινε την ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων και τη διασύνδεση των πληροφοριακών τους συστημάτων, με στόχο τη δημιουργία ενιαίας ηλεκτρονικής πλατφόρμας άμεσης και διαδραστικής ενημέρωσης. Η πλατφόρμα αυτή θα παρέχει πληροφορίες για προγραμματισμένες και έκτακτες αλλαγές δρομολογίων, την εκτιμώμενη διάρκεια των διακοπών, καθώς και εναλλακτικές κοντινές στάσεις, συμβάλλοντας στη βελτίωση της εξυπηρέτησης των πολιτών.

11.5. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΚΙΝΟΥΜΑΙ ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ III»

Ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε πλήθος αναφορών¹⁸² από αγοραστές ηλεκτρικών οχημάτων, οι οποίοι διαπίστωσαν ότι οι αιτήσεις τους στο πρόγραμμα «Κινούμαι Ηλεκτρικά III» διαγράφηκαν ή απορρίφθηκαν, με την αιτιολογία ότι οι αποδείξεις αγοράς των οχημάτων ήταν προγενέστερες της ημερομηνίας που όριζε η νέα Κ.Υ.Α. του Προγράμματος, η οποία εκδόθηκε τον Ιούλιο του 2025.

Η Αρχή απευθύνθηκε στον Υπουργό Υποδομών και Μεταφορών, αναδεικνύοντας ζητήματα που έθεσαν οι αναφερόμενοι, όπως η ανεπαρκής ενημέρωση, η ανατροπή εύλογων προσδοκιών και η άνιση μεταχείριση. Επισημάνθηκε, ιδίως, ότι

180. [https://www.synigoros.gr/el/category/synopseis-porismata/post/synopsh-diameso-labshs-or-epistrophh-antitimoy-eisithrioy-apo-ton-organismo-sygkoinwniakoy-ergoy-8essalonikhs-\(ose8\)-logw-dysleitourgias-mhxanhmatos-aytomaths-pwlshs-eisithriwn-toy-metro](https://www.synigoros.gr/el/category/synopseis-porismata/post/synopsh-diameso-labshs-or-epistrophh-antitimoy-eisithrioy-apo-ton-organismo-sygkoinwniakoy-ergoy-8essalonikhs-(ose8)-logw-dysleitourgias-mhxanhmatos-aytomaths-pwlshs-eisithriwn-toy-metro)

181. Φ.Υ. 376924.

182. Φ.Υ. 377326, 377435, 377438, 377441, κ.ά.

η πρακτική που ακολουθείτο, ήτοι η μη άμεση απόδοση αριθμού πρωτοκόλλου στις αιτήσεις που υποβάλλονταν στην ηλεκτρονική πλατφόρμα του Προγράμματος, οι οποίες απλώς αποθηκεύονταν μέχρι την εύρεση πόρων, δεν συνάδει με τα γενικώς ισχύοντα στο πλαίσιο των διοικητικών διαδικασιών. Ωστόσο, οι θέσεις της Αρχής δεν έγιναν αποδεκτές από το Υπουργείο.

11.6. ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΗΛΕΚΤΡΟΚΙΝΗΤΩΝ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ/ ΟΧΗΜΑΤΑΓΩΓΑ ΠΛΟΙΑ

Επιβλήθηκε περιορισμός, σύμφωνα με τον οποίο απαγορεύεται η επιβίβαση ηλεκτροκίνητων οχημάτων σε επιβατηγά και οχηματαγωγά πλοία, όταν το επίπεδο φόρτισης του συσσωρευτή υπερβαίνει το 40%. Ο περιορισμός αυτός δυσχεραίνει, ή και αποτρέπει, τις μετακινήσεις μεταξύ νησιών και ηπειρωτικής Ελλάδας.

Η Αρχή επεσήμανε¹⁸³ στους αρμόδιους υπουργούς ότι η προϋπόθεση αυτή είναι αυθαίρετη, καθώς οι μελέτες στις οποίες παραπέμπει η σχετική εγκύκλιος δεν περιλαμβάνουν τέτοια σύσταση. Επιπλέον, τόνισε ότι η περιορισμένη διαθεσιμότητα φορτιστών στα νησιά καθιστά προβληματική την άφιξη οχημάτων με χαμηλό επίπεδο φόρτισης. Ο Συνήγορος του Πολίτη υπογράμμισε την ανάγκη λήψης μέτρων για τη δημόσια ασφάλεια, αποκλειστικά βάσει τεκμηριωμένων δεδομένων και ζήτησε την ενίσχυση των πυρασφαλών υποδομών, τη διενέργεια ελέγχων και την επιβολή κυρώσεων όπου απαιτείται. Τέλος, επεσήμανε την ανάγκη νομοθετικής ρύθμισης και ενίσχυσης του δικτύου φόρτισης στα νησιά¹⁸⁴.

11.7. ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΛΗΜΜΕΛΕΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΛΕΓΧΟ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΑΔΕΙΩΝ ΟΔΗΓΗΣΗΣ

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε¹⁸⁵ ότι, ενώ ο νόμος επιτρέπει τη χρήση ψηφιακών εγγράφων αντί των φυσικών, κατά τη διενέργεια τροχονομικών ελέγχων τα αστυνομικά όργανα δεν πραγματοποιούσαν ορθό έλεγχο της ισχύος των ψηφιακών αδειών οδήγησης μέσω της εφαρμογής Gov.gr Wallet. Παρά τις σχετικές οδηγίες του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας ήδη από το 2022, πολλές υπηρεσίες δεν είχαν εγκαταστήσει την ειδική εφαρμογή επαλήθευσης στα υπηρεσιακά κινητά.

183. Με το υπ' αριθμ. πρωτ. 366267/34629/05.06.2025 έγγραφο του ΣτΠ προς τους Υπουργούς Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής και Υποδομών και Μεταφορών.

184. Φ.Υ. 366267, 367757, 367327, 367321, κ.ά.

185. Φ.Υ. 353784 και 356528.

Το γεγονός αυτό είχε ως αποτέλεσμα να μην επιβεβαιώνεται η εγκυρότητα των ψηφιακών αδειών στους σχετικούς ελέγχους, με συνέπεια να επιτρέπεται η οδήγηση σε άτομα με ληγμένες, αφαιρεμένες ή μη νόμιμες άδειες. Η Αρχή επισήμανε¹⁸⁶ τον κίνδυνο για τη δημόσια οδική ασφάλεια και ζήτησε άμεσες ενέργειες από την ΕΛ.ΑΣ. Κατόπιν της παρέμβασης, το Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ. εξέδωσε νέα Διαταγή, με την οποία επαναλαμβάνονται οι σχετικές οδηγίες και επιβάλλεται η αυστηρή εφαρμογή του νόμου.

11.8. ΜΗ ΝΟΜΙΜΗ ΑΚΙΝΗΤΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΑ ΟΧΗΜΑΤΟΣ ΜΕ ΓΕΡΑΝΟ

Η Αρχή διαμεσολάβησε σε υπόθεση πολίτη¹⁸⁷, ο οποίος δεν είχε λάβει τεκμηριωμένη απάντηση σχετικά με το νομικό πλαίσιο που δικαιολογούσε την ακινητοποίηση και μεταφορά του οχήματός του με γερανό, όταν κατά τον τροχονομικό έλεγχο διαπιστώθηκε ότι δεν διέθετε προειδοποιητική πινακίδα (τριγώνο).

Με σχετική Διαταγή του Κλάδου Τάξης της ΕΛ.ΑΣ. αναγνωρίστηκε ότι η ενέργεια αυτή ήταν εσφαλμένη, καθώς, σύμφωνα με τον Κ.Ο.Κ., η ακινητοποίηση οχήματος προϋποθέτει ρητή νομοθετική πρόβλεψη και διαπίστωση κινδύνου για την οδική ασφάλεια. Η έλλειψη τριγώνου δεν καθιστά το όχημα επικίνδυνο και, συνεπώς, δεν δικαιολογεί την ακινητοποίησή του. Η Αρχή επεσήμανε ότι, σε ανάλογες περιπτώσεις, οι πολίτες δύνανται να διεκδικήσουν δικαστικά αποζημίωση από το Δημόσιο για τα έξοδα μεταφοράς, φύλαξης και τις λοιπές συνέπειες. Οι σχετικές διαπιστώσεις διαβιβάστηκαν στο Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ., ενόψει της έκδοσης νέας Κ.Υ.Α. για την εφαρμογή του μέτρου της ακινητοποίησης, ενώ ζητήθηκε να παρακολουθείται η εφαρμογή της πρόσφατης Διαταγής, προκειμένου να αποφεύγονται παρόμοιες πρακτικές κακοδιοίκησης.

11.9. ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΠΑΡΑΒΑΣΕΩΝ ΜΕ ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΕΣΑ

Διαπιστώθηκε ότι η κοινοποίηση τροχαίων παραβάσεων που βεβαιώνονται ηλεκτρονικά πραγματοποιείται συχνά με υπερβολική καθυστέρηση, σε χρόνο που δεν μπορεί να θεωρηθεί εύλογος. Ενδεικτική είναι η περίπτωση¹⁸⁸, κατά την οποία παράβαση υπέρβασης ορίου ταχύτητας τελέστηκε το 2018, ενώ η πράξη

186. Σχετ. τα υπ' αριθμ. 356528/50069/08.10.2024 και 356528/8840/12.02.2025 έγγραφα του ΣτΠ. Βλ. και σύνοψη διαμεσολάβησης <https://www.synigoros.gr/el/category/metafores-epikoinwnies-ypodomes/post/synopsh-diamesolabhs-shs-or-apokatastash-plhmmeleiwn-kata-ton-elegxo-ths-isxyos-twn-pshfiakwn-adeiwn-odhgshs-apo-tastynomika-organa-ths-xwras>

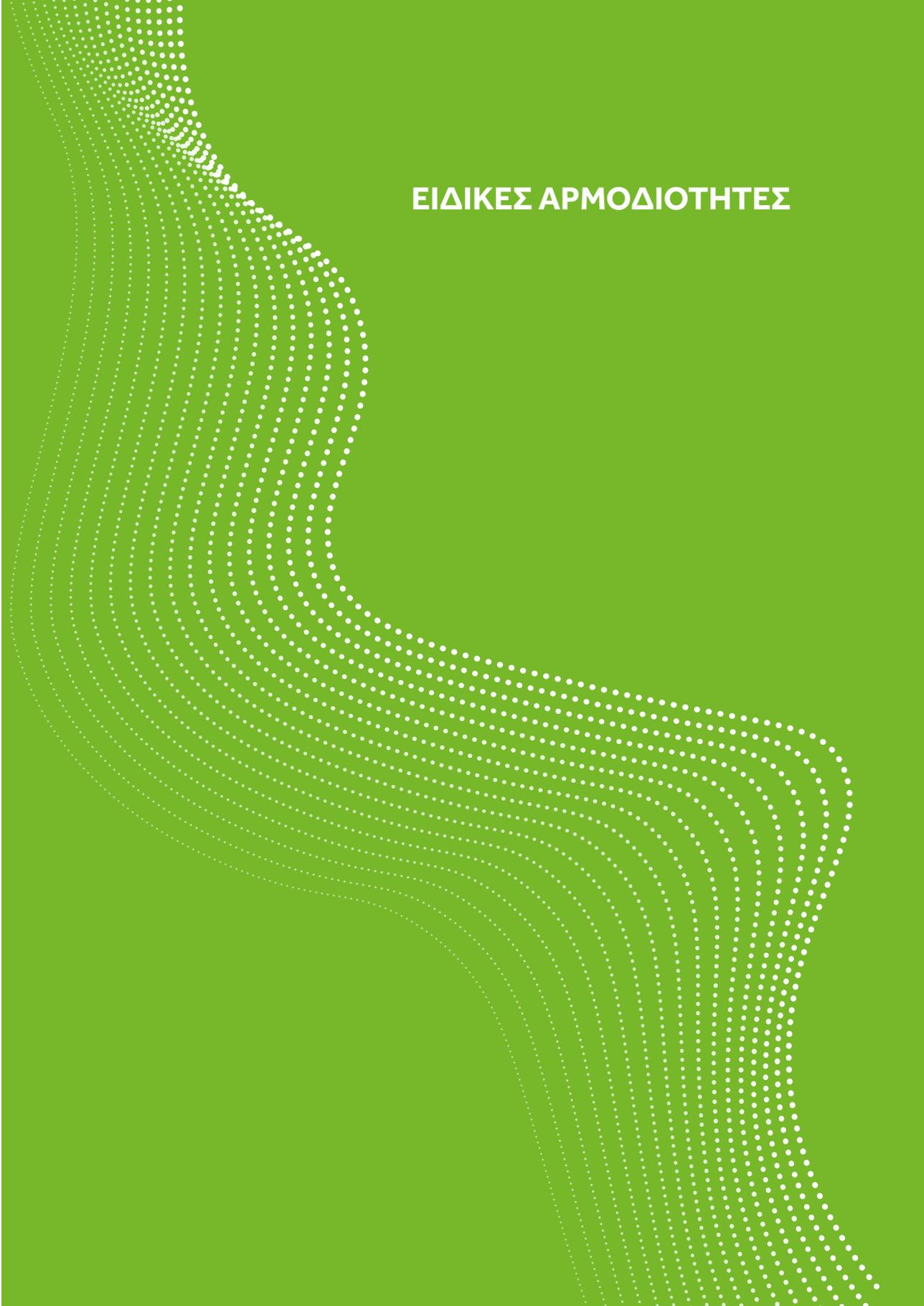
187. Φ.Υ. 358580.

188. Φ.Υ. 359486.

βεβαίωσης παράβασης επιδόθηκε στον πολίτη το 2024.

Η καθυστέρηση αυτή εγείρει ζήτημα παραγραφής, σύμφωνα με το άρθρο 71 του ν. 542/1977, το οποίο προβλέπει ταμειακή βεβαίωση προστίμων έως 3 χρόνια από τη λήξη του έτους έκδοσης του τίτλου. Ο Συνήγορος του Πολίτη απευθύνθηκε στην τότε αρμόδια Διεύθυνση του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ. και ζήτησε από τις αστυνομικές αρχές να αιτιολογήσουν αναλυτικά την καθυστέρηση, παραθέτοντας τις ενέργειες που έγιναν και τις αντίστοιχες ημερομηνίες.

ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ

1. Ο Συνήγορος ως Πλαίσιο για την Προαγωγή της εφαρμογής της Σύμβασης του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Η ενότητα αυτή συνοψίζει τη δράση και τις παρεμβάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη στον τομέα των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία κατά το έτος 2025. Μέσα από τις αναφορές των πολιτών και τις θεσμικές παρεμβάσεις της Αρχής, αναδείχθηκαν διαχρονικές ελλείψεις προσβασιμότητας, δυσχέρειες στην άσκηση κοινωνικών και διοικητικών δικαιωμάτων και προβλήματα εφαρμογής της νομοθεσίας, ενώ καταγράφονται και θετικές διοικητικές εξελίξεις που επέτρεψαν κατόπιν διαμεσολάβησης του Συνηγόρου.

1.1. ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ

Για μια ακόμη χρονιά¹⁸⁹, ο Συνήγορος επεσήμανε την ανάγκη πρόβλεψης ειδικών ρυθμίσεων για τους εμποδιζόμενους κατοίκους, ιδίως άτομα με αναπηρία και άτομα τρίτης ηλικίας, σε παραδοσιακούς οικισμούς και περιοχές όπου δεν επιτρέπεται η κίνηση οχημάτων, καθώς και τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των κοινόχρηστων χώρων¹⁹⁰.

Η Αρχή ασχολήθηκε επίσης με την εφαρμογή του κανονισμού ασφαλείας για τους ανελκυστήρες, βάσει του οποίου απαιτείται η ασφάλισή τους σε κλειστή θέση¹⁹¹. Η πρακτική αυτή έχει ως αποτέλεσμα την μείωση των διαστάσεων του θαλάμου και καθίσταται αδύνατη την είσοδο σε χρήστες αμαξιδίου. Η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου βρίσκεται σε εξέλιξη, με στόχο την εξεύρεση εύλογης προσαρμογής¹⁹².

Πολίτης με κινητική αναπηρία υπέβαλε αναφορά σχετικά με την αδυναμία πρόσβασής του σε τραπεζικό υποκατάστημα και στο ATM που τον εξυπηρετούσε. Κατόπιν παρέμβασης της Αρχής, η τράπεζα ενημέρωσε για τη λήψη μέτρων, μεταξύ των οποίων η τοποθέτηση ηλεκτρικής ράμπας για την πρόσβαση στους

189. Βλ. Ετήσια Έκθεση του ΣτΠ 2024, σελ. 132:

<https://www.synigoros.gr/el/category/ethsies-ek8eseis/post/ethsia-ek8esh-2024>

190. Φ.Υ. 354281, 364548 και 379369.

191. Κ.Υ.Α. Φ 9.2/28425 (Φ.Ε.Κ. 2604/Β'/22.12.2008).

192. Φ.Υ. 374741.

χώρους του καταστήματος και πρόσθετης ράμπας για την πρόσβαση και στο νέο ΑΤΜ¹⁹³. Ωστόσο, από την τηλεφωνική επικοινωνία με τον πολίτη για την επιβεβαίωση της επίλυσης, προέκυψε ότι οι τεχνικές προδιαγραφές της ράμπας που τοποθετήθηκε ήταν λανθασμένες, με αποτέλεσμα να εξακολουθεί να υφίσταται η αδυναμία πρόσβασης. Η υπόθεση είναι σε εξέλιξη.

Επίσης, υπεβλήθησαν στην Αρχή αναφορές που αφορούσαν στη χωροθέτηση κοινόχρηστων θέσεων στάθμευσης ΑμεΑ σε σημεία εντός του αστικού ιστού, που δεν εξυπηρετούν το σκοπό τους¹⁹⁴, κατάληψη πεζοδρομίου από περίπτερο¹⁹⁵ και την έλλειψη υποδομών προσβασιμότητας ΑμεΑ στη θάλασσα¹⁹⁶.

1.2. ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΔΙΑΓΡΑΦΗ ΤΕΛΩΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑΣ

Με την εγκύκλιο της Α.Α.Δ.Ε. Ε.2024/2025 έγινε αποδεκτή η ερμηνεία που είχε υποστηρίξει ο Συνήγορος του Πολίτη σχετικά με την αναδρομική απαλλαγή από τα τέλη κυκλοφορίας οχημάτων ΑμεΑ σε περιπτώσεις που εκδόθηκε μεταγενέστερα γνωμάτευση ΚΕ.Π.Α. με αναδρομική ισχύ¹⁹⁷.

1.3. ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΠΑΘΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΛΛΑΓΗ ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΗΣ

Με την υπ' αρ. 1003/2025 (Φ.Ε.Κ. Β' 359) Υ.Α., καταργήθηκε η προϋπόθεση του χαρακτηρισμού στη γνωμάτευση της πάθησης του δικαιούχου ως ισόβιας, , για την απαλλαγή από τα τέλη ταξινόμησης επιβατικών αυτοκινήτων που παραλαμβάνονται από άτομα με αναπηρία. Ήδη από το 2018, ο Συνήγορος είχε παρέμβει¹⁹⁸ σχετικά, επισημαίνοντας ότι η προϋπόθεση αυτή είχε τεθεί από την Υ.Α. εκτός των ορίων της νομοθετικής εξουσιοδότησης, δεδομένου ότι το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (ν. 490/1976 και ν. 1798/1988) θέτει ως κριτήριο την ίδια την

193. Φ.Υ. 372000.

194. Φ.Υ. 363118/24 και 376754.

195. Φ.Υ. 376947.

196. Φ.Υ. 354281/24, 375935, 376473, 373443 και 373418.

197. Βλ. Σύνοψη διαμεσολάβησης <https://www.synigoros-solidarity.gr/1978/anadromiki-diagrafi-kai-epistrofi-axreostitos-katavlihtenton-telon-kykloforias-logo-metagesteris-pistopoiisis>

198. Με το υπ' αρ. πρωτ. 248877/53995/30.11.2018 έγγραφο της Αρχής.

πάθηση και τη σοβαρότητά της και όχι τη διάρκεια αυτής¹⁹⁹.

1.4. ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης, με το από 09.01.2025 Δελτίο Τύπου²⁰⁰, ανακοίνωσε ότι άτομα με αναπηρία, εγγεγραμμένα στο μητρώο του e-ΕΦΚΑ, άτομα άνω των 65 ετών, αλλά και κάτοικοι νησιών και εξωτερικού, **έχουν πλέον τη δυνατότητα εξ αποστάσεως ταυτοποίησης για την πιστοποίηση του αριθμού κινητού τηλεφώνου στο Εθνικό Μητρώο Επικοινωνίας (ΕΜΕπ). Η ρύθμιση αυτή στοχεύει στην** εξυπηρέτηση περιπτώσεων, στις οποίες δεν ήταν εφικτή η ταυτοποίηση μέσω πιστωτικού ιδρύματος ή παρόχου κινητής τηλεφωνίας. Ο Συνήγορος είχε παρέμβει με προτάσεις για τη διευκόλυνση της εξυπηρέτησης πολιτών που δεν διαθέτουν ψηφιακές δεξιότητες ή έχουν αδυναμία πρόσβασης στις ψηφιακές υπηρεσίες λόγω ηλικίας ή αναπηρίας²⁰¹.

1.5. ΠΑΙΔΙΑ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ

Όπως κάθε χρόνο, το τρέχον σχολικό έτος 2025 – 2026 ο Συνήγορος δέχθηκε αρκετές αναφορές σχετικά με την υλοποίηση του δικαιώματος των παιδιών στην εκπαίδευση, λόγω προβλημάτων σε κτίρια και υποδομές Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (Σ.Μ.Ε.Α.Ε.)²⁰², και γενικών σχολείων²⁰³, καθώς και λόγω χρόνιας υποστελέχωσης των Σ.Μ.Ε.Α.Ε.²⁰⁴ και γενικών σχολείων²⁰⁵. Αναφέρθηκαν, επίσης, άρνηση εγγραφής λόγω έλλειψης θέσεων σε Σ.Μ.Ε.Α.Ε. πρωτοβάθμιας βαθμίδας²⁰⁶, καθυστέρηση ή μη υλοποίηση της μεταφοράς στο σχολείο κατ' εφαρμογή των αρμοδιοτήτων της Περιφέρειας, επειδή τα δρομο-

199. Βλ. και Ειδικές Εκθέσεις του για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία των ετών 2019 (σελ. 21): <https://synigoros-solidarity.gr/1577/ekthesi-efarmogi-symvasis-ohi> και 2022 (σελ. 17): <https://www.synigoros.gr/el/category/eidikes-ekbeseis/post/eidikh-ek8esh-2022-or-dikaiwmata-twn-atomwn-me-anaphries>

200. <https://www.mindigital.gr/archives/7101>

201. Βλ. σύνοψη διαμεσολάβησης <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/syn-opsh-diamesolabshs-or-dynatothtas-e3-apostasews-taytopoihshs-se-kathgories-politwn-gia-thn-pistopoihsh-ari8moy-kinhtoy-thlefwnoy-sto-e8niko-mhtrwo-epikoinwnias>

202. Φ.Υ. 360607, 360375 και 378460.

203. Φ.Υ. 366074 και 363272.

204. Φ.Υ. 360375, 366520 και 360607.

205. Φ.Υ. 366074.

206. Φ.Υ. 382350.

λόγια κηρύσσονται άγωνα ή δεν έχει βρεθεί συνοδός²⁰⁷, και άρνηση εγγραφής ή αποπομπή από ιδιωτικά σχολεία²⁰⁸.

Περαιτέρω, η Αρχή διερευνά αναφορές σε σχέση με την ιδρυματική φροντίδα²⁰⁹, τις διαδικασίες ΚΕ.Π.Α.²¹⁰ και Ο.Π.Ε.Κ.Α.²¹¹, το επίδομα αναπηρίας παιδιών σε αναδοχή²¹², καθυστερήσεις ή απορρίψεις²¹³ εκκαθάρισης δαπανών ειδικών θεραπειών από τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ.²¹⁴, μείωση ειδικών θεραπειών παιδιών με αυτισμό χωρίς κλινική εξέταση από ιατρό του Ε.Ο.Π.Υ.Υ. ή επαρκή αιτιολογία²¹⁵, μη απαλλαγή από τέλη κυκλοφορίας οχήματος²¹⁶, άρνηση Κ.Δ.Α.Π.ΑμεΑ και Κ.Δ.Η.Φ. για συμμετοχή παιδιών με αυξημένες ανάγκες φροντίδας²¹⁷ και διακριτική μεταχείριση γονέων ανηλίκων με αναπηρία από τράπεζες²¹⁸.

1.6. ΣΥΝΤΑΞΙΟΔΟΤΗΣΗ ΛΟΓΩ ΑΝΑΠΗΡΙΑΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ, ΥΠΟ ΤΟ ΝΕΟ ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΣΥΝΕΧΙΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Η Αρχή διερεύνησε αναφορές για τη συνέχιση της εφαρμογής στους δημοσίους υπαλλήλους της, καταργηθείσας με το άρθρο 43 ν. 5157/2024, προϋπόθεσης της προηγούμενης παραίτησης των ασφαλισμένων στον ε-ΕΦΚΑ από την εργασία τους, για τη συνταξιοδότησή τους λόγω αναπηρίας.

Ο Συνήγορος επεσήμανε ότι δεν πρέπει να υφίσταται **δυσμενές αντικίνητρο** στην εργασιακή απασχόληση των απασχολούμενων στο Δημόσιο, ούτε να υφίσταται η **οποιαδήποτε διάκριση μεταξύ των απασχολούμενων στο Δημόσιο που έχουν αναπηρία**, με κριτήριο τον χρόνο πρόσληψης ή τη νομική μορφή της σχέσεως εργασίας. Επίσης, επεσήμανε ότι, δεδομένης της ένταξης των συντάξεων δημοσίου στον ενιαίο πλέον ε-ΕΦΚΑ, και κυρίως της υποχρεωτικής υπα-

207. Φ.Υ. 363272 και 366813.

208. Φ.Υ. 354909.

209. Φ.Υ. 343964.

210. Φ.Υ. 371524 και 381639.

211. Φ.Υ. 364986, 366140 και 354918.

212. Φ.Υ. 362023 και 363289.

213. Φ.Υ. 353381, 356136 και 367170.

214. Φ.Υ. 348520, 369498, 375785, 377020, 377768 και 379074.

215. Φ.Υ. 374844, 374851, 375271 και 356136.

216. Φ.Υ. 367433.

217. Φ.Υ. 358088, 377644 και 371764.

218. Φ.Υ. 364550 και 375081.

γωγής για τους προσλαμβανόμενους το 2011 και μετά σε ασφαλιστικές διατάξεις μισθωτών ιδιωτικού τομέα, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί με ενιαίο τρόπο το ζήτημα της απασχόλησης συνταξιούχων λόγω αναπηρίας στον δημόσιο τομέα, και όχι με βάση νομικό καθεστώς που είχε διαμορφωθεί υπό άλλες συνθήκες, για διαφορετικές έννομες εργασιακές σχέσεις στην πλειοψηφία των απασχολούμενων στο Δημόσιο²¹⁹.

1.7. ΔΥΣΧΕΡΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΔΙΚΑΣΤΙΚΟΥ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΗ ΣΕ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ ΣΥΜΠΑΡΑΣΤΑΤΟΥΜΕΝΟΥ

Στον Συνήγορο υποβλήθηκαν αναφορές από άτομα που έχουν οριστεί δικαστικοί συμπαραστάτες συγγενικών τους προσώπων, σχετικά με την άρνηση τραπεζικών ιδρυμάτων να τους επιτρέψουν πρόσβαση σε τραπεζικούς λογαριασμούς των τελευταίων μέσω e-banking ή/και να χορηγήσουν κάρτα ανάληψης μετρητών. Παρά τις παρεμβάσεις της Αρχής, με τις οποίες επισημάνθηκε η αντίθεση των πρακτικών αυτών των Τραπεζών στις ρυθμίσεις του Αστικού Κώδικα για τη δικαστική συμπαραστάση²²⁰, αυτές ενέμειναν στις απόψεις τους.

2. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως Εθνικός Φορέας Ισότητας – Είκοσι χρόνια από τον ν. 3304/2005

2.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2025 συμπληρώθηκαν είκοσι έτη από την ψήφιση του ν. 3304/2005, ο οποίος θεσμοθέτησε την αρχή της ίσης μεταχείρισης εθνικής ή φυλετικής καταγωγής, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας και σεξουαλικού προσανατολισμού στην Ελλάδα και **όρισε τον Συνήγορο του Πολίτη ως εθνικό φορέα ισότητας**. Ο νόμος ενσωμάτωσε τις Οδηγίες 2000/43/EK (ίση μεταχείριση ανεξαρτήτως φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής) και 2000/78/EK (ίση μεταχείριση ανεξαρτήτως θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή σεξουαλικού προσανατολισμού στην απασχόληση και την εργασία).

Με τους επόμενους νόμους, όπως ο ν. 3488/2008 και ο ν. 3896/2010, οι αρμοδιότητες της Αρχής επεκτάθηκαν και σε θέματα ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, ενώ σταδιακά ενσω-

219. Φ.Υ. 367179, 362377, 365856, 362992, 366256, κ.ά.

220. Φ.Υ. 352042 και 354550.

ματώθηκαν και νεότερες ευρωπαϊκές Οδηγίες (Οδηγία 2006/54/EK). Η ανάθεση αυτή σηματοδότησε την ανάδειξη ενός νέου θεσμικού ρόλου για τον Συνήγορο, ο οποίος απέκτησε και ενεργητική παρέμβαση για την προώθηση της ισότητας και την καταπολέμηση διακρίσεων, σε όλες τις πτυχές της δημόσιας και επαγγελματικής ζωής.

2.2. ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΘΕΣΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ (2005–2010)

Η πρώτη **Ειδική Έκθεση (2005)**²²¹ του Συνηγόρου ανέδειξε τις προκλήσεις της εφαρμογής του νέου πλαισίου. Η Αρχή ανέλαβε την εξέταση αναφορών για περιστατικά διακριτικής μεταχείρισης και την τεκμηρίωση των μορφών διάκρισης.

Κύριοι νόμοι κατά την περίοδο αυτή ήταν:

- **v. 3896/2010:** Προώθηση ίσων ευκαιριών και ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης. Εναρμόνιση της κείμενης νομοθεσίας με την Οδηγία **2006/54/EK**.
- **v. 4097/2012:** Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών κατά την άσκηση αυτοτελούς επαγγελματικής δραστηριότητας. Εναρμόνιση της νομοθεσίας με την Οδηγία **2010/41/EE**.
- **v. 3769/2009:** «Εφαρμογή της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες», με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία **2004/113/EK**.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Συνήγορος ορίστηκε φορέας ισότητας στον δημόσιο και ιδιωτικό τομέα για την εργασία, και σε ό,τι αφορά σε αγαθά και υπηρεσίες στον δημόσιο τομέα. Το 2008 δημιουργήθηκε ο διακριτός Κύκλος Ισότητας των Φύλων, ενώ το 2009 εκδόθηκε η **πρώτη ειδική έκθεση για την ισότητα των φύλων**²²², με την οποία αποτυπώθηκε συστηματικά η κατάσταση και αναλύθηκαν οι κύριες μορφές διακρίσεων.

Η περίοδος αυτή έθεσε τα θεμέλια για την εδραίωση ενός συστήματος παρακολούθησης και καταπολέμησης των διακρίσεων και προώθησης της ίσης μεταχείρισης, καθώς και για τη σταδιακή διεύρυνση των θεματικών τομέων που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές του.

221. <https://www.synigoros.gr/el/category/eidikies-ek8eseis/post/eidikh-ek8esh-2005-or-osynhgoros-toy-polith-foreas-prow8shshs-ths-arxhs-ths-ishs-metaxeirishs>

222. <https://www.synigoros.gr/el/category/eidikies-ek8eseis/post/eidikh-ek8esh-2009-or-ish-metaxeirish-andrwn-kai-gynaikwn-sthn-apasxolhsh-kai-tis-ergasiakes-sxeseis-maios-2008-aprillios-2009>

2.3. ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΩΝ ΚΑΙ ΘΕΣΜΙΚΗ ΕΔΡΑΙΩΣΗ (2012–2017)

Πέραν από τις νομοθετικές εξελίξεις που προαναφέρθηκαν, σημαντική εξέλιξη που δρομολόγησε αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο, και ιδίως στον ρόλο του Συνηγόρου στο πεδίο αυτό, επήλθαν σε συνέχεια ενεργειών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το 2014, η **Ευρωπαϊκή Επιτροπή** ξεκίνησε διαδικασία διερεύνησης για πιθανή μη συμμόρφωση της Ελλάδας με την Οδηγία 2000/78/ΕΚ, όσον αφορά στην ανεξαρτησία, και ιδίως την αποτελεσματικότητα, των άλλων δύο φορέων (Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας και Επιτροπή Ίσης Μεταχείρισης του Υπουργείου Δικαιοσύνης) που είχαν ως αποστολή την προώθηση της ίσης μεταχείρισης στον ιδιωτικό τομέα. Η διαδικασία αυτή κατέδειξε την ανάγκη αναθεώρησης του νομοθετικού πλαισίου και συγκέντρωσης όλων των σχετικών αρμοδιοτήτων σε έναν ενιαίο, ανεξάρτητο φορέα.

Με τον **ν. 4443/2016** επήλθε η ενοποίηση των αρμοδιοτήτων για την ίση μεταχείριση και ανατέθηκε η οικεία αρμοδιότητα αποκλειστικά στον Συνήγορο του Πολίτη. Με την έλευση της αρμοδιότητας αυτής, συστάθηκε εντός της Αρχής διακριτός **Κύκλος για την Ίση Μεταχείριση**, αρμόδιος για την προώθηση και παρακολούθηση της εφαρμογής της αρχής, τόσο στον δημόσιο όσο και στον ιδιωτικό τομέα, για όλα τα πεδία διακρίσεων²²³.

Σημαντικό στοιχείο της θεσμικής εξέλιξης αποτέλεσε η **συνεργασία του Συνηγόρου του Πολίτη με την Επιθεώρηση Εργασίας** για την καταπολέμηση των διακρίσεων στην εργασία στον ιδιωτικό τομέα. Αρχικά αφορούσε υποθέσεις διακρίσεων λόγω φύλου (ν. 3896/2010), ενώ με τον ν. 4443/2016 επεκτάθηκε σε όλα τα πεδία διακρίσεων στην εργασία.

Στο πλαίσιο της συνεργασίας, η αρμόδια Επιθεώρηση Εργασίας διαβιβάζει στον Συνήγορο κάθε σχετική καταγγελία και τον καλεί να παραστεί στις οικείες εργατικές διαφορές. Εκπρόσωποι της Αρχής παρίστανται στη διαδικασία και, εφόσον δεν επέλθει συμφιλίωση ή συμβιβασμός, ο Συνήγορος προβαίνει σε περαιτέρω διερεύνηση και έκδοση πορίσματος. Όταν η παράσταση δεν είναι εφικτή, ιδίως εκτός Αττικής, η πρόσκληση αποστέλλεται αρχικά και ο φάκελος διαβιβά-

223. Σύμφωνα με το άρθρο 14 παρ. 1 του ν. 4443/2016: «Φορέας παρακολούθησης και προώθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, εθνικής ή εθνοτικής καταγωγής, γενεαλογικών καταβολών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων, αναπηρίας ή χρόνιας πάθησης, ηλικίας, οικογενειακής ή κοινωνικής κατάστασης, σεξουαλικού προσανατολισμού, ταυτότητας ή χαρακτηριστικών φύλου στο πεδίο εφαρμογής και κατά τους ορισμούς του παρόντος νόμου στον ιδιωτικό, στο δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα ορίζεται ο Συνήγορος του Πολίτη».

ζεται μετά την ολοκλήρωση της διαδικασίας.

Μετά την αποστολή του πορίσματος, η Επιθεώρηση Εργασίας είτε συντάσσεται με αυτό, είτε υποβάλλει αιτιολογημένη έκθεση απόκλισης, ενώ σε περιπτώσεις διαπίστωσης διάκρισης και εισήγησης κυρώσεων, ενημερώνει τον Συνήγορο και για την τελική επιβολή προστίμου.

Η **Ειδική Έκθεση 2017**²²⁴ κατέγραψε τη θεσμική εδραίωση του ρόλου της Αρχής, εστιάζοντας στη συνεργασία με κοινωνικούς εταίρους, στην καθοδήγηση της διοίκησης, στην παρακολούθηση και τεκμηρίωση διακρίσεων, και στην ενημέρωση πολιτών και φορέων.

Παράλληλα, αναπτύχθηκε δίκτυο συνεργασίας με Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που εκπροσωπούν ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες και οργανώσεις που δραστηριοποιούνται στο πεδίο της ισότητας των φύλων. Επίσης, η Αρχή παρέχει συστηματικά εκπαίδευση και επιμόρφωση σε θέματα διακρίσεων (π.χ. μέσω του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης του ΙΝ.Ε.Π., τις Σχολές της Ελληνικής Αστυνομίας, την Επιθεώρηση Εργασίας, κ.ά.), ενώ εκδίδει και δημοσιοποιεί ενημερωτικά φυλλάδια και οδηγούς ορθής συμπεριφοράς για δημόσιους λειτουργούς²²⁵.

2.4. ΘΕΣΜΙΚΗ ΩΡΙΜΑΝΣΗ ΚΑΙ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ (2018–2024)

Κατά την τελευταία δεκαετία, οι αρμοδιότητες της Αρχής διευρύνθηκαν σημαντικά. Με τον **v. 4488/2017** ο Συνήγορος ορίστηκε εθνικός μηχανισμός παρακολούθησης και προστασίας της εφαρμογής της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα Ατόμων με Αναπηρία. Ο **v. 5023/2023** επεκτείνει την προστασία των ατόμων με αναπηρία στον τομέα της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες.

Σταθερά ευρήματα των ετήσιων εκθέσεων 2018–2024:

- Διακρίσεις λόγω **φύλου** πάνω από 49% των αναφορών, κυρίως σχετικά με μητρότητα και επαγγελματική εξέλιξη.
- Αυξανόμενες αναφορές λόγω **αναπηρίας** (26% το 2024), ηλικίας και **σεξου-**

224. <https://www.synigoros.gr/el/category/eidikes-ek8eseis/post/eidikh-ek8esh-2017-or-ish-metaxeirish>

225. Βλ. ενδεικτικά: «Ο σεβασμός κάνει τη διαφορά: Οδηγός για δημοσίους υπαλλήλους» (Οδηγός, 2017): <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/o-sebasmos-kaneith-diafora-odhgos-gia-dhmosioys-ypallhloys>, και «Ο Συνήγορος για την Ίση Μεταχείριση στην εργασία» (Ενημερωτικό φυλλάδιο, 2016): <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/o-synhgoros-gia-thn-ish-metaxeirish-sthn-ergasia>.

αλικής παρενόχλησης²²⁶.

- Αναφορές που σχετίζονται με **οικογενειακή ή κοινωνική κατάσταση**.

Ο **ν. 4808/2021** ενίσχυσε την αρμοδιότητα για παραβιάσεις που αφορούν βία και παρενόχληση στον χώρο εργασίας (**Σύμβαση ILO 190** της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας) και για την εναρμόνιση επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής (**Οδηγία 2019/1158/ΕΕ**), ενώ ο **ν. 5089/2024** επέκτεινε την προστασία από διακρίσεις **σε κοινωνική προστασία, εκπαίδευση, στέγαση και πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες** για το σύνολο των λόγων διάκρισης – εκτός από την ηλικία και την οικογενειακή ή κοινωνική κατάσταση.

Παράλληλα, εκδόθηκαν οι Οδηγίες **2024/1499/ΕΕ** και **2024/1500/ΕΕ**, οι οποίες καθιερώνουν **δεσμευτικά ελάχιστα πρότυπα** ανεξαρτησίας και λειτουργίας για τους εθνικούς φορείς ισότητας, καθώς και ενίσχυση του ρόλου τους αναφορικά με την πληροφόρηση και την παροχή νομικής συνδρομής στα θύματα διακρίσεων.

Η ενσωμάτωση των ανωτέρω Οδηγιών στην ελληνική έννομη τάξη θα ενισχύσει καθοριστικά τον ρόλο του Συνηγόρου του Πολίτη ως ανεξάρτητου μηχανισμού εποπτείας και προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης.

2.5. ΕΙΚΟΣΙ ΧΡΟΝΙΑ ΔΡΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ

Η εικοσαετής πορεία του **ν. 3304/2005** αποτυπώνει σταθερή θεσμική εξέλιξη και συνεχή προσπάθεια εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης στην πράξη. Ο Συνήγορος:

- Εξετάζει συστηματικά αναφορές, τεκμηριώνει μορφές διακρίσεων και εκδίδει πορίσματα.
- Υποβάλλει νομοθετικές προτάσεις και συνεργάζεται με ευρωπαϊκούς και διεθνείς φορείς.
- Ενισχύει την εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση φορέων, δημόσιας διοίκησης και κοινωνίας.

Παρά τη θεσμική πρόοδο, παραμένουν προκλήσεις: η πρακτική εφαρμογή του πλαισίου, η ενίσχυση της διοικητικής ευαισθητοποίησης, η κοινωνική αποδοχή της αρχής, η παρακολούθηση νέων μορφών διάκρισης (ψηφιακή εποχή, τεχνητή νοημοσύνη) και η ενίσχυση της συνεργασίας με κοινωνικούς φορείς.

226. Βλ. Ειδική Έκθεση | Η παρενόχληση και η σεξουαλική παρενόχληση στην εργασία (2011 – 2022): <https://www.synigoros.gr/el/category/eidik-es-ek8eseis/post/eidik-ek8esh-or-h-parenoxlhsh-kai-h-se3oyalikh-parenoxlhsh-sthn-ergasia>.

Με τη συσσωρευμένη εμπειρία δύο δεκαετιών, τα νέα εργαλεία και τη θεσμική ωριμότητα, ο Συνήγορος εισέρχεται στη νέα περίοδο, έτοιμος να ανταποκριθεί στις σύγχρονες προκλήσεις, με επιμονή στην αρχή της ίσης μεταχείρισης και όραμα για κοινωνία πιο δίκαιη, χωρίς αποκλεισμούς και με ίσες ευκαιρίες για όλους.

3. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως φορέας προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού

I. Σταθερή προτεραιότητα του Συνηγόρου, στην κατεύθυνση της προαγωγής των δικαιωμάτων του παιδιού, αποτελεί η συνέχιση και ενίσχυση της επικοινωνίας του με τα ίδια τα παιδιά και η ακρόαση της γνώμης τους, τόσο μέσω των πολυάριθμων επισκέψεών του σε σχολεία όλης της χώρας με στόχο την ενημέρωση, καταγραφή προβληματισμών και προτάσεών τους για τη βελτίωση της σχολικής καθημερινότητας, όσο και μέσω της συνεργασίας μαζί τους σε άλλες δράσεις και εκδηλώσεις.

Η Αρχή, για τον σκοπό αυτό, **επισκέφθηκε καθ' όλη τη διάρκεια της χρονιάς σημαντικό αριθμό σχολείων σε διαφορετικές περιοχές της Ελλάδας** (ενδεικτικά: Θεσσαλονίκη, Πτολεμαΐδα, Κοζάνη, Εύβοια, Καλαμάτα, Σύρο, Χίο, κ.ά.) και στην Αττική (ενδεικτικά: Καλλιθέα, Χαλάνδρι, Καμίνια, Καματερό, Αγία Παρασκευή, Περιστέρη, Αγία Βαρβάρα, Νέα Ερυθραία, Αρτέμιδα, Γλυφάδα, Κηφισιά, κ.ά.), όπου συνομίλησε με **πάνω από 1.000 παιδιά** και συζήτησε για ζητήματα καθημερινότητας με τους συλλόγους διδασκόντων.

Υπό το πρίσμα της αποστολής του για ανάδειξη της φωνής των παιδιών και ενίσχυσης της συνεργασίας μαζί τους, ο Συνήγορος συμμετείχε το 2025 στο 4ο Πανελλήνιο Μαθητικό Συνέδριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Φεβρουάριος 2025), όπου πραγματοποίησε βιωματικό εργαστήριο με παιδιά, στο Athens Democracy Forum (Οκτώβριος 2025) και στο 2ο Ευρωπαϊκό Συνέδριο για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην εποχή της Τεχνητής Νοημοσύνης (Νοέμβριος 2025), που διοργανώθηκε από το «Χαμόγελο του Παιδιού», όπου συνομίλησε με έφηβους συμμετέχοντες απ' όλο τον κόσμο για τα θέματα ρητορικής μίσους.

Όπως κάθε χρόνο, η Αρχή **συμμετείχε επίσης, δια της Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού, στην επιστημονική επιτροπή του προγράμματος του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων «Βουλή των Εφήβων – Βήματα Δημοκρατίας: Κάνοντας πράξη τη συμμετοχή»** και, στο πλαίσιο της ΚΘ' Συνόδου (Ιούλιος 2025), ανέλαβε να συντονίσει τους έφηβους βουλευτές, που εργάστηκαν δημιουργικά στη θεματική της αναζήτησης ορίων στην οικογένεια.

II. Παράλληλα, εστιάζοντας στη σημασία της ενίσχυσης του πλέγματος προστασίας για το παιδί, μέσω της ενδυνάμωσης των επαγγελματιών, αλλά και

της προώθησης κατάλληλων μηχανισμών και διαδικασιών, το 2025 εντάθηκαν οι επιμορφωτικές δράσεις, απευθυνόμενες σε επαγγελματίες του πεδίου σε όλη την επικράτεια.

Ειδικότερα, η Αρχή υλοποίησε επιμορφωτικές δράσεις που απευθύνονταν σε υπηρεσίες απ' όλη τη χώρα (ενδεικτικά: Κρήτη, Κόρινθο, Καλαμάτα, Φιλιατρά, Θεσσαλονίκη, Φλώρινα, Πτολεμαΐδα, Σέρρες, Πάτρα, Εύβοια, κ.ά.), ενώ είχε σταθερή παρουσία στην Αττική, όπου πραγματοποίησε αντίστοιχες επιμορφωτικές επισκέψεις σε σχολεία για γονείς ή επαγγελματίες του πεδίου (σε Αθήνα, Πειραιά, Κερασίни, Γλυφάδα, Παλαιό Φάληρο, Βάρη, Κερατέα, Παλλήνη, Κορωπί, Γαλάτσι, Φυλή, Καματερό, Ζεφύρι, Χαϊδάρι, Αγία Βαρβάρα, Αχαρνές, Ελευσίνα, Καλλιθέα, Χαλάνδρι, Αγία Παρασκευή, Περιστερί, Αρτέμιδα, Μαρούσι, Μελίτσια, Νέο Ψυχικό, κ.ά.).

Στις επιμορφωτικές αυτές δράσεις, ο Συνήγορος ανέδειξε τις αξίες και τα εργαλεία του δημοκρατικού σχολείου και παρείχε καθοδήγηση για την πρόληψη, έγκαιρη αναγνώριση και διαχείριση περιστατικών ενδοοικογενειακής και ενδοσχολικής βίας, και άλλα ζητήματα της σχολικής καθημερινότητας (επαφή των παιδιών με ψυχολόγο χωρίς τη γονική συναίνεση, ενημέρωση και εξασφάλιση συγκατάθεσης από χωρισμένους γονείς, δυσκολίες στη συνεργασία εκπαιδευτικών – κηδεμόνων σε περιπτώσεις αναγκαίας αξιολόγησης και υποστήριξης μαθητή, κ.ά.).

Δίνοντας ιδιαίτερο βάρος και στην ακαδημαϊκή κοινότητα, με στόχο την προετοιμασία και ενδυνάμωση μελλοντικών επαγγελματιών του πεδίου, ο Συνήγορος συνομίλησε με φοιτήτριες και φοιτητές διαφορετικών τμημάτων. Ενδεικτικά, πραγματοποίησε παρέμβαση σε εκδήλωση της Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας για τη Συμπερίληψη και τον Διαπολιτισμικό Διάλογο (Μάρτιος 2025), πραγματοποίησε διάλεξη στο πλαίσιο μεταπτυχιακού προγράμματος του Τμήματος Κοινωνιολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου και συμμετείχε στο Διεθνές Συνέδριο της UNICEF και του Πανεπιστημίου Πατρών, με θέμα τον ρόλο της ακαδημαϊκής κοινότητας στην προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού.

Στο πλαίσιο της προώθησης ενός συνεκτικού συστήματος προστασίας για τα παιδιά και του σεβασμού των δικαιωμάτων τους σε όλους τους τομείς, πραγματοποιήθηκε συνάντηση του Συνηγόρου με την Ένωση Δικαστών και Εισαγγελέων, κατά την οποία συζητήθηκαν κρίσιμα θέματα (οικογενειακά δικαστήρια, ανάγκη συγκρότησης κοινωνικών υπηρεσιών στα πρωτοδικεία, ενίσχυση θεσμού δικαστικής διαμεσολάβησης, κενά του συστήματος δικανικής εξέτασης θυμάτων, κ.ά.), καθώς και το ενδεχόμενο συνεργασίας σε κοινές επιμορφωτικές δράσεις.

Αναγνωρίζοντας τη σημασία των πρωτοκόλλων στις διαδικασίες που αφορούν

στα παιδιά για την διασφάλιση του βέλτιστου συμφέροντός τους, η Αρχή **συμμετείχε στην επιτροπή της UNICEF για την εκπόνηση Εγχειριδίου Ενεργειών για την Προστασία των Παιδιών σε Κίνδυνο**²²⁷, το οποίο καταγράφει τα βήματα των κοινωνικών και εισαγγελικών λειτουργιών ως προς την παρακολούθηση υποθέσεων, κατόπιν της έκδοσης εισαγγελικής παραγγελίας για τη διενέργεια κοινωνικής έρευνας.

Την ανάγκη εκπόνησης και θέσπισης ενιαίας πολιτικής παιδικής προστασίας, πρωτοκόλλων και επιμόρφωσης των επαγγελματιών του πεδίου ανέδειξε ο Συνήγορος επίσης μέσω της συμμετοχής του, όπως κάθε χρόνο, στο Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής και Υιοθεσίας.

Το **Δίκτυο παιδικής προστασίας του Συνηγόρου**, που έχει δημιουργηθεί από ετών με πρωτοβουλία της Αρχής και στο οποίο συμμετέχουν δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, οργανισμοί και οργανώσεις του πεδίου, **προχώρησε σε συγκεκριμένες θεσμικές παρεμβάσεις και, μεταξύ άλλων, υπέβαλε προτάσεις προς το Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας για τη βελτίωση του συστήματος εναλλακτικής φροντίδας των παιδιών.**

Στον τομέα της ψυχικής υγείας, μετά από ενδελεχή έρευνα στις μονάδες ψυχικής υγείας της χώρας όπου φιλοξενούνται ανήλικοι, **η Αρχή κατέγραψε τις διαπιστώσεις της και διατύπωσε συγκεκριμένες προτάσεις βελτίωσης** σε δύο άξονες: την πρωτοβάθμια κοινοτική φροντίδα και την ψυχιατρική νοσηλεία. Οι θέσεις αυτές παρουσιάστηκαν και στο 14ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχιατρικής Παιδιού και Εφήβου, όπου συμμετείχε η Αρχή.

Ανταποκρινόμενος σε αίτημα ακρόασης της Εθνικής Επιτροπής Βιοηθικής και Τεχνοηθικής, ο Συνήγορος ανέδειξε ζητήματα που άπτονται των δικαιωμάτων των παιδιών στο ψηφιακό περιβάλλον, με έμφαση στην υποστήριξη των οικογενειών και των ανηλίκων, και στην ανάγκη οριοθέτησης της έκθεσης της εικόνας των παιδιών από τους ασκούντες τη γονική μέριμνα στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ο Συνήγορος συμμετείχε στο ετήσιο συνέδριο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (Σεπτέμβριος 2025), που πραγματοποιήθηκε στο Βουκουρέστι, καθώς και στη διαδικασία τελικής διαμόρφωσης

227. Το εγχειρίδιο είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα:

<https://www.unicef.org/greece/media/6261/file/UNICEF%20CE%95%CE%B3%CF%87%CE%B5%CE%B9%CF%81%CE%AF%CE%B4%CE%B9%CE%BF%20%CE%A0%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BA%CE%AE%20%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%84%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1.pdf.pdf>

της κοινής δήλωσης αναφορικά με το δικαίωμα των παιδιών στην υγεία²²⁸. Επίσης, πραγματοποίησε παρεμβάσεις σε άλλες ευρωπαϊκές συναντήσεις, όπως ενδεικτικά σε συνέδριο του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού (Μάιος 2025) όπου μίλησε για τον ρόλο των Ανεξάρτητων Αρχών, ενόψει της εφαρμογής του Συμφώνου της Ε.Ε. για τη μετανάστευση και το άσυλο και την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών που μετακινούνται, καθώς και στο 13ο Διεθνές Σεμινάριο του Ευρωπαϊκού Φόρουμ για την Αποκαταστατική Δικαιοσύνη (Μάιος 2025), όπου παρουσίασε τις θέσεις και προτάσεις του Συνηγόρου ως προς τα θέματα φιλικής δικαιοσύνης για τα παιδιά προσφυγικού – μεταναστευτικού προφίλ.

Τέλος, στο πλαίσιο της διατήρησης ανοιχτής γραμμής επικοινωνίας με τα παιδιά, τις οικογένειές τους και τους επαγγελματίες του πεδίου, **οι ειδικές επισημoneς του Κύκλου απάντησαν σε πάνω από 900 κλήσεις στη Γραμμή του Παιδιού** (ερωτήματα αναφορικά με την προστασία των παιδιών από κακοποίηση και παραμέληση, τη διαχείριση προβλημάτων πρόσβασης και ένταξης στην εκπαιδευτική διαδικασία, κ.ά.) παρέχοντας καθοδήγηση, με στόχο τη βελτίωση των αντανακλαστικών του συστήματος.

4. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών

Από το έτος 2014, ο Συνήγορος ενεργεί ως Εθνικός Μηχανισμός Εξωτερικού Ελέγχου των αναγκαστικών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών στις χώρες καταγωγής τους²²⁹.

Ο Συνήγορος του Πολίτη δημοσιοποιεί ετησίως σε Ειδική Έκθεση με τίτλο «Επιστροφές Αλλοδαπών» αναλυτικά τα ευρήματα, τις διαπιστώσεις και τις προτάσεις του για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ανθρώπων αυτών, ως μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών.

Ο ρόλος του αφορά τόσο στην επίβλεψη των επιχειρήσεων επιστροφών σε όλα τα στάδια της διαδικασίας, όσο και τις συνθήκες και τις προϋποθέσεις διοικητικής κράτησης. Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζεται η προστασία των θεμελιω-

228. Η κοινή δήλωση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Συνηγόρων του Παιδιού είναι διαθέσιμη στην ιστοσελίδα: <https://enoc.eu/what-we-do-annual-advocacy-areas-childrens-right-to-physical-health/> (αγγλικά).

229. Ν. 3907/2011 (άρ. 23 παρ. 6), Οδηγία 2008/115/ΕΚ (άρ. 8 παρ. 6) και Κ.Υ.Α. 4000/4/57-ια' (Φ.Ε.Κ. 2870/Β'/2014).

δών δικαιωμάτων των υπό επιστροφή αλλοδαπών, ενώ παράλληλα παρέχεται η αναγκαία, για ένα κράτος δικαίου, εγγύηση λογοδοσίας και διαφάνειας.

4.1. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της αστυνομίας, το έτος 2025 επεστράφησαν:

- **5.736** αλλοδαποί συνολικά (περ. – 2% από το 2024), εκ των οποίων:
- **2.347** με αναγκαστική επιστροφή (– 8% από το 2024)
- **2.032** με εθελούσια επιστροφή μέσω Δ.Ο.Μ. (– 14% από το 2024)
- **1.240** οικειοθελώς (+31% από το 2024).

Ο αριθμός των διοικητικά κρατούμενων παρουσιάζει αύξηση 44%, σε σχέση με το προηγούμενο έτος²³⁰, γεγονός που οφείλεται εν μέρει στην επί τρίμηνο αναστολή υποβολής αιτημάτων ασύλου και την έναρξη λειτουργίας της Ειδικής Εγκατάστασης Κράτησης (Ε.Ε.Κ.) Σιντικής, κατόπιν παραχώρησης τμήματος της Ελεγχόμενης Δομής Σιντικής στην Ελληνική Αστυνομία²³¹ (βλ. παρακάτω).

Συγκεκριμένα, οι αλλοδαποί που κρατούνταν διοικητικά, εν όψει επιστροφής τους, την 1η.11.2025 ήταν συνολικά **2.746**, εκ των οποίων:

- **1.667** σε Προαναχωρησιακά Κέντρα (– 0,5% σε σχέση με το 2024)
- **324** σε Αστυνομικά Τμήματα (+47% σε σχέση με το 2024)
- **755** στην Ε.Ε.Κ. Σιντικής.

4.2. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ

4.2.1. Επιχειρήσεις επιστροφών

Το έτος 2025, ειδικά εκπαιδευμένα στελέχη του Συνηγόρου επέβλεψαν ως παρατηρητές (monitors) συνολικά είκοσι μία (**21**) αεροπορικές επιχειρήσεις επιστροφής. Πρόκειται για όλες τις Κοινές Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις Επιστροφής (Joint Return Operations, JROs) με ναυλωμένο αεροσκάφος (charter) που συμμετείχε η ΕΛ.ΑΣ., υπό τον συντονισμό του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), καθώς και για τις περισσότερες εθνικές επιχειρήσεις αναγκαστικής επιστροφής με εμπορικές πτήσεις. Ειδικότερα:

230. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛ.ΑΣ., για τους μήνες Ιανουάριο – Οκτώβριο 2025.

231. Χωρίς ωστόσο να έχει εκδοθεί, έως σήμερα, η σχετική Κ.Υ.Α. ίδρυσης.

- 9 JROs προς Πακιστάν, Γεωργία και Μπαγκλαντές.
- 8 ατομικές επιστροφές με εμπορικές πτήσεις προς Αίγυπτο, Ινδία και Ακτή Ελεφαντοστού.
- 4 ομαδικές επιστροφές με εμπορικές πτήσεις προς Αίγυπτο.

Τέλος, ο Συνήγορος μετείχε δειγματοληπτικά σε δύο (2) χερσαίες επιχειρήσεις αναγκαστικής απομάκρυνσης από τη Θεσσαλονίκη προς την Αλβανία.

Στην πλειονότητα των επιχειρήσεων, υπήρξε καλή οργάνωση και οι συνοδοί επέδειξαν επαγγελματισμό και ορθή διαχείριση των καταστάσεων κρίσεων. Αποτιμώνται θετικά η συνεργασία των επικεφαλής των επιχειρήσεων, των συνοδών και του προσωπικού του Γραφείου Συντονισμού Επιστροφών της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής και του Τμήματος Επιστροφών της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης με τα στελέχη του Συνηγόρου, όπως και η αυξανόμενη μέριμνα για διερμηνεία σε όλα τα στάδια της διαδικασίας.

Ωστόσο, επισημάνθηκαν και κατά το 2025 πρακτικές και διαδικασίες, οι οποίες θίγουν θεμελιώδη δικαιώματα των επιστρεφόμενων. Ειδικότερα, υπάρχει ανάγκη για:

- εξατομικευμένη κρίση επιβολής μέσων δέσμευσης²³² και τήρησης της αρχής της νομιμότητας, αναγκαιότητας και αναλογικότητας
- έγκαιρη ενημέρωση των αλλοδαπών για την ημερομηνία απομάκρυνσής τους από τη χώρα
- ουσιαστική ιατρική εξέταση για διάγνωση της ικανότητας ταξιδιού (fit to travel), και ενημέρωση του υπεύθυνου γιατρού για το ιατρικό ιστορικό τους
- παροχή αξιοπρεπούς ένδυσης και υπόδησης σε όσους δεν διαθέτουν
- καλύτερη μεταχείριση των αναπληρωματικών επιστρεφόμενων, οι οποίοι τελικά δεν ταξιδεύουν
- αυστηρότερη τήρηση της απαγόρευσης λήψης βιντεοληπτικού και φωτογραφικού υλικού κατά τις επιχειρήσεις
- έγκαιρη οριστικοποίηση της λίστας των επιστρεφόμενων για ευχερέστερο προαναχωρησιακό έλεγχο φακέλων
- έγκαιρη ενημέρωση του Συνηγόρου για την εξασφάλιση της συμμετοχής του στις επιχειρήσεις.

232. Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 8 της Οδηγίας Επιστροφών, τον Κώδικα Δεοντολογίας του Frontex για τις επιχειρήσεις επιστροφών, αλλά και τις συστάσεις του Υπεύθυνου Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Frontex.

4.2.2. Διοικητική κράτηση ενόψει επιστροφής

Ο Συνήγορος πραγματοποιεί επισκέψεις/αυτοψίες σε Προαναχωρησιακά Κέντρα Κράτησης Αλλοδαπών (Προ.Κε.Κ.Α.) ή άλλους χώρους διοικητικής κράτησης, εξετάζοντας την εφαρμογή των προδιαγραφών της Οδηγίας Επιστροφών.

Ο Συνήγορος, το 2025, επισκέφτηκε:

- τα ΠΡΟ.ΚΕ.Κ.Α. Αμυγδαλέζας και Ξάνθης
- τη Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης και τα κρατητήρια των Τμημάτων Διαχείρισης Μετανάστευσης (Τ.Δ.Μ.) Θεσσαλονίκης, Κορδελιού, Θέρμης και Ν. Ραιδεστού
- το Αστυνομικό Τμήμα Κερατσινίου – Δραπετσώνας
- τη Ε.Ε.Κ. Σιντικής.

Διαπιστώθηκε ότι **δεν παρέχονται αξιοπρεπείς συνθήκες διαβίωσης**, καθώς παρατηρήθηκαν φθορές και ακαταλληλότητα των χώρων, ελλείψεις σε ιατροφαρμακευτική φροντίδα, σε κρατική παροχή ρουχισμού, ένδυσης και ειδών προσωπικής υγιεινής και απουσία διερμηνείας. Σοβαρότατο πρόβλημα που χρειάζεται άμεση αντιμετώπιση αποτελεί η ανεπαρκής σίτιση των διοικητικά κρατούμενων, καθώς τα 5,87 ευρώ την ημέρα που τους παρέχονται δεν αρκούν για να προμηθευτούν τρία γεύματα, νερό και είδη πρώτης ανάγκης και να καλύψουν τις ανάγκες τους σε θερμίδες²³³.

Παράλληλα, **ένας στους δέκα διοικητικά κρατούμενους εξακολουθεί να παραμένει σε Αστυνομικά Τμήματα ενόψει επιστροφής, αντί να μεταφέρεται στα Προ.Κε.Κ.Α.** Η πρακτική αυτή είναι ιδιαίτερα προβληματική, καθώς οι χώροι αυτοί είναι παντελώς ακατάλληλοι, ως προς τις συνθήκες διαβίωσης, ενώ δημιουργεί δυσχέρειες σε οργανωτικό και διοικητικό επίπεδο, όπως επιβεβαιώνεται από τις αυτοψίες του Συνηγόρου²³⁴, αλλά και κατά πάγια νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α.²³⁵.

Το ζήτημα της **πολύμηνης διοικητικής κράτησης** εξακολουθεί να προβληματίζει τον Συνήγορο, ο οποίος έχει επισημάνει επανειλημμένα ότι η κράτηση αλλοδαπών χωρίς εύλογη προοπτική απομάκρυνσης, δεν συνάδει με την υποχρέωση νομιμότητας της κράτησης.

233. Οι αναλυτικές διαπιστώσεις του Συνηγόρου για τους χώρους και τις συνθήκες κράτησης περιλαμβάνονται στην ειδική ετήσια έκθεσή του ως αρμόδιου Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης Βασανιστηρίων και Απάνθρωπης Μεταχείρισης (ν. 4228/2014 – ΟΡΚΑΤ).

234. Συνήγορος του Πολίτη, Ειδική Έκθεση 2024 Επιστροφές Αλλοδαπών, σελ. 53 – 60.

235. Horshill κατά Ελλάδα, απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. της 01.08.2013 (αρ. προσφυγής 70427/11) και Muhammad κατά Ελλάδα, απόφαση Ε.Δ.Δ.Α. 25.04.2024 (αρ. προσφυγής 14606/20).

4.2.3. Συνεργασίες και δράσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο

Ο Συνήγορος συνεργάζεται με τον Frontex, με σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων στις επιστροφές και στα σύνορα²³⁶. Παράλληλα, οκτώ στελέχη του μετέχουν στην ευρωπαϊκή δεξαμενή παρατηρητών (EU Pool of Monitors) του Frontex, ενώ οι καταγγελίες για παραβίαση δικαιωμάτων από πράξεις των εμπλεκόμενων οργάνων της ΕΛ.ΑΣ. κατά τις επιχειρήσεις που συντονίζονται από τον Frontex διαβιβάζονται στην Αρχή²³⁷.

Στελέχη του Συνηγόρου συμμετέχουν τακτικά ως εκπαιδευτές σε πλήθος σεμιναρίων, στην Ελλάδα και στο εξωτερικό, για ζητήματα προστασίας θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά τις διαδικασίες επιστροφών.

Τέλος, τον Οκτώβριο ο Συνήγορος πραγματοποίησε εκδήλωση παρουσίασης της Ειδικής Έκθεσης και εκπαιδευτική ημερίδα, στην οποία συμμετείχαν εκπρόσωποι του Frontex, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της ΕΛ.ΑΣ. Το Δεκέμβριο πραγματοποίησε εκδήλωση για τα δέκα χρόνια (2014 – 2024) δράσης του ως Εθνικός Μηχανισμός εξωτερικού ελέγχου αναγκαστικών επιστροφών αλλοδαπών²³⁸.

4.3. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

4.3.1. Ευρωπαϊκό πλαίσιο

Το νέο ευρωπαϊκό πλαίσιο για τη μετανάστευση και τις επιστροφές ενισχύει θεσμικά την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσω της θέσπισης **ανεξάρτητων μηχανισμών παρακολούθησης** στις διαδικασίες συνόρων, ασύλου και αναγκαστικών επιστροφών. Οι νέοι Κανονισμοί της Ε.Ε.²³⁹ απαιτούν τη λειτουργία μηχανισμών που πληρούν όχι μόνο τα απαιτούμενα κριτήρια ανεξαρτησίας, πρόσβασης, διαφάνειας και συνεργασίας, αλλά και τεχνογνωσίας.

236. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/deltia-typoy/post/deltio-typoy-or-elegchos-an-agkastikwn-epistrofwn-kai-diadikasiwn-sta-synora-sto-epikentro-ths-synanthshs-toy-synhgroy-toy-polith-me-ton-diey8ynth-toy-frontex>

237. Το σύνολο των αναφορών αυτών ερευνάται από τον Συνήγορο με την ειδική αρμοδιότητα του ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (ν. 4443/2016).

238. [https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-synedrio:-synhgros-toy-polith-deka-xronia-\(2014-2024\)-e3wterikos-elegchos-anagkastikwn-epistrofwn-allodapwn](https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-synedrio:-synhgros-toy-polith-deka-xronia-(2014-2024)-e3wterikos-elegchos-anagkastikwn-epistrofwn-allodapwn)

239. Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1356 της 14ης Μαΐου 2024 για τη θέσπιση ελέγχου διαλογής υπηκόων τρίτων χωρών στα εξωτερικά σύνορα και Κανονισμός (ΕΕ) 2024/1348 της 14ης Μαΐου 2024 για τη θέσπιση κοινής διαδικασίας διεθνούς προστασίας στην Ένωση και την κατάργηση της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ.

Παράλληλα, η Επιτροπή πρότεινε το 2025 νέο Κανονισμό για τις επιστροφές, που θεσπίζει αυστηρές εγγυήσεις, σεβασμό της αρχής της μη επαναπροώθησης, προστασία ανηλίκων και περιορισμό της κράτησης ως έσχατο μέτρο. Η ρητή **υποχρέωση ανεξάρτητου μηχανισμού παρακολούθησης** των επιχειρήσεων απομάκρυνσης, που έχει αναλάβει ο Συνήγορος από το 2014, προβλέπεται από τον νέο Κανονισμό, ο οποίος θα τεθεί σε ισχύ το 2026.

Στην Ελλάδα, ο Συνήγορος ως Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης Βασανιστηρίων, Εξωτερικού Ελέγχου Αναγκαστικών Επιστροφών και Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας διαθέτει τα απαιτούμενα συνταγματικά εχέγγυα ανεξαρτησίας και εκτεταμένη εμπειρία, ώστε να αναλάβει κείμενο ρόλο στον ανεξάρτητο έλεγχο των διαδικασιών συνόρων και επιστροφών.

4.3.2. Εθνικό πλαίσιο

Ο Συνήγορος απέστειλε τις παρατηρήσεις του επί του σχεδίου νόμου του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου «Αναμόρφωση πλαισίου και διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών – Λοιπές ρυθμίσεις του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου»²⁴⁰, υπό το πρίσμα των αρχών του Συντάγματος, των κανόνων του διεθνούς και ευρωπαϊκού δικαίου, καθώς και της πάγιας νομολογίας του Ε.Δ.Δ.Α. και του Δ.Ε.Ε.

Το ζήτημα της επί τρίμηνο αναστολής υποβολής αιτημάτων ασύλου και συνακόλουθης κράτησης των νεοεισερχόμενων πολιτών τρίτων χωρών από τη Β. Αφρική αποτέλεσε αντικείμενο παρέμβασης του Συνηγόρου²⁴¹. Κατόπιν συλλογής στοιχείων και διενέργειας αυτοψιών, διαπιστώθηκε ελλιπής επιχειρησιακή ετοιμότητα δημιουργίας έκτακτων κατάλληλων δομών κράτησης, δημιουργία δυσανάλογου φόρτου στις υπηρεσίες και κυρίως το γεγονός ότι η εφαρμογή της επίμαχης διάταξης αντίκειται στους κανόνες του διεθνούς και ενωσιακού δικαίου²⁴².

5. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

Η ειδική αρμοδιότητα του Συνηγόρου του Πολίτη ως Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας συνίσταται στην ανεξάρτητη διερεύνηση

240. Ν. 5226/2025, σε ισχύ από τον 9ο/2025.

241. Ν. 5218/2025, άρ. 79.W

242. Περισσότερα στο: <https://www.synigoros.gr/el/category/deltia-typoy/post/deltio-typoy-or-apotimhsh-ths-efarmoghs-toy-metroy-anastolhs-aithmatwn-asyloy-kai-epistrofhs-allodapwn-aney-katagrafhs>

καταγγελιών, που αφορούν σε συγκεκριμένα περιστατικά αυθαιρεσίας, πράξεις ή παραλείψεις του ένστολου προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, του Πυροσβεστικού Σώματος και των υπαλλήλων των Καταστημάτων Κράτησης. Ειδικότερα, ο Εθνικός Μηχανισμός ελέγχει την πειθαρχική διερεύνηση υποθέσεων που αφορούν βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, κατά την έννοια του άρθρου 137Α του Ποινικού Κώδικα, παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας, της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας, παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου και παράνομη συμπεριφορά, για την οποία υπάρχουν ενδείξεις ότι διενεργήθηκε με ρατσιστικό κίνητρο, ή η οποία ενέχει άλλου είδους διάκριση.

Ο Συνήγορος, ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.), αξιολογεί κάθε καταγγελία από το φερόμενο θύμα αυθαιρεσίας που εμπίπτει στην αρμοδιότητά του και αποφασίζει είτε να τη διερευνήσει ο ίδιος, είτε να την προωθήσει στο αρμόδιο πειθαρχικό όργανο, το οποίο οφείλει να την εξετάσει κατά προτεραιότητα. Ο Μηχανισμός παρακολουθεί την εσωτερική έρευνα, αξιολογεί το αποτέλεσμα, δηλαδή το πόρισμα και τον φάκελο της διοικητικής έρευνας, και μπορεί να ζητήσει τη συμπληρωματική διερεύνηση της υπόθεσης. Ο Συνήγορος μπορεί να δρα και αυτεπαγγέλτως. Επίσης, οι υπηρεσίες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητα αυτή υπέχουν την υποχρέωση να διαβιβάζουν στον Συνήγορο αμελλητί κάθε διαταγή εσωτερικής έρευνας για περιστατικό αυθαιρεσίας. Σε κάθε περίπτωση, η έκδοση απόφασης από τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα αναστέλλεται, μέχρι την έκδοση πορίσματος από τον Συνήγορο του Πολίτη. Ενδεχόμενη απόκλιση από το πόρισμα του Συνηγόρου, επιτρέπεται μόνον με ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία και σε περίπτωση παραβίασης της υποχρέωσης αυτής από τις υπηρεσίες, ο Συνήγορος μπορεί να αναπέμψει το θέμα στον αρμόδιο Υπουργό. Επιπλέον, κατόπιν παραπομπής από τη Διοίκηση αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Δ.Δ.Α.) σχετικά με πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας στα σώματα ασφαλείας, ο Συνήγορος δύναται να αποφασίσει την επανάληψη της πειθαρχικής διαδικασίας.

Η ειδική αυτή αρμοδιότητα θεσπίστηκε με τον ν. 4443/2016 και ασκείται από τον Ιούνιο 2017, ενώ τροποποιήθηκε ουσιαστικά στις αρχές του 2020 με τον ν. 4622/2020. Οι ρυθμίσεις που εισήγαγε το άρ. 188 του ν. 4662/2020 αποτελούν ανταπόκριση στις σχετικές προτάσεις που ο Συνήγορος είχε υποβάλει στην κυβέρνηση ήδη από τον Οκτώβριο 2018, και σηματοδοτούν την αναγκαία ενίσχυση του Εθνικού Μηχανισμού με θεσμικά εργαλεία, όπως η κλήτευση μαρτύρων, η λήψη ενόρκων καταθέσεων, η διενέργεια αυτοψίας, η παραγγελία πραγματογνωμοσύνης, η υποχρέωση των εμπλεκόμενων στην έρευνα προς παροχή έγγραφων ή προφορικών εξηγήσεων στον Συνήγορο, η πρόσβαση σε σχετικά έγγραφα της ποινικής προδικασίας, κ.ά. Τα εργαλεία αυτά διευκολύνουν τη δυνατότητα της

Αρχής να προβεί σε αυτοτελή διερεύνηση κάποιων περιστατικών και να εκπληρώσει με μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα την κρίσιμη αποστολή της.

Το έτος 2025 υπήρξε πολύ μεγάλη αύξηση, **κατά 53%**, των υποθέσεων αυθαιρεσίας που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο (**272 υποθέσεις συνολικά**) σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Η εξέλιξη αυτή είναι ενδεικτική ενδεχομένως μιας αυξητικής τάσης περιστατικών αυθαιρεσίας, αλλά και της αναγνωρισμότητας του ρόλου του Συνηγόρου του Πολίτη στην έρευνα περιστατικών αυθαιρεσίας, και επιβεβαιώνει την εμπιστοσύνη των πολιτών σε θεσμούς που τιμούν εμπράκτως τα συνταγματικά τους εχέγγυα λειτουργικής ανεξαρτησίας από την εκτελεστική εξουσία. Στην αναγνωρισμότητα της Αρχής ενδεχομένως συνέβαλε και η δημοσιοποίηση της ολοκλήρωσης της ίδιας έρευνας της Αρχής την 03.02.2025 για το πολύνεκρο ναυάγιο στα ανοιχτά της Πύλου τον Ιούνιο 2023. Το 148 σελίδων πόρισμα της Αρχής κατέληγε σε διαπίστωση σαφών ενδείξεων ευθύνης ανώτερων αξιωματικών του Λιμενικού Σώματος, θανατηφόρου έκθεσης και έκθεσης σε κίνδυνο ζωής, υγείας και σωματικής ακεραιότητας των επιβαινόντων του αλιευτικού Adriana, με την επιφύλαξη ενδεχόμενων περαιτέρω ευθυνών για πρόκληση ναυαγίου λόγω των σημαντικών κενών στο σχετικό αποδεικτικό υλικό που χορηγήθηκε στην Αρχή²⁴³. Εννέα (9) μήνες αργότερα, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι, παρά το γεγονός ότι είχαν πλέον ασκηθεί ποινικές διώξεις κακουρηματικού χαρακτήρα, το αρμόδιο Υπουργείο εξακολουθούσε να απέχει από την άσκηση των προβλεπόμενων πειθαρχικών διώξεων, και επισήμανε ότι η κωλυσιεργία αυτή ελάχιστα εισφέρει στη τόνωση του ηθικού των στελεχών του Λ.Σ. – ΕΛ.Α-ΚΤ., ανδρών και γυναικών, που ευόρκως και ευσυνειδήτως επιτελούν το καθήκον τους, αλλά και το κύρος του Σώματος.

Περισσότερες από το ήμισυ των νέων υποθέσεων του έτους αφορούσαν, όπως κάθε χρόνο, προσβολές της προσωπικής ελευθερίας και σωματικής ακεραιότητας ή υγείας κατά τη σύλληψη, την κράτηση και κάθε είδους αστυνομικές επιχειρήσεις. Σε ανοδική πορεία τελούν οι υποθέσεις φερόμενων επαναπροωθήσεων, πυροβολισμών, κακομεταχείρισης ή άλλων παραβιάσεων θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα. Σημειώνεται ότι, και πέραν των αναφορών, ο ευρωπαϊκός οργανισμός Frontex ενέτεινε την συνεργασία του με τον Συνήγορο, ως Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης αυθαιρεσίας στα σώματα ασφαλείας, διαβιβάζοντας από τον Ιούνιο του 2025 Αναφορές Σοβαρών Συμβάντων (SIR) των στελεχών του για φερόμενες παραβιάσεις του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. από τις ελληνικές αρχές στα σύνορα της χώρας.

Παράλληλα, το 2025 η Αρχή διεξήγαγε συστηματική εξέταση μαρτύρων στο πλαίσιο της ίδιας έρευνάς της για τις συνθήκες θανάτου αλλοδαπού κρατουμέ-

243. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-porisma-toy-syn-goroy-toy-polith-gia-to-nayagio-ths-pyloy>

νου που βρέθηκε τον Σεπτέμβριο 2023 νεκρός σε Αστυνομικό Τμήμα της Αθήνας.

Επίσης, το 2025 διαβιβάστηκαν από το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους τρεις (3) αποφάσεις του Ε.Δ.Δ.Α., στο πλαίσιο της προαναφερθείσας αρμοδιότητας για έλεγχο συμμόρφωσης με το περιεχόμενο των αποφάσεων σε σχέση με, διαπιστωθείσες από το Δικαστήριο, πλημμέλειες της πειθαρχικής διαδικασίας. Συγκεκριμένα, πρόκειται για τις αποφάσεις: α) Παναγιωτόπουλος κ.ά. κατά Ελλάδας της 21.01.2025, για την οποία ο Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης είχε ήδη αποστείλει δύο πορίσματα με παρατηρήσεις στις διοικητικές έρευνες της ΕΛ.ΑΣ.²⁴⁴, β) Alkhatib κ.ά. κατά Ελλάδας της 16.01.2024 και γ) Almuqhlis και Al Maliki κατά Ελλάδας της 25.03.2025, οι οποίες αφορούν θανάσιμους πυροβολισμούς από στελέχη του Λ.Σ. – ΕΛ.ΑΚΤ. κατά την καταδίωξη σκαφών μεταναστών.

Εν κατακλείδι, το 2025 ο Συνήγορος απέστειλε, πέρα από το πόρισμα ίδιας έρευνας για το πολύνεκρο ναυάγιο της Πύλου, πλήθος γενικών κι επιμέρους παρατηρήσεων στις αρμόδιες υπηρεσίες, για την εναρμόνιση των εσωτερικών διοικητικών εξετάσεων με τις κατευθύνσεις της νομολογίας της ελληνικής Δικαιοσύνης, αλλά και του Ε.Δ.Δ.Α., για τις προδιαγραφές μιας εμπειριστατωμένης κι αποτελεσματικής έρευνας. Σταθερός στόχος της ειδικής αρμοδιότητας του Εθνικού Μηχανισμού Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας παραμένει η αμερόληπτη και διεξοδική διερεύνηση των καταγγελιών αυθαιρεσίας, ως στοιχειώδης απαίτηση του κράτους δικαίου.

6. Ο Συνήγορος του Πολίτη ως εθνικός μηχανισμός πρόληψης βασανιστηρίων και άλλων μορφών σκληρής, απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας

6.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το 2025 ήταν η δωδέκατη χρονιά άσκησης της αρμοδιότητας του Εθνικού Μηχανισμού Πρόληψης (Ε.Μ.Π.) κατά τον ν. 4228/2014, με τον οποίο κυρώθηκε το Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά των Βασανιστηρίων (OPCAT). Το παρόν κεφάλαιο αποτελεί περίληψη ειδικής ετήσιας έκθεσης του Ε.Μ.Π. που εκδίδεται αυτοτελώς.

244. <https://www.synigoros.gr/el/category/deltia-typoy/post/deltio-typoy-or-katadikh-apo-edda-gia-peristatiko-astynomikhs-ay8airesias>

6.2. ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ SPT, ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΗ ΔΙΚΤΥΑ

Η Υποεπιτροπή του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων (SPT) απέστειλε την εμπιστευτική έκθεσή της προς τον Συνήγορο του Πολίτη (26.11.2025). Η έκθεση περιλαμβάνει τα βασικά ευρήματα και συστάσεις του κλιμακίου της SPT, σε συνέχεια της πρώτης επίσκεψής της στην Ελλάδα (6 – 17.10.2024). Έμφαση δίνεται στην διασφάλιση της λειτουργικής ανεξαρτησίας του Ε.Μ.Π.²⁴⁵, αλλά και σε ζητήματα μεθοδολογίας. Οι παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί της έκθεσης θα αποσταλούν στην SPT το προσεχές διάστημα.

Αντιπροσωπείες του Ε.Μ.Π. μετείχαν στις εργασίες του Ευρωπαϊκού Φόρουμ Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης στο Στρασβούργο με τίτλο *“Tackling overcrowding in European prisons: strengthening NPMs’ role in safeguarding rights and ensuring effective oversight”* (05 – 06.02.2025), *“Monitoring by national preventive mechanisms in the context of migration”* (09 – 10.04.2025) και *“Combating informal prisoner hierarchies: A roundtable discussion”* (05 – 06.06.2025). Επίσης, αντιπροσωπεία του Ε.Μ.Π. συμμετείχε στις συναντήσεις του Δικτύου Ε.Μ.Π. Νοτιοανατολικής Ευρώπης για τα δικαιώματα των προσωρινά κρατούμενων (Λιουμπλιάνα, 13 και 14.05.2025) και για την ακούσια νοσηλεία (Ποντγκόριτσα, 04-6.11.2025).

Ολοκληρώθηκε επιτυχώς το πρόγραμμα «Ενισχύοντας τα δικαιώματα των ΛΟΑΤΚΙ κρατούμενων στην Ε.Ε. – ΛΟΑΤΚΙ κρατούμενοι²⁴⁶», στο οποίο συμμετείχε ο Ε.Μ.Π.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη συμμετείχε σε ημερίδα με θέμα τις συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές²⁴⁷, που συνδιοργάνωσαν το Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (Ι.Μ.Δ.Α.) και το Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών της Νομικής Σχολής του Ε.Κ.Π.Α.

6.3. ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΤΗΣ Γ.Γ.Α.Π. (2025-2030) – ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Στο πλαίσιο των εργασιών της Στρογγυλής Τράπεζας με θέμα *“Progress of the*

245. Βλ. σχετικά με τα ζητήματα λειτουργικής ανεξαρτησίας αναλυτικά τις παρατηρήσεις του Ε.Μ.Π., στην Ετήσια Ειδική Έκθεση του για το 2024 (σελ. 30), διαθέσιμη εδώ: <https://www.synigoros.gr/el/category/eidikies-ektheseis/post/eidikh-ekdesh-or-opcat-2024>

246. Η τελική έκθεση συμπερασμάτων είναι διαθέσιμη εδώ: Conclusion of the project: LGBTIQ Detainees – LBI für Grund- und Menschenrechte

247. Βλ. αναλυτικά εδώ: Επιστημονική εκδήλωση με θέμα «Οι Συνθήκες κράτησης στις ελληνικές φυλακές», συνδιοργάνωση: Εργαστήριο Ποινικών και Εγκληματολογικών Ερευνών της Νομικής Σχολής του ΕΚΠΑ και ΙΜΔΑ (21.10.2025) - MFHR

penitentiary and criminal justice reform in Greece” (22.09.2025), στο οποίο συμμετείχε εκπρόσωπος του Ε.Μ.Π.²⁴⁸, παρουσιάστηκε από τη Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής (Γ.Γ.Α.Π.) το Εθνικό Σχέδιο Δράσης 2025 – 2030²⁴⁹ για την αναμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος.

6.4. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ο Συνήγορος απέστειλε τις παρατηρήσεις του στα σχέδια νόμου: α) του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη «Αναδιοργάνωση της δομής της Ελληνικής Αστυνομίας και αναβάθμιση της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού της – Εκσυγχρονισμός του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια – Ρύθμιση θεμάτων κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα και άλλες διατάξεις» (ν. 5187/2025), καθώς και β) του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου «Αναμόρφωση Πλαισίου και διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών – Λοιπές ρυθμίσεις του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου» (ν. 5226/2025)²⁵⁰.

6.5. ΑΥΤΟΨΙΕΣ ΣΕ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Κατά το 2025 ο Ε.Μ.Π. πραγματοποίησε αυτοψίες στα Σωφρονιστικά Καταστήματα (Σ.Κ.) Δράμας, Τρίπολης, Ναυπλίου, στο Ειδικό Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας και στα Σωφρονιστικά Καταστήματα Χίου, Μαλανδρίνου και Ιωαννίνων.

Υπερπληθυσμός: Όπως προκύπτει από τα στατιστικά στοιχεία της Γ.Γ.Α.Π. για το 2025, αλλά και επιβεβαιώνεται από τις αυτοψίες του Ε.Μ.Π., το διαχρονικό φαινόμενο του υπερπληθυσμού παίρνει ιδιαίτερα ανησυχητικές διαστάσεις, καθώς το συνολικό ποσοστό υπερπλήρωσης βρίσκεται στο 24% (03.11.2025). Ενδεικτικά, στο Σ.Κ. Ναυπλίου (154%), η Διοίκηση επισημαίνει ότι ο υπερπληθυσμός, σε συνδυασμό με τις υφιστάμενες υποδομές, εμποδίζει την αξιοπρεπή διαβίωση των κρατούμενων. Στο Σ.Κ. Τρίπολης (142%) δεν υφίσταται καμία οργανωμένη δυνατότητα άθλησης και ψυχαγωγίας λόγω σημαντικής έλλειψης χώρων, ενώ και στο Σ.Κ. Μαλανδρινίου (113%) εντοπίστηκαν στρώματα στο πάτω-

248. Βλ. αναλυτικά το Δελτίο Τύπου της Αρχής διαθέσιμο εδώ: <https://www.synigoros.gr/el/category/nea/post/deltio-typou-or-o-synhgoros-toy-polith-sth-stroggylh-trapezatoy-symboylion-ths-eyrwphs>

249. Ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε να λάβει γνώση του Σχεδίου με δύο επιστολές του (24.06.2025) και την υπενθυμιστική επιστολή του (26.09.2025). Τελικά το Σχέδιο του γνωστοποιήθηκε στις 10.10.2025.

250. Βλ. παρούσα έκθεση, 2. Παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί σχεδίων νόμου, σελ. 169.

μα. Στο Ε.Α.Σ.Κ. Κασσαβέτειας, η πρόσφατη μεταφορά ανηλίκων έχει οδηγήσει στη συνύπαρξη δύο διαφορετικών φυλακών με αδυναμία συντονισμού, έντονη δυσάρεσκεια εκατέρωθεν και υπονόμηση των αγροτικών δραστηριοτήτων.

Υποδομές: Εντοπίστηκαν σημαντικά προβλήματα υποδομών και έλλειψη συμμόρφωσης σε τεχνικές προδιαγραφές ασφαλείας. Ενδεικτικά, στο Μαλανδρίνο, στην πτέρυγα που κρατούνται οι Ρομά, οι συνθήκες στις κοινόχρηστες τουαλέτες είναι εντελώς ακατάλληλες και επικίνδυνες. Στο Σ.Κ. Ναυπλίου εντοπίσαμε σημαντικές φθορές στους θαλάμους. Στο Σ.Κ. Τρίπολης υπάρχει σοβαρό πρόβλημα κοριών και απαιτείται άμεση αποκατάσταση του συστήματος πυροπροστασίας. Το Σ.Κ. Δράμας εκκρεμεί η έγκριση πυρασφάλειας για την έκδοση πιστοποιητικού ενεργητικής πυροπροστασίας και Σχέδιο Εκκένωσης. Στο Σ.Κ. Ιωαννίνων το κτίριο έχει σοβαρές φθορές, ενώ δεν λαμβάνουν χώρα εργασίες συντήρησης λόγω σχεδιαζόμενης μετεγκατάστασης.

Υποστελέχωση: Τα κλιμάκια επισήμαναν σημαντική υποστελέχωση σε κρίσιμες ειδικότητες για ακόμη μια χρονιά. Ενδεικτικά: απουσία ψυχολόγου και ψυχιάτρου, καθώς και την ανάγκη για εξειδικευμένη φροντίδα σε υπερήλικες κρατούμενους (Σ.Κ. Τρίπολης), σημαντικές ελλείψεις σε ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό (σε όλα τα Σ.Κ.), ενδεχόμενο μη στελέχωσης της κοινωνικής υπηρεσίας λόγω συνταξιοδότησης (Σ.Κ. Ναυπλίου), παντελής έλλειψη κοινωνικής υπηρεσίας (Σ.Κ. Ιωαννίνων).

6.6. ΑΥΤΟΨΙΕΣ ΣΕ ΧΩΡΟΥΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ

Οι επισκέψεις του Ε.Μ.Π. το 2025 επιβεβαιώνουν τις ελλειπείς υποδομές των αστυνομικών κρατητηρίων και κέντρων κράτησης αλλοδαπών. Σε κάποια αστυνομικά τμήματα η ακαταλληλότητα των χώρων κράτησης είναι προφανής (Α.Τ. Δραπετσώνας, Α.Τ. Καμινίων – Π. Φαλήρου), ενώ σε όλα τα κρατητήρια ο Ε.Μ.Π. εν γένει συνιστά η λειτουργία τους να προϋποθέτει την επάρκεια αστυνομικού προσωπικού αφιερωμένου στη φύλαξη. Στα προαναχωρησιακά κέντρα, πέραν των προβλημάτων υποδομής, οι πάγιες ελλείψεις υπηρεσιών διερμηνείας και νομικής βοήθειας επιτείνουν τις συνθήκες ανασφάλειας των αλλοδαπών που κρατούνται εν όψει επιστροφής, ενώ η διάρκεια της κράτησης, συχνά πέραν των έξι μηνών, καθιστά έτι περαιτέρω προβληματική την διοικητική κράτηση. **Σημειώνεται επίσης ότι η τρίμηνη αναστολή ασύλου από 14.07.2025 των νεοεισερχομένων από χώρες της Αφρικής που κρατήθηκαν διοικητικά χωρίς καταγραφή, δημιούργησε ακατάλληλες συνθήκες αφενός σε εκ των ενόντων χώρους που χρησιμοποιήθηκαν για μαζική προσωρινή κράτηση στην Κρήτη και αφετέρου σε Ειδική Εγκατάσταση Κράτησης που δημιουργήθηκε κοντά στα σύνορα με τη Βουλγαρία (Σιντική) χωρίς κατάλληλη κτιριακή υποδομή**

ούτε πρόβλεψη άλλων παροχών, λ.χ. ρουχισμού στους κρατούμενους. Επίσης, συνεχίζοντας το 2025 τις επισκέψεις του και σε Κλειστές Ελεγχόμενες Δομές αιτούντων άσυλο, που αποτελούν χώρους de facto εγκλεισμού, ο Ε.Μ.Π. σημειώνει ελλείψεις σε βασικές υπηρεσίες και υποδομές (λ.χ. επάρκεια χώρων υγιεινής, ζεστού νερού, κ.ά.).

6.7. ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΑΣΥΝΟΔΕΥΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Κλιμάκιο της Αρχής πραγματοποίησε στις 15.04.2025 αυτοψία στην ασφαλή περιοχή της Κ.Ε.Δ. Σάμου. Σε συνέχεια της επίσκεψης αυτής, ο Συνήγορος απηύθυνε εξαιρετικά επείγον έγγραφο προς το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, καταγράφοντας τις διαπιστώσεις του, ως προς τις συνθήκες διαβίωσης των ασυνόδευτων ανηλίκων, τα προβλήματα και τις σοβαρές παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού, που είχε εντοπίσει. Ακολούθησε σχεδόν άμεση εκκένωση της ασφαλούς περιοχής και προώθηση των παιδιών σε άλλες δομές.

6.8. ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΟΣ ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΣ

Κλιμάκιο του Ε.Μ.Π. πραγματοποίησε δύο αυτοψίες στο Ψ.Ν.Α. «Δρομοκαΐτειο» (Μάιος, Οκτώβριος). Προτάθηκαν, μεταξύ άλλων, η πραγματοποίηση παρεμβάσεων για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες στους χώρους του νοσοκομείου, η επανεξέταση της πρακτικής μετατροπής των νοσηλίων από εκούσιες σε ακούσιες, η επικαιροποίηση του Οργανισμού και η χορήγηση επιδόματος ημερήσιων εξόδων στους άπορους ασθενείς κατά τη διάρκεια της νοσηλείας τους.

**ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ
ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ
ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ –
ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ
ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ**

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ – ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΩΝ ΝΟΜΟΥ

Κατά το 2025, ο Συνήγορος του Πολίτη κατέθεσε προς τα αρμόδια Υπουργεία σειρά νομοθετικών και οργανωτικών προτάσεων, με στόχο τη βελτίωση των ρυθμίσεων και των δημοσίων υπηρεσιών στις οποίες, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων του, εντοπίστηκαν προβλήματα, ελλείψεις ή ασάφειες. Πολλές από αυτές τις παρεμβάσεις υιοθετήθηκαν από τη δημόσια διοίκηση και οδήγησαν σε ουσιαστικές θεσμικές αλλαγές.

Παράλληλα, ο Συνήγορος συμμετείχε ενεργά στον δημόσιο διάλογο, καταθέτοντας παρατηρήσεις και ειδικές επισημάνσεις επί διατάξεων που τέθηκαν σε διαβούλευση στο πλαίσιο πέντε (5) σχεδίων νόμων, τόσο προς τα αρμόδια Υπουργεία όσο και προς το Κοινοβούλιο.

1. Νομοθετικές και Οργανωτικές προτάσεις

1.1. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

- **Προτάθηκε** η μείωση του ελάχιστου τεκμαρτού εισοδήματος πολύτεκνων γονέων που, αν και δεν ασκούν την επιμέλεια των παιδιών τους, διατηρούν τη γονική μέριμνα και διαθέτουν Πιστοποιητικό Πολυτεκνικής Ιδιότητας από την Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος (Α.Σ.Π.Ε.).

Ανταπόκριση: Η Διεύθυνση Εφαρμογής Άμεσης Φορολογίας (Δ.Α.Ε.Φ.) προχώρησε σε παροχή οδηγιών, επισημαίνοντας ότι «η σχετική μείωση παρέχεται με την προσκόμιση του οριζόμενου δικαιολογητικού χωρίς εξέταση των προϋποθέσεων χορήγησης πολυτεκνικής ιδιότητας από τη Φορολογική Διοίκηση, καθώς αρμόδιος είναι ο Φορέας που χορηγεί το σχετικό πιστοποιητικό²⁵¹».

- **Προτάθηκε** η χορήγηση της **ετήσιας οικονομικής ενίσχυσης των 250 ευρώ** για την ενίσχυση των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων του άρ. 72 του ν. 4270/2014 σε όλους όσους είναι δικαιούχοι σύνταξης κατά τον μήνα αναφοράς – και πληρούν τα προβλεπόμενα εισοδηματικά και άλλα κριτήρια – έστω και εάν, για οποιονδήποτε λόγο, δεν τους καταβλήθηκε εγκαίρως η σύνταξη

251. <https://www.synigoros.gr/el/category/synopseis-porismata/post/synopsh-diameso-labshs-or-meiwsh-elaxistoy-tekmartoy-eisodhmatos-polyteknoy-poy-den-askei-thn-epimeleia-twn-paidiwn>

που δικαιούνται²⁵². Η Αρχή ζήτησε²⁵³ την τροποποίηση της σχετικής διάταξης, ώστε οι ανωτέρω να μη στερηθούν αδίκως την οικονομική ενίσχυση, καθώς και την αναδρομική καταβολή της, εφόσον εκ των υστέρων λάβουν σύνταξη που ανατρέχει στον μήνα αναφοράς.

- **Προτάθηκε**, για την άρση του αποκλεισμού οικογενειών και υπερηλίκων από προνοιακές παροχές, όταν αυτός βασίζεται σε τεκμαρτά εισοδήματα που δεν αντανakλούν την πραγματική οικονομική τους κατάσταση:

1. Εξαίρεση από την ελάχιστη τεκμαρτή αντικειμενική δαπάνη (€ 3.000 για άγαμο / € 5.000 για κοινή δήλωση)

- των **ανήλικων και εξαρτώμενων ενήλικων τέκνων**,
- των **υπερηλίκων 67+ ετών**, ιδίως όσων **δεν έχουν ενεργή επιχειρηματική δραστηριότητα**.

2. Μείωση κατά 30% της τεκμαρτής δαπάνης κατοικίας για όλους τους υπερηλίκους 67+ ετών χωρίς επιχειρηματική δραστηριότητα, κατά ανάλογο τρόπο με την προβλεπόμενη μείωση για συνταξιούχους άνω των 65 ετών (άρ. 33 του Κώδικα).

Ανταπόκριση: Με το **άρ. 7 του ν. 5246/2025** έγινε **μερικώς αποδεκτή** η πρόταση ως προς τα εξαρτώμενα τέκνα. Από το **φορολογικό έτος 2025** και εφεξής, για όλα τα εξαρτώμενα τέκνα (ανήλικα ή ενήλικα έως 25 ετών που σπουδάζουν, είναι άνεργα ή υπηρετούν θητεία) που αποκτούν εισόδημα και υποχρεούνται να υποβάλουν φορολογική δήλωση, **δεν θα υπολογίζεται η ελάχιστη τεκμαρτή αντικειμενική δαπάνη των 3.000 ευρώ**. Επιπλέον, προβλέπεται **μείωση των ποσών τεκμαρτής δαπάνης ανά τετραγωνικό μέτρο κατοικίας** για όλους τους φορολογούμενους²⁵⁴.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας) η εισαγωγή συγκεκριμένων όρων για την προστασία των περιοχών παρουσίας και ωτοκίας της *Caretta caretta*, σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης, αλλά και το λοιπό θεσμικό πλαίσιο προστασίας αυτής, στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο παραχώρησης απλής χρήσης αιγιαλού – παραλίας.
- **Προτάθηκε**, ως προς την καταβολή του επιδόματος θέρμανσης για κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας στους δικαιούχους, να γίνεται διασταύρωση με

252. <https://www.synigoros.gr/el/category/koinwnikh-asfalish/post/deltio-typoy-or-sxoliagia-thn-ethsia-oikonomikh-enisxysh-eyalwtwn-koinwnikwn-omadwn>

253. Με το υπ' αρ. πρωτ. 310484/35396/10.06,2025 έγγραφο του ΣτΠ.

254. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/deltio-typoy-or-merikh-apodoxh-protashs-toy-synhgoroy-toy-polith-gia-tekmarta-eisodhmata-ethsiwn-antikeimenikwn-dapanwn>

βάση τις φορολογικές δηλώσεις, όπου αποτυπώνεται η διεύθυνση της κύριας κατοικίας για το συγκεκριμένο έτος.

Ανταπόκριση: Με την υπ' αριθμ. 1151/25 (Φ.Ε.Κ. 5802/Β'/31.10.2025) Κ.Υ.Α. των Υπουργείων Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Περιβάλλοντος και Ενέργειας, το πρόβλημα επιλύθηκε.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού) η διαφοροποίηση μεταξύ αφενός της διάταξης του άρ. 3 παρ. 1 εδ. β' της υπ' αριθμ. 140832/Ζ1/31.08.2017 Κ.Υ.Α. (Φ.Ε.Κ. Β' 2993), κατά το μέρος που περιλαμβάνει στον υπολογισμό του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος για την καταβολή του στεγαστικού φοιτητικού επιδόματος και το «εισόδημα των τέκνων που βαρύνουν τον φορολογούμενο», και αφετέρου της εξουσιοδοτικής διάταξης του εδαφίου β' της παραγράφου 2γ' του άρ. 10 του ν. 3220/2024, η οποία προβλέπει τον συνυπολογισμό του εισοδήματος «των ανήλικων τέκνων» του φορολογούμενου.

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΣΟΔΩΝ (Α.Α.Δ.Ε.)

- **Προτάθηκε** η παράταση, τουλάχιστον έως το τέλος Σεπτεμβρίου 2024, των αρχικών και τροποποιητικών δηλώσεων των φορολογουμένων, χωρίς την επιβολή προστίμου.

Ανταπόκριση: Η φορολογική διοίκηση ανταποκρίθηκε στην παρέμβαση της Αρχής και αρκετά ζητήματα που αφορούσαν ιδίως την υποβολή φορολογικών δηλώσεων επιλύθηκαν, ενώ η υποβολή των φορολογικών δηλώσεων έλαβε παράταση.

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, ώστε η πρόβλεψη του Κώδικα περί τεκμαρτής ελάχιστης ετήσιας αντικειμενικής δαπάνης (ύψους ετησίως 3.000 ευρώ για τον άγαμο και 5.000 ευρώ για τους συζύγους που υποβάλλουν κοινή δήλωση, εφόσον δηλώνεται πραγματικό ή τεκμαρτό εισόδημα, σύμφωνα με το άρθρο 31 του Κώδικα) να μην καταλαμβάνει τα ανήλικα και τα εξαρτώμενα ενήλικα παιδιά.

Ανταπόκριση: Με το άρ. 7 του ν. 5246/2025 έγινε δεκτή η παραπάνω πρόταση, κατά το μέρος που αφορούσε τα παιδιά, και προβλέφθηκε ότι, αρχής γενομένης από το φορολογικό έτος 2025, για όσα εξαρτώμενα τέκνα (άγαμα ανήλικα ή ενήλικα έως 25 ετών που φοιτούν σε σχολές ή σχολεία ή ινστιτούτα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή κατάρτισης ή είναι εγγεγραμμένα στα μητρώα ανέργων ή υπηρετούν τη στρατιωτική θητεία τους) αποκτούν εισόδημα και έχουν υποχρέωση υποβολής δήλωσης φορολογίας εισοδήματος, δεν θα υπολογίζεται η τεκμαρτή ελάχιστη ετήσια αντικειμενική δαπάνη (ύψους 3.000 ευρώ ετησίως).

- **Προτάθηκε**²⁵⁵ η πλήρης υλοποίηση του άρ. 33 παρ. ζ' του ν. 4172/2013, έχοντας διαπιστώσει ότι η ηλεκτρονική πλατφόρμα υποδοχής και επεξεργασίας των δηλώσεων φορολογίας εισοδήματος Ε1 εφαρμόζε **την προβλεπόμενη μείωση κατά 30% των ετήσιων αντικειμενικών δαπανών μόνον σε λήπτες συντάξεων της ημεδαπής**, για τους οποίους και λαμβάνεται σχετική πληροφορία ηλεκτρονικά μέσω διαλειτουργικότητας.

Ανταπόκριση: Η Διεύθυνση Εφαρμογής Άμεσης Φορολογίας της Α.Α.Δ.Ε. ενημέρωσε ότι **πλέον η έκπτωση αυτή εφαρμόζεται και για τους λήπτες συντάξεων από την αλλοδαπή**, οι οποίοι υποχρεούνται να υποβάλουν τα αντίστοιχα δικαιολογητικά.

Μη αποδοχή προτάσεως προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** (η πρόταση είχε απευθυνθεί και στα Υπουργεία Τουρισμού, Ψηφιακής Διακυβέρνησης και Επικρατείας ως Συντονιστικός Μηχανισμός για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία) το 2024 για τα επόμενα προγράμματα «**ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ**», να δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής και μέσω διαδικασίας εκτός ψηφιακού περιβάλλοντος, ώστε να μην αποκλείονται από το πρόγραμμα πρόσωπα με χαρακτηριστικά ευαλωτότητας, όπως αναπηρία ή γήρας, που δεν διαθέτουν συσκευή κινητού τηλεφώνου με λειτουργία ανέπαφων πληρωμών ή δεν διαθέτουν καν αριθμό κινητού τηλεφώνου στο όνομά τους²⁵⁶.

Εξέλιξη: Με αφορμή αναφορές που έλαβε για το ίδιο πρόγραμμα το 2025, ο Συνήγορος διαπίστωσε ότι προβλεπόταν η ίδια με προηγούμενως διαδικασία και ότι οι προτάσεις του δεν είχαν ληφθεί υπόψη.

1.2. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Προτάθηκε** η κατάργηση της αφαίρεσης των δελτίων αστυνομικής ταυτότητας από τους κατατασσόμενους στις ένοπλες δυνάμεις, για διευκόλυνση των συναλλαγών στο εσωτερικό, για λόγους ασφαλείας στο εξωτερικό και χάριν ισότητας²⁵⁷.

Ανταπόκριση: Το μέτρο καταργήθηκε με το άρ. 74 § 2 του ν. 5195/2025.

255. Με το υπ' αρ. πρωτ. 344067/34282/10.07.2025 έγγραφο του ΣτΠ.

256. Βλ. Ειδική Έκθεση για την Αναπηρία 2024, σελ. 28-29: <https://www.synigoros.gr/el/category/eidikes-ek8eseis/post/eidikh-ek8esh-or-amea-2024>

257. Ετήσια Έκθεση 2015, σελ. 83.

- **Είχε προταθεί** η επιστροφή του προστίμου ανυποταξίας σε περίπτωση μεταγενέστερης κατάταξης και πλήρους εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων.

Ανταπόκριση: Η πρόταση έγινε αποδεκτή με το άρ. 281 § 2 του ν. 5265/2026.

1.3. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση του Πρότυπου Κανονισμού Λειτουργίας Δημοτικών και Βρεφονηπιακών σταθμών, προκειμένου να παρέχεται η δυνατότητα μεταφοράς με δημόσια σύμβαση των νηπίων και βρεφών, όταν οι δήμοι δεν διαθέτουν ίδια μέσα κατάλληλα για την ασφαλή μετακίνηση των παιδιών.
- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της διατύπωσης του Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, ώστε να μπορούν να υποβάλλονται σε προφορική και όχι γραπτή δοκιμασία για την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας, άτομα με αναπηρία 67% και άνω, αντί της υφιστάμενης διατύπωσης που αναφέρει ως δικαιούχους «άτομα με αναπηρία άνω του 67%».

Ανταπόκριση: Η πρόταση έγινε δεκτή [άρ. 96 του ν. 5225/2025 (Φ.Ε.Κ. 152/Α'/02.09.2025)].

- **Προτάθηκε** η επανεξέταση των άρθρων 51 και 53 του Υπαλληλικού Κώδικα (ν. 3528/2007), με βάση τα οποία περιορίζεται σε πέντε χρόνια η διάρκεια ισχύος του δικαιώματος για χορήγηση μειωμένου ωραρίου σε δημόσιους υπαλλήλους που είναι γονείς παιδιών έως και οκτώ (8) ετών.
- **Προτάθηκε** η χορήγηση της άδειας παρακολούθησης σχολικής επίδοσης των τέκνων των δημοσίων υπαλλήλων, χωρίς ηλικιακό περιορισμό, μέχρι την ολοκλήρωση της σχολικής φοίτησής τους.
- **Προτάθηκε** η απλοποίηση των διαδικασιών διόρθωσης ληξιαρχικών πράξεων και δημοτολογικών εγγραφών, προκειμένου να διευκολυνθεί η έκδοση Προσωπικού Αριθμού, χωρίς ν' απαιτούνται δικαστικές αποφάσεις για την εξομοίωση των στοιχείων²⁵⁸.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Εσωτερικών συμφώνησε και συγκρότησε ομάδα εργασίας για την αναμόρφωση της σχετικής νομοθεσίας.

- **Προτάθηκε** να διευκρινισθεί και ν' απλουστευθεί η διαδικασία καθορισμού ιθαγένειας τέκνων Ελλήνων πολιτών, τα οποία είχαν υιοθετηθεί από αλλοδαπούς μέχρι την έναρξη ισχύος του ν. 344/1976.

258. <https://www.synigoros.gr/el/category/astikh-katastash/post/synopsh-diamesolabhshs-or-apokliseis-stoixeiwn-astikhs-katastashs-kata-thn-ekdosh-proswpikoy-ari8moy>

Ανταπόκριση: Εκδόθηκε η σχετική υπ' αριθμ. 21864/22.04.2025 Κ.Υ.Α.

- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης) οι εργαζόμενοι γονείς ιδιωτικού και δημοσίου τομέα που υιοθετούν παιδί στην αλλοδαπή να μπορούν να κάνουν χρήση αδειών, διευκολύνσεων, επιδομάτων ή/και άλλων παροχών από τη χρονική στιγμή φυσικής ένταξης του παιδιού στην οικογένεια, όπως συμβαίνει με τους εργαζόμενους θετούς γονείς του ιδιωτικού και δημοσίου τομέα που υιοθετούν παιδί στην ημεδαπή.
- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Ψηφιακής Διακυβέρνησης) στα πιστοποιητικά οικογενειακής κατάστασης, η δημιουργία νέας οικογένειας του τέκνου ως λόγος διαγραφής του από την οικογενειακή μερίδα των γονέων να αναφέρεται κατά τρόπο ουδέτερο, ώστε να μην προκύπτει το είδος της οικογένειάς του.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο Εσωτερικών αποδέχτηκε ως προσωρινή λύση τη μετατροπή της αιτίας διαγραφής «απόκτηση τέκνου γεννημένου εκτός γάμου» σε «επαναπροσδιορισμός μερίδας», ώστε να δοθεί ο απαιτούμενος χρόνος για την επανεξέταση του ζητήματος σε σχέση με τα προβλεπόμενα στον Γενικό Κανονισμό για την Προστασία Δεδομένων.

- **Προτάθηκε** η βεβαίωση των προστίμων του Κ.Ο.Κ. να διενεργείται μετά την πάροδο τριών μηνών και όχι μετά την τριετία από τη λήξη του έτους της έκδοσης του τίτλου.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** η μη επιβολή αναδρομικών δημοτικών τελών σε ακίνητα που δεν χρησιμοποιούνται και δεν ηλεκτροδοτούνται, σε περιπτώσεις υποβολής της προβλεπόμενης υπεύθυνης δήλωσης σε χρόνο μεταγενέστερο αυτού της διακοπής ηλεκτροδότησης.

Ανταπόκριση: Με το άρ. 212 του ν. 5193/2025 (Φ.Ε.Κ. 56/Β'/11.04.2025) για το τέλος καθαριότητας και φωτισμού σε μη ηλεκτροδοτούμενα ακίνητα, τροποποιείται η παρ. 2 άρ. 222 ν. 4555/2018 ως εξής: «2. Οφειλές από τέλη καθαριότητας και φωτισμού για ακίνητο, του οποίου η ηλεκτροδότηση έχει διακοπεί, σύμφωνα με στοιχεία του αρμόδιου διαχειριστή δικτύου και το οποίο, σύμφωνα με υπεύθυνη δήλωση του ιδιοκτήτη ή του νομίμου εκπροσώπου αυτού, δεν χρησιμοποιούνταν κατά το διάστημα αναφοράς, διαγράφονται ή παραλείπεται η βεβαίωσή τους. Ποσά που έχουν καταβληθεί δεν αναζητούνται».

1.4. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Προτάθηκαν:

- α)** η παροχή οδηγιών προς τις σχολικές μονάδες της χώρας για την εξασφάλιση δημοκρατικής σχολικής διοίκησης (διάθεση επαρκούς χρόνου, ενημέρωση και ενθάρρυνση διαβούλευσης, κατάρτιση σχολικών κανονισμών με ευρεία διαβούλευση, κ.ά.),
- β)** η συστηματική, συνεκτική και βιωματική εκπαίδευση των παιδιών στα ανθρώπινα δικαιώματα με συμμετοχή των παιδιών στις διαδικασίες,
- γ)** η συστηματική και καθολική εφαρμογή του θεσμού της σχολικής διαμεσο- λάβησης,
- δ)** η σταθερή παρουσία ψυχολόγων και κοινωνικών λειτουργών στις σχολικές μονάδες για την καλλιέργεια σχέσεων εμπιστοσύνης με τα παιδιά και ενσυναίσθησης, καθώς και για την υλοποίηση προγραμμάτων κατά της βίας,
- ε)** η κατάρτιση συγκροτημένου πρωτοκόλλου εκπαίδευσης βασικών γνώσεων και οριζόντιων δεξιοτήτων για τους εκπαιδευτικούς,
- στ)** η σύνταξη εγχειριδίου για τη διαχείριση συχνών προβλημάτων, που θα αναρτηθεί και θα διανεμηθεί σε όλους τους εκπαιδευτικούς,
- ζ)** η επανεξέταση της οργάνωσης προγραμμάτων (εργαστήρια δεξιοτήτων κ.ά.), με στόχο τη συστηματική και καθολική εφαρμογή τους,
- η)** η επανεξέταση του ωρολογίου προγράμματος και η εξασφάλιση χώρου και χρόνου για την ανάπτυξη οριζόντιων δεξιοτήτων των παιδιών, καθώς και του σεβασμού και της ενσυναίσθησης,
- θ)** η υιοθέτηση ενός σύγχρονου μαθήματος σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης,
- ι)** η πλήρης επαναφορά των μαθημάτων της πολιτικής παιδείας και της κοινωνιολογίας,
- ια)** η αποσαφήνιση της πρόβλεψης (Υ.Α. 102791/ΓΔ4/2024) περί δυνατότητας του Συλλόγου Διδασκόντων να αποφασίσει, μετά από επαναλαμβανόμενες ωριαίες αποβολές, την αποβολή μαθητή/τριας για τρεις (3) ή πέντε (5) ημέρες,
- ιβ)** η επανεξέταση του οριστικού χαρακτήρα του μέτρου αλλαγής σχολικού περιβάλλοντος, ώστε να μπορεί υπό προϋποθέσεις να εξετασθεί η δυνατότητα επιστροφής μαθητή/τριας στην προηγούμενη σχολική μονάδα ή σε σχολική μονάδα ίδιου τύπου (λ.χ. μουσικό σχολείο) με αυτή στην οποία φοιτούσε πριν και
- ιγ)** η έκδοση διευκρινιστικής εγκυκλίου προς αποφυγή φαινομένων αποκλεισμού ασκούντων τη γονική μέριμνα γονέων που στερούνται την επιμέλεια από διαδικασίες γενικότερα που αφορούν τα παιδιά τους.
- **Προτάθηκε** η τροποποίηση εδαφίου σε σχολικό βιβλίο της γ' Λυκείου («Αρ-

χές Οικονομικής Θεωρίας»), με απάλειψη του χαρακτηρισμού «τεμπέληδες», και διεύρυνση της απόφασης για διαγραφή της φράσης «από τη διδακτέα ύλη των Γενικών Λυκείων», ώστε να αφορά και τα Επαγγελματικά Λύκεια (ΕΠΑ.Λ.), καθώς κρίθηκε ότι η διατύπωση αυτή καλλιεργεί και αναπαράγει επιζήμιες αναπαραστάσεις σχετικά με την ανεργία.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο και το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) ενημέρωσαν την Αρχή ότι: α) για το σχολικό έτος 2025 – 26 συμπεριλήφθηκε σχετική οδηγία για αφαίρεση της προαναφερόμενης φράσης από τη διδασκαλία, β) για την επόμενη ανατύπωση των διδακτικών βιβλίων Γενικού και Επαγγελματικού Λυκείου θα προβλεφθεί η διόρθωση της εν λόγω φράσης του σχολικού εγχειριδίου του μαθήματος.

- **Προτάθηκε** η προσθήκη στον ιστότοπο του Π.Σ.Δ. ρητών οδηγιών για την αποφυγή ρατσιστικών ή στερεοτυπικών όρων και η ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών.

Ανταπόκριση: Το Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων (Ι.Τ.Υ.Ε.) «Διόφαντος» ενσωμάτωσε στους όρους χρήσης οδηγίες για την επιμέλεια εκπαιδευτικού περιεχομένου, με έμφαση στην αποφυγή εκφράσεων που θα μπορούσαν να προσβάλουν ή να ενισχύσουν προκαταλήψεις κατά ομάδων ατόμων με βάση φυλή, εθνικότητα, φύλο, αναπηρία ή άλλους κοινωνικούς και πολιτισμικούς παράγοντες²⁵⁹.

- **Προτάθηκε** η ανάκληση της υπό στοιχεία Φ.7/115075/Δ1 εγκυκλίου για τον αποκλεισμό μαθητών/τριών από το ολοήμερο πρόγραμμα, μία παροχή που, βάσει νόμου, αφορά το σύνολό τους, χωρίς εξαίρεση ή προϋποθέσεις.
- **Προτάθηκε** η έκδοση διευκρινιστικών οδηγιών σχετικά με την απαλλαγή μαθητών/τριών με βαρηκοΐα από την εξέταση κατανόησης προφορικού λόγου στις προαγωγικές και απολυτήριες εξετάσεις ξένων γλωσσών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ή τη μη προσμέτρηση του βαθμού αυτής στον συνολικό βαθμό του μαθήματος.
- **Προτάθηκε** η επανεξέταση της παρ. 5 του άρ. 86 του ν. 4957/2022 που προβλέπει δικαίωμα για τα άτομα με αναπηρία σε μειωμένα τέλη φοίτησης σε μεταπτυχιακά προγράμματα σπουδών, ώστε να δικαιούνται τη μείωση και άτομα με αναπηρία που έχουν υπερβεί το 26ο έτος της ηλικίας τους.
- **Προτάθηκε** να χορηγείται η γονική άδεια άνευ αποδοχών στους εκπαιδευτικούς για το αιτηθέν χρονικό διάστημα και να μη διαρκεί υποχρεωτικά μέχρι τη λήξη του σχολικού έτους (31 Αυγούστου).

259. Βλ. σύνοψη διαμεσολάβησης και για τις δύο παραπάνω προτάσεις: <https://www.synigoros.gr/el/category/synopseis-porismata/post/synopsh-diamesolabshs-orzthmata-perioxomenoy-sxolikoy-syggrammatos-kai-ekpaideytikoy-ylikoy>

- **Προτάθηκαν** (η πρόταση απευθύνθηκε και στα Υπουργεία Υποδομών και Μεταφορών και Εσωτερικών) μέτρα για τα ζητήματα των κτιριακών υποδομών δημοσίων διδακτηρίων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

 - α) στις περιπτώσεις συστέγασης/μεταστέγασης μονάδων, να εκπονούνται και να τηρούνται τα εγκεκριμένα κτιριολογικά προγράμματα και να λαμβάνεται υπόψη το σχετικό πόρισμα από την αρμόδια Επιτροπή Καταλληλότητας,
 - β) τα πορίσματα των Επιτροπών Καταλληλότητας να ελέγχονται σε δεύτερο βαθμό, πριν την υλοποίηση της στέγασης ή συστέγασης σχολείου,
 - γ) να επικαιροποιηθούν οι προδιαγραφές του Ο.Σ.Κ. για τα διδακτήρια όλων των βαθμίδων, δεδομένου ότι παραμένουν ίδιες από το 2008 και να θεσμοθετηθούν με το κατάλληλο κανονιστικό πλαίσιο,
 - δ) να απομακρυνθούν οι προκατασκευασμένες κατασκευές που εξυπηρετούν διδακτικούς σκοπούς και να μετεγκατασταθούν οι μαθητές σε μόνιμες δομές προσχολικής εκπαίδευσης.
- **Προτάθηκε** ο εξορθολογισμός ή και η κατάργηση του υφιστάμενου συστήματος κυρώσεων για αναπληρωτές και ωρομίσθιους εκπαιδευτικούς που δεν αποδέχονται ή παραιτούνται από την πρόσληψή τους, ώστε να αποφεύγονται ποινές αποκλεισμού από εργασία και προϋπηρεσία.
- **Προτάθηκε** ο αναδρομικός διορισμός, σε προσωποπαγείς θέσεις, περιορισμένου αριθμού εκπαιδευτικών που, αν και επιτυγχόντες στους διαγωνισμούς Α.Σ.Ε.Π. 2004 και 2006, δεν διορίστηκαν λόγω διατάξεων που κρίθηκαν αντισυνταγματικές, προκειμένου να τύχουν ίσης μεταχείρισης με συναδέλφους τους βάσει σχετικών δικαστικών αποφάσεων.

1.5. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΓΕΙΑΣ

- **Προτάθηκε** η εξειδίκευση των διατάξεων για αποσπάσεις του νοσηλευτικού, παραϊατρικού και λοιπού προσωπικού των Φορέων Παροχής Υπηρεσιών Υγείας (Φ.Π.Υ.Υ.) των Διοικήσεων Υγειονομικών Περιφερειών (Δ.Υ.Πε.), όταν ζητούνται για σοβαρούς λόγους υγείας ή συνυπηρετήση πριν παρέλθει διετία από τον διορισμό.

Ανταπόκριση: Εκδόθηκε η Γ4β/οίκ. 17438/02.05.2025 Κ.Υ.Α., που επιτρέπει τις αποσπάσεις αυτές, με την επιφύλαξη ότι ο διορισμός δεν έγινε με μοριοδότηση λόγω εντοπιότητας και οι επικαλούμενοι λόγοι υγείας δεν προϋπήρχαν ή δεν εί-

χαν ληφθεί υπόψη για τον διορισμό²⁶⁰.

- **Προτάθηκε** να αναμορφωθεί η νομοθεσία που προβλέπει τοποθέτηση ειδικευόμενων ιατρών σε έμμισθες θέσεις υπεράριθμων ιατρών (άρ. 5 της Υ.Α. Γ46//Γ.Π.οίκ.37686/24, Φ.Ε.Κ. 4576/Β'/06.08.2024) και διορισμό σε προσωποπαγείς θέσεις σε μονάδες του Ε.Σ.Υ. ειδικευμένων ιατρών (άρ. 15 του ν. 2920/2001) που πάσχουν από κάποια από τις περιοριστικά αναφερόμενες παθήσεις, ώστε να αντιμετωπίζονται με όμοιο τρόπο, όμοιες περιπτώσεις ασθενειών.

Ανταπόκριση: Η Διοικούσα Επιτροπή του Κεντρικού Συμβουλίου Υγείας (ΚΕ.Σ.Υ.) απάντησε ότι έχει υποβάλει τη σχετική γνωμοδότησή της στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Υγείας, προτείνοντας, μεταξύ άλλων, την επικαιροποίηση του καταλόγου παθήσεων, με σαφή καθορισμό της βαρύτητάς τους, καθώς και τον προσδιορισμό των εκπαιδευτικών κέντρων στα οποία δύνανται να τοποθετούνται οι πάσχοντες ιατροί. Αντιστοίχως, έχουν προταθεί ρυθμίσεις που αφορούν στον διορισμό ιατρών με αναπηρία σε προσωποπαγείς θέσεις του Ε.Σ.Υ.

- **Προτάθηκε** η θεσμοθέτηση υποχρεωτικής ταυτοποίησης του ασθενούς μέσω ενεργοποίησης μηχανισμού OTP (ή αντίστοιχης τεχνολογίας) πριν την πρόσβαση του ιατρού στον Φ.Α.Υ. του ασθενούς ή/και την ιατρική συνταγογράφηση, καθώς και κατά την εκτέλεση της συνταγής στο φαρμακείο, ώστε να αποφευχθεί η, εν αγνοία των ασφαλισμένων, συνταγογράφηση και μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση στον Φάκελο Υγείας Ασθενούς (Φ.Α.Υ.). Επισημάνθηκε επίσης, η ανάγκη ουσιαστικής διερεύνησης των καταγγελιών από τον Ε.Ο.Π.Υ.Υ. και εφαρμογής διοικητικών κυρώσεων²⁶¹.

1.6. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

- **Προτάθηκε**, κατά την εκτέλεση αποφάσεων επιμέλειας (άρ. 950 παρ. 1 ΚΠολΔ) ή εισαγγελικών εντολών απομάκρυνσης παιδιών από γονείς, αναδόχους γονείς ή άλλους φροντιστές, να αποφεύγεται η μετάβασή τους σε αστυνομικό τμήμα και να προκρίνεται η διαμεσολάβηση σε φιλικό περιβάλλον. Όπου αυτό κρίνεται αναγκαίο, να αποτρέπεται η πολύωρη, ψυχοπιεστική και συχνά εξαντλητική παραμονή τους στο αστυνομικό τμήμα και η επαφή με μη εκπαιδευμένο προσωπικό.

260. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/synopseis-porismata/post/synopsh-diamesolabshs-or-epilysh-toy-zhthmatos-apospasewn-noshleytikoy-proswpikoy-gia-logoyseyias-h-synphrethshs>

261. Έγγραφο του ΣτΠ με αρ. πρωτ. 334877/44443/15.07.2025.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** να εξαιρεθούν οι ομογενείς που αποκτούν παιδιά στην Ελλάδα, τα οποία ζουν εξαρχής στη χώρα, από την προϋπόθεση προσκόμισης εθνικής θεώρησης εισόδου του παιδιού για τη χορήγηση ειδικού δελτίου ταυτότητας ομογενούς.

Ανταπόκριση: Οι θέσεις του Συνηγόρου υιοθετήθηκαν και το ζήτημα ρυθμίστηκε με ρητή διάταξη της υπ' αριθμ. 4000/3/10-ρα'Κ.Υ.Α., η οποία εξαιρεί τα γεννημένα στην Ελλάδα παιδιά ομογενών από την υποχρέωση προσκόμισης εθνικής θεώρησης για την έκδοση δελτίου ομογενούς²⁶².

1.7. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΥΠΟΔΟΜΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ

- **Προτάθηκε** η ανάγκη νομοθετικής ρύθμισης για τη μεταφορά των οχημάτων εναλλακτικών καυσίμων με επιβατηγά πλοία και για την ενίσχυση των σταθμών φόρτισης στα νησιά, καθώς οι ισχύουσες εγκύκλιοι περιορίζουν τη φόρτωσή τους λόγω θέσπισης ορίου φόρτισης, γεγονός που δυσχεραίνει ή αποτρέπει τις μετακινήσεις τους μεταξύ της νησιωτικής και ηπειρωτικής Ελλάδας.
- **Προτάθηκε** η επιτάχυνση των διαδικασιών για την ολοκλήρωση της εκκαθάρισης της εταιρίας Τ.Ε.Ο. Α.Ε., με την έκδοση σχετικής νομοθετικής ρύθμισης.
- **Προτάθηκε** η συνολική επανεξέταση του διαχρονικού προβλήματος που αφορούσε ανέργους δικαιούχους δωρεάν μετακίνησης, στους οποίους επιβάλλονται υψηλά πρόστιμα – 60 φορές το κανονικό εισιτήριο – όταν δεν έχουν εκδώσει, φορτίσει ή ενεργοποιήσει την προσωποποιημένη ηλεκτρονική κάρτα τους.

Ανταπόκριση: Εκδόθηκε η υπ' αριθμ. 8508/2025 Κ.Υ.Α. (Φ.Ε.Κ. 1563/Β'/01.04.2025), με την οποία προβλέπεται ότι τα πρόστιμα διαγράφονται αν προσκομιστεί ενεργή κάρτα, ακόμη και αν εκδόθηκε μετά την παράβαση.

1.8. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Με αφορμή την έντονη και παρατεταμένη περιβαλλοντική υποβάθμιση στον Δήμο Ασπροπύργου και στο ευρύτερο Θριάσιο Πεδίο, εξαιτίας της παράνομης διαχείρισης και ανεξέλεγκτης διάθεσης – καύσης αποβλήτων, ο Συνήγορος του Πολίτη πρότεινε (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Δικαιοσύνης):

262. <https://www.synigoros.gr/el/category/paidi/post/synopsh-diamesolabhshs-or-xorhghsh-eidikoy-deltioy-taytohtas-omogenoys-se-tekno-omogenoys-gennhmeno-sthn-ellada>

1. την υποχρεωτική επίδειξη παραστατικών και του κωδικού Ηλεκτρονικού Μητρώου Αποβλήτων (Η.Μ.Α.) από όλους τους μεταφορείς αποβλήτων,
2. την τεκμηρίωση παράβασης και την πρόβλεψη κατάσχεσης του οχήματος, σε περίπτωση μη επίδειξης των απαιτούμενων στοιχείων,
3. την εντατικοποίηση των ελέγχων στα συστήματα διαχείρισης Α.Ε.Κ.Κ.,
4. την καθιέρωση ειδικών πρωτοκόλλων για τη διαχείριση επικίνδυνων αποβλήτων,
5. την τροποποίηση του άρ. 14 του ν. 3917/2011, ώστε να συμπεριληφθούν και τα περιβαλλοντικά εγκλήματα στα αδικήματα για τα οποία επιτρέπεται η χρήση συστημάτων επιτήρησης σε δημόσιους χώρους.

1.9. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Προτάθηκαν²⁶³ (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Υγείας):

- Η τροποποίηση – συμπλήρωση του ν. 4849/2021 (ο οποίος αφορά στην έκδοση άδειας εγκατάστασης και λειτουργίας για τον χώρο της υπαίθριας συναυλίας) με ρητή πρόβλεψη συγκεκριμένων δικαιολογητικών, όπως ιδίως η βεβαίωση παραχώρησης χώρου, πιστοποιητικό πυροπροστασίας, πολεοδομική αδειοδότηση για τυχόν κατασκευές, καθώς και πρόνοια για τη μετακίνηση και στάθμευση των θεατών.
- Η προσθήκη στον ν. 4849/2021 παραπομπής στο σύνολο του περιεχομένου της υπ' αριθμ. Α/3010/1985 Υγειονομικής Διάταξης (Υ.Δ.), κατ' αναλογία της ρύθμισης που ισχύει για τα κέντρα διασκέδασης.

1.10. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΙΣΗΣ

- **Προτάθηκε:** η άμεση έκδοση Ενιαίου Κανονισμού Ασφάλισης και Παροχών του e-ΕΦΚΑ, ώστε να αναγνωρίζονται τα ένσημα από όλα τα ταμεία, προκειμένου οι εργαζόμενες μητέρες να μην εξαιρούνται από παροχές μητρότητας.

Ανταπόκριση: Παρά το γεγονός ότι ακόμη δεν εκδόθηκε Ενιαίος Κανονισμός Ασφάλισης και Παροχών του e-ΕΦΚΑ, η πρόταση της Αρχής έγινε εν μέρει δεκτή, με το άρ. 75 του ν. 5239/2025, σύμφωνα με το οποίο προσμετράται το σύνολο του χρόνου ασφάλισης μισθωτού που έχει διανυθεί στην ασφάλιση του e-Ε.Φ.Κ.Α.

263. Βλ. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/synopsh-diamesolabshshs-or-pro-klshsh-hxorypanshs-apo-ypai8ries-synaylies>

- **Προτάθηκε** η άρση των αδυναμιών πληρωμής/ελεύθερης διάθεσης ασφαλιστικών παροχών που προκύπτουν από τη νομοθετική πρόβλεψη της, **κατά 50%, δεσμευμένης χρήσης σε συναλλαγές μέσω POS του πιστωμένου στις προπληρωμένες κάρτες επιδόματος ανεργίας/παροχών γονικής άδειας και μητρότητας**²⁶⁴.
- **Προτάθηκε** η διευθέτηση του **προβλήματος** των **ανεξόφλητων ληξιπρόθεσμων απαιτήσεων** ιδιωτών παρόχων υγείας (Ε.Ο.Π.Υ.Υ./π. Φ.Κ.Α.), οι οποίες εκκρεμούν από 31.12.2022.
- **Προτάθηκε η θέσπιση νέας παράτασης** του άρθρου 12 του ν. 4578/2018. Αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη διασφάλιση του **δημοσίου συμφέροντος** μέσω εκπτώσεων, την αντιμετώπιση **ερμηνευτικής δυστοκίας** που εγείρεται σχετικά με τους υπόχρεους φορείς (ΕΟΠΥΥ / e-ΕΦΚΑ) και την αποτροπή **νέου κύκλου δικαστικών διαφορών**²⁶⁵.

Ανταπόκριση: Με το άρ. 117 παρ. 2 του ν. 5243/2025 παρατάθηκε η υποχρέωση του e-ΕΦΚΑ για την εκκαθάριση και πληρωμή έως τις 30.06.2026 αναδρομικά από 01.01.2023 που είχε λήξει η ισχύς του άρ. 12 του ν. 4578/2018.

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί**, από το 2015 η τροποποίηση διάταξης του Ταμείου Προνοίας Δικηγόρων Αθηνών, δυνάμει της οποίας χορηγούνταν το επίδομα βρεφονηπιακού σταθμού, καθώς συνεπαγόταν άμεση διάκριση λόγω φύλου εις βάρος των ανδρών ασφαλισμένων. Στον Κανονισμό Περίθαλψης του Ταμείου (άρθρο 15) προβλεπόταν ότι «δικαιούχοι του επιδόματος είναι οι άμεσα ασφαλισμένες γυναίκες δικηγόροι και οι γυναίκες ασκούμενοι δικηγόροι».

Ανταπόκριση: Με το άρ. 76 του ν. 5239/2025 (Φ.Ε.Κ. 178/Α'/17.10.2025), δικαιούχοι του επιδόματος για βρεφονηπιακούς σταθμούς, ορίζονται οι δικηγόροι και οι ασκούμενοι δικηγόροι, ανεξαρτήτως φύλου, που είναι ασφαλισμένοι στο Ταμείο και πληρούν τις προϋποθέσεις.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ (Δ.ΥΠ.Α.)

- **Προτάθηκε**²⁶⁶ η **συνεργασία της Δ.ΥΠ.Α. με τους παρόχους υπηρεσιών πληρωμών και τις ταχυδρομικές υπηρεσίες**, λαμβάνοντας πρόσφορα μέτρα για τη διασφάλιση της έγκαιρης παραλαβής/ενεργοποίησης της προπληρωμένης κάρτας, ώστε να αντιμετωπιστούν οι καθυστερήσεις, σε ορισμένες περιπτώσεις πέραν του διμήνου, που εμποδίζουν τη δυνατότητα

264. Έγγραφο του ΣτΠ με αρ. πρωτ. 368406/32646/29.05.2025.

265. Έγγραφο του ΣτΠ με αρ. πρωτ. 346066/46666/23.07.2025.

266. Έγγραφο του ΣτΠ με αρ. πρωτ. 379180/66227/15.10.2025.

χρήσης του επιδόματος ανεργίας.

- **Προτάθηκε²⁶⁷ η αντιμετώπιση των ελλείψεων/ αδυναμιών του πληροφοριακού συστήματος της Δ.ΥΠ.Α.**, ώστε να αρθούν τα εμπόδια στην υποβολή των αιτήσεων για το Πρόγραμμα Επιδότησης Διακοπών (Κοινωνικός Τουρισμός) και οι μεγάλες καθυστερήσεις στη διεκπεραίωση αιτημάτων επιδομάτων ανεργίας.
- **Επισημάνθηκε ότι, σύμφωνα με τον νόμο, για τη χορήγηση της εφάπαξ παροχής των 300€ σε μακροχρόνια ανέργους απαιτείται η συμπλήρωση της πενταετίας εγγεγραμμένης ανεργίας κατά τον χρόνο εξέτασης της αίτησης.** Η απόρριψη αιτήσεων από τη Δ.ΥΠ.Α. βασίστηκε στην ερμηνεία ότι η πενταετής ανεργία πρέπει να έχει συμπληρωθεί πριν από τη μετατροπή του Ατομικού σε Ψηφιακό Σχέδιο Δράσης (Ψ.Σ.Δ.), αποκλείοντας αιτούντες που εν συνεχεία πληρούσαν τις προϋποθέσεις²⁶⁸.

1.11. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

- **Προτάθηκε²⁶⁹**, έπειτα από την διαπίστωση σοβαρών προβλημάτων στη λειτουργία των Αυτοτελών Γραφείων Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού» Αθήνας και Πειραιά, για τη δικανική εξέταση ανήλικων θυμάτων κακοποίησης²⁷⁰:
 - ➔ **Ενίσχυση της στελέχωσης** των Σπιτιών του Παιδιού Αθήνας και Πειραιά για την αντιμετώπιση καθυστερήσεων και περιορισμών λειτουργίας.
 - ➔ **Διαμόρφωση διακριτών και κατάλληλα εξοπλισμένων χώρων** δικανικής εξέτασης, ώστε οι δύο δομές να λειτουργούν πλήρως ανεξάρτητα.
 - ➔ **Επανεξέταση της καταλληλότητας της τοποθεσίας** των δομών, σε σχέση με τις ανάγκες του εξυπηρετούμενου πληθυσμού.
 - ➔ **Αντιμετώπιση δομικών προβλημάτων** που επηρεάζουν την αποτελεσματικότητα και τη φιλικότητα της διαδικασίας προς τα παιδιά.
 - ➔ **Υιοθέτηση ολοκληρωμένου συστήματος προστασίας** παιδιών-θυμάτων κακοποίησης, βάσει του μοντέλου *Barnahus*, με στόχο τη μετατροπή των Σπιτιών του Παιδιού σε κέντρα ολοκληρωμένης αξιολόγησης, υπο-

267. Με το υπ' αρ. πρωτ. 371772/74334/17.11.2025 έγγραφο του Συνηγόρου.

268. Με το υπ' αρ. πρωτ. 362942/18174/27.03.2025 έγγραφο του ΣτΠ.

269. Με το υπ' αρ. πρωτ. 49710/05.08.2025 έγγραφο της Αρχής.

270. Σε συνέχεια του Πορίσματος «Καθυστέρηση λειτουργίας της δομής Αυτοτελή Γραφεία Προστασίας Ανήλικων Θυμάτων «Σπίτι του Παιδιού» (Σεπτέμβριος 2020). <https://www.synigoros.gr/el/category/prostasia-toy-paidioy-apo-th-bia-ekmetalleysh/post/porisma-or-ka8ysterhsh-leitoyrgias-ths-domhs-prostasias-anhlikwn-8ymatwn-%22spiti-toy-paidioy%22>.

στήριξης και αποκατάστασης.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο δεσμεύτηκε για έγγραφη απάντηση σχετικά με τον σχεδιασμό του για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την αναδιοργάνωση των δομών, προς την κατεύθυνση των προτάσεων της Αρχής.

- **Προτάθηκε:** Συμπερίληψη στα προστατευόμενα μέλη οικογένειας δικαστικού υπαλλήλου προσώπων των οποίων ο/η δικαστικός υπάλληλος έχει αναλάβει τη δικαστική συμπαράσταση, ώστε να μπορεί να υπαχθεί στο άρθρο 150 του Κώδικα Δικαστικών Υπαλλήλων που προβλέπει μετάθεση με πιο ευνοϊκές προϋποθέσεις.

1.12. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΧΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

- **Προτάθηκαν,** σε έγγραφο προς τον Πρόεδρο και τα μέλη του Εθνικού Συμβουλίου Αναδοχής και Υιοθεσίας (ΕΣΑΝΥ) και τη Διεύθυνση Προστασίας Παιδιού και Οικογένειας του Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο., για θέματα αναδοχής και υιοθεσίας:
 - ➔ Η θέσπιση πρωτοκόλλου για την αξιολόγηση της καταλληλότητας υποψηφίων αναδόχων και θετών γονέων, ιδίως για παιδιά προσφυγικής – μεταναστευτικής προέλευσης.
 - ➔ Η παροχή εκπαίδευσης σε επαγγελματίες των Κέντρων Φροντίδας Ασυνόδευτων Ανηλίκων (Κ.Φ.Α.Α.) που συμμετέχουν στις διαδικασίες αναδοχής και υιοθεσίας παιδιών που φιλοξενοούνται σε αυτά, και στους Επιτρόπους του ν. 4939/2022.
 - ➔ Η αποσαφήνιση του θεσμικού πλαισίου για την επίλυση προβλημάτων σε περιπτώσεις διαφωνίας, για θέματα αναδοχής ασυνόδευτων ανηλίκων, μεταξύ του Επιτρόπου και του φορέα εποπτείας της αναδοχής.
 - ➔ Η εξέταση θεσμοθέτησης της παροχής ειδικών υπηρεσιών από τα Κ.Φ.Α.Α. σε ασυνόδευτους ανηλίκους που έχουν τοποθετηθεί σε ανάδοχη ή υποψήφια θετή οικογένεια.
 - ➔ Η θέσπιση ειδικού πρωτοκόλλου για την αναζήτηση του οικογενειακού περιβάλλοντος ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα καταγωγής τους πριν την λήψη της απόφασης για οριστική οικογενειακή τους αποκατάσταση μέσω υιοθεσίας.
 - ➔ Η επανεξέταση του πλαισίου επικοινωνίας των παιδιών σε ανάδοχη ή ιδρυματική φροντίδα με τη φυσική τους οικογένεια, ώστε να διασφαλίζεται επαρκής και ποιοτική επικοινωνία, όταν οι γονείς καταβάλλουν προσπάθειες για την επανάκτηση της επιμέλειας.
 - ➔ Η θεσμοθέτηση της διασύνδεσης και συνεργασίας μεταξύ των φορέων που εμπλέκονται στην εφαρμογή του θεσμού της αναδοχής.

- **Προτάθηκε** η εξάλειψη των συμφωνητικών «μη επιδοτούμενης αναδοχής» μεταξύ των Κέντρων Κοινωνικής Πρόνοιας και υποψήφιων θετών γονέων για το διάστημα μέχρι την έκδοση δικαστικής απόφασης για την υιοθεσία. Σχετικά με τα υφιστάμενα συμφωνητικά, **προτάθηκε** η τυπική μετατροπή τους σε συμφωνητικά αναδοχής, με εφαρμογή των προβλέψεων του νόμου για την αναδοχή, μέχρι την ολοκλήρωση των διαδικασιών για την υιοθεσία.

Ανταπόκριση: Το Υπουργείο δεν αποδέχτηκε την πρόταση της Αρχής, με την αιτιολογία ότι οι περιπτώσεις αυτές θεωρούνται ως «Εγκεκριμένη Υιοθεσία» και συνεπώς δεν καταβάλλεται η μηνιαία οικονομική ενίσχυση της αναδοχής.

- **Προτάθηκε**, σχετικά με τη χορήγηση του επιδόματος στέγασης σε μονογονεϊκή οικογένεια, η τροποποίηση της ρύθμισης περί της απόδειξης της μονογονεϊκότητας, που προβλέπει την υποβολή δικαστικής απόφασης ή συμβολαιογραφικής πράξης από την οποία να προκύπτει ότι η/ο αιτούσα/αιτών ασκεί αποκλειστικά την επιμέλεια του ανήλικου τέκνου. Η Αρχή πρότεινε να συμπεριληφθούν και τα ιδιωτικά έγγραφα κατ' άρθρο 1514 Α.Κ., ως απόδειξη κατανομής κατά αποκλειστικότητα της γονικής μέριμνας, καθώς η γονική μέριμνα είναι έννοια ευρύτερη, που περιλαμβάνει την επιμέλεια.

Ανταπόκριση: Το Τμήμα Κοινωνικών Πολιτικών Στέγασης απάντησε ότι, σε επόμενη τροποποίηση της σχετικής Κοινής Υπουργικής Απόφασης, θα εξετασθεί η αλλαγή των όρων και προϋποθέσεων του προγράμματος.

- **Προτάθηκε** η επανεξέταση του νέου πλαισίου (ν. 5078/2023 άρ. 152 και Κ.Υ.Α. 3511/12.03.2025) που προβλέπει την καταβολή προνοιακών επιδομάτων για παιδιά μέσω προπληρωμένης κάρτας.
- **Προτάθηκε** τροποποίηση του άρ. 12 παρ. 3 περ. ζ' της Κ.Υ.Α. 28458/2022 (Φ.Ε.Κ. 1427/Β'/24.03.2022), ώστε να μην αποκλείονται από την εγγραφή στο μητρώο προσωπικών βοηθών υποψήφιοι με ιστορικό ψυχικής νόσου, χωρίς προηγουμένως να αφήνεται περιθώριο εκτίμησης του είδους και της βαρύτητας της νόσου, σε συνάρτηση με τα δεδομένα της εκάστοτε περίπτωσης.
- **Προτάθηκε**²⁷¹ ο μη συνυπολογισμός των ποσών του επιδόματος θέρμανσης στο εισόδημα των νοικοκυριών για τον προσδιορισμό του ύψους της επιδότησης στο Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα (Ε.Ε.Ε.).
- **Επανυποβλήθηκαν προτάσεις** για το Ε.Ε.Ε. και το Επίδομα Στέγασης, όπως:
 - ➔ η **θεραπεία ελλείψεων δικαιολογητικών μέσω κοινωνικών ερευνών** που καταρτίζονται από τη δημοτική Υπηρεσία,
 - ➔ η πλήρης **κατάργηση της κύρωσης του πενταετούς αποκλεισμού** υπο-

271. Με το υπ' αριθμ. πρωτ. 343255/66832/30.12.2024 έγγραφο του ΣτΠ.

βολής νέας αίτησης,

- η μερική κατάργηση του εξαμήνου αποκλεισμού (διατήρηση μόνο για όσους αποδείχθηκε ότι δεν ήταν ακραία φτωχοί),
- και ο **συμψηφισμός αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών** επιδότησης με όρους ανάλογους άλλων προνοιακών προγραμμάτων (έως το ένα έκτο της μηνιαίας παροχής).

- **Επαναπροτάθηκε:** Η **τροποποίηση** του πλαισίου του **Επιδόματος Στέγασης**, ώστε οι δικαιούχοι να μπορούν να καλύπτουν το απαιτούμενο εξάμηνο όχι μόνο με ένα, αλλά και με **δύο διαδοχικά μισθωτήρια**.
- **Προτάθηκε** (η πρόταση απευθύνθηκε και στα Υπουργεία Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών) η αντιμετώπιση προβλημάτων σχετικά με α) την καταβολή του επιδόματος αναπηρίας παιδιού σε αναδοχή μέσω προπληρωμένης κάρτας, και β) την προσμέτρηση της οικονομικής ενίσχυσης αναδοχής παιδιού με αναπηρία στο συνολικό οικογενειακό εισόδημα των αναδόχων.

Ανταπόκριση: Η Διεύθυνση Φορολογικής Πολιτικής απάντησε ότι το ζήτημα εκφεύγει των αρμοδιοτήτων του Υπουργείου και παρέπεμψε στην Α.Α.Δ.Ε.

- **Προτάθηκαν** (η πρόταση απευθύνθηκε και στο Υπουργείο Υγείας, στην Περιφέρεια Αττικής, στον Δήμο Αθηναίων και στην Ελληνική Αστυνομία) σχετικά με την αντιμετώπιση της σοβαρής υποβάθμισης λόγω των ανθυγιεινών συνθηκών και της ανοχής της παραβατικότητας που επικρατούν στην περιοχή του Εθνικού Θεάτρου στο κέντρο της Αθήνας:
 - η λήψη αποτελεσματικών μέτρων για την πρόνοια και φροντίδα των αστέγων και λοιπών ευάλωτων ομάδων που διαβιούν στο κέντρο της πόλης,
 - η προστασία της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, με την εφαρμογή ειδικού αστυνομικού σχεδιασμού, προσαρμοσμένου στις τοπικές συνθήκες,
 - αυξημένοι έλεγχοι και καθαριότητα της περιοχής, με στόχο τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας και την τήρηση των όρων υγιεινής.

1.13. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΤΡΟΦΙΜΩΝ

- **Προτάθηκε** η εναρμόνιση του νομοθετικού πλαισίου της χώρας με τους Κανονισμούς της Ε.Ε. αναφορικά με τη διαχείριση των ανεπιτήρητων ιπποειδών, και ειδικότερα με την ταυτοποίηση/ιχνηλάτηση των ιπποειδών και την αποτελεσματική προστασία τους. Ειδικότερα προτάθηκε η τροποποίηση της Υ.Α. 1388/324739/2023, καθώς τα επιπλέον κριτήρια που θεσπίζει (τεκμηρίωση ιδιοκτήτη με καταχώρηση στην ηλεκτρονική βάση ή με υπεύθυνη δήλωση) έρχονται σε αντίθεση με τους Κανονισμούς της Ε.Ε.
- Για την αποζημίωση των πληγέντων από πυρκαγιές του έτους 2021 **προτά-**

Θηκε η επίστευση των διαδικασιών, προκειμένου να γίνει η πληρωμή μέχρι 23.07.2025, ήτοι εντός της προθεσμίας που προβλέπει η ενωσιακή και εθνική νομοθεσία (άρ. 1 της υπ' αριθμ. 6450/2024 Κ.Υ.Α. και άρ. 37 του Καν. (ΕΕ) 2022/2472).

Ανταπόκριση: Μετά την παρέμβαση της Αρχής οι πληρωμές αποδόθηκαν έγκαιρα.

1.14. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ ΚΑΙ ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

- **Προτάθηκε** η αναθεώρηση των υφιστάμενων νομοθετικών ρυθμίσεων, ώστε να δύνανται, υπό προϋποθέσεις, να συνεχίζουν την άσκηση του ναυτικού επαγγέλματος και οι άνω των 65 ετών συνταξιούχοι ναυτικοί, όπως οι ενεργεια ναυτικοί της ίδιας ηλικίας.

1.15. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Αποδοχή προτάσεων προηγούμενων ετών

- **Είχε προταθεί** η κάλυψη των αναγκών επικοινωνίας των κωφών και βαρήκοων ατόμων που χρησιμοποιούν την ελληνική νοηματική γλώσσα, ώστε να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες ξενάγησης σε πολιτιστικούς χώρους.

Ανταπόκριση: Εισήχθη στον νέο Κανονισμό Λειτουργίας των Σχολών Ξεναγών του Υπουργείου Τουρισμού, πρόβλεψη ότι στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού προγράμματος των Σχολών Ξεναγών (άρ. 11 της υπ' αριθμ. 14998/17.07.2025 Κ.Υ.Α., Φ.Ε.Κ. Β' 3958) οι σπουδαστές καλούνται να παρακολουθήσουν υποχρεωτικό ολιγόωρο σεμινάριο εισαγωγής στη νοηματική γλώσσα. Επιπλέον, στο μάθημα «Ξεναγός και τεχνικές ξενάγησης» διδάσκεται η ενότητα «Προσαρμογή ξενάγησης στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επισκεπτών του προσβάσιμου τουρισμού», που περιλαμβάνει ξενάγηση σε Άτομα με Αναπηρία (ΑμεΑ), ευαισθησία για τις ιδιαιτερότητες ειδικών πληθυσμιακών ομάδων, όπως εμποδιζόμενα άτομα, άτομα τρίτης ηλικίας, έγκυοι, παιδιά κ.λπ. Αντίστοιχη ενότητα διδάσκεται και στα ταχύρρυθμα προγράμματα ξεναγών.

1.16. ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΛΙΜΑΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

- **Προτάθηκε** η τροποποίηση της ΓΔΟΥ 980/2021 Κ.Υ.Α. (Φ.Ε.Κ. Β' 4620/06.10.2021), ώστε να καταστεί δυνατή η καταβολή της οφειλόμενης αποζημίωσης οικοσκευής σε τρία άτομα, τα ακίνητα των οποίων είχαν πληγεί από τον σεισμό στο Αρκαλοχώρι Ηρακλείου Κρήτης στις 27.09.2021.

2. Παρατηρήσεις του Συνηγόρου του Πολίτη επί Σχεδίων Νόμου

2.1. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΜΕ ΤΙΤΛΟ «ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ, ΣΥΣΤΑΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» (Ν. 5225/2025)

Στο πλαίσιο της κοινοβουλευτικής επεξεργασίας του ως άνω σχεδίου νόμου από την αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, ο Συνήγορος του Πολίτη υπέβαλε συνοπτικές παρατηρήσεις και προτάσεις²⁷², με έμφαση σε ζητήματα που άπτονται της θεσμικής του αποστολής και της εύρυθμης λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης.

Ειδικότερα, ως προς το πρώτο μέρος του σχεδίου νόμου, που αφορά στη διαμόρφωση ενός νέου πλαισίου πειθαρχικής διαδικασίας στη δημόσια διοίκηση, δεν τροποποιείται το ισχύον πλαίσιο²⁷³, με βάση το οποίο προβλέπεται ειδική αρμοδιότητα για τα πειθαρχικά συμβούλια των συνταγματικώς προβλεπόμενων Ανεξάρτητων Αρχών, συμπεριλαμβανομένου του Συνηγόρου του Πολίτη. Ο Συνήγορος υπογράμμισε την ανάγκη διασφάλισης της θεσμικής αυτοτέλειας των συνταγματικώς κατοχυρωμένων Ανεξάρτητων Αρχών. Τόνισε ότι, παρότι η εφαρμογή των πειθαρχικών κανόνων είναι αναγκαία για το κύρος και την αξιοπιστία της Αρχής, η σχετική διαδικασία οφείλει να προσαρμόζεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος υπόκειται αποκλειστικά σε κοινοβουλευτικό και δικαστικό έλεγχο, προκειμένου να διασφαλίζεται η αμερόληπτη και αντικειμενική άσκηση της συνταγματικής του αποστολής.

Περαιτέρω, αναφορικά με τα πειθαρχικά παραπτώματα του Δημοσιοϋπαλληλικού Κώδικα, επισημάνθηκε η σημασία της διατήρησης και ενίσχυσης του ειδικού πειθαρχικού παραπτώματος της μη συνεργασίας με τις Ανεξάρτητες Αρχές,

272. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/ypomnhma-or-sxedio-nomoy-ypes-anamorfwsh-toy-peiθarxikoy-dikaioy-twn-ypallhlwn-toy-dhmosioy-tomea-systash-ellhnikoy-kentroy-empeirognwmosynhs-dioikhtikwn-metarryθmisewn-kai-loipes-diataxeis>

273. Διατάξεις πειθαρχικού δικαίου περιλαμβάνονται στο π.δ. 273/1999 (Φ.Ε.Κ. Α' 229) «Κανονισμός λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη», όπως τροποποιήθηκε από την απόφαση Αριθμ. Φ 10/45651/2021 (Φ.Ε.Κ. Β' 4251), καθώς και στον ν. 3051/2002 (Φ.Ε.Κ. Α' 220).

δεδομένου ότι η μη ανταπόκριση στο καθήκον πληροφόρησης, καθώς και η άρνηση σύμπραξης, συνεργασίας, χρήρησης στοιχείων ή εγγράφων κατά τη διεξαγωγή έρευνας του Συνηγόρου του Πολίτη, έχει διαχρονικά επισημανθεί στις εκθέσεις της Αρχής ως σοβαρό λειτουργικό πρόβλημα.

Τέλος, ως προς το τρίτο μέρος του σχεδίου που αφορά «*ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΤΗΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΘΑΓΕΝΕΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΛΗΞΙΑΡΧΕΙΟ*», ο Συνήγορος αξιολόγησε θετικά τις νομοτεχνικές ρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στα άρθρα 94–98, οι οποίες αντιμετωπίζουν ερμηνευτικά ζητήματα προηγούμενων νόμων, τα οποία είχε εγκαίρως εντοπίσει και καταγράψει ο Συνήγορος του Πολίτη. Ιδίως κρίθηκε ότι αποσαφηνίζεται ορθά η αρμοδιότητα του Ειδικού Ληξιαρχείου για τη σύνταξη πράξεων για γεγονότα εξωτερικού. Στη διαδικασία πολιτογράφησης αντιμετωπίζονται ανεπιεικείς καταστάσεις που είχαν ανακύψει σε πολυάριθμες περιπτώσεις πιστοποίησης αναπηρίας με ποσοστό 67%, καθώς δεν ήταν σαφές αν εκείνες υπάγονταν ή όχι στην προηγούμενη ρύθμιση. Ορθώς καταργείται ως περιττή η ρύθμιση περί ορκωμοσίας όποιου αποκτά την ελληνική ιθαγένεια με δήλωση μετά την ενηλικίωσή του. Τέλος, κρίνεται εύλογη η εξαίρεση, από τον χρονικό περιορισμό του ενός έτους για την υποβολή νέας αίτησης, όσων έχουν υποβάλει αντιρρήσεις κατά της εισήγησης της Επιτροπής Πολιτογράφησης.

2.2. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΣΧΕΔΙΟΥ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ «ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΟΔΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΛΟΙΠΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» (Ν. 5256/2025)

Στο πλαίσιο της επεξεργασίας του σχεδίου νόμου από την αρμόδια Επιτροπή της Βουλής, ο Συνήγορος υπέβαλε²⁷⁴ τις ακόλουθες παρατηρήσεις:

Ειδικότερα, ως προς το άρθρο 13 παρ. 6 «*Ένσταση επί Πράξης Βεβαίωσης Παραβάσεως*», επεσήμανε ότι η άμεση επίδοση των πράξεων βεβαίωσης παραβάσεων στον παραβάτη, καθώς και η άμεση εκτέλεση των προβλεπόμενων ποινών και κυρώσεων (είσπραξη των ποσών των προστίμων, αφαίρεση της άδειας και των πινακίδων κυκλοφορίας του οχήματος, όπου προβλέπεται) συντελεί στη διαφύλαξη της οδικής ασφάλειας.

Αναφορικά με το άρθρο 11 «*Βεβαίωση τροχονομικών παραβάσεων μέσω του Ενι-αίου Ηλεκτρονικού Συστήματος καταγραφής και διαχείρισης παραβάσεων Κ.Ο.Κ. και προστίμων*», τονίστηκε η ανάγκη πρόβλεψης συγκεκριμένων και δεσμευτι-

274. <https://www.synigoros.gr/el/category/default/post/ypomnhma-or-sxedio-nomoy-pshfiakh-enisxsh-ths-odikhs-asfaleias-kai-loipes-diataxeis>

κών προθεσμιών για τις αστυνομικές αρχές, ώστε να διασφαλίζεται η έγκαιρη καταχώρηση των παραβάσεων που διαπιστώνονται επ' αυτοφώρω στο ηλεκτρονικό σύστημα.

Ως προς το άρθρο 14 «Ψηφιακή αφαίρεση της άδειας οδήγησης» επισημάνθηκε ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, διαπιστώθηκε αδυναμία εφαρμογής της διαδικασίας ταυτοποίησης του κατόχου άδειας οδήγησης μέσω της εφαρμογής Gov.gr Wallet. Για τον λόγο αυτό, ο Συνήγορος πρότεινε τη διασφάλιση του άμεσου εφοδιασμού όλων των αστυνομικών οργάνων που διενεργούν τροχονομικούς ελέγχους με κατάλληλες συσκευές και εφαρμογές, ώστε να είναι εφικτός ο έλεγχος της κατοχής ενεργής και εν ισχύ άδειας οδήγησης, όταν ο οδηγός επιδεικνύει αποκλειστικά την ψηφιακή της μορφή.

Σε σχέση με τα άρθρα 21 – 22 «Διαδικασία είσπραξης προστίμων από παραβάσεις ΚΟΚ – Τροποποίηση αρ. 107 Κ.Ο.Κ.», επισημάνθηκε ότι το δευτερογενές νομοθετικό πλαίσιο που προβλέπεται ότι θα εκδοθεί κατ' εξουσιοδότηση του προτεινόμενου άρθρου 22 πρέπει να ρυθμίζει αναλυτικότερα τον τρόπο ενημέρωσης του παραβάτη και να διασφαλίζει την κοινοποίηση σε αυτόν της πράξης επιβολής του προστίμου πέραν πάσης αμφιβολίας, ιδίως ενόψει της πρόβλεψης προσαύξησης κατά 20%. Τονίστηκε επίσης η αναγκαιότητα άμεσης έκδοσης των προβλεπόμενων υπουργικών αποφάσεων, προκειμένου να αποφευχθεί η δημιουργία κενού εφαρμογής, καθώς και η ανάγκη ρητής αναφοράς των εφαρμοστέων προθεσμιών βεβαίωσης, είσπραξης και παραγραφής, ανεξάρτητα από τη γενική παραπομπή στις διατάξεις του Κ.Ε.Δ.Ε., προς διευκόλυνση της ενημέρωσης των πολιτών.

Τέλος, ως προς το άρθρο 36 «Χρήση συστημάτων επιτήρησης με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους – Τροποποίηση άρθρου 14 ν. 3917/2011» ο Συνήγορος πρότεινε και την ένταξη των περιβαλλοντικών αδικημάτων (άρθρο 28 ν. 1650/1986) – όπως αυτό της παράνομης διάθεσης αποβλήτων – στις προβλεπόμενες περιπτώσεις, για τις οποίες μπορούν να εγκατασταθούν και να λειτουργήσουν συστήματα επιτήρησης, με τη λήψη ή καταγραφή ήχου ή εικόνας σε δημόσιους χώρους.

2.3. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ «ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΔΟΜΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΑΒΑΘΜΙΣΗ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΟΥ ΕΝΣΤΟΛΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΗΣ – ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΥΠΟΔΙΚΩΝ, ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΑΔΕΙΑ – ΡΥΘΜΙΣΗ ΘΕΜΑΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ» (Ν. 5187/2025)

Ο Συνήγορος απέστειλε σχετικό υπόμνημα με τις παρατηρήσεις του στον Πρόεδρο της αρμόδιας Διαρκούς Επιτροπής²⁷⁵.

Ως προς το Μέρος Α': «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ», το Μέρος Β': «ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΑΚΑΔΗΜΙΑ» και το Μέρος Γ': «ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ», ο Συνήγορος αποτίμησε θετικά τη συγκέντρωση της διενέργειας και του ελέγχου των πειθαρχικών υποθέσεων σε Διεύθυνση του Αρχηγείου, υπό την προϋπόθεση αφενός της ενίσχυσής της με εξειδικευμένο και έμπειρο προσωπικό και αφετέρου της αποσαφήνισης ενός συνεκτικού πλαισίου συνεργασίας με τις κατά τόπο Γενικές Περιφερειακές ή υποκείμενες Διευθύνσεις. Περαιτέρω πρότεινε:

- να γίνει μνεία της ειδικής νομοθεσίας που διέπει την Αρχή ως Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας (αρ. 1 ν. 3938/2011 ως ισχύει) στη νέα δομή πειθαρχικών ελέγχων της ΕΛ.ΑΣ. που προβλέπεται στο άρθρο 13.
- την ένταξη των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες στις αρμοδιότητες της νέας Διεύθυνσης για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση δράσεων κατά του ρατσισμού και των διαφόρων μορφών βίας.
- την προσθήκη των απαιτήσεων του κράτους δικαίου στους σκοπούς της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού (άρθρο 105).

Θετικά αποτιμήθηκε επίσης η πρόβλεψη παράδοσης του ατομικού οπλισμού αστυνομικών, σε βάρος των οποίων υποβάλλεται μήνυση, έγκληση ή καταγγελία για εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας.

Αντιθέτως, ως προς το Μέρος Δ': «ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΠΙΤΗΡΗΣΗΣ ΥΠΟΔΙΚΩΝ, ΚΑΤΑΔΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ ΣΕ

275. Πλήρες κείμενο: <https://www.synigoros.gr/el/category/nea/post/parathrhseis-or-nomo-sxedio-ypropo-anadiorganwsh-elas>

ΑΔΕΙΑ – ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ ΑΝΤΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ» του νόμου, ο Συνήγορος διατύπωσε σειρά ουσιαστικών επιφυλάξεων. Καταρχάς, αποτίμησε ως ορθή την κατάργηση της κάλυψης του κόστους της ηλεκτρονικής επιτήρησης από τον επιτηρούμενο, καθώς και την πρόβλεψη διενέργειας δικονομικών πράξεων με εικονοηλεκτρονική εκτός των χώρων κράτησης.

Ωστόσο, αναφορικά με τη διεύρυνση των κατηγοριών κρατουμένων που δύναται να μεταχθούν σε αγροτικά σωφρονιστικά καταστήματα, επισημάνθηκε ότι με τη νέα ρύθμιση (άρθρο 19Α § 1Α Σωφρονιστικού Κώδικα), η οποία κρίθηκε κατ' αρχήν θετική, δημιουργείται καινοφανής κατηγορία κρατουμένων χωρίς συμμετοχή στις αγροτικές εργασίες και χωρίς δυνατότητα ευεργετικού υπολογισμού ημερών ποινής. Έτσι επιλέγεται η αποσυμφόρηση των λοιπών σωφρονιστικών καταστημάτων όχι με την ενίσχυση των αγροτικών σαν τέτοιων, αλλά με την αλλοίωση της φυσιογνωμίας τους, εξέλιξη που μπορεί να επιτείνει την απαξίωσή τους, όπως έχει προειδοποιήσει και η Επιτροπή CPT του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Επιπλέον, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η προσθήκη νέων πειθαρχικών παραπτωμάτων στον Σωφρονιστικό Κώδικα (68 ΣωφρΚ), όπως η παραβίαση των όρων άδειας και η διάπραξη οποιουδήποτε ποινικού αδικήματος, εισάγει αντίφαση στο σύστημα κυρώσεων, καθώς προβλέπει δυσανάλογα βαρύτερες συνέπειες σε σύγκριση με ήδη υφιστάμενα, ιδιαιτέρως σοβαρά παραπτώματα.

Τέλος, κρίθηκε ως δυνάμει επικίνδυνη η νέα (74§ 2 ΣωφρΚ) δυνατότητα της Κεντρικής Επιτροπής Μεταγωγών να διαφωνεί με παραγγελία μεταγωγής κρατουμένου σε νοσηλευτικό ίδρυμα και να διατάσσει πρόσθετο έλεγχο, καθώς η σχετική αιτιολογία υποδηλώνει αντιστροφή των νομοθετικών προτεραιοτήτων εις βάρος της προστασίας της υγείας των κρατουμένων.

Οι προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη έγιναν δεκτές από τον νομοθέτη μόνο ως προς την πρώτη ενότητα του σχεδίου νόμου (Μέρη Α', Β' και Γ'), που αφορούν την αναδιοργάνωση και την εκπαίδευση της Ελληνικής Αστυνομίας.

2.4. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ «ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΕΠΙΣΤΡΟΦΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΡΙΤΩΝ ΧΩΡΩΝ – ΛΟΙΠΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΑΣΥΛΟΥ» (Ν. 5226/2025)

Ο Συνήγορος του Πολίτη απέστειλε στον Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής Δημόσιας Διοίκησης, Δημόσιας Τάξης και Δικαιοσύνης, υπόμνημα με παρατη-

ρήσεις²⁷⁶, οι κυριότερες των οποίων συνοψίζονται ως εξής:

Καταρχάς, ο Συνήγορος επισήμανε ότι η επίκληση της «*πρότασης νέου Κανονισμού Επιστροφών*» παραβλέπει το γεγονός ότι η σχετική πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής δεν συνιστά πηγή δεσμευτικού δικαίου. Τονίστηκε ότι το σχέδιο νόμου υιοθετεί επιλεκτικά ορισμένα στοιχεία της πρότασης, ενώ δεν έχουν ληφθεί υπόψη κρίσιμες διαδικαστικές εγγυήσεις που περιλαμβάνονται σε αυτή. Σε κάθε περίπτωση, υπογραμμίστηκε ότι το ισχύον ενωσιακό πλαίσιο για τις επιστροφές παραμένει η Οδηγία 2008/115/ΕΚ και ότι οι εθνικές ρυθμίσεις οφείλουν να είναι απολύτως συμβατές με αυτήν.

Όσον αφορά στις ειδικότερες παρατηρήσεις:

- Ο Συνήγορος εξέφρασε τον προβληματισμό του για τη διεύρυνση της έννοιας των χωρών «*επιστροφής*» με νέες περιπτώσεις που αποκλίνουν από την Οδηγία. Επισημάνθηκε ότι στις περιπτώσεις αυτές, δεν πρόκειται πλέον για διαδικασία «*επιστροφής*», αλλά «*εκτοπισμού*» του αλλοδαπού.
- Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στις περιπτώσεις σύντμησης της προθεσμίας οικειοθελούς αναχώρησης, η οποία, πέραν άλλων δυσμενών συνεπειών, ανατρέπει αιφνιδίως τη σχολική καθημερινότητα των παιδιών και έρχεται σε αντίθεση με βασικές υποχρεώσεις που τίθενται από την Οδηγία 2008/115/ΕΚ, σύμφωνα με τις οποίες τα κράτη – μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν πρωτίστως υπ' όψη «*το συμφέρον του παιδιού*» και «*τον σεβασμό της οικογενειακής ζωής*».
- Τονίστηκε ότι θα πρέπει να υπηρετείται εξίσου το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού αναφορικά με μορφές επιστροφής ασυνόδευτων παιδιών στη χώρα καταγωγής.
- Ο Συνήγορος διατύπωσε την αντίθεσή του στις προτεινόμενες εξαιρετικά σύντομες προθεσμίες για την άσκηση ενδίκων μέσων, καθώς και στις στενές προθεσμίες που τίθενται στη διοίκηση για την έκδοση αποφάσεων, επισημαίνοντας ότι η πρακτική αυτή ενδέχεται να οδηγήσει σε τυπική και όχι ουσιαστική εξέταση των προσφυγών ή των αιτήσεων θεραπείας.
- Ως προς τη νομική βοήθεια, επισημάνθηκε, ότι η Οδηγία Επιστροφών επιβάλλει στα κράτη – μέλη να παρέχουν δωρεάν νομική συνδρομή κατόπιν αίτησης, ενώ η δυνατότητα για νομική συνδρομή συνιστά διαδικαστική εγγύηση για τα δικαιώματα των επιστρεφόμενων, την ορθή τήρηση της νομοθεσίας και την αποφυγή παράνομης και αυθαίρετης κράτησης.
- Αναφορικά με τη διοικητική κράτηση, τονίστηκε ότι οι κρατούμενοι θα πρέπει να τυγχάνουν ανθρώπινης και αξιοπρεπούς μεταχείρισης, με σεβασμό των

276. Πλήρες κείμενο: <https://www.synigoros.gr/el/category/nea/post/parathrhseis-or-sxedio-nomoy-anamorfwsh-plaisioy-kai-diadikasiwn-epistrofwn-politwn-tritwn-xwrwn>

θεμελιωδών τους δικαιωμάτων και σύμφωνα με το διεθνές και εθνικό δίκαιο. Επιπλέον, η παράταση του ανωτάτου ορίου κράτησης (συνολικός χρόνος κράτησης 2 έτη), έρχεται σε αντίθεση με το ισχύον ενωσιακό δίκαιο, το οποίο προβλέπει ανώτατο χρονικό όριο των 18 μηνών, όσο και με τον συνταγματικό κανόνα του ανωτάτου ορίου των 18 μηνών για κράτηση χωρίς ποινική δίκη.

- Ο Συνήγορος εξέφρασε τον έντονο προβληματισμό του για την ποινικοποίηση της παράνομης εισόδου, εξόδου και παραμονής στη χώρα πολιτών τρίτων χωρών. Επισημάνθηκε ότι η θέσπιση ποινής φυλάκισης τουλάχιστον δύο ετών και η μη μετατροπή ή αναστολή της, εγείρει ζητήματα αντίθεσης με το διεθνές και ευρωπαϊκό δίκαιο και παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας. Επιπλέον, οι προτεινόμενες ρυθμίσεις οδηγούν σε ένα μοντέλο διαχείρισης του ζητήματος μέσω γενικευμένης διοικητικής και ποινικής κράτησης χωρίς, παράλληλα, να έχουν συνεκτιμηθεί οι επιπτώσεις που μπορεί να επέλθουν στην κατάσταση των ελληνικών καταστημάτων κράτησης και σωφρονιστικών καταστημάτων, καθώς και στην ελληνική δικαιοσύνη.

2.5. ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ «ΧΑΡΤΗΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΠΟΧΗ (ΣΤΑΔΙΟΔΡΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ, ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΩΝ ΟΠΛΙΤΩΝ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ, ΜΙΣΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ, ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΤΩΝ ΕΝΟΠΛΩΝ ΔΥΝΑΜΕΩΝ, ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΣΤΡΑΤΕΥΣΗ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ)» (Ν. 5265/2026)

Ο Συνήγορος απέστειλε στην Πρόεδρο της Διαρκούς Επιτροπής Εθνικής Άμυνας και Εξωτερικών Υποθέσεων υπόμνημα επί συγκεκριμένων μερών του ανωτέρω σχεδίου νόμου του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας²⁷⁷.

ΜΕΡΟΣ Ζ': ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΥΠΑΞΙΩΜΑΤΙΚΩΝ

Ως φορέας προώθησης της αρχής της ίσης μεταχείρισης με βάση την Οδηγία 2000/78, αλλά και ως «πλαίσιο για την προαγωγή της εφαρμογής» της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, ο Συνήγορος

277. Πλήρες κείμενο: <https://www.synigoros.gr/api/files/download/628106>.

επισημάνει πως δεν είναι συμβατή με τον χαρακτήρα των εύλογων προσαρμογών, ως εξατομικευμένων διευθετήσεων, η υποχρέωση επανεξέτασης όσων είχαν υπαχθεί στις διατάξεις των άρθρων 14 – 16 ν.δ. 1400/1973, χωρίς να μπορεί να ληφθεί υπόψη η μονιμότητα της πάθησης ή της βλάβης της υγείας τους.

ΜΕΡΟΣ Θ': ΣΤΡΑΤΟΛΟΓΙΑ

Ο Συνήγορος παρατήρησε ότι εισάγονται αυστηρότερες ρυθμίσεις σε ολόκληρο το φάσμα της στρατολογικής νομοθεσίας, από τα όρια ηλικίας της εφεδρείας ή της δυνατότητας εξαγοράς μέχρι τα είδη των αναβολών στράτευσης, τη διάρκεια της αναβολής λόγω σπουδών και τις διαδικασίες απαλλαγής.

Μεταξύ άλλων, οι νέες διατάξεις για την αναβολή ή απαλλαγή λόγω ψυχικής πάθησης εισάγουν διαφορετική μεταχείριση μεταξύ αυτών που πάσχουν από «*ψυχικές παθήσεις*» και εκείνων που πάσχουν από «*μη ψυχικές παθήσεις*», χωρίς περιθώριο εξατομικευμένης εκτίμησης, κάτι που δεν συνάδει με τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ν. 4074/2012) η οποία προβλέπει ίσα δικαιώματα, ανεξάρτητα από τη φύση ή το είδος της αναπηρίας, ενώ εξίσου προβληματική είναι η υποχρέωση προηγούμενης νοσηλείας ως προϋπόθεση της απαλλαγής. Ανάλογη ανατροπή επιφέρουν οι νέες διατάξεις για την αναβολή στράτευσης μονίμων κατοίκων εξωτερικού, για την οποία θα συνεκτιμάται μόνο η ηλικία έναρξης της εγκατάστασης και όχι η διάρκεια ή ο σκοπός της, με προφανή στόχευση την αποθάρρυνση της συγκεκριμένης αναβολής.

Σε ό,τι αφορά στην εναλλακτική υπηρεσία των αντιρρησιών συνείδησης, ο Συνήγορος παρέπεμψε σε παλαιότερες αναλυτικές προτάσεις του²⁷⁸ και πρόσθεσε ότι η απαγόρευση υποβολής νέας αίτησης δεν είναι συμβατή με θεμελιώδεις αρχές του κράτους δικαίου. Σχετικά με το περιεχόμενο των πιστοποιητικών στρατολογικής κατάστασης, επισημάνθηκε ότι η διαφορετική μεταχείριση ανάμεσα σε αυτούς οι οποίοι υπηρέτησαν ενόπλιως και σε εκείνους οι οποίοι ολοκλήρωσαν εναλλακτική υπηρεσία ή απαλλάχθηκαν νομίμως, συνιστά άνιση μεταχείριση και αντίκειται στη νομοθεσία περί προστασίας προσωπικών δεδομένων, όπως έχει ερμηνευθεί σε αποφάσεις της αρμόδιας αρχής.

Τέλος, θετικά αποτιμήθηκε η αποδοχή παλαιότερης πρότασης του Συνηγόρου για την επιστροφή του προστίμου ανυποταξίας, σε περίπτωση μεταγενέστερης κατάταξης και πλήρους εκπλήρωσης των στρατιωτικών υποχρεώσεων.

278. Βλ. <https://www.synigoros.gr/api/files/download/593377>.

**ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ
ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ –
ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ**

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ ΣΕ ΕΙΣΑΓΓΕΛΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ – ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ

Ο Συνήγορος συνέταξε και διαβίβασε σε εισαγγελικές αρχές τις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Διαβίβασε στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές, με στόχο την έκδοση εντολής για διερεύνηση και την εξέταση λήψης μέτρων προστασίας των εμπλεκόμενων ανηλίκων: δεκαπέντε (15) περιπτώσεις καταγγελλόμενης ενδοοικογενειακής βίας σε βάρος ανηλίκων, μία εκ των οποίων αφορούσε σεξουαλική κακοποίηση από γονέα και υποβλήθηκε μετά την ενηλικίωση, μία (1) περίπτωση σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκων από τρίτο πρόσωπο φροντίδας, τέσσερις (4) περιπτώσεις παραμέλησης στο οικογενειακό πλαίσιο – η μια εκ των οποίων αφορούσε σε ανήλικο που απευθύνθηκε ο ίδιος στην Αρχή λόγω παραμέλησης από τη μητέρα του – και δέκα (10) περιπτώσεις που αφορούσαν σε κακή άσκηση της γονικής μέριμνας (παραμέληση εποπτείας/παραβατική συμπεριφορά ανηλίκων, ελλιπής σχολική φοίτηση, οικονομική εκμετάλλευση, ακατάλληλες συνθήκες διαβίωσης, κ.ά.).
- Διαβίβασε στην αρμόδια Εισαγγελία δύο (2) αναφορές σχετικά με κακοποιητικές συμπεριφορές και άλλου τύπου παράνομες ενέργειες σε βάρος ανηλίκων φιλοξενούμενων σε δομή ιδρυματικής φροντίδας.
- Διαβίβασε στις αρμόδιες εισαγγελικές αρχές πέντε (5) περιπτώσεις διαφόρων παραβιάσεων δικαιωμάτων ανηλίκων, ή ανηλίκων σε ενδεχόμενο κίνδυνο, και ειδικότερα: 1 περίπτωση ενημέρωσης της Αρχής από γονέα και διευθυντή σχολικής μονάδας σχετικά με αυτοκτονικό ιδεασμό μαθήτριας, 1 περίπτωση αρπαγής ανήλικης Ρομά (κάτω των 15 ετών), η οποία είχε εγκαταλείψει το σπίτι με νεαρό ενήλικα σύντροφο, 1 καταγγελία εκφοβισμού/άσκησης ψυχολογικής βίας κατά μαθητή από τον διευθυντή σχολικής μονάδας, με αναφερόμενη συνέπεια τη διακοπή της σχολικής του φοίτησης, 1 αναφορά κοινωνικής υπηρεσίας σχετικά με πολύμηνη διαμονή 2 βρεφών σε νοσηλευτικό ίδρυμα χωρίς ανάγκη νοσηλείας, με αίτημα επίστευσης της τοποθέτησής τους σε οικογενειακό πλαίσιο φροντίδας, και 1 ανώνυμη αναφορά ενηλικιωθέντα πολίτη, ο οποίος υποστήριζε ότι πρόσωπο που είχε προβεί κατ'επανάληψη σε πράξεις που συνιστούν σεξουαλική παρενόχληση – κακοποίηση σε βάρος του ενώ ήταν ανήλικος, συνεχίζει τη δραστηριότητα αυτή σε βάρος άλλων παιδιών.
- Σε συνέχεια της διαβίβασης στον Εισαγγελέα Πρωτοδικών Αθηνών και στον Εισαγγελέα Προστασίας Ζώων του φακέλου της υπόθεσης σχετικά με τη μη λήψη μέτρων για την προστασία και τον έλεγχο των ιπποειδών (άλογα) που ενδαιωνούνται σε περιοχή του Υμηττού στον Δήμο Κρωπίας, καθώς και για τα συναφή ζητήματα κακοποίησης των ζώων, δημόσιας ασφάλειας και δημό-

σιας υγείας, ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών Αθηνών προχώρησε σε έρευνα της υπόθεσης. Με έγγραφό του προς την Αντιπεριφερειάρχη Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας Αττικής, και συντασσόμενος με τις απόψεις του Συνηγόρου του Πολίτη, ζήτησε την ανάληψη των απαιτούμενων ενεργειών περισυλλογής και διαχείρισης των ιπποειδών, βάσει των όσων προβλέπονται στους ισχύοντες Κανονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σε αντίθετη περίπτωση θα ασκούσε ποινική δίωξη για την παράλειψη οφειλόμενων νόμιμων ενεργειών²⁷⁹.

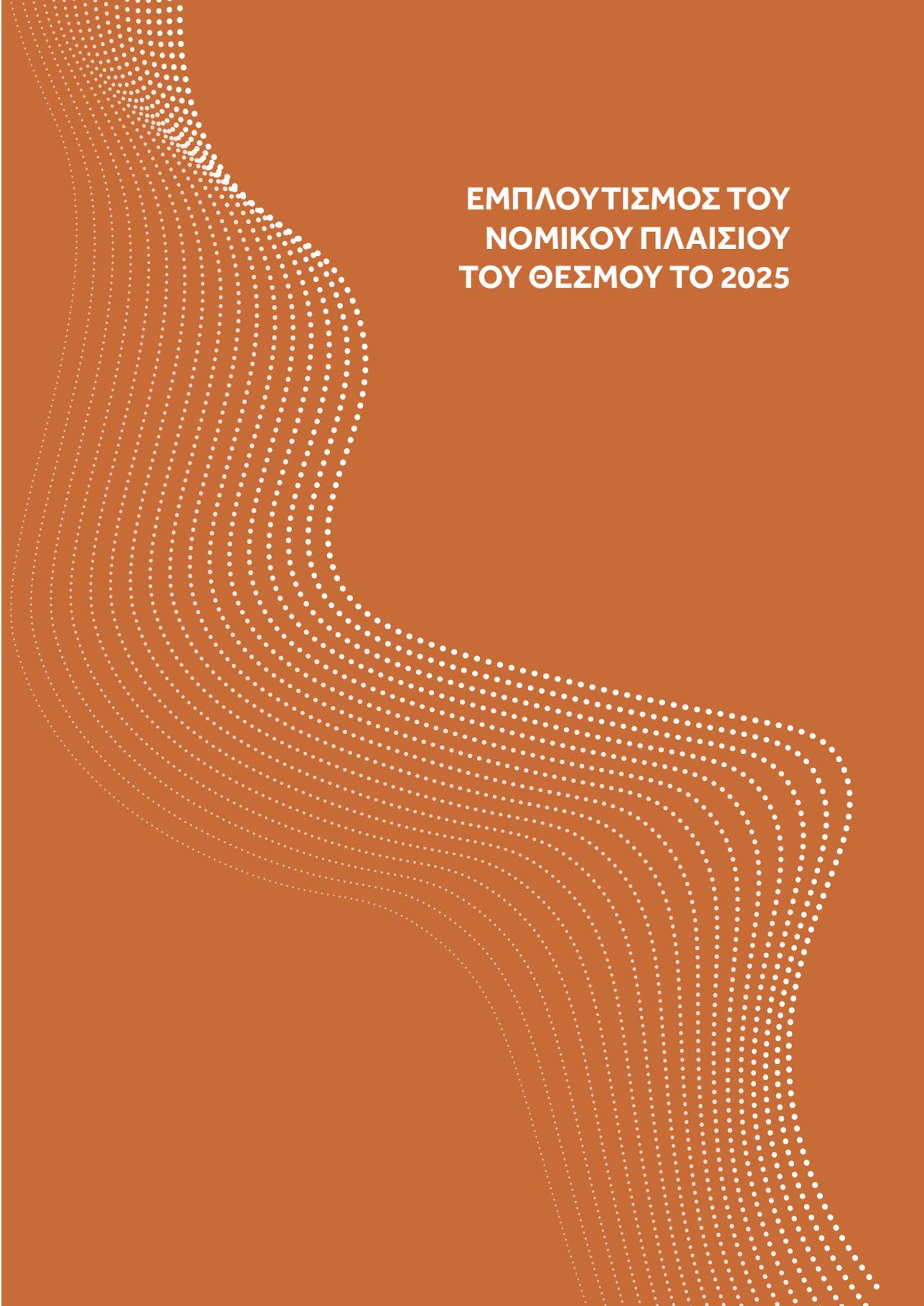
Ο Συνήγορος ζήτησε, επίσης, τον πειθαρχικό έλεγχο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

- Του Δημάρχου Μαρκοπούλου – Μεσογαίας, ελλείπει ανταπόκρισης στις διαμεσολαβητικές προσπάθειες του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς σχετικά με την καθυστέρηση διάνοιξης τμήματος οδού και συντέλεσης αναγκαστικής απαλλοτρίωσης. Ο Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής κάλεσε τον Δήμαρχο σε απολογία, και τελικώς ο Δήμαρχος απάντησε αναλυτικά στην Αρχή.
- Του Δημάρχου Βάρης – Βούλας – Βουλιαγμένης, ελλείπει ανταπόκρισης στις διαμεσολαβητικές προσπάθειες του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς σχετικά με την άρση της ρυμοτομικής απαλλοτρίωσης επί ακινήτου. Το ζήτημα εκκρεμεί.
- Του Δημάρχου Παλαιού Φαλήρου, ελλείπει ανταπόκρισης στις διαμεσολαβητικές προσπάθειες του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς σχετικά με την άρση του κινδύνου υπό κατάρρευση κατασκευής στο προκήπιο ισογείου γωνιακού καταστήματος πολυκατοικίας και αποκατάσταση της δημόσιας ασφάλειας και προστασίας του κοινού. Κατόπιν τούτου, ο Δήμος προχώρησε στην κατεδάφιση.
- Του Δημάρχου Κηφισιάς, ελλείπει ανταπόκρισης στις διαμεσολαβητικές προσπάθειες του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς σχετικά με τη νομιμότητα χορηγηθείσας άδειας κατάληψης πεζοδρομίου από χημική τουαλέτα στη Δ.Ε. Εκάλης, που εξυπηρετεί το προσωπικό ιδιωτικής φύλαξης κατοικίας. Ο Γραμματέας της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Αττικής κάλεσε τον Δήμαρχο σε απολογία, ο οποίος υπέβαλε έγγραφες εξηγήσεις.
- Του Δημάρχου Παλλήνης, ελλείπει ανταπόκρισης στις διαμεσολαβητικές προσπάθειες του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς σχετικά με τη μη απομάκρυνση ογκωδών υλικών και την απελευθέρωση

279. <https://www.synigoros.gr/el/category/deltia-typoy/post/deltio-typoy-or-anagkh-ana-lhpshs-prwtoboyliwn-gia-ta-zhthmata-poy-dhmioyrgoyntai-apo-thn-paroysia-megaloy-ariθmoy-ippoidwn-ston-ymhthto>.

οδού από οποιασδήποτε μορφής κατασκευές. Στη συνέχεια, υπήρξε ανταπόκριση του Δήμου και επίλυση του ζητήματος.

- Του Δημάρχου Ανατολικής Μάνης, ελλείψει ανταπόκρισης στις διαμεσολαβητικές προσπάθειες του Συνηγόρου του Πολίτη, στο πλαίσιο διερεύνησης αναφοράς σχετικά με τη μη λήψη μέτρων για την απελευθέρωση καταπατημένου κοινόχρηστου χώρου. Ο Δήμος τελικά ανταποκρίθηκε.

**ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ
ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ
ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟ 2025**

ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΟ 2025

Νόμος 5178/2025 «Μέτρα για την ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων σε θέσεις διευθυντικών στελεχών των εισηγμένων εταιρειών, των μη εισηγμένων ανωνύμων εταιρειών και των δημοσίων επιχειρήσεων – Ενσωμάτωση της Οδηγίας (Ε.Ε.) 2022/2381 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 23ης Νοεμβρίου 2022 – Ρυθμίσεις για την ενδυνάμωση των πιλοτικών προγραμμάτων για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής – Πρόγραμμα Δημογραφικής Ανάπτυξης και άλλες διατάξεις»

- Με το άρθρο 7 προστίθεται στον ν. 4706/2020 νέο άρθρο 3γ', σύμφωνα με το οποίο «Οι εταιρείες της παρ. 3 του άρθρου 3Α αποστέλλουν ... ειδική ετήσια έκθεση (α) ... (β) ... και (γ) στον **Συνήγορο του Πολίτη**».
- Σύμφωνα με το άρθρο 11 § 2 «Ως αρμόδιος φορέας για την προαγωγή, την ανάλυση, την παρακολούθηση και τη στήριξη της έμφυλης ισορροπίας στα Διοικητικά Συμβούλια των εισηγμένων εταιρειών της παρ. 1 του άρθρου 1 του ν. 4706/2020 ... η Γενική Γραμματεία Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας ... συνεργάζεται με ... τον **Συνήγορο του Πολίτη** ως φορέα παρακολούθησης και προώθησης της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σύμφωνα με το άρθρο 25 του ν. 3896/2010».
- Με το άρθρο 29 αντικαθίσταται το άρθρο 16 § 1 ν. 4837/2021, όπου επαναλαμβάνεται η ήδη ισχύουσα ρύθμιση, ότι σε κάθε συνεδρίαση του Εθνικού Συμβουλίου Αγωγής και Φροντίδας στην Πρώιμη Παιδική Ηλικία «προσκαλείται και μετέχει, με εκπρόσωπό της, χωρίς δικαίωμα ψήφου, η Ανεξάρτητη Αρχή **Συνήγορος του Πολίτη**».

Νόμος 5187/2025 «Αναδιοργάνωση της δομής της Ελληνικής Αστυνομίας και αναβάθμιση της εκπαίδευσης του ένστολου προσωπικού της – Εκσυγχρονισμός του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υπόδικων, κατάδικων και κρατούμενων σε άδεια – Ρύθμιση θεμάτων κρατούμενων σε σωφρονιστικά καταστήματα και άλλες διατάξεις»

- Σύμφωνα με το άρθρο 13 § 8, η Διεύθυνση Δεοντολογίας και Εσωτερικού Ελέγχου της Ελληνικής Αστυνομίας «για την εκπλήρωση της αποστολής της εποπτεύεται, κατά λόγο αρμοδιότητας, από την Εθνική Αρχή Διαφάνειας ... τον **Συνήγορο του Πολίτη**, ως Εθνικό Μηχανισμό Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας, σύμφωνα με τον ν. 3094/2003 και το άρθρο 1 του ν. 3938/2011».

Νόμος 5226/2025 «Αναμόρφωση πλαισίου και διαδικασιών επιστροφών πολιτών τρίτων χωρών – Λοιπές ρυθμίσεις του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου»

- Σύμφωνα με το άρθρο 9 § 6 «Οι διαδικασίες της απομάκρυνσης υπόκεινται σε σύστημα εξωτερικού ελέγχου, που λειτουργεί με μέριμνα του **Συνηγόρου του Πολίτη**, ο οποίος συνεργάζεται για τον σκοπό αυτόν με διεθνείς οργανισμούς».
- Σύμφωνα με το άρθρο 39 § 4 «Με κοινή απόφαση των Υπουργών Μετανάστευσης και Ασύλου, Εσωτερικών, Προστασίας του Πολίτη και Ψηφιακής Διακυβέρνησης, που εκδίδεται μετά από πρόταση του **Συνηγόρου του Πολίτη**, ρυθμίζεται η οργάνωση και λειτουργία του συστήματος εξωτερικού ελέγχου της παρ. 6 του άρθρου 9».

Προεδρικό Διάταγμα 62/2025 «Κώδικας Εργατικού Δικαίου»

- Στη νέα κωδικοποίηση του εργατικού δικαίου επαναλαμβάνονται οι ήδη ισχύουσες διατάξεις για το Συνήγορο: άρθρα 55 §§ 1 – 2 και 235 (φορέας παρακολούθησης και προώθησης της εφαρμογής της αρχής των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών), 563 § 3 περίπτ. ιγ' (αρμοδιότητες Επιθεώρησης Εργασίας), 65 § 1, 567, 568 § 3 και 570 § 3 (βία και παρενόχληση στην εργασία).

Κοινές αποφάσεις Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών και Προστασίας του Πολίτη 8321/27.03.2025 «Καθορισμός της οργάνωσης, της διεύθυνσης, του περιεχομένου, του τόπου και της διάρκειας της βασικής εκπαίδευσης: (α) των υποψηφίων κατηγορίας ΔΕ Προσωπικού Εξωτερικής Φρούρησης των προκηρύξεων 6Κ/2018 και 9Κ/2021 ΑΣΕΠ, καθώς και υποψηφίων που προστατεύονται από τον ν. 2643/1998 και (β) των υπαλλήλων κατηγορίας ΔΕ Φύλαξης Σωφρονιστικών Καταστημάτων» και 29530/26.11.2025 «Καθορισμός της οργάνωσης, της διεύθυνσης, του περιεχομένου, του τόπου και της διάρκειας της βασικής εκπαίδευσης των υποψηφίων κατηγορίας ΔΕ Προσωπικού Εξωτερικής Φρούρησης της προκήρυξης 9Κ/2021 ΑΣΕΠ» (Φ.Ε.Κ. 1599/Β'/02.04.2025 και 6384/Β'/28.11.2025)

- Με τα άρθρα 6 – 7 της πρώτης Κ.Υ.Α. και το άρθρο 6 της δεύτερης ορίζεται ότι στην ύλη του προγράμματος σπουδών περιλαμβάνεται το μάθημα «Εξωτερικός έλεγχος από εθνικά, ευρωπαϊκά και διεθνή όργανα και επιτροπές (**Συνήγορος του Πολίτη** – Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης των Βασανιστηρίων και της Κακομεταχείρισης, CPT, ECHR κ.ά.)», ενώ με το άρθρο 8 της πρώτης Κ.Υ.Α. ορίζεται ότι στο διδακτικό προσωπικό περιλαμβάνονται στελέχη του Συνηγόρου του Πολίτη.

Απόφαση Γενικής Γραμματέως Ισότητας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων 5090/08.04.2025 «Σύσταση, συγκρότηση και ορισμός μελών Ομάδας Εργασίας για την ενσωμάτωση: (α) της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1499 ... σχετικά με τα πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης προσώπων ανεξαρτήτως της φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής τους, της ίσης μεταχείρι-

σης προσώπων σε θέματα εργασίας και απασχόλησης ανεξαρτήτως θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού αυτών, της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών σε θέματα κοινωνικής ασφάλισης και όσον αφορά την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες και την παροχή αυτών, και την τροποποίηση των οδηγιών 2000/43/ΕΚ και 2004/113/ΕΚ και (β) της Οδηγίας (ΕΕ) 2024/1500 ... σχετικά με τα πρότυπα για τους φορείς ισότητας στον τομέα της ίσης μεταχείρισης και των ίσων ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, και για την τροποποίηση των Οδηγιών 2006/54/ΕΚ και 2010/41/ΕΕ» (Φ.Ε.Κ. 1858/Β'/15.04.2025)

- Με το άρθρο 2 της απόφασης ορίζονται εκπρόσωποι του Συνηγόρου του Πολίτη ως μέλη στην εν λόγω Ομάδα Εργασίας.

Απόφαση 102496/05.06.2025 Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου «Συγκρότηση Επιτροπής Παρακολούθησης των Προγραμμάτων των Ταμείων Μετανάστευσης και Εσωτερικών Υποθέσεων της Προγραμματικής Περιόδου 2021 – 2027» (Φ.Ε.Κ. 3183/Β'/24.06.2025)

- Με το άρθρο 1 της απόφασης προβλέπεται ότι στην εν λόγω Επιτροπή μετέχουν εκπρόσωποι του Συνηγόρου του Πολίτη.

Κοινή απόφαση Υπουργών Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, Εσωτερικών, Υγείας και Προστασίας του Πολίτη 21258/03.09.2025 «Λεπτομέρειες ένταξης του Ειδικού Κέντρου Ψυχικής Υγείας Κρατουμένων στο Εθνικό Δίκτυο Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας του Εθνικού Συστήματος Υγείας» (Φ.Ε.Κ. 5164/Β'/29.09.2025)

- Σύμφωνα με το άρθρο 10 § 3 της Κ.Υ.Α. «Κάθε τρία έτη πραγματοποιείται αξιολόγηση του παρεχόμενου έργου και σύνταξη σχετικής έκθεσης ... Η αξιολόγηση διενεργείται από Επιτροπή ... στην οποία συμμετέχουν ... ένας εκπρόσωπος του **Συνηγόρου του Πολίτη** ... Σε περίπτωση διαφοροποίησης ή διαφωνίας του εκπροσώπου του **Συνηγόρου του Πολίτη**, η Ανεξάρτητη Αρχή μπορεί να εκφράσει τις απόψεις της σε χωριστή έκθεση, η οποία συμπεριλαμβάνεται στην τελική έκθεση της Επιτροπής».

Επίσης εκδόθηκαν:

- Αποφάσεις Συνηγόρου Φ10/14030/07.03.2025 και Φ10/42023/07.07.2025 «Τροποποίηση του π.δ. 273/1999 – Κανονισμός Λειτουργίας του Συνηγόρου του Πολίτη» (Φ.Ε.Κ. 1576/Β'/02.04.2025 και 3771/Β'/17.07.2025).
- Απόφαση Συνηγόρου Φ10/68726/24.10.2025 «Κανονισμός διαχείρισης των παγίων περιουσιακών στοιχείων της Ανεξάρτητης Αρχής Συνηγόρου του Πολίτη» (Φ.Ε.Κ. 6019/Β'/11.11.2025).

**ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ
ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ
ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ
ΠΟΛΙΤΗ ΤΟ 2025**

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΣΤΕΛΕΧΩΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Το ανθρώπινο δυναμικό (επιστημονικό και διοικητικό) του Συνηγόρου του Πολίτη την 31.12.2025 ανερχόταν σε εκατόν ενενήντα τρία (193) στελέχη, συμπεριλαμβανομένων του Συνηγόρου του Πολίτη και των έξι (6) Βοηθών Συνηγόρων, εκ των οποίων σαράντα δύο (42) είναι άνδρες (21,76%) και εκατόν σαράντα επτά (147) (76,16%) γυναίκες. Το επιστημονικό δυναμικό αποτελείται από εκατόν τριάντα πέντε (135) Ειδικούς Επιστήμονες (ειδικό επιστημονικό προσωπικό, Ε.Ε.Π.) και το διοικητικό δυναμικό από πενήντα ένα (51) στελέχη (διοικητικό προσωπικό, Δ.Π.).

Από το επιστημονικό δυναμικό τριάντα εννέα (39) άτομα (28,89%) είναι κάτοχοι διδακτορικού τίτλου, ογδόντα επτά (87) (64,44%) κάτοχοι τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών και δώδεκα (12) (8,88%) είναι πτυχιούχοι Α.Ε.Ι. Από το διοικητικό προσωπικό και το προσωπικό γραμματειακής υποστήριξης δύο (2) άτομα (3,85%) είναι διδάκτορες, είκοσι ένα (21) άτομα (40,38%) κατέχουν τίτλο μεταπτυχιακών σπουδών, δεκατρία (13) (25,49%) είναι πτυχιούχοι Α.Ε.Ι., τρία (3) (5,77%) πτυχιούχοι Τ.Ε.Ι., δεκαέξι (16) (30,77%) κατέχουν τίτλους σπουδών δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και δύο (2) (3,85%) υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Το στελεχιακό δυναμικό καλύπτει ευρύ φάσμα επιστημονικών ειδικοτήτων. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται: ογδόντα εννέα (89) νομικοί, δεκατέσσερις (14) πολιτικοί επιστήμονες, πέντε (5) φιλόλογοι, ένας (1) θεολόγος, έξι (6) οικονομολόγοι, εννέα (9) κοινωνιολόγοι, δέκα (10) αρχαιολόγοι, δύο (2) επικοινωνιολόγοι, πέντε (5) ψυχολόγοι, τρεις (3) γεωλόγοι, ένας (1) φυσικός, ένας (1) χημικός, ένας (1) χημικός μηχανικός, τρεις (3) πολιτικοί μηχανικοί, δύο (2) επιστήμονες παιδαγωγικών σπουδών, ένας (1) επιστήμονας στατιστικής και ασφαλιστικής επιστήμης, ένας (1) γιατρός, ένας (1) κτηνίατρος, δύο (2) τοπογράφοι μηχανικοί, έξι (6) επιστήμονες πληροφορικής, ένας (1) βιβλιοθηκονόμος, ένας (1) Αρχαιολόγος, οκτώ (8) επιστήμονες διοίκησης επιχειρήσεων, τέσσερις (4) επιστήμονες ανθρωπιστικών σπουδών, ένας (1) επιστήμονας υγείας, ένας (1) επιστήμονας διοίκησης μονάδων υγείας, ένας (1) γεωπόνος και δύο (2) δημοσιογράφοι.

Ακολουθεί αναφορά στα υπηρετούντα στελέχη με αλφαβητική σειρά:

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

Ποττάκης Ι. Ανδρέας

ΒΟΗΘΟΙ ΣΥΝΗΓΟΡΟΙ

Θεοφυλάκτου Βαρβάρα

Μόσχος Ιωάννης

Κουφονικολάκου Θεώνη

Σαββίδη Ευαθία

Λυκοβαρδή Καλλιόπη

Φιλλιπάκη Δάφνη

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

Αγγελάκη Δέσποινα

Βλάχου Αικατερίνη

Αγγέλη Χριστίνα

Βορριά Πετρούλα

Αγιαννωτάκη Ειρήνη

Βούλγαρη Θεοδώρα

Αλέστας Αριστείδης

Βουτσίνου Μαρία

Αμοριανού Σοφία

Βρετού Βασιλική

Ανδρικήκη Κυριακή

Γερασίμου Στέφανος

Αντωναρπούλου Χρυσούλα

Γιαζιτζή Δήμητρα

Αντωνιάδης Κωνσταντίνος

Γκλοβάνου Ελένη

Αντωνίου Χρυσούλα

Δαραμάρας Κωνσταντίνος

Αποστόλου Μαρία

Δεμοίρου Ηλέκτρα

Αρσενοπούλου Ιωάννα

Διάφα Ελένη

Ασημάκης Σωτήριος

Δρόσος Σέργιος

Βαβουγιού Άννα

Ευαγγελάτος Σπυρίδων

Βασιλαντωνοπούλου Βασιλική

Θωμόπουλος Ευάγγελος

Βερέμης Δημήτριος

Καλαϊτζή Ασημίνα

Βίττης Νικόλαος

Καλαμπάκου Ελένη

Καμένου Ειρήνη	Μαυρογένη Μαρία
Καμπάς Ανδρέας	Μαυρομάτη Ελευθερία
Καρέλη Παρασκευή	Μεσοχωρίτου Φανή
Κετσιτζίδου Μαρία	Μοσχοπούλου Αλεξάνδρα
Κοντογεωργοπούλου Παυλίνα	Μπαρτζελιώτης Κωνσταντίνος
Κουβαριτάκη Ιωάννα	Μπαφέ Νίκη
Κουτρομάνη Αθηνά	Μπενέκου Ευανθία
Κουτρούμπα Ελένη	Μπιγιάκη Λεμονιά
Κωνσταντινίδου Μαρία	Μπίλη Βασιλική
Κωστής Ιωάννης	Μπλιάτη Μαρία
Λαμπροπούλου Κυριακή	Μποσδογιάννη Αγγελική
Λεβέντη Αμαλία	Μπούσλη Ευφροσύνη
Λεβεντοπούλου Μαρία	Μπούτσελης Ιωάννης
Λιαδή Μαρία	Μυτιληναίου Δήμητρα
Λιάσκα Αιμιλία	Νικολακοπούλου Μαγδαληνή
Λουκάκος Κυριάκος	Νικολέντζος Αθανάσιος
Λυσανδροπούλου Όλγα	Παινέση Μαρία – Μυρτώ
Λύτρα Άννα	Παλάρας Μιχαήλ
Μαλεβίτη Αικατερίνη	Παλάσκα Ευνίκη
Μαριδάκη Αδριρήνη	Πανάγου Αιμιλία
Μαρκάκη Ευαγγελία	Πανοπούλου Αγγελική
Μαρκετάκη Αικατερίνη	Παντελίδου Φωτεινή
Μάρκου Ελένη	Παπαδημητράκη Μαρία
Μαρτσούκου Μεταξία	Παπαδημητρίου Σταματία
Ματανά Αναστασία	Παπαδόπουλος Χαράλαμπος

Παπαδοπούλου Ανδριανή	Σκυλλάκου Ευαγγελία
Παπαδοπούλου Ευγενία	Σταθοπούλου Αθανασία-Αλεξάνδρα
Παπαθανάσογλου Αντωνίνα	Σταμπουλή Ελένη
Παπαλουκά Δανάη	Στρατιδάκη Σαμάνθα – Λυδία
Παπανικολάου Αικατερίνη	Στώτη Ευανθία
Παππά Πανάγια	Σώρα Αγγελική
Πετούση Θεοδώρα	Τακούρ Αρετή
Πιπέλια Ελένη	Τζώρτζη Αργυρώ
Πολιτοστάθη Αλεξάνδρα	Τοπαλίδου Αναστασία
Πολύδερα Γρηγορία	Τριανταφύλλου Καλλιόπη - Αικατερίνη
Πρωτοπαπάς Μάριος	Τσάγκαρη Μαρία
Ραμματά Μαρία	Τσακιράκης Ευάγγελος
Ράππου Μαρία	Τσαπόγας Μιχαήλ
Ρουκουνάκη Ευθαλία	Τσελεκίδης Ιωάννης
Ρούτση Άννα	Φλιάτουρα Αικατερίνη
Σαϊνή Βασιλική	Φλώρου Χριστίνα
Σαλαμαλίκη Αγγελική	Χατζή Χρυσή
Σαξώνη Κωνσταντίνα	Χατζηράλλη Σαπφώ
Σάρρας Σάββας	Ψαλτάκη Μαρία
Σγάγιας Κωνσταντίνος	

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΡΙΑ ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΗ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑΣ

Λαγιάκου Ελένη

Αδαμαντίδου Ελένη	Κρητικοπούλου Βασιλεία
Αδαμόπουλος Αναστάσιος	Κρητικός Γεώργιος
Αθανασέκου Παρασκευή	Κωστογιάννης Γεώργιος
Αθανασιάδη Ευρυδίκη	Λαπιέρης Σωτήριος
Ανδριάνη Ρόδω	Λιάνου Μαρία
Αποστολίδου Άννα	Μαρκουλάκη Αικατερίνη
Αρτοπούλου Σουσάνα	Μιχαλοπούλου Ισμήνη
Βεράκη Όλγα	Μπαράκος Νικόλαος
Βερδελή Αικατερίνη	Μπρίλη Αικατερίνη
Βλάχου Διαμάντω	Νάκου Βιργινία
Βράζος Δημήτριος	Νικολόπουλος Δημήτριος
Γιαννακάκου Παρασκευή	Παγουλάτου Μελπομένη
Δελέγκου Βασιλική	Παπαγεωργοπούλου Δημητρία
Δερμιτζάκης Δημοσθένης	Παπαδόπουλος Θεόδωρος
Ευαγγέλου Πολυξένη	Παπαπαναγιωτάκη Κωνσταντίνα
Ζάκας Αλέξανδρος	Παπαπάσχου Ευαγγελία
Καλαματιανού Μαρία – Αριστέα	Παχωπού Ιωάννα
Καμπύλης Παναγιώτης	Πιερρής Αθανάσιος
Κανδαράκη Ελένη	Πίτσου Αναστασία
Κανελλοπούλου Μαρία	Σάκκη Ειρήνη
Καφετζοπούλου Μαρία	Σάλτας Παναγιώτης
Κιουμπαλίδου Μαρία	Σωτηροπούλου Μαρία
Κοντού Παρασκευή	Τζαβάρα – Πίτση Χριστίνα
Κοσμά Στέλλα	Τριάντη Βασιλική
Κούγια Χριστίνα	Χαΐνη Αλεξάνδρα

ΣΤΕΛΕΧΗ ΠΟΥ ΚΑΤΑ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2025 ΥΠΗΡΕΤΟΥΝ ΣΕ ΑΛΛΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ Ή ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΕ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΕΣ ΑΔΕΙΕΣ

Βαμβακούλας Χρήστος, Ε.Ε.	Μαραγκάκη Ελένη, Ε.Ε.
Δουλαδέρης Νικόλαος, Ε.Ε.	Μπώλου Βασιλική, Ε.Ε.
Ζούβια Καλλιόπη, Ε.Ε.	Παπανικολάου Ευανθία, Ε.Ε.
Καραμήτρου Ζωή, Ε.Ε.	Πούλου Σταματίνα, Ε.Ε.
Κιρίντσιτς – Ανδρίτσου Καρολίνα, Ε.Ε.	Τσιούκας Γρηγόριος, Ε.Ε.
Κουφάκη Ιωάννα, Ε.Ε.	Φυτράκης Ευτύχιος, Ε.Ε.
Κυριακάκη Ειρήνη, Ε.Ε.	Χορμοβίτης Δημήτριος, Ε.Ε.

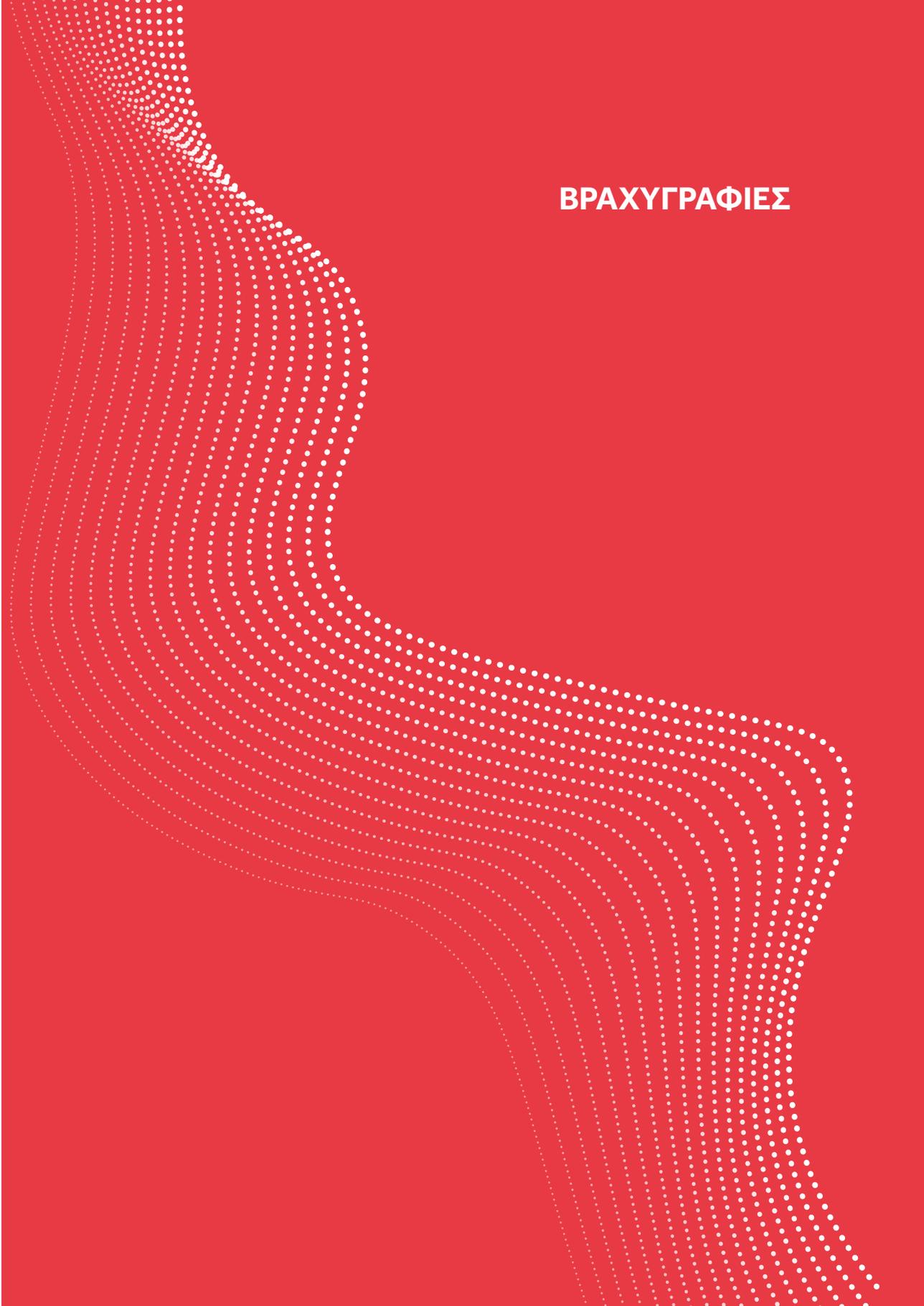
ΕΩΣ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ 2025 ΕΠΑΥΣΑΝ ΝΑ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟ ΣΤΕΛΕΧΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Ειδικοί Επιστήμονες

Καλαβάνου Άρτεμις	Καραβόλου Μαρία
-------------------	-----------------

Διοικητικό Προσωπικό

Γιαννακοπούλου Ευαγγελία	Παπαδημητρίου Μαργαρίτα
--------------------------	-------------------------

The image features a solid red background. On the left side, there is a series of approximately 15 parallel, wavy white dotted lines that curve from the top left towards the bottom right. These lines are composed of small white dots spaced evenly along their length. The overall effect is a dynamic, flowing graphic element.

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Α.Δ.Ε.	Ανεξάρτητη Αρχή Δημοσίων Εσόδων
Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρία
Α.Ε.Ι.	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Α.Ε.Κ.Κ.	Απόβλητα Εκσκαφών, Κατασκευών και Κατεδαφίσεων
Α.Κ.	Αστικός Κώδικας
ΑμεΑ	Άτομα με Αναπηρία
Α.Μ.Κ.Α.	Αριθμός Μητρώου Κοινωνικής Ασφάλισης
Α.Ν.	Αναγκαστικός Νόμος
Άρ.	Άρθρο
Αριθμ.	Αριθμός
Α.Ν.Υ.Ε.	Ανώτατη Ναυτική Υγειονομική Επιτροπή
Α.Σ.Ε.Π.	Ανώτατο Συμβούλιο Επιλογής Προσωπικού
Α.Σ.Π.Ε.	Ανώτατη Συνομοσπονδία Πολυτέκνων Ελλάδος
Α.Σ.Υ.Ε.	Ανώτατη Στρατού Υγειονομική Επιτροπή
Α.Τ.	Αστυνομικό Τμήμα
Α.Τ.Ε.Ε.Ν.	Αυτοτελές Τμήμα Εφαρμογής της Ευρωπαϊκής Νομοθεσίας του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
Α.Τ.Μ.	Αυτόματο Ταμειακό Μηχάνημα
Α.Φ.Μ.	Αριθμός Φορολογικού Μητρώου
Β.	Βόρεια
Βλ.	Βλέπε
Γ.Γ.Α.Π.	Γενική Γραμματεία Αντεγκληματικής Πολιτικής
Γεν.	Γενικός
Γ.Λ.Κ.	Γενικό Λογιστήριο του Κράτους

Δ.Ε.	Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης
Δ.Ε.	Δημοτική Ενότητα
Δ.Ε.Δ.Δ.Η.Ε.	Διαχειριστής Ελληνικού Δικτύου Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας
Δ.Ε.Ε.	Δικαστήριο Ευρωπαϊκής Ένωσης
Δ/νση	Διεύθυνση
Δ.Ο.Μ.	Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης
Δ.Π.Θ.	Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Δ.ΥΠ.Α.	Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης
Ε.Α.Σ.	Εισφορά Αλληλεγγύης Συνταξιούχων
Ε.Δ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Ε.	Ευρωπαϊκή Ένωση
ε.ε.α.	Ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες
Ε.Ε.Ε.	Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα
Ε.Ε.Κ.	Ειδική Εγκατάσταση Κράτησης
Ε.Ε.Π.	Ειδικό Επιστημονικό Προσωπικό
Ειδ.	Ειδικός
Ε.Κ.Α.Α.Υ.	Επίδομα Κοινωνικής Αλληλεγγύης Ανασφαλιστων Υπερηλίκων
Ε.Κ.Α.Β.	Εθνικό Κέντρο Άμεσης Βοήθειας
Ε.Κ.Π.Α.	Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΕΛ.ΑΚΤ.	Ελληνική Ακτοφυλακή
ΕΛ.ΑΣ.	Ελληνική Αστυνομία
ΕΛ.Ο.Τ.	Ελληνικός Οργανισμός Τυποποίησης
ΕΛ.Σ.	Ελεγκτικό Συνέδριο
Ε.ΜΗ.ΔΙ.Π.Α.	Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας

Ε.Μ.Π.	Εθνικός Μηχανισμός Πρόληψης
ΕΠΑ.Λ.	Επαγγελματικό Λύκειο
Ε.Ο.Π.Υ.Υ.	Εθνικός Οργανισμός Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
επ.	Επόμενα
Ε.Σ.Αν.Υ.	Εθνικό Συμβούλιο Αναδοχής και Υιοθεσίας
Ε.Σ.Δ.Α.	Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
Ε.Σ.Η.Ε.Α.	Ένωσις Συντακτών Ημερησίων Εφημερίδων Αθηνών
Ε.Σ.Κ.	Επαγγελματικές Σχολές Κατάρτισης
Ε.Σ.Υ.	Εθνικό Σύστημα Υγείας
Ε.Τ.Α.Μ.	Ενιαίο Ταμείο Ασφάλισης Μισθωτών
Ε.Φ.Κ.Α.	Ενιαίος Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
e-ΕΦΚΑ	Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης
Η.Μ.Α.	Ηλεκτρονικό Μητρώο Αποβλήτων
Η.Π.Α.	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Η/Υ	Ηλεκτρονικός Υπολογιστής
Ι.Ε.Κ.	Ινστιτούτο Επαγγελματικής Κατάρτισης
Ι.Ε.Π.	Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής
Ι.ΝΕ.ΔΙ.ΒΙ.Μ.	Ίδρυμα Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης
Ι.Κ.Α.	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
Ι.Κ.Ε.	Ιδιωτική Κεφαλαιουχική Εταιρεία
Ι.Μ.Δ.Α.	Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου
Ι.Τ.Υ.Ε.	Ινστιτούτο Τεχνολογίας Υπολογιστών και Εκδόσεων
κ.	κύριος, κυρία
κ.ά.	και άλλα
Κ.Δ.ΑΠ. ΑμεΑ	Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Ατόμων με Αναπηρίες

Κ.Δ.Η.Φ.	Κέντρο Δημέρευσης και Ημερήσιας Φροντίδας ατόμων με αναπηρία
Κ.Ε.Α.Ο.	Κέντρο Είσπραξης Ασφαλιστικών Οφειλών
Κ.Ε.Δ.	Κλειστή Ελεγχόμενη Δομή
ΚΕ.Δ.Α.Σ.Υ.	Κέντρα Διεπιστημονικής Αξιολόγησης και Συμβουλευτικής Υποστήριξης
Κ.Ε.Δ.Ε.	Κώδικας Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων
ΚΕ.Π.Α.	Κέντρο Πιστοποίησης Αναπηρίας
ΚΕ.Σ.Υ.	Κεντρικό Συμβούλιο Υγείας
κ.λπ.	Και λοιπά
Κ.Ο.Κ.	Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας
Κ.Υ.Α.	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΚΤΥΠ. Α.Ε.	Κτιριακές Υποδομές Α.Ε.
Κ.Υ.Τ.	Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
Κ.Φ.Α.Α.	Κέντρο Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων
Λ.Σ.	Λιμενικό Σώμα
Λ.χ.	Λόγου χάρη
Μ.Ε.Θ.	Μονάδα Εντατικής Θεραπείας
Μ.Κ.Ο.	Μη Κυβερνητική Οργάνωση
Μ.Μ.Μ.	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς
Ν.	Νόμος
Ν.	Νέα
Ν.δ.	Νομοθετικό διάταγμα
Ν.Π.Δ.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
Ν.Π.Ι.Δ.	Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
Ν.Σ.Κ.	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους

Ο.Α.Σ.Α.	Οργανισμός Αστικών Συγκοινωνιών Αθηνών
Ο.Α.Σ.Ε.	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
Ο.Γ.Α.	Οργανισμός Γεωργικών Ασφαλίσεων
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΛ.	Ολομέλεια
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
Ο.Π.Ε.Κ.Α.	Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων και Κοινωνικής Αλληλεγγύης
ΟΠΕΚΕΠΕ	Οργανισμός Πληρωμών και Ελέγχου Κοινοτικών Ενισχύσεων Προσανατολισμού και Εγγυήσεων
Ο.Π.Σ.	Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα
Ο.Σ.Ε.Θ.	Οργανισμός Συγκοινωνιακού Έργου Θεσσαλονίκης
Ο.Σ.Κ.	Οργανισμός Σχολικών Κτηρίων
Ο.Τ.Α.	Οργανισμός Τοπικής Αυτοδιοίκησης
π.	Πρώην
Π.Δ.	Προεδρικό Διάταγμα
Π.Ε.	Περιφερειακή Ενότητα
Π.Σ.Δ.	Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο
Π.Σ.Ε.	Πανελλήνιος Σύλλογος Εργοθεραπευτών
Π.Σ.Φ.	Πανελλήνιος Σύλλογος Φυσικοθεραπευτών
Προ.Κε.Κ.Α.	Προαναχωρησιακό Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών
Πρωτ.	Πρωτόκολλο
Σ.	Σύνταγμα
Σ.Α.Ε.Κ.	Σχολή Ανώτερης Επαγγελματικής Κατάρτισης
Σ.Α.Κ.Α.	Σύλλογος Αποφοίτων Κολλεγίου Αθηνών
Σελ.	Σελίδα

Σ.Ε.Σ.Ο.	Σύστημα Ελέγχου της Συμπεριφοράς των Οδηγών
Σ.Κ.	Σωφρονιστικό Κατάστημα
Σ.Μ.Ε.Α.Ε.	Σχολικές Μονάδες Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
ΣτΠ.	Συνήγορος του Πολίτη
Σχετ.	Σχετικά
ΣωφρΚ	Σωφρονιστικός Κώδικας
Τ.	Τέως
Τ.Α.Π.	Τέλος Ακίνητης Περιουσίας
Τ.Δ.Μ.	Τμήματα Διαχείρισης Μετανάστευσης
Τ.Ε.Ο. Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία Εκμετάλλευσης και Διαχείρισης Ελληνικών Αυτοκινητοδρόμων
Τ.Ε.Ι.	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
Τ.Ε.Π.	Τμήμα Επειγόντων Περιστατικών
Τ.Ν.	Τεχνητή Νοημοσύνη
Υ.Α.	Υπουργική Απόφαση
Υ.Δ.	Υγειονομική Διάταξη
Υ.ΚΟΙ.Σ.Ο.	Υπουργείο Κοινωνικής Συνοχής και Οικογένειας
Υ.ΠΑΙ.Θ.Α.	Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού
Υ.ΠΕ.	Υγειονομική Περιφέρεια
Υ.Π.ΕΝ.	Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΠ.ΕΣ.	Υπουργείο Εσωτερικών
ΥΠ.Υ.Τ.	Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης
Φ.Ε.Κ.	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως
Φ.Υ.	Φάκελος Υπηρεσίας
Φ.Α.Υ.	Φάκελος Ασφάλισης Υγείας

Φ.Π.Υ.Υ.	Φορέας Παροχής Υπηρεσιών Υγείας
Ψ.Ν.Α.	Ψυχιατρικό Νοσοκομείο Αττικής
AOM	Εκτελεστική Επιτροπή της Ένωσης Συνηγόρων της Μεσογείου
AOMF	Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη και Διαμεσολαβητών της Γαλλοφωνίας
CINGO	Conference of International Non-Governmental Organisations Συνέδριο Διεθνών Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων
CPT	Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας
CRONSEE	Δίκτυο Συνηγόρων για το Παιδί της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
ECRI	Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας
ENO	European Network of Ombudsmen – Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνηγόρων
ENOC	Δίκτυο Ευρωπαίων Συνηγόρων του Παιδιού
EPLO	Ευρωπαϊκός Οργανισμός Δημοσίου Δικαίου
EQUINET	Ευρωπαϊκό Δίκτυο Φορέων για την Ισότητα
FRA	Φόρουμ Θεμελιωδών Δικαιωμάτων του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε.
FReM III	Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα για τον εξωτερικό έλεγχο των επιχειρήσεων Αναγκαστικής Επιστροφής Αλλοδαπών
Frontex	Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής
IMPEL	Ευρωπαϊκό Δίκτυο για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας
ICRC	Γραφείο της Διεθνούς Επιτροπής του Ερυθρού Σταυρού
IOI	Διεθνής Ένωση Συνηγόρων του Πολίτη

IPCAN	Independent Police Complaints Authorities Network – Δίκτυο Ανεξάρτητων Αρχών Διερεύνησης Καταγγελιών κατά της Αστυνομίας
JRO	Ευρωπαϊκές Επιχειρήσεις Επιστροφής
LIBE	Επιτροπή Πολιτικών Ελευθεριών, Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων
NEON	Δίκτυο Εθνικών Συνηγόρων για την Ενέργεια
NPM	Ευρωπαϊκό Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων
OPCAT	Προαιρετικό Πρωτόκολλο στη Σύμβαση του Ο.Η.Ε. κατά των Βασανιστηρίων και Άλλων Μορφών Σκληρής, Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας
SEE NPM	Δίκτυο των Εθνικών Μηχανισμών Πρόληψης κατά των Βασανιστηρίων της Νοτιοανατολικής Ευρώπης
SPT	Υποεπιτροπή του Ο.Η.Ε. για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων

ISSN 1108-8206

Χαλκοκονδύλη 17, 104 32 Αθήνα • Τηλ.: 213 1306 600
e-mail: press@synigoros.gr • www.synigoros.gr